

PEDAGOGIA DEL TOPOGRAMA. Com repensar l'espai en la formació inicial dels mestres

Maria Antonia Miret Ferrer

<http://hdl.handle.net/10803/673432>

ADVERTIMENT. L'accés als continguts d'aquesta tesi doctoral i la seva utilització ha de respectar els drets de la persona autora. Pot ser utilitzada per a consulta o estudi personal, així com en activitats o materials d'investigació i docència en els termes establerts a l'art. 32 del Text Refós de la Llei de Propietat Intel·lectual (RDL 1/1996). Per altres utilitzacions es requereix l'autorització prèvia i expressa de la persona autora. En qualsevol cas, en la utilització dels seus continguts caldrà indicar de forma clara el nom i cognoms de la persona autora i el títol de la tesi doctoral. No s'autoritza la seva reproducció o altres formes d'explotació efectuades amb finalitats de lucre ni la seva comunicació pública des d'un lloc aliè al servei TDX. Tampoc s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant als continguts de la tesi com als seus resums i índexs.

ADVERTENCIA. El acceso a los contenidos de esta tesis doctoral y su utilización debe respetar los derechos de la persona autora. Puede ser utilizada para consulta o estudio personal, así como en actividades o materiales de investigación y docencia en los términos establecidos en el art. 32 del Texto Refundido de la Ley de Propiedad Intelectual (RDL 1/1996). Para otros usos se requiere la autorización previa y expresa de la persona autora. En cualquier caso, en la utilización de sus contenidos se deberá indicar de forma clara el nombre y apellidos de la persona autora y el título de la tesis doctoral. No se autoriza su reproducción u otras formas de explotación efectuadas con fines lucrativos ni su comunicación pública desde un sitio ajeno al servicio TDR. Tampoco se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al contenido de la tesis como a sus resúmenes e índices.

WARNING. The access to the contents of this doctoral thesis and its use must respect the rights of the author. It can be used for reference or private study, as well as research and learning activities or materials in the terms established by the 32nd article of the Spanish Consolidated Copyright Act (RDL 1/1996). Express and previous authorization of the author is required for any other uses. In any case, when using its content, full name of the author and title of the thesis must be clearly indicated. Reproduction or other forms of for profit use or public communication from outside TDX service is not allowed. Presentation of its content in a window or frame external to TDX (framing) is not authorized either. These rights affect both the content of the thesis and its abstracts and indexes.

TESI DOCTORAL

Títol	PEDAGOGIA DEL TOPOGRAMA Com repensar l'espai en la formació inicial dels mestres
Realitzada per	Maria-Antonia Miret Ferrer
en el Centre	Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna
i en el Departament	Ciències de l'Educació
Dirigida per	Dra. Anna Pagès Santacana

Al meu pare, el qual va inspirar aquesta tesi,
i a la meva mare per la seva lliçó de vida.

Al Joan-Carles i a l'Helena
pel seu suport incondicional.

AGRAÏMENTS

Aquest llarg viatge ha arribat al final gràcies al suport de moltes persones; ara és el moment de donar-los les gràcies per ser-hi sempre.

Voldria agrair, en primer lloc i de manera molt especial, a la directora de la tesi, la Dra. Anna Pagès, pel seu acompanyament, esforç, constància, suggeriments, ànims, suport, consells i supervisió durant tot el camí, el qual sense ella no hagués estat possible.

Gràcies, també a tots els professors i alumnes que han participat en aquesta recerca, perquè sense ells no s'hagués pogut realitzar.

No puc deixar d'agrair a tota la meva família: germans, nebots, cosins, etc. per ser-hi sempre. A les meves amigues Cuca, Carme, Elena, Marijó, Carmen i Anna pel suport. També a les meves amigues de viatge: la Carmina, la Queca i la Marta pels ànims constants.

Voldria fer una menció especial a l'Annabel, al Miquel-Àngel, a la Mireia, a la Ruth, a l'Elisabeth, a la Pia, a la Montserrat, a l'Àngel Jesús, al David, a l'Àngels G., a l'Àngels T., a la Imma, a la Carme, a la Dolors, a la Marcela, a la Lluïsa i a la Montse per tots els ànims en aquest trajecte. Tampoc puc oblidar a l'Eva Liesa perquè em va motivar en iniciar el màster de recerca.

Gràcies, també als companys de despatx B3-04, a tots els professors de la facultat, i al grup Gier, pel seu estímul constant, interès i empenta a no defallir. A la Laia Benavent per la correcció del text, i a la Carolina González per l'edició i maquetació.

No puc deixar de donar les gràcies als degans de la FPCEE-Blanquerna, el Dr. Sergi Corbella i el Dr. Jordi Riera, per la seva generositat i per obrir-me les portes de la facultat per poder fer l'estudi de cas, sense cap condició.

RESUM

L'objectiu d'aquesta tesi rau en l'elaboració d'un nou concepte pedagògic: el topograma. A diferència del temps, l'espai no ha gaudit de la mateixa importància en educació. Mentre que el primer ha estat problematitzat i estudiat, i any rere any es demana als mestres la construcció del cronograma, no succeeix el mateix en el cas de l'espai. En aquesta tesi se'n fa una proposta conceptual, però també pràctica. A partir d'un estudi de cas, s'analitzen els espais de la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació i de l'Esport-Blanquerna, i es considera si, des de la perspectiva teòrica proposada, aquests espais transiten vers el topograma, és a dir, vers un espai relacional, ètic, acollidor, un espai necessari perquè les relacions i situacions educatives siguin més humanes.

PARAULES CLAU: Topograma, espai educatiu, pedagogia, teoria de l'educació, formació de mestres.

RESUMEN

El objetivo de esta tesis radica en la elaboración de un nuevo concepto pedagógico: el topograma. A diferencia del tiempo, el espacio no ha gozado de la misma importancia en educación. Mientras que el primero ha sido problematizado y estudiado, y año tras año se pide a los maestros la construcción del cronograma, no sucede lo mismo en el caso del espacio. En esta tesis se hace una propuesta conceptual, pero también práctica. A partir de un estudio de caso, se analizan los espacios de la Facultad de Psicología y Ciencias de la Educación y del Deporte-Blanquerna, y se considera si, desde la perspectiva teórica que se adopta, estos espacios transitan hacia el topograma, es decir, hacia un espacio relacional, ético, acogedor, un espacio necesario para que las relaciones y situaciones educativas sean más humanas.

PALABRAS CLAVE: Topograma, espacio educativo, pedagogía, teoría de la educación, formación de maestros.

ABSTRACT

The aim of this thesis lies in the elaboration of a new pedagogical concept: the topogram. Unlike time, space has not enjoyed the same importance in education. While the time has been problematized and studied, and year after year teachers are asked to construct the schedule, the same does not happen in the case of space. In this thesis a conceptual proposal is made, but also practical. Based on a case study, the spaces of the Faculty of Psychology and Sciences of Education and Sport-Blanquerna are analyzed, and it is considered whether, from the theoretical perspective of this thesis, these spaces they move towards the topogram, that is, towards a relational, ethical, welcoming space, a space necessary for relationships and educational situations to be more human.

KEYWORDS: Topogram, educational space, pedagogy, theory of education, teacher training.

“Establir relacions entre idees diferents no és una tasca fàcil.
És desconcertant, i aquest desconcert, requereix temps.
Tots necessitem temps per a la nostra confusió si volem construir
l’amplitud i profunditat que donen significat al nostre coneixement”

E. Duckworth

“Aquell que ho ha après tot, no ha après res.”

E. Canetti

ÍNDIX GENERAL

Sumari

1	INTRODUCCIÓ.....	27
2	MARC TEÒRIC: ANTROPOLOGIA PEDAGÒGICA DEL TOPOGRAMA.....	37
2.1	L'espai com a tercer educador.....	41
2.2	L'arquitectura i els espais educatius.....	57
2.2.1	Universitat i poètica de l'espai.....	59
2.2.2	Problemes actuals de l'arquitectura universitària.....	68
2.2.3	Universitat, complexitat i llocs comuns.....	79
2.3	Pedagogia, espais i narració.....	82
2.4	Universitat i campus didàctics.....	94
2.5	Aprendre dins el marc d'ensenyament superior Bolonya.....	109
2.6	Anàlisi d'espais educatius de formació de mestres a Catalunya.....	113
2.7	Conclusions.....	131
3	FONAMENTACIÓ EPISTEMOLÒGICA I DISSENY DE LA METODOLOGIA D'INVESTIGACIÓ.....	139
3.1	Disseny de la investigació.....	148
3.1.1	Instruments de la recerca.....	149
3.1.2	Definició dels participants.....	162
4	ESTUDI DE CAS: FPCEE- BLANQUERNA.....	167
4.1	Història moment actual.....	167
4.2	El projecte formatiu de Blanquerna.....	170
4.2.1	Ideari.....	170

4.2.2	Metodologia Blanquerna: Pla estratègic.....	177
4.3	Evolució de l'edifici de Blanquerna.....	179
4.3.1	Edifici Císter, 34.....	179
5	ANÀLISI DELS RESULTATS.....	233
5.1	Resultats.....	234
5.2	Resultats del cas pràctic.....	251
6	DISCUSSIÓ i CONCLUSIONS.....	271
6.1	Discussió.....	271
6.2	Conclusions i limitacions i prospectiva de la recerca.....	298
6.2.1	Conclusions finals.....	298
6.2.2	Limitacions.....	300
6.2.3	Prospectiva de la recerca.....	300
7	REFERENTS BIBLIOGRÀFICS.....	305
8	ANNEXOS.....	317
8.1	Annex 1: Consentiment informat per a la persona participant.....	317
8.2	Annex 2: Permís de l'estudi de cas a la FPCEE-Blanquerna.....	319
8.3	Annex 3: Entrevistes arquitectes.....	319
8.4	Annex 4: Entrevistes professors.....	334
8.5	Annex 5 Focus grup professors externs.....	358
8.6	Annex 6: Entrevistes professors FPCEE-Blanquerna.....	375
8.7	Annex 7: Entrevistes alumnes FPCEE-Blanquerna.....	414
8.8	Annex 8: Focus grups professors i alumnes FPCEE-Blanquerna.....	431
8.9	Annex 9: Buidatge entrevistes i focus grups arquitectes i professors externs	454
8.10	Annex 10: Buidatge entrevistes i focus grups arquitectes i professors...	471

Relació de fotografies

Foto 1:	Claustre de la Universitat de Barcelona.....	60
Foto 2:	Claustre de la Universitat de Salamanca.....	60
Foto 3:	Trinity College, Cambridge.....	61

Foto 4: Universitat d'Oxford.....	61
Foto 5: Universitat de Harvard.....	62
Foto 6: Facultat de Comunicació i Relacions Internacionals Blanquerna-URL.....	104
Foto 7: Antic teatre de la Casa de la Caritat.....	105
Foto 8: Escola de música d'Arbeca/ antic escorxador.....	105
Foto 9: Escola de la dona. Barcelona.....	106
Foto 10: Aula Teresa Buscart (UVic-UC).....	114
Foto 11: Aula Teresa Buscart (UVic-UC).....	114
Foto 12: Aula Teresa Buscart (UVic-UCC).....	115
Foto 13: Aula Teresa Buscart (UVic-UCC).....	115
Foto 14: Aula Maria Montessori 0-3 (UVic-UCC).....	116
Foto 15: Aula Maria Montessori 3-6 (UVic-UCC).....	117
Foto 16: Aula Maria Montessori 3-6 (UVic-UCC).....	117
Foto 17: Aula Maria Montessori 0-3 (UVic-UCC).....	118
Foto 18: Jardí infantil (0-6) (UVic-UCC).....	118
Foto 19: Jardí infantil (0-6) (UVic-UCC).....	119
Foto 20: Jardí infantil (0-6) (UVic-UCC).....	119
Foto 21: Educació Visual i Plàstica (UVic-UCC).....	120
Foto 22: Educació Visual i Plàstica (UVic-UCC).....	120
Foto 23: Educació Visual i Plàstica (UVic-UCC).....	121
Foto 24: Sales de treball (UVic-UCC).....	121
Foto 25: Sales de treball (UVic-UCC).....	121
Foto 26: Àgora (UVic-UCC).....	122
Foto 27: Àgora (UVic-UCC).....	122
Foto 28: Aula (UVic-UCC).....	123
Foto 29: Nom de l'aula personalitzada.....	123
Foto 30: Biblioteca adjunta a l'aula (UVic-UCC).....	124
Foto 31: Aula (UVic-UCC).....	124
Foto 32: Aula (UVic-UCC).....	124
Foto 33: Seminari adjunt aula (UVic-UCC).....	125
Foto 34: Aula (UVic-UCC).....	125
Foto 35: Nom de l'aula personalitzada (UVic-UCC).....	126

Foto 36: Espais exteriors (UVic-UCC).....	126
Foto 37: @ Lab 0-6 (UManresa-UCC).....	127
Foto 38: L'aula 35 (UAB).....	128
Foto 39: Aula simulacre infantil (UAB).....	129
Foto 40: L'aula RTC (URV).....	130
Foto 41: Façana lateral FPCEE-Blanquerna.....	181
Foto 42: Entrada principal. FPCEE-Blanquerna.....	182
Foto 43: Vestíbul. FPCEE-Blanquerna.....	182
Foto 44: Vestíbul. FPCEE-Blanquerna.....	182
Foto 45: Vestíbul. FPCEE-Blanquerna.....	183
Foto 46: Vestíbul. SIOE. FPCEE-Blanquerna.....	184
Foto 47: Vestíbul. Servei de Carreres Professionals FPCEE-Blanquerna.....	184
Foto 48: Aula. FPCEE-Blanquerna.....	185
Foto 49: Aula. FPCEE-Blanquerna.....	186
Foto 50: Presentació de materials. FPCEE-Blanquerna.....	187
Foto 51: Alumnes manipulant els materials. FPCEE-Blanquerna.....	187
Foto 52: Alumnes presentant materials. FPCEE-Blanquerna.....	187
Foto 53: Alumnes treballant a l'aula. FPCEE-Blanquerna.....	188
Foto 54: Alumnes i professorat simulant una experiència d'infantil.....	188
Foto 55: Alumnes i professorat simulant una experiència d'infantil.....	188
Foto 56: Aula Santander. FPCEE-Blanquerna.....	189
Foto 57: Aula Santander. FPCEE-Blanquerna.....	189
Foto 58: Aula Santander. Professor i alumnes treballant. FPCEE-Blanquerna.....	190
Foto 59: Aula intermèdia. FPCEE-Blanquerna.....	191
Foto 60: Aula intermèdia. FPCEE-Blanquerna.....	191
Foto 61: Aula intermèdia. FPCEE-Blanquerna.....	192
Foto 62: Diàleg entre professor i alumnes. FPCEE-Blanquerna.....	192
Foto 63: Exposició d'una alumna i diàleg entre professor i alumnes. FPCEE-Blanquerna.....	193
Foto 64: Espai de seminari. FPCEE-Blanquerna.....	194
Foto 65: Espai de seminari. FPCEE-Blanquerna.....	194
Foto 66: Espai de seminari. FPCEE-Blanquerna.....	195

Foto 67: Espai de seminari celebrant Nadal. FPCEE-Blanquerna.....	195
Foto 68: Aula ordinadors. FPCEE-Blanquerna.....	196
Foto 69: Aula Apple. FPCEE-Blanquerna.....	196
Foto 70: Aula Active Learning. FPCEE-Blanquerna.....	197
Foto 71: Aula Active Learning. FPCEE-Blanquerna.....	198
Foto 72: Aula Active Learning. FPCEE-Blanquerna.....	198
Foto 73: Aula música. FPCEE-Blanquerna.....	199
Foto 74: Aula música. FPCEE-Blanquerna.....	199
Foto 75: Aula Música. FPCEE-Blanquerna.....	200
Foto 76: Aula música. FPCEE-Blanquerna.....	200
Foto 77: Aula música: experiències d'una dinàmica. FPCEE-Blanquerna.....	201
Foto 78: Aula música: experiències en propostes d'infantil. FPCEE-Blanquerna.	201
Foto 79: Aula de dinàmica. FPCEE-Blanquerna.....	202
Foto 80: Aula de dinàmica. FPCEE-Blanquerna.....	202
Foto 81: Aula de dinàmica. Experiència a partir del cos. FPCEE-Blanquerna.....	203
Foto 82: Aula de dinàmica. Experiència a partir del cos. FPCEE-Blanquerna.....	203
Foto 83: Aula de dinàmica. Analitzant espais d'aprenentatge a l'ed. infantil. FPCEE-Blanquerna.....	204
Foto 84: Aula de dinàmica. Analitzant espais d'aprenentatge a l'ed. infantil. FPCEE-Blanquerna.....	204
Foto 85: Aula de plàstica. FPCEE-Blanquerna.....	205
Foto 86: Aula de plàstica. FPCEE-Blanquerna.....	205
Foto 87: Aula de plàstica. Experimentem-1. FPCEE-Blanquerna.....	206
Foto 88: Aula de plàstica. Experimentem-2 FPCEE-Blanquerna.....	206
Foto 89: Laboratori de ciències. FPCEE-Blanquerna.....	207
Foto 90: Laboratori de ciències. FPCEE-Blanquerna.....	207
Foto 91: Laboratori de ciències. Realitzant activitats. FPCEE-Blanquerna.....	208
Foto 92: Laboratori de ciències. Realitzant activitats. FPCEE-Blanquerna.....	208
Foto 93: Bar. FPCEE-Blanquerna.....	209
Foto 94: Bar. FPCEE-Blanquerna.....	209
Foto 95: Biblioteca. FPCEE-Blanquerna.....	210
Foto 96: Biblioteca. FPCEE-Blanquerna.....	210
Foto 97: Aula de treball dins la biblioteca. FPCEE-Blanquerna.....	210

Foto 98: Auditori Cardenal Jubany. FPCEE-Blanquerna.....	211
Foto 99: Auditori Cardenal Jubany. FPCEE-Blanquerna.....	211
Foto 100: Auditori Cardenal Jubany. Celebració dels 70 anys. FPCEE-Blanquerna	212
Foto 101: Auditori Cardenal Jubany. Realitzant tallers amb alumnes d'una escola de Barcelona. FPCEE-Blanquerna.....	212
Foto 102: Presentació del Projecte Artístic Interdisciplinari. FPCEE-Blanquerna. .	213
Foto 103: Auditori Cardenal Jubany. Conferències. FPCEE-Blanquerna.....	214
Foto 104: Auditori Cardenal Jubany. Actes de graduació. FPCEE-Blanquerna.....	214
Foto 105: Auditori Cardenal Jubany. Actes de graduació. FPCEE-Blanquerna.....	215
Foto 106: Interbloc. FPCEE-Blanquerna.....	215
Foto 107: Interbloc. FPCEE-Blanquerna.....	216
Foto 108: Interbloc. FPCEE-Blanquerna.....	216
Foto 109: Escales de l'interbloc. FPCEE-Blanquerna.....	217
Foto 110: Passadissos. FPCEE-Blanquerna.....	217
Foto 111: Exposicions de l'àrea de plàstica a l'interbloc. FPCEE-Blanquerna.....	218
Foto 112: Exposicions de l'àrea de plàstica a l'interbloc. FPCEE-Blanquerna.....	219
Foto 113: Exposicions de l'àrea de plàstica a l'interbloc. FPCEE-Blanquerna.....	219
Foto 114: Armariis de material planta O. FPCEE-Blanquerna.....	220
Foto 115: Passadís d'accés a les aules. FPCEE-Blanquerna.....	220
Foto 116: Entrada edifici. FPCEE-Blanquerna.....	220
Foto 117: Segon pis, bloc A, espai de deganat. FPCEE-Blanquerna.....	221
Foto 118: Tercer pis, bloc A, despatxos professor. FPCEE-Blanquerna.....	221
Foto 119: Passadís, tercer pis, bloc A. FPCEE-Blanquerna.....	222
Foto 120: Sala de professors, tercer pis, bloc A. FPCEE-Blanquerna.....	222
Foto 121: Sala de professors, tercer pis, bloc A. FPCEE-Blanquerna.....	223
Foto 122: Espais exteriors. FPCEE-Blanquerna.....	224
Foto 123: Interbloc de l'espai exterior. FPCEE-Blanquerna.....	224
Foto 124: Espai exterior. FPCEE-Blanquerna.....	225
Foto 125: Interbloc de l'espai exterior. Realitzant activitats professors-alumnes. FPCEE-Blanquerna.....	225
Foto 126: Espai exterior. Zona cotxes. FPCEE-Blanquerna.....	226
Foto 127: Espai exterior. Zona cotxes. FPCEE-Blanquerna.....	226

Foto 128: Espai exterior. Zona grades. FPCEE-Blanquerna.....	227
Foto 129: Mòduls. FPCEE-Blanquerna.....	227
Foto 130: Mòduls. FPCEE-Blanquerna.....	228
Foto 131: Mòduls seminari. FPCEE-Blanquerna.....	228
Foto 132: Mòduls seminari. FPCEE-Blanquerna.....	229
Foto 133: Mòduls aula. FPCEE-Blanquerna.....	229
Foto 134: Despatx comunitari. FPCEE-Blanquerna.....	230
Foto 135: Aula grau d'educació (font: treure pàgina web de la UVic-UCC).....	415

Índex de figures

Figura 1: Elements de la relació educativa.....	55
Figura 2: Logo Universitat Ramon Llull.....	100
Figura 3: Vinyeta F. Tonucci.....	103
Figura 4: Relació variables: temps-espai.....	133
Figura 5: Quadre síntesis de la recerca.....	149
Figura 6: Plànol planta tipus.....	180
Figura 7: Plànol planta edifici mòduls provisionals.....	181
Figura 8: Plànol planta edifici mòduls provisionals.....	181
Figura 9: Topograma educatiu.....	274
Figura 10: Elements de la relacionalitat.....	278
Figura 11: Espais versàtils.....	281
Figura 12: L'estètica dels espais.....	283
Figura 13: Les narracions com a documentació educativa.....	285
Figura 14: Procés d'apropiar-se l'espai.....	287
Figura 15: L'ètica en l'educació.....	288
Figura 16: Elements del topograma educatiu.....	289
Figura 17: Elements de l'aprenentatge autèntic relacionats amb l'espai.....	291
Figura 18: Síntesi del topograma.....	299

Índex de taules

Taula 1: Entrevistes estructurades a arquitectes.....	151
Taula 2: Entrevistes a pedagogs i mestres experts.....	152
Taula 3: Focus grup dels professors d'altres facultats d'educació.....	153
Taula 4: Entrevista estructurada a professors de la FPCEE-Blanquerna.....	157
Taula 5: Entrevista estructurada alumnes de la FPCEE-Blanquerna.....	158
Taula 6: Focus grup dels professors de la FPCEE-Blanquerna.....	160
Taula 7: Focus grup d'alumnes de segon del grau d'educació infantil de la FPCEE-Blanquerna.....	161
Taula 8: Participants.....	162
Taula 9: Participants Fase 2.....	163
Taula 10: Unitat d'anàlisi 1: Concepte d'espais.....	454
Taula 11: Unitat d'anàlisi 2: Relacionalitat/Comunicatius/Espais de trobada.....	457
Taula 12: Unitat d'anàlisi 3: Versatilitat/Flexibilitat/Funcionalitat.....	459
Taula 13: Unitat d'anàlisi 4: Estètica.....	464
Taula 14: Unitat d'anàlisi 5: Narrativitat/Experiencials/Habitats/Vivenciats.....	465
Taula 15: Unitat d'anàlisi 6: Apropiament/personalització.....	468
Taula 16: Unitat d'anàlisi 7: Ètica/Benestar. Acolliment/Espais amables.....	469
Taula 17: Unitat d'anàlisi 1: Concepte d'espai.....	471
Taula 18: Unitat d'anàlisi 2: Ètica/Esdeveniment.....	474
Taula 19: Unitat d'anàlisi 3: Versatilitat/Flexibilitat/Funcionalitat.....	479
Taula 20: Unitat d'anàlisi 4: Narrativitat/ Experiencials/ Espais habitats.....	482
Taula 21: Unitat d'anàlisi 5: Relacionalitat/Espais de trobada/Comunicatius.....	484
Taula 22: Unitat d'anàlisi 6: Estètica.....	487
Taula 23: Unitat d'anàlisi 7: Apropiament.....	488

**PEDAGOGIA
DEL TOPOGRAMA**

CAPÍTOL 1

1 INTRODUCCIÓ

La societat actual demana bons professionals en totes les seves dimensions. Professionals que tinguin assolides unes competències que en l'actualitat són imprescindibles, com, per exemple, saber treballar en equip, ser versàtils i saber adaptar-se als canvis imprevistos, saber comunicar en diferents idiomes, ser competents digitalment, saber treballar en xarxa, desenvolupar l'empatia, etc. És responsabilitat de les universitats formar aquest professionals competents que sàpiguen desenvolupar-se en aquest món.

Abans de la pandèmia, i dins l'àmbit educatiu (i concretament en l'escolar), estàvem assistint a processos d'innovació més o menys reeixits, com, per exemple, l'Escola Nova 21, Escoles Changemaker, diferents projectes de la Fundació Bofill (exemple: projectes de transformació d'espais, de lectura, etc.), la Fundación Telefónica Educación (ajudes, formació, etc. per transformar l'educació), la federació de Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya, el Departament d'Educació impulsant projectes d'innovació, etc. Però, en els estudis postobligatoris, com els universitaris, els canvis en el nostre país són molt incipients i no generalitzats. En el context de la formació de mestres, Blanquerna ha estat i és un dels referents històrics i actuals d'innovació metodològica (seminaris, personalització, treball interdisciplinari i per projectes, etc.).

Per això, considerant els topalls socials, polítics i culturals del món universitari, plantejar aquesta recerca com una reflexió sobre els espais en la formació de mestres, contextualitzada en l'experiència formativa a Blanquerna.

1 INTRODUCCIÓ

Aquesta tesi doctoral que presentem vol ser un estudi sobre els espais educatius, com a variable fonamental que influeix en la formació de les persones, concretament en l'àmbit universitari i dins els estudis de grau d'educació.

L'objectiu d'aquesta investigació és, en primer lloc, definir epistemològicament el concepte *topograma educatiu*, així com identificar-ne els criteris bàsics perquè puguem considerar que un espai educatiu compleixi amb les condicions de ser també un topograma.

La nostra preocupació al voltant dels espais en educació no és nova; des de fa molts anys ens interessa. La nostra experiència i tasca docent dins l'àmbit educatiu de fa uns 40 anys, 25 anys dels quals a Blanquerna FPCEE¹ ens han fet reflexionar sobre el tipus de pràctiques que es volen portar a terme, les limitacions que suposa l'espai quan aquest no està pensat en clau pedagògica, ni disposa de suficients recursos i que aquests no siguin flexibles per reorganitzar els espais depenent de les necessitats.

L'informe per a la Unesco de Jacques Delors (1996) diu que l'educació del segle XXI s'ha de fonamentar en quatre pilars del coneixement al llarg de la vida de cada persona: aprendre a conèixer per comprendre el món, aprendre a fer per poder actuar sobre l'entorn, aprendre a viure junts per participar i cooperar amb els altres i, finalment, aprendre a ser, a construir la identitat personal i cultural. Aquests pilars són fonamentals per moure's i créixer dins d'un món constantment canviant, però s'han de poder reflectir no solament en l'espai físic concret sinó en la seva concepció pedagògica (és a dir, en el topograma educatiu).

Hi ha quatre qüestions inicials que volem deixar ben clares des del començament. Són les següents:

1 Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació i de l'Esport.

1. Argumentarem i/o demostrarem que l'espai és antropològicament tan important com el temps per la vida humana, perquè no hi ha espai sense temps, ni temps sense espai, i no són dues dimensions separades.
2. Al llarg de la història del pensament occidental s'ha donat molta més importància al temps que a l'espai. Si fem un repàs bibliogràfic veurem que hi ha moltes més obres dedicades al temps que no pas a l'espai (començant per Sant Agustí i acabant per Markus Gabriel el 2021). Només cal fer un repàs bibliogràfic des de Sant Agustí (*Confessions*), Kant (*Crítica de la raó pura*, 1724), Heidegger (*Ésser i temps*, 1927) fins al moment actual Byung-Chul Han (*L'aroma del temps*) i Markus Gabriel (*Per què el món no existeix?*) per adonar-se que no és fàcil trobar bibliografia d'interès en antropologia de l'espai en general i en un sentit pedagògic en particular. Per això, treballarem fonamentalment dues obres i dos autors: *Hombre y espacio* (1969) d'Otto Bollnow, i *La poética del espacio* (1957; ed. espanyol 1965) de Gaston Bachelard, així com els diversos volums de l'Antropologia de la vida quotidiana de Lluís Duch, *La resistència íntima* (2015), de Josep Maria Esquirol i *La sabiduría de lo incierto* (2019) i *La fragilidad del mundo* (2021), de Joan-Carles Mèlich.
3. L'espai s'ha definit de moltes maneres. Com senyalà Koselleck (2001; p. 93), s'ha considerat com una realitat de quatre dimensions, com un camp de forces, com una forma de la intuïció pura, com a espai vital o com a espai del cor, etc. Però falta una visió pedagògica de l'espai. Aquesta és la que proposarem en aquesta recerca: una visió de l'espai (que anomenem topograma) que tindrà rellevància pedagògica. El topograma implica una manera d'entendre la pedagogia i la formació dels mestres en la qual no només el temps sinó també l'espai és decisiu. Però no és suficient en tenir un

1 INTRODUCCIÓ

espai educatiu (una aula, per exemple) perquè sigui un topograma, perquè, com veurem, el topograma no pot ser concebut com un apriorisme, en el sentit d'un disseny previ de l'espai que en determini l'ús.

4. El paradigma en el que s'inscriu aquesta recerca és l'hermenèutic. Aquest fa possible, en primer lloc, comprendre, observar i descriure el fenomen per, en segon lloc, poder canviar-lo i transformar-lo. Ho farem a partir d'un estudi de cas únic, els espais a Blanquerna FPCEE, així com entrevistes amb professionals expertes externs de diferents àmbits. La discussió dels resultats ens ha de portar a consolidar una definició de topograma educatiu i les seves variables/ criteris constituents.

El pedagog Loris Malaguzzi (en *Hoyuelos*, 2004) parla de l'escola com un àmbit estètic habitable, com un lloc de trobada on interactuen l'ésser humà i la realitat. Si això és així, sembla raonable, doncs, que una teoria de l'educació posi en el nucli de la seva reflexió la pregunta per l'espai pedagògic. Per la seva banda, i com a complement del que diu Malaguzzi, el filòsof de l'educació Jorge Larrosa² comenta en una conversa pedagògica que no hi ha una pedagogia que sigui digne del seu nom, sense una reflexió sobre la pedagogia dels espais, del mobiliari, la relacions amb l'exterior, etc. I això és el que ens proposem fer en aquesta recerca, perquè la importància educativa de l'espai la descobrim en tots els àmbits de l'educació, des de l'escola bressol fins a la universitat, que també és un lloc de trobada on conflueixen persones, sabers, etc., i tot té lloc en un sistema espaciotemporal. Malaguzzi diu que l'home ha de trobar la seva pròpia identitat i el seu propi sentit en aquests àmbits, on l'ètica i l'estètica juguen un paper d'acollida. La qualitat de l'espai, afegeix Malaguzzi (en *Hoyuelos*, 2004), implica concebre l'espai com un element important (fins i tot

2 Brailovsky, D. Larrosa, J. Sklia, C.(2017). Mirar el mundo desde el jardín. Youtube. <https://youtu.be/d3fa7hGsgpw/maestrajardinera>.

fonamental) del projecte pedagògic, perquè els espais han d'ajudar a reflectir la convivència pedagògica i cultural que constitueixen les institucions.

En aquest treball farem servir l'expressió "lloc comú" o lloc "de trobada", perquè la recerca que presentem vol ser un estudi sobre la importància del topograma en les experiències d'ensenyament-aprenentatge i la manera com els protagonistes el viuen, el senten i l'experimenten. ¿De quina manera es podria potenciar l'espai pedagògic a l'escola?

Si uns dels protagonistes essencials del procés d'ensenyament-aprenentatge són els mestres, ¿quin paper hi juguen? ¿Quina idea sobre l'espai des del punt de vista pedagògic han rebut els mestres en el seu mateix procés de formació inicial? Donat que l'escola canvia en la mesura en què també els mestres ho fan, en aquesta recerca volem esbrinar les qualitats que haurien de tenir aquests espais a la universitat, especialment en el context de la formació de mestres, perquè les relacions dialògiques que en ells s'estableixen siguin significatives i els ajudin a construir coneixement mitjançant la pràctica reflexiva.

En aquest moment ens agradaria introduir un concepte que serà decisiu en tota la recerca i que presentem a continuació. Ens referim al terme topograma: *topos*, en grec, significa "lloc", *topos koinós* seria el "lloc comú", i *gramma* significa "signe". Aquest concepte, que no s'ha utilitzat en educació, sí que, en canvi, apareix en altres àmbits, com per exemple en la medicina, concretament en radiologia: els topogrames són imatges obtingudes a l'inici d'una exploració sobre una zona, la qual es programa per fer diferents imatges desglossant la zona en talls desitjats. Com per exemple un TAC, ecografia, PED-TAC, etc. D'altra banda, la Real Academia Española defineix el topograma com l'art de descriure i delinear detalladament la superfície d'un terreny.

1 INTRODUCCIÓ

En aquesta investigació, problematitzarem l'espai educatiu/formatiu convertint-lo en un objecte d'estudi i projectant-hi el topograma. Definirem topograma com un espai d'experiències en el qual l'educador intervé activament tot modificant-lo, i així poder millorar la seva pràctica quotidiana. Podríem dir que s'assembla a un laboratori o a un banc de proves, sense que l'assaig i error inspiri la seva acció. Però no és així. Al contrari, el topograma és una experiència compartida, un lloc comú sobre el qual pensar plegats per fer-ne una poètica o, com escrigué Bachelard (ed. 2018), un estat d'ànim. Jorge Larrosa³ diu, en aquest sentit, que els mestres metafòricament parlant combinen l'art de construir i l'art d'acollir. Els docents, com a amfitrions, treballen sobre els espais, les coses, els materials, les propostes, etc. i, al mateix temps, sobre les trobades, les relacions, les accions, etc. que es donaran en els espais. No hi ha l'un sense l'altre perquè l'amfitrió, (com ell anomena al mestre), posa i disposa la casa per rebre la gent i perquè la gent es pugui sentir cuidada i lliure al mateix temps. Jorge Larrosa distingeix entre els espais educatius creats de forma espontània i els espais creats i pensats amb criteris pedagògics. En aquesta recerca ens fixarem en les formes creatives i creadores dels espais educatius. No tot espai educa, sols s'educa a partir dels criteris que ens ajuden a identificar i definir l'espai com a topograma, és a dir, des de l'experiència relacional i humana que el dibuixa.

No s'ha de confondre el topograma amb l'espai. En aquest sentit, la hipòtesi de la present investigació es podria formular de la següent manera: en el context de la formació inicial de mestres, el topograma constitueix una problematització de l'espai habitable, una reflexió sobre el lloc on explorar la trobada amb l'altre des d'un propòsit formador/educatiu. Des d'aquesta perspectiva, intentarem respondre la pregunta: ¿de quina manera un espai educatiu transita en direcció al topograma?

3 Brailovsky, D. Larrosa, J. Sklia, C.(2017). Mirar el mundo desde el jardín. Youtube. <https://youtu.be/d3fa7hGsgpw/maestrajardiner>

La possible resposta que avancem és que, a diferència del que passa amb la simple organització, l'experiència de l'espai no es pot establir a priori, i, per tant, perquè el topograma sigui educatiu hauria d'incloure els següents elements viscuts: la versatilitat, la racionalitat, l'ètica, l'estètica, l'apropiament i la narrativitat.

Per tal de declinar aquesta idea del topograma analitzarem un escenari concret en l'àmbit de la formació inicial de mestres: els espais de la FPCCEE. Aquesta anàlisi de cas únic ens servirà per il·lustrar el concepte topograma i també per exemplificar un possible estudi hermenèutic-fenomenològic dels espais.

Per assolir aquest propòsit ens plantejem uns objectius específics:

1. Definir una antropologia del topograma en el procés de formació inicial de mestres a la universitat.
2. Identificar quines haurien de ser les variables idònies del topograma pedagògic com a relació i experiència d'aprenentatge d'un espai viscut.
3. Analitzar els espais de la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació i l'Esport Blanquerna des d'una reflexió sobre els espais en clau de topograma.
4. Esbrinar si la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació i l'Esport transita vers el topograma i de quina manera la reflexió d'aquesta recerca hi pot contribuir.

CAPÍTOL 2

2 MARC TEÒRIC: ANTROPOLOGIA PEDAGÒGICA DEL TOPOGRAMA

Com ja hem dit, l'objectiu d'aquesta investigació és l'estudi i l'anàlisi dels espais en l'educació universitària, així com la incidència en l'aprenentatge. Això no es pot dur a terme des d'una única perspectiva. Per aquest motiu, la nostra recerca serà transdisciplinar: utilitzarem autors i textos de l'antropologia, la filosofia, l'arquitectura i la pedagogia. Creiem que sols si establim un diàleg entre aquestes disciplines, un diàleg que ens ajudi a veure i analitzar una mateixa realitat des de diferents punts de vista que estan interconnectats, podrem aportar un nou coneixement, més complex i multidimensional, que ens ajudi a entendre la importància de l'espai en la relació educativa en general i, en concret, de l'educació al segle XXI.

Aquest és un estudi sobre la influència que té l'espai en la construcció de la identitat personal i cultural dels éssers humans i, en concret, l'espai universitari en la formació inicial de mestres, des de la transdisciplinarietat amb la intenció d'esbrinar, si aquest espai és realment un element ineludible d'aquest procés. Les nostres preguntes inicials de recerca, doncs, serien aquestes:

Quina importància té l'espai des d'una perspectiva antropològica? Quin és el paper de l'espai en l'educació superior? Per què no li donem tanta importància com al temps? Per què parlem tot sovint de cronologia, de cronograma, etc. i tan poc de topograma?

La nostra experiència com a professora universitària ens ha fet pensar que hi ha, en comparació amb el temps, un gran menyspreu de l'espai en la formació. La hipòtesi

que mou la present tesi doctoral és, doncs, aquesta: l'espai, al costat del temps, té una decisiva importància pedagògica.

Direm per començar, i de manera una mica ràpida, una cosa que pot semblar una obvietat, però que tanmateix val la pena recordar: que la paraula educació és polisèmica (Fullat,1992). Ara bé, hi ha un sentit fonamental en l'educació que es situa a la base de tot el que es defensarà a continuació, que no es pot oblidar: l'educació és un esdeveniment ètic. ¿Què significa aquesta expressió? Significa, ni més ni menys, que sense ètica no hi ha relació educativa o, el que és el mateix, que l'educació sempre és (i hauria de ser) una relació personal, cara a cara, entre el mestre i l'alumne, és a dir, una relació de noms propis, de mirades, de tacte i de contacte, una relació d'escolta, d'atenció i de cura (Mèlich, 2010). Evidentment, no s'ha de confondre ètica amb moral. La moral fa referència als valors, a les normes, a les actituds, als hàbits que són propis d'una societat i que tota educació ha de transmetre. Està clar, doncs, que sense moral no hi ha educació. Ara bé, només amb moral tampoc no n'hi ha. L'ètica no és la moral. És una relació sempre única, sempre singular i situacional, entre dos éssers que s'interpel·len en un lloc, en un espai.

Sobre aquest tema hi tornarem més endavant. De moment, n'hi ha prou en dir que, des de la perspectiva d'aquest esdeveniment ètic, l'espai i el temps són dos elements fonamentals. L'espai i el temps, no només el temps. Entre altres coses perquè no hi ha, des d'un punt de vista antropològic, temps sense espai ni espai sense temps. Totes dues dimensions són, en els éssers humans, inseparables. Si no tenim present aquesta qüestió, podem caure en unes mancances greus no només antropològiques sinó també ètiques i educatives. Caldrà, doncs, pensar l'espai com una dimensió antropològica fonamental que serà també la condició de possibilitat d'una educació com a esdeveniment ètic. L'ètica de l'espai és el supòsit de la seva habitabilitat humana, més enllà de les normes d'ús i la regulació dels moviments. Des d'aquesta

perspectiva, caldrà veure com l'organització dels espais és decisiva tant en la relació educativa com en la formació inicial dels mestres.

En aquest sentit, també haurem de mantenir un diàleg amb l'arquitectura i amb els arquitectes. L'arquitectura ens haurà de donar les característiques, les variables, etc. que han de tenir aquests espais perquè siguin espais educatius de qualitat, i perquè donin resposta a les necessitats actuals de la nostra societat. Des d'aquesta perspectiva també veurem com l'ètica i estètica són elements indissociables en els espais educatius, uns elements que tenen una gran influència sobre les persones (professors i alumnes), tant a nivell teòric com pràctic. El que provarem d'argumentar, i de demostrar en la mesura del possible, és que també les pràctiques educatives d'aquest món tan canviant en què estem immersos estan en relació amb el significat de l'espai, que, des d'ara mateix, anomenarem topograma.

Abans de començar la nostra investigació, ens posicionarem i explicarem una mica més què entenem per educació. En tota relació educativa hi ha la transmissió d'alguna cosa (coneixements, normes, habilitats, competències, hàbits, valors, etc.). En aquest sentit, com diu Lluís Duch a *La educación y la crisis de la modernidad* (1997), educar és transmetre, educar té a veure amb les transmissions. Ara bé, la qüestió que aquí ens plantejem és si educar només és transmetre o, si volem, quines són les característiques de l'acció educativa més enllà de les transmissions. Dit d'una altra manera: com l'espai també mostra maneres d'estar i d'habitar el món.

Que educar és transmetre ho sabem també per un text clàssic sobre la temàtica. Ens referim a *Educació i sociologia*, del sociòleg francès Émile Durkheim (1975). En aquest llibre, Durkheim afirma que l'educació és "l'acció exercida per les generacions adultes sobre aquelles que no han obtingut encara el grau de maduresa necessari per la vida social" (p.53). L'educació, segueix dient Durkheim, té per objecte el fet de suscitar un conjunt d'estadis físics, morals i intel·lectuals que demanen a les noves

generacions les societats en les quals estan vivim. Educar, doncs, per Durkheim, també és una transmissió, en aquest cas, moral, física i intel·lectual.

En aquesta recerca acceptem la definició de Durkheim, però anem més enllà. Està clar que educar és construir coneixement, identitat i cultura, com diuen Dahlberg, Moss i Pence (1999). L'alumne és una construcció social, és actiu i el centre de l'aprenentatge, té veu i se l'ha d'escoltar. En la perspectiva constructivista: "Aprenem quan són capaços d'elaborar una representació personal sobre un objecte de la realitat o contingut que pretenem aprendre" (Coll, Martín, Mauri, Miras, Onrubia, Solé i Zabala, 1993, p.16).

Però, educar és una trobada ètica. ¿Què significa això? Significa que l'ètica no és només l'objectiu de l'educació, sinó l'estructura, la condició de possibilitat. Aquest és l'aspecte que va insinuar el filòsof Emmanuel Levinas en els seus llibres i que altres autors a casa nostra han subratllat explícitament, com és el cas de Fernando Bárcena i Joan-Carles Mèlich en el llibre *La educación como acontecimiento ético* (ed. 2014). Així doncs, i seguint Levinas, especialment en la lectura que Fernando Bárcena i Joan-Carles Mèlich (ed. 2014) fan de la seva obra, l'educació és una relació cara a cara entre dos singulars que consisteix en escoltar la demanda de l'altre i a donar-hi resposta. És fàcil de veure que aquesta dimensió complementa la de Durkheim. En aquesta línia, el pedagog holandès Max van Manen (1975), també seguint Levinas, acceptaria aquesta dimensió en parlar del tacte i del to pedagògics. Les qualitats que han tenir els professors ens les relacions educatives són la intel·ligència interpretativa, la intuïció, la sensibilitat, l'empatia, la mirada, l'escalf, etc. La sensibilitat pedagògica és molt important en el cara a cara i l'èxit en l'aprenentatge. Crear vincles amb els alumnes és fonamental per donar-los seguretat, confiança, respecte i afectivitat. El tacte pedagògic, per Max van Manen (1975), és una manera d'entendre l'educació des de la sensibilitat per ajudar als alumnes a desenvolupar les

seves capacitats i potencialitats per la vida en societat. En definitiva, la sensibilitat pedagògica, de la qual ens parla Van Manen, no deixa de ser també una proposta ètica.

Per tant, parlar de topograma implica referir-se a la dimensió ètica de l'educació com un habitar junts l'espai humà que fa possible l'experiència d'aprenentatge no com a priori sinó com a vivència compartida.

2.1 L'espai com a tercer educador

“Todo espacio realmente habitado lleva
como esencia la noción de la casa.”

G. Bachelard

En aquesta investigació que ara iniciem sobre l'espai i la seva importància, partim de la idea que l'ésser humà no sols viu en un espai sinó que també el viu, és a dir, el sent com a propi. El que ens interessa és saber en quina mesura l'espai influencia les persones; en concret, com l'espai determina la construcció de la seva subjectivitat i, en conseqüència, és rellevant en les relacions educatives. Òbviament, com ja hem insinuat abans, parlar de l'espai i la seva influència en l'ésser humà i en l'educació no significa que el temps no hi sigui també present, d'una manera o una altre, perquè l'espai és un espai temporalitzat. Des d'una perspectiva antropològica, diríem que no hi ha espai al marge del temps, no hi ha temps sense espai. De fet, per dir-ho encara més clarament, el temps i l'espai no són el mateix, però sí que són inseparables. Per a la vida humana no pot haver-hi un espai sense temps ni un temps sense espai perquè seria absurd. Un espai sense temps és un espai mort, i un temps sense espai seria alguna cosa així com un temps espiritual, sense cos, sense materialitat.

2.1 L'espai com a tercer educador

Per defensar aquesta tesi ens basem en algunes idees que agafem del filòsof de l'educació alemany Otto F. Bollnow, concretament del seu llibre *Mensch und Raum* (*Hombre y espacio*, 1969), de G. Bachelard (*La poética del espacio*, ed. 2018) i també de Lluís Duch i Joan-Carles Mèlich a *Ambigüedades del amor* (2004), per exemple. En la tradició filosòfica, i especialment fenomenològica, és fàcil comprovar com el temps ha tingut també molta més rellevància que no pas l'espai. Podem citar obres com les *Lliçons de fenomenologia sobre la consciència interna del temps*, d'Edmund Husserl (2010), o *Ésser i temps*, de Martin Heidegger (1977). També podríem esmentar les obres de Henri Bergson, i la seva teoria de la durada, entre d'altres. Ens centrarem especialment en l'obra de Bollnow, un filòsof alemany molt rellevant i alhora molt oblidat que ens ajuda a situar l'espai en el lloc que li pertoca per poder reflexionar sobre la condició humana.

En resum, tots aquests autors defensen tant la importància del temps com de l'espai per entendre la realitat humana. Això vol dir que l'ésser humà és en funció de la seva situació (per dir-ho en termes de Karl Jaspers) en el seu propi temps i espai temporal. Ambdós, temps i espai humans, configuren les narratives diverses que formen els subjectes des del seu naixement fins a la seva mort. La influència d'aquestes variables són tan importants que fins i tot determinen els diferents rols que cada ésser humà juga en aquest món.

Des d'una perspectiva antropològica, l'espai és imprescindible perquè els éssers humans puguin habitar el seu món. Entenem per habitar no només l'ocupació d'un lloc, sinó sobretot l'establiment de relacions amb els altres i el medi. Habitar l'espai significa relacionar-se físicament i simbòlicament. És a partir de les seves relacions que cada individu experimenta i actua en el seu entorn, transformant-lo en espai de vivències i espais de sentiments que li aniran configurant la seva identitat com a humà. Dit d'un altra manera, tota persona es configura a si mateixa a partir d'un

temps i un espai concret que es dona dins una cultura, d'un món interpretat. És en aquest àmbit d'espai i de temps que cada individu viurà d'una manera singular les experiències i les vivències que determinaran en el present, però també en el futur, les seves relacions amb els altres i amb si mateix.

L'espai humà no és sempre homogeni, ans el contrari, és discontinu, atès que les experiències que es donen en aquest espai sempre són diferents perquè el temps també ho és. Els subjectes canvien en funció de la manera que tenen d'ocupar el seu temps i el seu espai. La identitat no és mai la mateixa. La identitat és un relat, una narració. L'home troba l'estructura de la seva presència en el món en l'espai, ja que l'ajuda a organitzar i orientar significativament la seva existència humana o, com diria Viktor Frankl (1991), a trobar el sentit de la vida. El sentit de la vida ajuda l'home a habitar el seu món i exercint accions d'amor, empatia, misericòrdia, solidaritat amb els altres. En definitiva, a establir diferents relacions humanes i humanitzadores.

Els espais que es poden definir tenen identitat: són espais de relació i tenen història perquè donen sentit a la pròpia existència, a diferència de l'espai d'anonimat dels que parla l'antropòleg Marc Augé en el seu llibre *Els no llocs* (1993, p. 83):

“Si un lugar puede definirse como lugar de identidad, relacional e histórico, un espacio que no puede definirse ni como espacio de identidad ni como relacional ni como histórico, definirá un no lugar. La hipótesis aquí defendida es que la sobremodernidad es productora de no lugares, es decir, de espacios que no son en sí lugares antropológicos y que, contrariamente a la modernidad baudelariana, no integran los lugares antiguos: éstos, catalogados, clasificados y promovidos a la categoría de “lugares de memoria”, ocupan allí un lugar circunscrito y específico.” (p.83).

I més endavant escriu Augé:

2.1 L'espai com a tercer educador

“El espacio del no lugar libera a quien lo penetra de sus determinaciones habituales. Esa persona sólo es lo que hace o vive como pasajero, cliente, conductor. (...) En definitiva, se encuentra confrontado con una imagen de sí mismo, pero bastante extraña en realidad. En el diálogo silencioso que mantiene con el paisaje-texto que se dirige a él como a los demás, el único rostro que se dibuja, la única voz que toma cuerpo, son los suyos: rostro y voz de una soledad tanto más desconcertante en la medida en que evoca a millones de otros.” (p.106).

Com podem veure en aquests textos, els espais d'anonimat, on ningú no es reconeix no signifiquen res, no et donen significat, com per exemple cafeteries (Starbucks), els restaurants McDonalds o les botigues Apple Store. Són llocs on quan algú hi entra no sap si està a Barcelona o a Londres, o a qualsevol altre lloc del planeta. Les relacions que s'estableixen en aquests espais són fredes, distants i monòtones. Augé defensa la tesi que la sobremodernitat es productora del no llocs. Aquesta és una qüestió preocupant que té unes grans conseqüències per al nostre treball. ¿En quina mesura això afecta l'espai educatiu? Haurem de reflexionar sobre si aquesta transformació del lloc en no lloc també ha tingut ressò en l'àmbit de la formació universitària.

Però abans, pensem, per exemple, en el primer espai que troba l'ésser humà quan neix: la casa. Aquest espai domèstic no és neutre, sinó un espai on la memòria familiar es transforma en formativa. Tothom estaria d'acord a considerar que la casa ha de ser un espai acollidor (encara que a vegades pugui convertir-se, per a molta gent, en infernal). La casa, entesa com a llar, és un espai privilegiat on s'estableixen i s'aprenen les relacions cara a cara, en aquestes es dona la generositat, l'empatia i la moral, els gestos, les normes, els valors, els hàbits, etc. Aquest espai és enormement important en la configuració de la identitat personal i cultural, de la vida de cadascú.

En la dita popular "trobar-se com a casa" s'entén molt bé aquesta idea. Què significa això? Vol dir que quan un es troba bé i segur en un lloc, es troba com a casa. Només si hom es troba com a casa es pot donar la cordialitat, l'empatia, la comunicació i, en conseqüència, es pot habitar en el sentit estricte del terme. Quan un es troba com a casa és capaç de construir qualsevol cosa. Como ha escrit el filòsof francès Gaston Bachelard (ed.2018) és en la calor de la casa natal que l'acull on es troba en una espècie de paradís, embolicat de dolçor i de béns essencials dels éssers protectors:

"Porque la casa es nuestro rincón del mundo. Es —se ha dicho con frecuencia— nuestro primer universo. Es realmente un cosmos. Un cosmos en toda la acepción del término." (Bachelard ed. 2018, p.34)

I més endavant Bachelard continua escrivint:

"La casa en la vida del hombre suplanta contingencias, multiplica sus consejos de continuidad... Es el primer mundo del ser humano. Antes de ser 'lanzado al mundo' como dicen los metafísicos rápidos, el hombre es depositado en la cuna de la casa." (Bachelard ed. 2018, p.37)

En aquests textos, Bachelard diu que és a la llar l'espai on construïm la identitat a partir de les pròpies vivències i experiències. Les persones viuen la casa no només des de la realitat física i material, sinó també des del seu món simbòlic, és a dir, mitjançant els pensaments i els somnis. És en els somnis on pertanyen els valors que ens marquen profundament, que ens ajuden a construir-nos i, al mateix temps, també a construir la nostra història. És en les històries on es guarden els millors dels tresors, la nostra infantesa. La casa reemplaça la contingència i ajuda la continuïtat de l'ésser perquè és un lloc estimat, feliç i possessiu.

La construcció de la nostra història de vida serà la que ens ajudarà a habitar els espais exteriors, perquè gràcies a ella podrem resistir a les adversitats (Bollnow 1969, p.23-

2.1 L'espai com a tercer educador

141). Cada element d'aquesta història ens portarà a recordar alguna cosa, a mantenir en vida una part del passat i a evocar records que fan aflorar els valors dels somnis que ens han marcat en profunditat. Aquestes històries mai no han estat viscudes des de la individualitat, ans al contrari, sempre es viuen en comunitat, i concretament amb la família. Gràcies a la casa i a la família es crearà la sensació humana d'empara, ja que la casa ens sedueix pel seu encant, la seva atmosfera d'intimitat ens transforma i ens retorna a nosaltres mateixos. En els somnis de la casa natal es viu l'ambient dels éssers protectors. Així es configura l'univers viscut mostrant les tonalitats de l'espai interior o íntim. Quan es reviu els records de protecció en els espais exteriors, que hem construït dins la casa, es supera la contingència i es multiplica la continuïtat (Bachelard ed.2018, p. 34- 37).

L'espai íntim sols el podem construir a la casa o llar per dues raons importants. Per un costat, la casa és el primer espai que ens acull (Bachelard 2018). Aquesta empara que proporciona fa que puguem viure-la en la seva realitat i també en la seva virtualitat, mitjançant els somnis i els pensaments. Així podrem sentir-nos segurs, perquè la casa esdevindrà el referent antropològic: perquè no sols es viu en temps real sinó que també mitjançant el relat històric i la imaginació. Bachelard (ed. 2018, p.37) ho deixa clar:

"Antes de ser "lanzado al mundo" como dicen los metafísicos rápidos, el hombre es depositado en la cuna de la casa".(p.37)

Els records, dirà, el reconfortaran i el protegiran en els altres espais exteriors, lluny de la casa, fora de la llar.

D'altra banda, Lluís Duch (1997) diu que, al néixer, l'ésser humà és fonamentalment indefinició i provisionalitat. Necessita ser esperat i acollit per poder formar-se, madurar i refermar la seva existència en la Terra. Això és possible gràcies al que ell

anomena estructures d'acollida. Les estructures d'acollida són àmbits privilegiats en els quals s'efectua la construcció de la identitat personal i cultural, així com la transmissió del llegat cultural. Gràcies a aquestes estructures hom pot suportar la contingència i la provisionalitat de l'ésser i és on trobarà el reconeixement vers l'alteritat i la diferència. Segons Duch (1997), la primera estructura és la família (co-descendència) i és la més important. És precisament la que Bachelard (ed.2018) diu que ens empara dins la casa, i és on, per primer cop, l'home és acollit, acceptat i estimat. Dins la casa hi rep el reconeixement dels altres. Aquesta és una qüestió imprescindible per sentir-se bé i segur perquè només aleshores hom pot desenvolupar la capacitat d'aprendre i iniciar la construcció de l'espai íntim a partir de la fantasia, els somnis i la creativitat. Això suposa també començar la seva formació.

Aquest espai que hom construeix és propi, singular i intransferible. Únicament a partir de la construcció d'aquest espai íntim l'ésser humà pot relacionar-se amb els altres espais fora del límit de la casa i habitar-hi. Bollnow (1969, p. 23-31) distingeix dos tipus d'espais: l'espai matemàtic i l'espai vivenciat o viscut. Aquesta distinció també es fa en el cas del temps, quan parlem del *cronos* i del *kairós*. El primer és un temps matemàtic, abstracte i mesurable en un rellotge. És un temps objectiu. El *kairós*, en canvi, és el temps personal, és el que un viu subjectivament. A diferència del *cronos*, mesurable mitjançant un rellotge. Quan estem en una situació agradable tenim la sensació que el temps s'encongeix, que és més breu. En canvi, quan vivim un moment de tristor, de pena, de dolor, el temps es fa molt llarg, inacabable. Totes les classes, des del punt de vista del *cronos*, duren el mateix. Però no és així des de la perspectiva del *kairós*. Quan el grup d'estudiants està incòmode en una aula, es solen aixecar, la classe es fa pesada i el temps sembla que es dobli, però també l'espai esdevé un cau en lloc d'una casa.

2.1 L'espai com a tercer educador

Bollnow defineix l'espai abstracte, el dels matemàtics i físics, com aquell que és susceptible de ser mesurat. Per norma general, quan parlem de l'espai ho fem des d'aquest punt de vista, de les dimensions (el nombre de metres quadrats, per exemple), dels mobles que s'hi poden posar, de la decoració... Com en el cas del temps cronològic, aquest espai abstracte es caracteritza per la seva homogeneïtat, perquè cap punt és diferent de cap altre.

En canvi, l'espai vivenciat o viscut és aquell en el qual habitem i vivim. Equivalent al temps kairològic, l'entendem com a mitjà de la vida humana, perquè és en aquest espai real on es desenvolupa l'existència. Vivim i actuem dins un espai, i construïm la vida personal al mateix temps que la col·lectiva. La persona és un ésser espaciotemporal. Heidegger, en el seu llibre *El ser y el tiempo* (1977, p.127), diu:

"Ni el espacio es en el sujeto, ni el mundo es en el espacio. El espacio es, antes bien, "en" el mundo, en tanto que el "ser en el mundo", constitutivo del "ser ahí", ha abierto un espacio. El espacio no se encuentra en el sujeto, ni éste contempla el mundo "como si" fuese en un espacio, sino que el "sujeto" ontológicamente bien comprendido, el "ser ahí", es espacial".

Construïm al mateix temps tant la nostra identitat com la noció de l'espai. La vida de l'home ve determinada per la seva actitud vers l'espai. No hi ha primer un espai i després la vida, sinó que és la vida la que es fa en un espai i en relació amb un espai. Per això diu Heidegger que l'existència és espacial.

En aquest sentit, com veurem més endavant, la qualitat de l'espai determina en gran mesura la qualitat de vida i, així mateix, la qualitat de l'espai també configura l'obertura a una experiència humana educativa millor en el sentit de "viscuda".

A diferència de l'espai abstracte, l'espai viscut no es caracteritza per la seva homogeneïtat. Contràriament, aquest espai mai és igual a cap altre i, per això mateix, la manera d'habitar-lo serà diferent i les experiències viscudes també.

Els espais viscuts sempre depenen dels esdeveniments, d'allò que passa i que ens passa. Ara bé, què significa habitar? Cal reflexionar una mica més sobre aquesta qüestió important. Continuem amb algunes reflexions del filòsof alemany Martin Heidegger. A *Construir Habitar Pensar* (2015), Heidegger diu que habitar en l'alemany antic *bauen* que significa romandre i demorar-se. Aquesta és l'essència de l'habitar. El tret fonamental de l'habitar és protegir, cuidar, preservar i cultivar. Habitar és la manera que tenim els mortals de ser al món. Ens formem a mesura que habitem. Per tant, el construir forma part de l'habitar, perquè és la seva essència. Brullet (1998) afegeix que també l'home necessita apropiar-se d'aquests espais i de les relacions que s'hi estableixin, perquè així es construeix l'espai vivenciat. Aquest espai és imprescindible per aprendre a habitar el món. Un cop hem construït aquest espai, i només aleshores, podem començar a habitar altres espais. Com, per exemple, un infant el primer dia que va a la llar d'infants, el dolor que li comporta el trencament del vincle matern, sols el pot suportar i superar si ha construït una vivència afectiva que li hagi proporcionat seguretat, protecció, etc. L'ambient (espacial) que l'acull contribueix en bona part a això que Lluís Duch anomena praxi de control de la contingència.

Però sortir i habitar els espais exteriors no és tan fàcil, perquè la naturalesa de la condició humana és la seva vulnerabilitat. El filòsof català Josep Maria Esquirol (2015), en el seu llibre *La resistència íntima. Assaig d'una filosofia de la proximitat*, diu que, davant d'aquesta vulnerabilitat, l'ésser humà ha de resistir a les pressions socials i polítiques totalitàries que pateix perquè està enmig de llenguatges buits. Per poder resistir en aquest món, aprendre a mirar-lo i habitar-lo, Josep Ma Esquirol, en

2.1 L'espai com a tercer educador

el seu últim llibre *Humà, més humà* (2021), diu que és necessari, a part del retorn a casa, amb la xemeneia encesa que dona protecció, com deia a *La resistència íntima* (2015), ara proposa fer una introspecció dins de nosaltres mateixos, dins el més profund del ser, i reflexionar sobre allò que és genuïnament humà i que configura el paisatge de la seva condició humana i que dona sentit a la seva existència.

D'aquesta manera, l'ésser humà pot reconstruir la seva poètica, el sentit de la vida necessari per habitar el món, i evitar la insensibilitat i la inhumanització. Cada societat té les seves modalitats de totalitarisme, però ara ens trobem en una revolució tecnològica sense precedents. Per fer-ho és important la lateralitat, que no és més que posar-se al marge, per veure les coses d'un altre perspectiva. S'han de buscar espais per poder fer-hi front. I la casa o llar on ens hem sentit segurs serà el refugi, perquè el gest de la casa és l'empara, l'aixopluc que la casa dona davant la intempèrie. A casa un s'hi ha trobat acollit, atès i cuidat. Les relacions humanes que allà es donen són sinceres, perquè es diuen les coses de veritat⁴, i les respostes, que també ho són, les podem incorporar en les relacions humanes, que són la clau per construir comunitat. Quan les coses surten del cor, és a dir, quan les diem perquè hi creiem, es veuen d'una altra manera. La necessitat de construir una casa no és una qüestió relativa a una època, sinó que ha passat sempre. La necessitat de reunir-nos ve donada no sols per la vulnerabilitat sinó també per la recerca de sentit.

En aquest moment quan apareix la relació d'alteritat, el cara a cara, de la qual ja hem parlat, és a dir, la relació ètica. Depenem del altres i sols podrem estar amb els altres si abans hem après a estar sols. Els altres són molt importants per a nosaltres i, com ja hem dit, en depenem. Mai no hem de pensar que són només un obstacle per a la nostra llibertat. Poden ser-ho, però abans de ser un obstacle, són la condició de la

4 Ser sincer no és dir totes les coses. La persona sincera és aquella que és lliure en tot moment per dir les coses que ella pensa.

nostra llibertat. Som lliures gràcies als altres, perquè gràcies als altres som possibilitats.

Estem immersos en un món tecnològic: utilitzem la paraula tecnologia, en lloc de tècnica, perquè entenem la primera com una manera de concebre i viure en el món. En canvi, la segona és un simple instrument (seguim aquí l'obra recent de Joan-Carles Mèlich, *La fragilidad del mundo. Ensayo sobre un tiempo precario*, 2021). Des d'aquesta perspectiva es pot dir que, mentre que la tecnologia és una manera de vida, la manera de vida en la qual som en el món, la tècnica és un conjunt d'instruments que ens serveixen per modificar el món. La tecnologia forma part de les nostres vides i ens provoca una sensació de desarrelament. Sentir-se desarrelat és un sentiment que provoca angoixa, inseguretat i por. És aquesta la raó per la qual necessitem habitar en el món.

Per no trobar-nos en els no llocs (dels quals hem parlat abans (Augé 1993), perquè tots els llocs semblen iguals i no hi ha singularitats) hem de personalitzar els espais. Aquest és un dels aspectes que volem defensar en aquesta recerca.

La tecnologia no té en compte la singularitat de les persones, les maneres de sentir, de veure el món... És per això que, si no es manté un diàleg permanent entre els arquitectes i les persones que han d'utilitzar aquests espais, sempre ens trobarem desarrelats, incòmodes: ens trobarem amb els no llocs. La qüestió seria considerar si realment es pot habitar un món tecnològic, un món en el qual l'espai ha deixat de ser un espai significatiu, relacional, simbòlic, i ha esdevingut, com hem dit, majoritàriament un espai d'anonimat.

Nosaltres creiem, en un sentit educatiu, que no per fer-ho cal incorporar el topograma com a espai viscut.

2.1 L'espai com a tercer educador

Ara bé, també cal tenir present, seguint el plantejament de Heidegger (ed. 2015), que no hi ha una tècnica ni un protocol que ens ensenyi com s'ha d'habitar (Mèlich 2021, p.132-133). Aprendre a habitar el món no és fàcil, perquè actualment estem acostumats a viure segons la lògica protocol·lària, i aquesta lògica no deixa pas a la improvisació, a l'esdeveniment, a la novetat, etc., perquè les vivències sempre són situacionals i en relació. Com diu Mèlich (2011, p. 147-148):

“Uno de los aspectos necesarios para habitar el mundo es la cordialidad,...La cordialidad no es algo material o sustancial, sino algo estrictamente relacional; es una relación entre cuerpos que define un modo de ser en el mundo (quizá el modo de ser que un ente finito necesita para habitar el mundo). El cuerpo y el mundo se forman, se transforman y a veces se deforman en la cordialidad. No se trata ni de un mero estado de ánimo ni de un sentimiento, sino de una manera de relación y de ser. O, mejor todavía, de una manera de estar-ahí, de un trato con el mundo, de una manera de ocuparse de él, de cuidarlo.”

Només se sap habitar quan hom viu, quan s'experimenta la vida *in situ*, quan l'individu es relaciona i sent en un espai concret, amb els objectes i les altres persones que en formen part. D'habitar sempre se'n pot aprendre, però no se'n pot ensenyar ni tècnicament ni protocol·làriament, perquè cada espai és diferent, cada situació és única i, per tant, sempre estem aprenent, sempre estem en construcció.

Aprendre a habitar en el món és possible a partir de l'educació, una educació que comença en l'espai familiar i la casa on es construeix l'espai íntim. A partir d'aquí es pot sortir a altres espais, com ara a l'escola bressol, l'escola, l'institut o la universitat, comunitat, institucions, amics. Però cal insistir que allò que farà que un espai sigui habitable és la relació amb els altres i, amb les coses i els objectes amb els quals el compartim i la qualitat d'aquestes relacions. En una idea, l'ètica en el sentit de vivència d'alteritat.

És necessari insistir en el fet que els espais sempre són relacionals, perquè l'existència humana és relació i, per això mateix, l'ésser humà només pot educar-se en relació i experimentant amb els altres i amb l'entorn, en un temps i en un espai concrets. En aquest espai temporalitzat es donen processos reflexius, com per exemple la crítica inconformista, per poder canviar el món perquè aquest sigui diferent i millor. Entenem doncs, que sols l'educació ens dona esperança i futur.

L'educació que l'ésser humà rep al llarg de la vida és la que fa possible que cada individu sigui apte per habitar en el món d'una manera humana o, a vegades, per desgràcia, també infernal. En la línia que apunta la filòsofa alemanya Hannah Arendt, en el seu text titulat *La crisi de l'educació* (ed.1996, p.185), diríem que la veritable educació és aquella que en cada espai i temps concret és capaç d'harmonitzar la tradició i els canvis i els reptes que planteja el present mitjançant el saber dels mestres i d'altres professionals. La veritable educació és la que proporciona un equilibri entre la persistència i el canvi, entre la repetició del passar i la innovació del present i del futur. Aquest equilibri ha de proporcionar a cada ésser humà sabers, estratègies i valors que ajudin a donar respostes als reptes que els nous temps demanen.

En l'actualitat, el tema de l'espai preocupa no només la filosofia i l'antropologia, sinó també s'ha obert en altres àmbits, com és el cas de la pedagogia, arquitectura, etc. Els espais canvien a partir de les necessitats de la societat. Hem passat d'espais estàtics a espais dinàmics. Aquest gir copernicà ve donat per la importància que té l'espai com a un altre element que també educa. Els edificis ens fan sentir i també ens provoquen sentiments i emocions que molts cops són els fonaments de moltes de les nostres accions. Aquest fet fa que ens preguntem si l'espai influeix en l'aprenentatge i com ho fa.

2.1 L'espai com a tercer educador

Els espais i la seva incidència en aprenentatge són el repte d'investigació des de diferents àmbits (la pedagogia, l'arquitectura, etc.). L'espai està considerat en l'actualitat com el tercer educador dins el triangle educatiu. La introducció d'aquest 3r element en l'àmbit de la pedagogia contemporània ha estat prioritàriament a càrrec de Malaguzzi.

Malaguzzi (citada per Hoyuelos en el llibre de Cabanillas i Eslava, 2005) diu que educar és incrementar el nombre d'oportunitats possibles, però això sols és possible si l'alumne és el centre de l'aprenentatge. Per situar en el centre l'alumne significa ubicar-lo també en un espai de relacions, en un espai viscut. Per Malaguzzi, els projectes de les institucions educatives han d'incloure els espais, el temps i, en definitiva, tota la seva organització, perquè és un tot, i tot té relació i influència en l'aprenentatge. Les finalitats educatives de les institucions es podran assolir, o no, segons les possibilitats que es donin en els espais, els materials i altres de què es disposen.

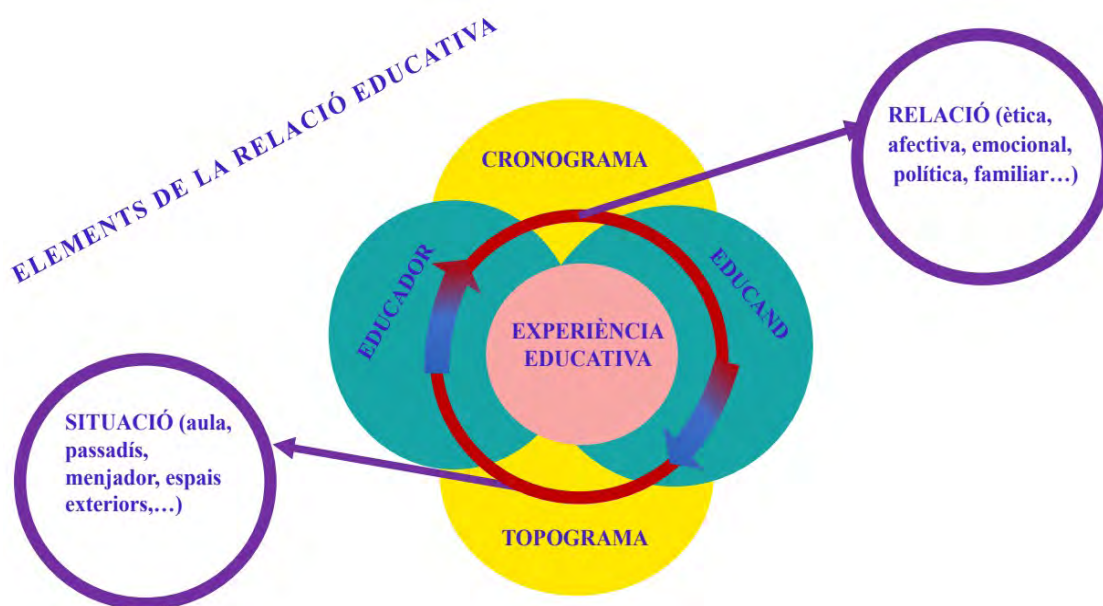
Per a Malaguzzi els espais estan vius perquè tenen passat, present i futur. Les parets emparaulen la història de les persones que habiten l'espai, de la documentació que es troba penjada en les parets, dels silencis que trobem en els espais i també per les narratives escrites dels mestres. Els espais han de potenciar i ajudar la convivència creant vincles afectius entre les persones perquè aflorin i es respectin les diferents identitats que hi cohabituen amb la dimensió ètica i estètica.

Malaguzzi (citada en Hoyuelos, 2004, p.37) diu que la dimensió ètica és esdeveniment, ruptura, hospitalitat, tensió i innovació. Cal un concepte d'ètica que doni sentit a l'existència humana i a les relacions cara a cara. La dimensió estètica fa referència als espais de qualitat, que han de ser harmònics, de benestar, alegres, acollidors, espais on es reconeixen les persones, on es dialoga, on s'escolta, on s'aprèn i, en definitiva, es viu (Hoyuelos, 2006).

Aquest principi educatiu bàsic que interrelaciona el coneixement amb les capacitats de les persones per poder construir nou coneixement és molt complex.

Podem sintetitzar els elements del procés ensenyament-aprenentatge en la figura a continuació.⁵

Figura 1: Elements de la relació educativa

Les relacions humanes sempre es donen, d'una manera o una altra, en els espais. Les relacions són complexes i plenes de matisos perquè són imprevisibles i al mateix temps interessants i seductores. Aquesta relació, segons Levinas (citada per Barcena i Mèlich 2000), és el cara a cara, i aquesta sols es dona quan donem resposta a l'altre, és a dir, quan l'altre hi és i forma part de l'aventura de l'educació per compartir i construir un futur. Aprendre a viure junts és un dels reptes de l'educació en l'actualitat. Tant la construcció de coneixements, com qualsevol altre aspecte

5 ©Maria-Antonia Miret.

2.1 L'espai com a tercer educador

educatiu, sempre es dona dins un espai —sigui l'aula, un passadís, etc.— per tant, els elements físics i els ambientals són decisius.

Què entenem per elements físics? Podem pensar, per exemple, en la llum, en la temperatura, el color i la ventilació, etc. que han de ser les adequades per garantir el confort, en l'estalvi energètic i l'equilibri homeostàtic que necessita el nostre organisme per funcionar òptimament.

Pel que fa als elements ambientals, els espais massa carregats de decoració no ajuden a la concentració, ans al contrari; l'educand es distreu i, per tant és important reduir l'estimulació sensorial. Així mateix, s'ha de reduir el soroll ambiental. El color de les parets també pot afectar els alumnes emocionalment i en el comportament. Igualment podríem parlar dels espais exteriors dels edificis: els entorns que rodegen els edificis educatius tenen molta importància. Contemplar entorns naturals afavoreix la concentració, requereix menys esforç cognitiu i així s'afavoreixen les tasques cognitives complexes.

És important recordar que l'aprenentatge no sols es dona a l'aula, sinó que tots els espais són educatius. Tots els espais de les institucions educatives són llocs de trobada, on tothom té cabuda, on tothom és important, on es forma part de la comunitat d'aprenentatge, on s'habita, es viu i s'experimenta a través de l'experiència. Espais de benestar que convidin a emocionar-se, a fer-se preguntes, a ser curiosos, a pensar, a compartir, a col·laborar, etc., i es converteixen en l'espai vivenciat de què parlava Bachelard (ed. 2018) i que hem esmentat anteriorment.

Hem vist que quan parlem de l'espai en educació no sols pensem en l'aula: entenem l'espai des d'una concepció molt més àmplia. També hem de tenir clar que no aprenem mai de la mateixa manera i ni en un mateix espai. Avui dia, en general, els espais educatius s'assemblen molt i això és un fet negatiu. Aquest clonatge dels

espais fa que no puguin acollir alumnes diversos, i tampoc són funcionals. Quan un edifici educatiu disposa d'espais diferenciats o de diverses tipologies: espais grans, mitjans, petits, de trobada, de treball, espais d'exposició, etc., genera un tipus d'aprenentatge diferent.

Els canvis accelerats del nostre món demanen preparar els estudiants per a l'aprenentatge del futur. És necessari, doncs, trencar amb el model tradicional de la concepció de l'espai com a quelcom passiu i crear espais vivenciats, relacionats, on l'espai interior s'enllaci amb l'exterior.

2.2 L'arquitectura i els espais educatius

"L'arquitectura és una forma silenciosa d'ensenyament"

G. Mesmin

L'antropologia ens aporta la idea que l'ésser humà és un ésser relacional. L'home necessita aprendre, i ho fa en relació amb els espais, els altres i els objectes. Les relacions humanes es donen amb el contacte, la interacció, el freq, el tacte, i aquesta activitat humana es dona sempre en un temps i un espai determinat.

Cal tenir ben present, però, que les relacions educatives sempre són úniques i irrepetibles, perquè cada situació és diferent a l'anterior, encara que tinguin lloc en el mateix espai. Les relacions educatives sempre ens sorprenen, sempre són diferents. La seva presència i la seva forma són inesperades perquè, en la mesura, en què són relacions humanes, mai no es poden planificar. L'existència humana es caracteritza per la imprevisibilitat (veure en aquest sentit, per exemple, l'obra de Mèlich, *La sabiduría de lo incierto*, 2019). Si educar és entrar en relació amb l'altre, cal tenir ben

2.2 L'arquitectura i els espais educatius

present que aquest sempre és un singular, amb nom propi i, pel mateix, demana en tot moment una resposta adequada i singular. (Bárcena i Mèlich, 2014)

El camp de l'arquitectura juga en aquest context relacional un paper fonamental. En aquest sentit, Campos, Lobo i Sevilla (2018) defensen la tesi següent: l'arquitectura és una disciplina artística i aporta a l'educació un valor didàctic. Això és així perquè converteix l'espai físic en un element important dins la formació humana. És per aquest motiu que els arquitectes han de tenir en compte què diuen els diferents especialistes de diferents àmbits i treballar amb els professionals educatius perquè la didàctica que es dona en aquests espais tingui èxit. D'altra banda, els antropòlegs diuen que l'espai universitari també contribueix a la formació de la identitat dels alumnes, perquè és allà on inicien el seu projecte professional i han de desenvolupar la seva identitat professional.

Un dels arguments centrals de la nostra recerca és precisament aquest: el diàleg entre l'arquitectura i la pedagogia és molt necessari i imprescindible, en aquests moments, per millorar la qualitat dels espais educatius. Podem assegurar que fins fa poc hi havia dificultats perquè es donés aquest diàleg. Però, en aquestes últimes dècades trobem arquitectes com Pablo Campos (2009), Nallely Ramos Morales (2015), entre d'altres, que s'estan preocupant pels espais educatius. Segons ells, el clima i l'ambient són molt importants per a l'aprenentatge perquè contribueixen en el benestar i la seguretat de les persones que els habiten.

L'arquitectura no pot donar l'esquena als paràmetres ergomètrics i als models educatius en el moment de pensar en els espais educatius, perquè són els fonaments on s'han de construir i desenvolupar els alumnes per adquirir les competències, habilitats i estratègies professionals que els han d'ajudar a desenvolupar la seva professió.

En aquest context, l'aprenentatge esdevé una experiència activa, relacional i interior pel subjecte, que construeix coneixement a partir de la interacció amb els objectes, coneixements, els altres mitjançant l'experiència, el diàleg i l'escolta. Les persones aprenen en llocs, maneres i temps diferents. Aquí rau la importància dels educadors en crear diferents contextos facilitadors i aptes per a l'aprenentatge.

2.2.1 Universitat i poètica de l'espai

“En los poemas, tal vez más que en los recuerdos,
llegamos al fondo poético de los espacios”

G. Bachelard

En aquest apartat analitzarem alguns exemples de construccions universitàries que ens ajudaran a entendre la universitat actual. Anar i revisar les construccions universitàries i comprendre per què tenen una forma determinada, quina finalitat tenen, etc. i d'aquesta manera podrem pensar com podrien ser en el futur. Aquest recorregut històric el farem de la mà de Pablo Campos (2019), un autor que ha posat èmfasi en la evolució dels edificis universitaris.

La universitat com a institució a occident neix a l'edat Mitjana. Les catedrals i els monestirs són els antecedents de la universitat, i l'espai del claustre és el punt central i característic que perdurarà en el temps en moltes universitats actuals.

L'arquitectura monacal està formada per un continent compacte, per una geometria rectangular que protegia l'interior de l'exterior. Al mig d'aquesta estructura hi trobem el claustre. Aquest és el primer atribut que des de la sensibilitat arquitectònica es va obsequiar a la missió formativa de la persona. Al claustre s'hi pot caminar, meditar,

2.2.1 Universitat i poètica de l'espai

conversar. Les estructures claustrals les trobem tant en la tradició llatina com en l'anglosaxona en les universitats europees. En el territori espanyol, els col·legis universitaris van donar moltes mostres d'excel·lència, i universitats com Salamanca, Alcalà, Santiago o Valladolid en van ser una mostra. En el neoclassicisme les construccions d'estructures universitaris van ser fidels a aquest model (fotografia⁶ 1 i fotografia⁷ 2), així tenim les universitats de Praga, Coïmbra, Viena, Copenhaguen, Tolosa, París, i en el nostre país Barcelona , Sevilla, Salamanca o Madrid.

Foto 1: Claustre de la Universitat de Barcelona

Foto 2: Claustre de la Universitat de Salamanca

6 © Maria-Antonia Miret.

7 <https://images.app.goo.gl/JyfXzvnqZxB6uEkA9>

2.2.1 Universitat i poètica de l'espai

També les universitats britàniques es van inspirar en el claustre per als seus colleges de Cambridge i Oxford, que encara avui sorprenen (fotografia⁸ 3 i fotografia⁹ 4). Aquests edificis denominats quadrangles els conformava una tètrada d'edificis envoltant el claustre, i proporcionava la trobada dels estudiant i la relació amb els docents. El claustre és un espai on parlar i tenir-hi una conversa mentre es camina. Passejar i parlar són dues dimensions fonamentals als claustres universitaris, llocs agradables on hi ha jardins, fonts, espais per seure. Un model tutorial que acostava la relació professor-alumne.

Foto 3: Trinity College, Cambridge

Foto 4: Universitat d'Oxford

8 <https://www.trin.cam.ac.uk/about/historical-overview/>

9 https://cadenaser.com/ser/2017/02/20/internacional/1487585700_201902.html

2.2.1 Universitat i poètica de l'espai

Quan uns segles més tard apareix el prototip nord-americà (fotografia¹⁰ 5), amb influències dels colleges anglesos, van permetre un canvi i una obertura a l'exterior dels quadrangles, van trencar l'hermetisme de les estructures imperants en el moment. Aquest fet va ser molt important perquè és per primer cop que hi ha una obertura de la universitat cap a l'entorn social. Com diu Pablo Campos (2019), l'espai s'obre i el saber ja no és d'uns pocs, sinó que s'inicia la universalitat.

Foto 5: Universitat de Harvard

El claustre passa a ser el lloc de trobada, un espai comú que es converteix en un instrument més formatiu i que anima el plaer de l'aprenentatge. Aquests espais comuns han experimentat canvis, transformacions, evolucions... però mai no han renunciat a la seva missió: la formació integral de l'ésser humà.

Campos (2019) fa unes consideracions generals que ja hem vist en altres moments, però és bo que, quan parlem dels espais i les seves transformacions o innovacions a les universitats, les tinguem en compte:

10 <http://newseuropa.es/universidad-de-harvard/>

- En primer lloc, la formació és un fet que es dona a partir de la relació comunicativa i afectiva entre el docent i el discent. Aquesta proximitat no es contradiu amb l'exigència i el rigor d'una educació de qualitat.
- En segon lloc, l'aprenentatge sempre es dona en relació amb els altres, mai en singular. I sols quan compartim amb els altres els coneixements dialogant i reconstruint coneixement, avançarem en el saber.

Finalment, la missió de l'educació és la formació integral de la persona al llarg de la seva existència. Per educació integral entenem aquella educació que fa referència a tots els aspectes de la persona, a la vida en la seva totalitat. En aquest sentit, és important fer referència a la tesi que Rousseau desenvolupa al llibre I de la seva novel·la pedagògica *Emili, o de l'educació* (1985): "viure és l'ofici que jo li vull ensenyar." (p. 14). Delors (1996) també apunta a quatre pilars fonamentals de l'educació: aprendre a conèixer, aprendre a fer, aprendre a viure junts i aprendre a ser. Aquests quatre pilars del coneixement al llarg de la vida transcendeixen a la visió purament instrumental de l'educació, i la consideren en la seva globalitat. Com ell mateix diu: "la realització de la persona que, tota sencera, aprèn a ser." (p. 76)

Aquestes tres qualitats (afectivitat, col·lectivitat i formació al llarg de la vida) es donen en un espai temporalitzat. Des d'aquesta perspectiva, podem dir que la universitat és un espai viscut, que acull les persones i les seves relacions, on es dona el frec organitzat o casual de les persones que genera avenços en el coneixement.

La massificació de les universitats dels anys 60 i 70 va portar distorsions culturals, no sols a les universitats espanyoles sinó també a les universitats d'arreu del món. Per acollir a tants estudiants, es va necessitar més terreny per construir les megaestructures, i la solució passava per treure les universitats del centre urbà on

2.2.1 Universitat i poètica de l'espai

estaven situades en aquell moment i es començaren a construir els grans campus universitaris.

Aquestes megastructures universitàries van perdre la identitat, la dimensió humana de la ciutat i, al mateix temps, estaven desproveïdes de la sensibilitat intimista que és inherent en la formació de la persona. Aquestes qüestions van ajudar que aquestes universitats es transformessin en espais buits de significats, freds, en no llocs (cal recordar el que hem dit abans, seguint l'antropòleg Marc Augé, 1993), perquè l'alumne no pot empatitzar amb la seva institució, ja que no troba trets diferenciats que la faci singular. Els edificis no li aporten emoció perquè tot és uniforme, indiferenciat.

En l'actualitat, segons Campos, les coses estan canviant. Hi ha un esforç per restaurar la sensibilitats en la planificació i disseny de llocs universitaris. En alguns casos, les universitats de nova construcció han retornat al centre de les ciutats. Així, quan parlem dels espais de la universitat, des de la vessant física, Campos (2019) distingeix el que anomena escales prototípiques:

- L'aula: cèl·lula mínima on es concentra amb intensitat l'activitat pedagògica.
- L'edifici: on trobem espais o llocs als quals fins ara no s'havia donat importància, com els passadissos, distribuïdors, recepció, espais.
- El recinte: espais obert a l'exterior, espais verds, àgores...
- La relació universitat/ciutat: on trobem places, vies de vianants...

Aquesta tètrada escalar, com Campos l'anomena, està experimentant des de fa poc, un procés d'inclusió en què es dilueixen els límits entre la universitat i la ciutat per fomentar la innovació docent. Com diu l'autor, la dimensió arquitectònica engloba la

urbanística perquè acaba sent una única entitat amb la mateixa finalitat formar persones.

Campos, seguint idees de Bachelard (ed. 2018), diu que sols podem llegir els espais mitjançant la poesia, perquè a partir dels elements de la poètica espacial com el racó, la porta, la finestra, etc. es proporcionen diferents lectures i interpretacions, que dependrà de qui fa lectura. Ho podem veure en aquest fragment:

"Por lo tanto, tiene sentido decir, en el plano de una filosofía de la literatura y de la poesía en que nos situamos, que se "escribe un cuarto", se "lee un cuarto", se "lee una casa". Así, rápidamente, a las primeras palabras, a la primera abertura poética, el lector que "lee un cuarto", suspende la lectura y empieza a pensar en alguna antigua morada. Querríamos decirlo todo sobre nuestro cuarto. Querríamos interesar al lector en nosotros mismos ya que hemos entreabierto una puerta al ensueño. Los valores de intimidad son tan absorbentes que el lector no lee ya nuestro cuarto: vuelve a ver el suyo. Ya marchó a escuchar los recuerdos de un padre, de una abuela, de una madre, de una sirvienta, de "la sirvienta de gran corazón", en resumen, del ser que domina el rincón de sus recuerdos más apreciados" (p. 44).

La poètica de l'espai és la que ajudarà a entendre la categoria estètica de la vida. Aquesta idea sobre les diferents lectures o interpretacions de l'espai també l'explica Joan-Carles Mèlich (2019) en el seu llibre *La sabiduría de lo incierto*:

" La lectura es, o será en algún momento, la <voz de los espectros>, porque también los espectros hablan, gritan, lloran y gozan. Son presencias ausentes." (p. 24)

2.2.1 Universitat i poètica de l'espai

"La lectura no solamente es una metáfora de la existencia sino la existencia misma, una existencia inquietante e imprevisible." (...) "Leer es interpretar de múltiples formas, de infinitas maneras." (p. 40)

Hi ha en l'espai un rerefons, una ressonància del que es mostra més enllà del que ocupa l'espai en el sentit del disseny o de l'arquitectura. Per això, l'espai també és una manera d'interpretar l'experiència d'estar junts, d'alguna manera, per aprendre plegats. Llegim i interpretem el món, l'espai, mitjançant l'herència narrada que hem rebut culturalment: poesia, literatura, etc. perquè sols podem interpretar el món a través dels llenguatges signis, simbòlics i gestuals, que contribueixen a la formació humana. Metafòricament podríem dir que els espais han d'arribar a representar cartografies visuals, que transporten a la persona a captar el que passa en aquest espai. L'acolliment que l'espai proporciona a partir de la llum, la temperatura, etc. per les parets, colors, objectes, transparències. El mobiliari i la seva disposició aporten a la persona sensacions i sentiments del que allà ha passat o passa. Quan comprenem en profunditat el que passa en una aula, traspuant en les emocions i els sentiments dels qui utilitzen aquests espais, podem dir que aquest espai emana qualitat, perquè s'evidenciaran vivències, espais vius i actius en constant transformació. Bachelard ho explica molt bé en el següent text:

"Esos valores de albergue son tan sencillos, se hallan tan profundamente enraizados en el inconsciente que se les vuelve a encontrar más bien por una simple evocación, que por una descripción minuciosa. Entonces el matiz revela el color. La palabra de un poeta, porque da en el blanco, conmueve los estratos profundos de nuestro ser.

El excesivo pintoresquismo de una morada puede ocultar su intimidad. Esto es cierto en la vida. Las verdaderas casas del recuerdo, las casas donde vuelven a conducirnos nuestros sueños, las casas enriquecidas por un onirismo fiel, se

resisten a toda descripción. Describirlas equivaldría a enseñarlas! Tal vez se pueda decir todo del presente, ¡pero del pasado! La casa primera y oníricamente definitiva debe conservar su penumbra. Se relaciona con la literatura profunda, es decir, con la poesía, y no con la literatura diserta que necesita de las novelas ajenas para analizar la intimidad." (2018; p.43)

Com ens revela el text, la personalització dels espais és molt important perquè els alumnes puguin trobar referents que els ajudin a fer-los seus, és a dir, a trobar-s'hi a gust i habitar-los. Com hem dit abans, habitar un espai no és ocupar simplement un lloc físic, sinó cuidar-lo i també ser-hi acollit. Al tenir cura de l'espai, al donar-li sentit i vida, l'alumnat i el professorat poden comprendre (o interpretar) el sentit dels valors, de les actituds, dels coneixements, i de les competències. El que passa sovint és que no es té cura de l'espai, o que simplement és una cura física. Es procura que l'espai no s'embruti, que estigui ordenat, etc. però la cura és molt més: és una preocupació vital o existencial. L'alumnat i el professorat han de sentir que aquell és el seu espai, i que no és qualsevol lloc.

Com hem dit abans, si el lloc no es converteix en espai, aleshores esdevé, com diria Marc Augé, en un no lloc, en un espai d'anonimat, de manera que l'educació deixa de ser un esdeveniment ètic. En aquest sentit, Bachelard ens ho resol amb l'onirisme fidel. Els espais no es poden descriure rigorosament perquè contenen una dimensió imaginària. Dit d'una altra manera, els espais mai són literalment el que són, perquè també hi ha una part en què les persones hi projecten sensacions i fantasies. És en el llindar dels somnis que hom pot accedir a la seva part més íntima que ajuda a ser conscients de l'experiència viscuda en els espais. Les persones es formaran en totes les seves dimensions en els diferents espais construint narratives que les ajuden a créixer com a éssers únics, singulars i irrepetibles.

2.2.2 Problemes actuals de l'arquitectura universitària

“Si se ignora al hombre, la arquitectura es innecesaria”

A, Siza.

Partint de la idea dels no llocs, Campos (2019) reflexiona sobre els problemes actuals en l'arquitectura de les universitats. En primer lloc, la pèrdua d'identitat. Els nous espais construïts a partir dels anys 90, quan l'educació per a tothom va ser una realitat en el nostre país, van ser macroespais clonats i situats fora la ciutat i sense personalitat. En segon lloc, aquesta manca de personalització no ajuda a l'apropament de l'espai. L'espai resta com a simple contenidor físic; això suposa una distorsió, perquè aquests edificis han perdut les finalitats arquitectòniques de contribuir a la formació de les persones. Per últim, la manca de sensibilitat de la dimensió urbanística-arquitectònica afecta directament les persones, perquè són espais neutres, freds, com ja hem comentat, un no lloc, que no provoca emocions en les persones i, si no ens emocionen, no podem aprendre.

Actualment trobem aquestes qüestions en la major part dels espais de les institucions educatives. Al llarg dels anys, les institucions i els seus espais, com a condició pedagògica, s'han anat clonant en tots els seus aspectes i tal com estan organitzats. Quina és la conseqüència d'això?

Evidentment, tot el que passarà en aquests espais serà massa previsible, i poques vegades es dona allò inesperat. L'inesperat i l'imprevisible són essencials en la relació educativa. Si acceptem que sense ètica no hi ha educació, aleshores també hem d'acceptar que no hi ha educació sense incertesa, sense una saviesa de l'incert (Mèlich, 2019). Aquesta idea que planteja Mèlich és important perquè l'objectiu del docent és que els alumnes aprenguin i construeixin coneixements, en el nostre cas

pedagògics. Per fer-ho possible, el docent planifica la sessió centrada en l'alumne, on aquest és part activa de l'experiència. El docent estarà atent als interessos i a les preguntes de l'alumne de l'alumne per anar canviant, modificant i convertint d'aquesta manera la sessió en una experiència activa, relacional i viscuda. Aquesta manera d'habitar la classe en relació amb els altres i el món és la que possibilita l'experiència d'aprenentatge. En paraules seves:

"Un buen profesor es alguien que cree en lo que hace, es alguien que vive sus clases y sus lecturas, que, en sentido estricto, no se <prepara> las clases porque las <vive> a cada momento, es alguien que <habita> sus clases sin que éstas se conviertan en una confesión personal que no interesa a nadie, quizá ni al propio profesor, es alguien que sabe lo que quiere decir pero no lo que va a suceder, porque lo más importante en una clase no es lo que se dice, sino lo que sucede. Si todo pasa como estaba previsto, entonces no pasa nada, y la clase ha nacido muerta." (p. 365)

A les aules s'intenta dominar la contingència, i això és necessari, però no es pot pretendre dominar-la del tot, completament. Un domini total de la contingència fa que la vida humana sigui impossible, i passa el mateix amb l'educació. També cal establir relacions càlides entre mestres i deixebles, i si l'espai no és l'adequat és difícil crear vincles afectius amb l'alumnat perquè no hi ha proximitat, perquè el tipus de pràctiques educatives tampoc ho permeten. Per tant, tenim institucions escolars i universitàries construïdes en el S.XX per educar alumnes del S.XXI. Edificis freds, despersonalitzats, poc o gens flexibles, amb mobiliari incòmode, on no hi ha cap lloc per a les pertinences individuals, la poca flexibilitat dels espais, etc., qüestions que dificulten l'acollida i les relacions.

Qualsevol edifici que pensem construir o reformar s'ha de fer des de la mirada de la durabilitat, és a dir, han de durar molts anys. És per aquest motiu que han d'estar ben

2.2.2 Problemes actuals de l'arquitectura universitària

pensats i s'ha de tenir una visió de futur perquè puguin servir en el futur. Per això és important veure què ens diuen els experts de diferents àmbits, sobre quins aspectes, variables i característiques s'haurien de tenir en compte perquè siguin espais de qualitat i perdurables en el temps.

Aquests experts ens ajudaran a fer una reflexió sobre les qualitats que han de tenir els topogrames educatius per donar respostes als nous reptes de la nostra societat i poder formar les futures generacions perquè siguin ciutadans actius i integrats en el món i en la societat en què estaran immersos.

Brullet (1998), en el seu article sobre l'arquitectura dels espais educatius, argumenta que la qualitat dels edificis educatius ve donada per com s'organitzen i es defineixen els seus espais. Aquesta idea és molt important per a la nostra recerca, atès que un bon mestre, un bon educador, un bon professor el que primer ha de fer, abans de pensar en què farà, és reflexionar sobre què vol que passi en aquest espai, quina serà l'atmosfera més adequada, i a partir d'aquestes reflexions organitzar l'espai, el mobiliari, materials, etc. Si prenem com a base la idea que els espais mai són neutres, i que sempre eduquen, sobretot en el cas de l'escolarització no obligatòria, obligatòria i postobligatòria, i que no sols eduquen sinó que tenen molta influència en l'aprenentatge de l'alumne, hem de tenir molta cura del disseny, l'ètica i l'estètica en relació amb l'aprenentatge que volem aconseguir. L'espai no és un element més en l'educació, un element a afegir entre molts altres, sinó que és un element fonamental al qual no se li ha dedicat prou atenció, qüestió que hem anat comentat al llarg de l'escrit. Com estem veient les relacions i les formes educatives depenen de l'espai, de l'organització de l'espai, un espai sempre temporalitzat, sempre ambigu i ambivalent, sempre contingent. Per això cal no oblidar que l'espai humà sempre estarà travessat pel temps i per la història, que inclou la racionalitat i l'alteritat.

És sabut que la finalitat educativa per excel·lència, i que surt en tots els currículums, és la formació integral de la persona al llarg de la vida. Per tant, tenim el punt de partida: les intencions dels espais educatius és formar persones. Segons Pablo Campos (2018), el binomi entre arquitectura i educació, serveix per augmentar la qualitat de l'aprenentatge. Aquesta és una idea, com veiem, fonamental. I, si això és així, ¿per què hem dedicat tan poca reflexió a l'espai, en comparació amb el temps?

Campos remarca que actualment ja no hi ha dubtes que l'espai pot contribuir a la formació de les persones i a la transmissió de valors perquè alberga el contacte personal i aquest contacte constitueix un element clau en l'experiència educativa. Com hem vist anteriorment, antropològicament el contacte es dona per les relacions. Les relacions impliquen contacte —o tacte, com diria el pedagog holandès Max van Manen (1998)—, i és el tacte entre les persones l'aval de la formació en valors, o la base de l'educació moral, que és possible en el frec de les persones que componen la comunitat docent i educativa compartint cultures i construint coneixements.

Ara, en aquesta segona dècada del S.XXI, es considera que l'educació és un procés de transformació irreversible. Les institucions educatives es troben amb la necessitat d'espais i entorns des dels qual pensar en l'educació i la cultura. Necessitem una educació de qualitat, en termes d'equitat, que aculli a tothom, però sobretot pels més vulnerables. L'any 2020, la crisi sanitària global amb la pandèmia ha posat encara més en relleu la paraula vulnerabilitat, i urgeix cada dia més, de pensar en aquests nous espais educatius i culturals, perquè tots els estats, països, ciutats i pobles han augmentat les famílies vulnerables i persones vulnerables. Aquest fet ha portat a problemes de supervivència i de continuar la seva formació. Necessitem repensar els espais educatius, culturals, on la convivència entre persones sigui possible.

2.2.2 Problemes actuals de l'arquitectura universitària

El que no podem fer en aquests moments, quan la contingència de la pandèmia fa estralls, és pensar que el campus virtual serà la solució, senzillament perquè el món no pot substituir el frec, el tacte, etc. a través d'una pantalla. Perquè com diu Campos (2019), les noves tecnologies deshumanitzen l'aprenentatge. Des de la perspectiva del topograma, en quin sentit es pot dir que en educació la tecnologia és deshumanitzadora? Aventurem una resposta possible. Davant d'una pantalla no es poden donar alguns dels principis didàctics fonamentals com, per exemple, el diàleg. La falta de proximitat, la por al ridícul o el fet d'equivocar-se són algunes mostres d'aquesta deshumanització. Mirem-ho des d'una altre perspectiva. En les anomenades classes virtuals (o també en l'educació no presencial) hi ha una mancança del cara a cara, de la corporeïtat o, com diria Van Manen (2003), del tacte pedagògic: la mirada, la carícia, etc.

El fet d'estar connectat, i de veure's a través d'una pantalla, no significa estar present, ja que la presencialitat no és simplement el fet de trobar-se a una distància física propera. Como diu Joan-Carles Mèlich en el seu darrer llibre *La fragilidad del mundo* (2021), la presencialitat és una atmosfera. Un altre aspecte d'aquesta presencialitat que no pot donar-se en la xarxa és el silenci, que es converteix en mutisme.

El silenci és la condició de possibilitat de la comunicació i del diàleg. Sense el silenci desapareix l'educació com a relació, i desapareix degut a la impossibilitat de crear vincles afectius imprescindibles per poder emocionar-se. La reflexió crítica a partir de les diferents situacions que hom s'ha trobat en la virtualitat és que això no té res a veure amb l'educació. La presència dels cossos darrere d'una pantalla no és suficient perquè manca la proximitat. O. Fullat (1992) diu que el cos no és únicament recepció sensible de la circumstància, ni tampoc reconeixement per l'experiència, sinó que és el que possibilita l'experiència del fet real quant a real. La realitat d'una experiència és viure-la, habitar-la, ser-hi present amb tota la corporeïtat.

Aquest no només és un factor decisiu en el procés ensenyament-aprenentatge, sinó el factor fonamental. Recordem que, des de la perspectiva que hem adoptat en aquesta recerca, l'educació és un esdeveniment ètic, cara a cara, només hi ha educació davant el rostre de l'altre. Tot aquests elements són essencials a la relació educativa. Tampoc pot haver-hi flexibilitat en les pràctiques docents perquè, com hem dit en uns paràgrafs anteriors, no es pot donar res inesperat ni imprevisible: tot ha d'estar molt planificat, s'ha de controlar molt bé com, per exemple, els recursos tecnològics com són mentimeter, lino.it, padlet, kahoot, tringlink, hamgout, etc. i que no falli res, no es pot deixar res a la improvisació, cosa important en educació. En aquests espais no s'hi pot crear la atmosfera necessària perquè unes sensibilitats intimistes aflorin, els silencis es tornin possibilitats de diàleg, s'estableixen relacions amb els altres omplint l'imaginari necessari que inspire a construir coneixement en relació amb els altres. Però no ens referim només a la interacció amb altres, sinó a com entrem en contacte amb l'entorn, que constantment ofereix estímuls que duen a descobrir, experimentar, intentar comprendre i construir pensament i identitat. En definitiva, necessitem construir les pròpies narratives a partir de les vivències reals que formen part de les cartografies individuals i de vida que mostren el que som i el que podem ser.

Campos (2019) defensa la idea que, per abordar les transformacions, el disseny de la universitat s'ha de centrar en les persones. En aquest sentit, Brullet (1998) parla de dos termes molt importants relacionats amb la persona: la domesticitat¹¹ i l'apropiabilitat dels espais arquitectònics, termes importants que ens ajuden a l'anàlisi dels espais educatius. A partir d'aquests termes podem observar dins una aula l'atmosfera que hi ha, i això possibilita determinar el grau de relació que allà es dona entre l'espai i els alumnes. L'atmosfera d'aula és molt més important que el

11 Entenem per domèstic: "relatiu o pertanyent a la casa en tant que és seu de la família; pertanyent a l'interior de la casa de la família" (Diccionari Pompeu Fabra).

2.2.2 Problemes actuals de l'arquitectura universitària

contingut que s'hi dona. L'atmosfera —que caldria distingir del clima— que es crea entre el professor i els seus alumnes és única i irrepetible, i neix, segons Mèlich (2019; 362-366), a partir de la passió que transmet el professor, de la motivació i de la ressonància que provoca la lliçó en els alumnes, del reconeixement, del tacte, etc. Podem dir que l'atmosfera sorgeix a partir de les relacions que s'estableixen entre les persones que habiten l'espai, perquè tot el que passa en l'espai és emoció i, per tant, hi ha aprenentatge.

Intentarem aprofundir en aquests conceptes per remarcar la importància que tenen en el fet educatiu. Brullet (1998, p.28), per exemple, escriu que les institucions educatives s'han d'assemblar a les llars perquè els usuaris se sentin segurs i protegits. D'altra banda, Bollnow (1969;117) en el capítol 3 del seu llibre diu que la casa i la família crearan la sensació humana d'empara, i Bachelard (2018) ens parla que les funcions de la casa són d'aixoplugar i protegir. Com podem veure, tots dos coincideixen en la idea que si els espais educatius són de qualitat, tenen personalitat, són amables, emocionen, etc. i els usuaris es senten com a casa, haurem assolit un àmbit imprescindible per poder habitar l'espai, perquè tothom es sentirà segur, acollit, protegit i tindrà la sensació d'empara.

Que els espais siguin acollidors significa que són amables, que ens donen seguretat i ens hi sentim protegits. Tenim una frase feta que defineix molt bé aquesta idea: "sentir-se com casa". Pensem que aquesta idea és la que volem transmetre a les institucions educatives: han de ser acollidores i, per tant, les persones que utilitzen aquests espais se sentiran acollides quan ens trobin com a casa, quan l'espai se'l facin seu. I és únicament en el moment que hom es trobarà "com a casa" que serà capaç d'estar en disposició d'aprendre, perquè sols és possible l'aprenentatge si ens sentim tranquils i segurs.

L'altre concepte del qual parla Bruller (1998) en el seu article és l'apropiabilitat. Els arquitectes, a l'hora de dissenyar un projecte, parteixen d'aspectes diversos com, per exemple, la tecnologia, la composició, la monumentalitat que donen lloc a espais¹² repetits, uniformes, i que estan units per un passadís que només serveix per circular però que no donen lloc a la comunicació entre les persones.

Si els arquitectes, abans de començar a dissenyar qualsevol espai preguntessin als futurs usuaris d'aquells espais, qüestions com què volen fer en aquests espais? Què volen que passi en els espais? Quines necessitats tindran? Com creuen que han de ser aquests espais?, etc., els resultats serien molt millors i s'aproximarien més a les activitats que s'hi faran.

L'apropiament dels espais per part dels usuaris es dona quan aquests espais són personalitzats, amables, on els alumnes se senten a gust, protagonistes, actius, s'acomodin i ordenin l'espai. D'aquesta manera les emocions, sentiments, pensaments, i idees que s'hi donaran, podran aflorar.

Brullet (1998) afegeix que, perquè ens puguem apropiat dels espais i que al mateix temps ens hi sentim com a casa, aquests espais han de ser versàtils i flexibles. Versàtils per poder-se adaptar als nous temps i flexibles perquè, si la superfície és prou gran, permet fer diferents agrupacions de l'alumnat i també ampliar-los amb altres espais confrontats com, per exemple, ampliar, reduir en espais més petits, també a partir d'aquest espai accedir a altres espais on poder fer tasques que necessiten més concentració silenci.

12 Parlem d'espais en general, en comptes d'aules, perquè les aules no són els únics espais on es dona l'aprenentatge. L'aprenentatge es dona en tots els espais: aules, passadissos, sota-escals, entrades, auditoris, petits espais, ... El que sí que és necessari, però, és que aquests hagin estat pensats perquè l'aprenentatge sigui possible.

2.2.2 Problemes actuals de l'arquitectura universitària

Hem de tenir en compte l'accessibilitat de l'aula, els equipaments i la seva adaptabilitat (control acústic i visual, tèrmic, lumínic, mobiliari...). Aquestes variables donen qualitat a les pràctiques docents que s'hi puguin fer.

D'altra banda, Minkowski (citat per Bollnow, 1962;139) enumera algunes característiques dels espais. Per exemple, que siguin acollidors, grans i amples. També diu que els colors de les parets són molt importants, Campos (2019) afegeix que el cromatisme ajuda a despertar sensacions.

El mobiliari ha de ser adequat, que no n'hi hagin ni molts ni pocs mobles, tot ha de tenir la justa mesura. Els espais són llocs vius, s'han de trobar petjades de la història de la classe. Aquesta idea coincideix amb Loris Malaguzzi (citat per Hoyuelos 2001).

Els espais han d'ajudar a construir històries de vida i un projecte comú entre els membres de la comunitat per poder crear vincles afectius. Això ens permet a reflexionar sobre la importància de la personalització dels espais com a qualitat distintiva que els fa, diferents i a la vegada diversos, on es puguin donar diferents experiències d'ensenyament-aprenentatge.

Tant el continent com el contingut dels espais són importants, perquè de la seva relació en depèn l'harmonia que ha d'emanar en l'espai i de com s'hi habita.

Sols podem crear vincles perquè habitem, perquè ens relacionem i compartim projectes en comunitat. Aquesta idea l'expressa molt bé Bollnow (1962) quan escriu:

"La vivienda acogedora de otra persona no sólo cautiva por su encanto, sino que dentro de su atmósfera de intimidad, nos transforma y vuelve a conducirnos a nosotros mismos." (p. 143)

Les aportacions que Nair (2016, p. 23) fa sobre els espais van una mica més enllà de Minkowski i Brullet. Ell parla de quatre principis a tenir en compte a l'hora de dissenyar espais educatius de qualitat. Aquests quatre principis són: que siguin acollidors, versàtils, que sustentin diverses activitats educatives i que hi hagi un clima positiu. Comentem-los breument a continuació.

L'espai acollidor fa referència a trobar-se a gust en el lloc. Tothom sap que quan un se sent acollit se sent bé, còmode, segur. A partir d'aquest sentiment de seguretat i d'acolliment, el comportament de les persones canvia i normalment aquest canvi és positiu. Campos (2019) també diu que és a l'aula on han sorgit la majoria d'actuacions orientades a la motivació personal. I és en l'aula on s'han de travessar els límits.

S'ha comprovat que l'aprenentatge no es dona en el temps programat formalment sinó que traspasa el temps i l'espai. Aquesta circumstància dona valor a la transparència dels murs, com la mateixa l'essència de l'aprenentatge que s'ha de mostrar i projectar a l'exterior.

El sorgiment d'aquests nous espais que abans eren impensables fa que aquests es transformin en llocs vibrants i atrevits on es respiri canvi. Campos acaba dient que transformar el límit contribueix a l'apropament humà. Perquè això sigui possible és imprescindible parlar de l'entrada d'un edifici o, en el nostre cas l'entrada a la universitat o facultat.

L'entrada és el primer espai que hom es troba quan entra en la universitat. Aquest espai ha de ser molt acollidor, ha de proporcionar benestar, perquè l'entrada o *hall* és el que dona la benvinguda. És el lloc on la gent es troba i coincideix. És un espai que convida a entrar, alegre, còmode, amb colors càlids; en definitiva, ha d'acollir. L'experiència que s'hi viu serà transferible als altres espais de la universitat, on tant

2.2.2 Problemes actuals de l'arquitectura universitària

els alumnes com el professorat i el personal de serveis se sentin reconeguts, respectats i cuidats.

Hi ha la necessitat d'espais específics de trobada i diàleg, com per exemple un petit espai per fer treballs, espais per menjar, per descansar, espais a l'aire lliure, taller per a activitats pràctiques, laboratoris, espais per fer simulacres amb materials per fer propostes educatives de totes les didàctiques específiques. Espais que puguin donar diferents possibilitats i es puguin reconfigurar amb facilitat. Tots aquests tipus d'espais han de tenir horaris flexibles per poder respondre a les experiències educatives més valuoses que es donin en diferents moments d'aprenentatge.

Els espais han de proporcionar benestar, per això s'ha de crear una bona atmosfera d'aula en què es traslladin missatges positius. Els ambients positius ajuden a treure el millor de les persones, i quedarà reflectit en donar més possibilitats als alumnes per a l'aprenentatge. A més, creiem que en aquests espais la comunicació ha de ser present, com a la recerca, la investigació i la curiositat com estratègies didàctiques. Quan un està bé, troba sentit en el que està fent, gaudeix i s'ho passa bé, i quan això passa hi ha aprenentatge i milloren els resultats acadèmics (Nair 2016).

Tots aquests autors als quals hem fet referència conclouen que els espais educatius han de ser llocs de trobada, de relació, comunicatius, on es pugui viure l'experiència educativa. Llocs on les persones que l'habiten siguin respectades i reconegudes i deixin petjades amb les seves històries de vida compartides i siguin protagonistes de es pròpies transformacions de formació.

2.2.3 Universitat, complexitat i llocs comuns

“ Cuando hay un dialogo verdadero,
ambos lados están dispuestos a cambiar.”

Thich Nhat Hanh

El nostre món ha canviat igual que la societat. En l'actualitat estem en un món molt complex i connectat en diferents xarxes, cosa que ha provocat un canvi en la concepció del coneixement. Aquest coneixement ja no està compartimentat com en el S.XIX. En l'actualitat el coneixement també és complex. Segons les teories de la complexitat (Morin, 1990), un fenomen sols pot ser estudiat des d'una vessant tridimensional, i, si això és així, entren en diàleg diferents disciplines que han d'ajudar a construir un pensament complex, no pas lineal, de la realitat del fenomen. Aquesta idea queda molt clara en la recerca que presentem: cal recordar que estem estudiant els espais des de diferents disciplines (arquitectura, formació universitària, pedagogia) perquè ens ajudin a entendre el fenomen i perquè es complementin i entrin en diàleg.

Si ens situem en la complexitat, ens adonem fàcilment que les relacions que es donen a les ciutats, pobles, etc., també es donen en els espais comuns. La gent es reuneix a les àgores, a les places de les ciutats o pobles, i allà és on es donen les relacions socials. Loris Malaguzzi (citad per Hoyuelos 2001) i Campos (2018) posen èmfasi en aquesta idea. És important que dins les institucions educatives es trobin aquests espais, perquè és allà on es donen les relacions socials i la dialèctica per compartir cultures. Malaguzzi va anomenar *places* als espais de trobada a les seves escoles infantils. Són llocs on es troba tota la comunitat: educadors, pares, infants, personal de servei. Campos diu que dins les facultats de les universitats, on s'ensenyen diferents estudis, hi hauria d'haver diferents espais de trobada on els

2.2.3 Universitat, complexitat i llocs comuns

alumnes, professors, etc. es poguessin reunir. Quan parlem d'aquests espais no ens referim a la sala de reunions, sinó que ens referim a llocs o escenaris comuns suggerents, seductors de la paraula, etc. Espais on hom es pot trobar de forma imprevisiblement o; espais on flueixen les relacions amb un fort component d'improvisació i d'atzar; llocs on la conversa es transforma en diàleg amb possibilitat de les idees es confronten i potser s'obre la possibilitat de pensar diferent, d'ampliar mirades, etc.; on l'experiència viscuda i compartida es transforma en poètica per comprendre el món, com deia Bachelard (ed. 2018). Llocs comuns d'acollida que ens fan més humans tant per al que acull com per l'acollit. Acollir és reconèixer que l'altre és el protagonista de la seva pròpia biografia.

Els llocs comuns dissenyats per tal que la comunitat aprengui han de ser l'essència de l'educació i impulsar la investigació. En aquest sentit, per fer-los realitat hem de travessar els límits, perquè sols quan un se sent lliure pot ser creatiu i impulsar canvis qualitatius en els espais. Maria Acaso (2013) defensa la necessitat urgent de canvi en tots els llocs educatius, sobretot en els àmbits formals:

"La obsesión por la certificación y lo académico han convertido los procesos de aprendizaje en verdaderos simulacros, transformando la producción de conocimientos en representaciones vacías donde realmente nadie enseña ni nadie aprende y lo que denominamos cómo prácticas bulímicas reproducen acciones perversas." (p. 11).

Acaso, en aquest text, resumeix de forma clara el que succeeix en moltes de les nostres realitats educatives. És a dir, el disseny dels nostres graus universitaris estan pensants per aprendre moltes coses en molt poc temps, però, per construir coneixement, necessitem temps i espais adequats perquè l'aprenentatge sigui autèntic.

Lluís Duch, en la seva obra pòstuma *Vida cotidiana y velocidad* (2019), fa una anàlisi sobre la velocitat i l'espai de la nostra societat en el moment actual. Els espais s'han convertit en una mena de funció mecànica del moviment: han perdut el seu encant, la seva bellesa i la capacitat de suscitar emocions. Tot això es deu a la rapidesa, la qual ha contribuït a una despersonalització de l'espai. Richard Sennett (citada per Duch, 2019) remarca que la velocitat en la vida familiar, social i política, posa de manifest que l'espai s'ha convertit en un medi sense atributs que només serveix per al moviment de les persones, els cotxes, etc.

Lluís Duch incorpora la idea que aquesta acceleració imposa inevitablement noves formes de vida. Sembla que no vivim les pròpies vides, sinó que existim a partir de la vida dels altres. Ens estem oblidant de la importància en la nostra formació de l'experiència perquè parlem d'oïdes. Duch, coincidint amb Bachelard (2018) i Acaso (2013), diu que el coneixement ha de passar per la representació de l'experiència amb els espais, amb els altres i amb els objectes. De fet, tota relació amb els altres i amb els objectes, fins i tot amb nosaltres mateixos, és en un espai, fins al punt que si canviem d'espai també és probable que canviï la relació.

És necessari, segons Duch (2019), retornar a la pausa, a la lentitud, a l'assossec, perquè són els mitjans idonis i efectius per recobrar el temps i l'espai en les seves autèntiques dimensions creatives i humanitzadores. La desacceleració ajudarà l'ésser humà a la reflexió, a la responsabilitat i a la simpatia.

2.3 Pedagogia, espais i narració

“Importa poco no saber orientarse en una ciudad.
Perderse, en cambio, en una ciudad como quien
se pierde en un bosque, requiere aprendizaje.”

W. Benjamin

Pedagogia, espais i relacions són tres paraules claus dins el nostre estudi. Aquests termes es relacionen entre si perquè l'experiència del procés educatiu es dona habitant els espais, i en aquests, l'acte pedagògic pren importància a condició que en aquest procés donem valor a la noció d'esdeveniment. Entenem esdeveniment com d'allò que emergeix com a novetat radical , com a imprevisibilitat, en l'educació, [F. Bárcena (2005, p.64) i J.-C. Mèlich (2012)]. Sense aquest esdeveniment, sense aquesta novetat, l'educació s'acosta perillosament a l'adoctrinament. Però a això cal afegir-hi que també per poder construir pensament pedagògic necessitem, d'una banda, la lectura dels nostres referents educatius, com ara M. Montessori, O. Decroly, Freinet, L. Malaguzzi, entre d'altres, que defensaven que el més important en educació és el desenvolupament dels infants, adolescents, joves, és a dir, de les persones. D'altra banda, és fonamental considerar l'aplicabilitat de les pràctiques educatives. Tot això farà possible (o, al menys, hauria de fer possible) una reflexió en profunditat per poder comprendre el fet educatiu des d'una perspectiva complexa.

Tota educació té lloc en un temps i en un espai, en un moment històric, en una tradició, en un món que es renova constantment, un món que canvia (a vegades de manera accelerada). A través dels relats es pot fer entenedora aquesta relació entre els éssers humans i el temps i l'espai, perquè els relats tenen una dimensió canviant i transformadora. Ara bé, per poder entendre aquest concepte d'educació com a narració i, per tant, com a acció, hem de partir de la idea que l'acció educativa és la

construcció del relat d'una identitat, d'un relat d'una vida que, en el cas que ens ocupa, és la professional.

L'acció i el relat es donen en el present i no tenen caràcter lineal, és a dir, el relat expressa en el present un temps passat, i des del present, també a través del relat, podem accedir al passat mitjançant la memòria. I tot relat veritable, també, des del present, obre sempre un futur incert, això implica que no es pot preveure el que passarà. La incertesa, de la que parla E. Morin, té una presència constant en l'acte educatiu. Com diu Mèlich (2012), és aquí on relacionem l'educació amb l'ètica.

Si hi ha ètica, també hi ha incertesa i imprevisibilitat. Com defensa Philippe Meirieu en el seu llibre *Frankenstein educador* (1998), si els mestres ja saben a priori tot el que succeirà a l'aula, som més propers a l'adoctrinament que a la veritable educació. L'educació no pot ser mai lineal, sinó que necessita la novetat i l'imprevist. No pot haver-hi un manual d'instruccions en educació. I això, a vegades, fa por.

La dimensió narrativa és la que ajudarà a la reflexió sobre l'acció i la construcció de coneixement, a partir de la pràctica reflexiva que, com diu l'Olga Esteve (2004), és una eina que ajuda al desenvolupament professional dels docents. En aquest sentit, D. Schön (1992) considera la pràctica reflexiva com la finalitat de la pràctica docent. Seguint Schön, i fent una transferència a la formació inicial de mestres, la finalitat de la pràctica reflexiva seria la construcció de coneixement i de significats pedagògics. D'aquesta manera, per poder formar professionals reflexius i crítics és important que recuperem el coneixement pedagògic. Malpica (2013) explica el procés de la construcció d'aquest coneixement a partir del desenvolupament de la memòria cognitiva, que és la que ens permet recuperar-lo quan el necessitem per resoldre un problema, projecte o repte en un moment determinat. En resum, per afrontar els nous reptes educatius per poder-los donar respostes, hem de partir de la globalització dels coneixements i no pas de la parcialització. Les pràctiques educatives

2.3 Pedagogia, espais i narració

han de ser més disruptives i més transgressores, els projectes s'han de vincular amb el territori i amb la realitat educativa per crear l'atmosfera necessària entre el discent i el docent, en la qual el mediador és el topograma que serà generador d'aprenentatge. D'aquesta manera posem en valor el potencial que tenen els alumnes per descobrir els coneixements i reconstruir-los essent creatius i recolzant els altres. Quan això és una realitat, el topograma es converteix en un espai de benestar per a les persones, un lloc d'encontre, un espai que calla perquè parli l'alumne i pugui oferir allò més íntim. Aleshores és quan el gest i la mirada es transformen en hospitalitat.

La qualitat en la formació dels futurs mestres passa per entendre que és necessari construir i compartir cultures pedagògiques. M. A. Santos Guerra (2006) defensa la idea de comunitat en l'educació. Aquestes comunitats han de compartir cultures pedagògiques; això vol dir que l'educació no pot donar-se en aïllament. Vivim en un món d'incerteses, com diu Zygmunt Bauman (2002), i això ha provocat que habitem un univers complex i, en conseqüència, en una societat també complexa. És obvi que la qüestió es complica quan parlem d'educació, i concretament quan parlem de la formació inicial de mestres. Per això és imprescindible que els alumnes comprenguin aquesta complexitat i que siguin ells els qui donin resposta a aquesta problemàtica dins de l'espai escolar, com per exemple les aules, on segur que es trobaran es trobaran amb un grup d'infants heterogeni i divers.

R. Sellarés (2008) sosté que una de les nostres capacitats és l'observació que practiquem constantment sense adonar-nos-en. La importància d'estimular aquesta capacitat, dins la formació inicial de mestres, és bàsica per dues raons: d'una banda, la necessitat de construir pensament pedagògic i desenvolupar l'esperit crític i, de l'altra, cal també desenvolupar la reflexió per a la millora de les pràctiques docents.

Tot això posa en qüestió idees, certes i maneres de fer que no tenim prou en compte en la nostra vida quotidiana com a mestres.

Cal recordar, una vegada més, que en tot aquest procés, l'alumne necessita l'acompanyament dels mestres de l'escola i dels professors de la universitat.

Les pràctiques docents han de canviar. És necessari, doncs, donar un corpus pedagògic als nostres alumnes, però el més important no és que ells repeteixin els sabers, sinó tot el contrari, que els construeixin. Aprendre consisteix a integrar i relacionar les noves informacions amb els coneixements preexistents perquè el coneixement sigui significatiu. Això implica també reimaginar l'espai, aprendre a somiar-lo.

Ensenyar perquè els nostres estudiants aprenguin i que continuïn aprenent al llarg de tota la vida és el nostre objectiu. Comprendre el món, i concretament l'educació, tal com diu E. Morin (2001), és alhora un mitjà i un fi. Comprendre els fets, els fenòmens i els problemes ens ajudarà a reflexionar i analitzar problemàtiques per poder proposar processos de canvis.

Annabel Fontanet (2017) en la seva tesi doctoral titulada *Adequació del perfil del mestre davant les necessitats socioeducatives actuals: consideracions i propostes per a la formació inicial*, arriba a la conclusió que per ser un bon mestre o un mestre de qualitat en la formació inicial s'han de desenvolupar les següents competències:

- En l'àmbit personal: l'empatia, el treball en equip, la creativitat, la resolució de conflictes, que el mestre sigui apassionat per la seva feina i construeixi vincles afectius amb els seus alumnes mitjançant el contacte, el tacte, la comunicació, la capacitat de relacionar-se i comunicar-se amb els seus companys, els pares i, en general la xarxa educativa, etc.

2.3 Pedagogia, espais i narració

- No ha de tenir temor al fracàs, i també ha de ser capaç de desaprendre ràpidament i sumar noves idees.
- En l'àmbit professional: el mestre ha de gestionar els canvis amb fluïdesa, ha de tenir un tarannà innovador, ha de motivar la capacitat de produir idees i utilitzar la informació per generar coneixements en diferents contextos. El mestre també haurà de tenir la capacitat de ser creador de xarxes, sempre connectant-se a persones, idees, organitzacions, etc. I, per descomptat, actualment l'alfabetització digital és imprescindible. Cal que aprengui a compartir (sense límits geogràfics) amb altres professionals amb la màxima actualització metodològica, organitzativa, i també amb iniciativa i creativitat. Els mestres són professionals immersos en el món de les escoles. Aquests professionals hi treballen o col·laboren amb algun projecte, i cal que la seva feina s'adapti a diferents contextos i entorns, amb un aprenentatge permanent i per a tota la vida (formal-informal).

Podem adonar-nos, després d'aquesta investigació, que les universitats que formen els futurs professionals de l'educació tenen encara molta feina per fer.

Recordem ara algunes coses que hem dit al començament. Comprendre que l'educació és un esdeveniment ètic significa, entre altres coses, amb l'acompanyament i l'hospitalitat. L'educació és acció, és pedagogia poètica i pedagogia utòpica que demana respostes a les necessitats individuals i singulars. Com sabem, l'ètica és una resposta que mai ens deixa satisfets: una resposta ètica no és una resposta bona sinó una resposta que mai no és del tot bona. Des d'aquesta perspectiva, l'educació és una relació entre rostres i, per això, ha de ser ètica, perquè és una relació cara a cara, per tant, és una relació d'alteritat. Com diu el filòsof lituà nacionalitzat francès, Emmanuel Levinas, citat per Bárcena i Mèlich (2014), som èticament responsables dels altres. Això no es deriva de cap religió ni filosofia, sinó

que és el punt de partida de les relacions humanes i, per tant, de l'educació. Per això mateix, Levinas fa servir un vers de Paul Celan que diu: "Jo soc tu quan jo soc jo" mentre que la relació d'indiferència (o d'adoctrinament) diria "Jo soc jo i tu ets tu" en l'ètica i per tant en l'educació, és tot el contrari. Només hi ha una veritable educació si té lloc un esdeveniment ètic, és a dir, quan l'altre rep la meua resposta de cura i d'atenció, quan soc responsable de l'altre.

Totes aquestes idees són molt importants perquè l'ètica no està sols en la relació amb als altres, sinó també ha d'estar en les pràctiques educatives, els espais, materials, etc. Des de la nostra visió, un topograma educatiu té un interès especial en si mateix, perquè va més enllà de la concepció de l'aula, sala o classe en el sentit tradicional. Ocupar un espai d'aprenentatge, sigui quin sigui, sempre té perills que no sigui un veritable espai educatiu. Ara bé, com podem saber que un topograma és educatiu?

Fins ara hem vist que el topograma ha de contribuir a crear una atmosfera especial, però també hi ha d'haver la incertesa i l'ambigüitat. L'espai ha de trencar la unidireccionalitat entre els professors i els estudiants. Joan-Carles Mèlich (2019; 349) parla de tres paraules vitals perquè hi hagi aprenentatge: casualitat o atzar, metamorfosis i plaer o emoció. L'atzar és inseparable en la condició humana i contingent en l'aprenentatge. Per aprendre necessitem emocionar-nos a fi de construir coneixement que farà que ja no siguem el mateixos.

Aprendre no és fàcil i ensenyar tampoc. Un bon mestre no sols és aquell que transmet un saber sinó que és molt més: és ensenyar a viure en un espai i en la vida. I perquè això sigui possible i es pugui donar l'atzar, la metamorfosis i el plaer s'ha de crear una atmosfera especial i irrepètible en aquest espai; això passa quan creem vincles entre el professorat i els alumnes per donar-los visibilitat i reconeixement i que se sentin el centre de l'aprenentatge. Tots són importants, únics i irrepètibles.

2.3 Pedagogia, espais i narració

També necessitem que l'espai on habitem sigui acollidor i de benestar, obert al diàleg, a la recerca i al pensament crític.

Quan aconseguim com professors aquesta atmosfera, segons Mèlich (2019; 365) es deixa petjada i ressona dins les persones, que fa que la classe no s'acabi i continuï en altres espais com els passadissos. En definitiva, un bon mestre és aquell que estima el que fa, viu les classes i les habita. Per acabar podem dir que un espai és ètic quan tots els elements i variables que hem comentat s'organitzen posant els alumnes al centre de l'aprenentatge i junts construeixen narratives construint coneixement.

Finalment, l'espai ha de ser un element facilitador d'aprenentatge. Per aquesta raó, és molt important estructurar-lo i organitzar-lo adequadament en relació amb el que el mestre o professor vol que hi passi, però també sabent que tot espai pedagògicament rellevant ha de ser un espai obert a la novetat i a la imprevisibilitat. L'ambient de l'aula no s'ha de reduir a un clima, sinó que, com ja hem dit abans i ara cal insistir-hi, ha de ser també una atmosfera (Mèlich 2019, *La sabiduría de lo incierto*). El clima es pot crear artificialment, l'atmosfera, en canvi, ha de sorgir, i el mestre ha de ser capaç de crear condicions favorables perquè sorgeixi. El problema és que mai no sabem del cert quines són aquestes condicions perquè no hi ha un manual per fabricar atmosferes, no hi ha un protocol. Tanmateix, hi ha alguns factors que cal tenir en compte i que tenen relació amb l'espai: la ubicació del mobiliari, la llum, l'acústica, colors, materials, disposició dels materials, etc. (Bautista, G.; Escofet, A; López, M. 2012) i, també, i potser el més important, la veu i la mirada dels mestres, és a dir, com diu Max van Manen, el to (Max van Manen 1998, *El tono en la enseñanza*). El to també té a veure amb el moviment corporal dels mestres, perquè, no hem d'oblidar, no només parlem amb la paraula sinó amb tot el cos. En aquest sentit caldria fer una reflexió profunda al voltant del llenguatge corporal: el moviment

de les mans, la postura corporal (no és el mateix fer la classe dret o darrere d'una pantalla).

L'atmosfera creada a l'aula és, doncs, un altre element educador de gran importància, de primera magnitud. Partint d'aquesta idea, i seguint Bondioli i Nigito (2011), entenem l'espai com un element constitutiu i generador de l'ambient formatiu, d'atmosfera formativa. Així doncs, l'ambient d'aprenentatge dels espais es convertirà en la base per a una bona interacció entre mestres i alumnes, sota condicions i circumstàncies propícies per generar experiències d'aprenentatge i encaminades a la construcció i apropiació del saber. Les condicions i circumstàncies serien enteses, en aquest ambient, no només a partir de les condicions físiques sinó també les estètiques. Com diu Vecchi (2013), l'estètica promou la sensibilitat i la capacitat de connectar coses molt llunyanes entre si. Si l'aprenentatge té lloc a partir de les noves connexions entre elements molt diferents, podem considerar l'estètica com l'activador d'aquest aprenentatge.

Un bon ambient d'aprenentatge no pot obviar la bellesa, el plaer, el rigor i l'ètica (en el sentit de les relacions ètiques, rostre a rostre, segons la idea d'Emmanuel Levinas) com a base de la construcció de coneixement, juntament amb la capacitat de sorprendre'ns en cada situació. És important no perdre aquest punt de vista ara que aprofundirem en una teoria dels espais des de la pedagogia. Reprendrem la idea antropològica. Recordem que els espais sempre són relacionals, perquè els espais estan habitats per persones i les persones només poden educar-se en relació i en l'experimentació amb els altres en un temps i en un espai concrets.

L. Malaguzzi (citada per Hoyuelos 2006) ho resumeix dient que al nen i a la nena:

“...lo acogen en una red de relaciones que suponen un campo de posibilidades creativas de expresión y de comunicaciones múltiples”. (p. 41)

2.3 Pedagogia, espais i narració

És a dir, aprenem quan ens relacionem amb els altres, amb el context i amb els objectes. (p. 41) En aquest sentit, considerem l'espai com un element importantíssim en l'aprenentatge. Entenem que l'espai ha de ser de qualitat. Però, què significa això? Significa que ha de ser acollidor, en el sentit, que ha de donar seguretat i benestar. De qualitat també significa que ha de ser comunicatiu, ha de ser un espai creador de curiositats i de recerca, generador de preguntes i inquietuds. És veritat que moltes vegades aquestes preguntes no trobaran resposta. Però els mestres han de ser prou valents per deixar els interrogants oberts. Per què?

Perquè els mestres són els responsables de donar sentit i significat a les relacions humanes generadores d'interrogants. Un espai de qualitat no és un espai tranquil, sinó un espai viu, un espai que ressona, un espai que desvetlla el desig de saber.

Loris Malaguzzi, citat per Hoyuelos (2006), defensa la importància de l'estètica. Segons ell, l'estètica dels espais fa referència a l'estratègia que ajuda les persones a connectar-se amb si mateixos, amb els altres i amb els objectes. L'estètica ajuda a teixir xarxes de relacions que anul·len les distàncies i afavoreixen la comunicació, les accions, les decisions, etc., perquè l'experiència estètica ajuda les persones a sentir-se acollides, a trobar-se bé, com ja hem vist des de la vessant antropològica. Així les persones podran habitar els espais i estar en disposició d'aprendre, reflexionar, dialogar, ser crític, etc.

L'estètica transforma els espais en llocs amables, alegres, comunicatius, optimistes, de recerca, en espais on la bellesa és possible. Són llocs on es poden donar esdeveniments que ens sorprenguin. Pablo Campos i Malaguzzi (citats en Hoyuelos 2006), parlen dels espais transparents, aquells que s'obren a la vida. L'estètica és qui dona la imatge adequada i relacional del que passa allà. L'educació és una aventura cap a la recerca i exploració contínua de possibilitats insospitades del saber. Ara bé, això tampoc no pot significar que l'estètica sigui una veritable vareta màgica que

immediatament converteixi un espai feréstec en un espai amable. En definitiva, l'espai és un altre element facilitador de l'aprenentatge i és molt important estructurar-lo i organitzar-lo adequadament en relació amb el mestre vol que hi passi en ell. L'atmosfera es transforma en un altre element educador dins l'aula.

Els topogrames, com diu Trueba (2015) de la mateixa manera que Brullet (1998), no són mai innocents ni casuals. Les organitzacions espacials parteixen d'intencions: tarimes, mobiliari, cartells, etc. Tot expressa una ideologia o una manera de veure el món, una cosmovisió i també una manera d'entendre l'educació. L'espai parla, ens diu coses mitjançant la disposició escènica dels objectes. L'espai és viu, és un espai de vida, perquè és un espai habitat, un lloc on riure, relacionar-se, plorar, aprendre... En poques paraules, un lloc on esdevenen narratives de vida. Per això mateix, l'espai ha de ser flexible i canviant, perquè són els alumnes el centre del procés d'ensenyament-aprenentatge. En els espais és on es mobilitzen les accions, les conductes, les relacions etc. L'autora ens explica que els espais han de ser còmplices, reconeguts i interessants. Espais significatius i d'aprenentatge que ajuden a construir coneixement i identitat.

Jaume Cela i Juli Palou (1997; 68-70), en un article a *Cuadernos de pedagogía* (p. 254) escriuen que els espais escolars són, en general, massa uniformes i estàtics, sense identitat. És a dir, no tenen personalitat, i això fa que els alumnes tinguin dificultats en el moment d'apropiar-se'ls. Si no es troben a gust en els espais, l'aprenentatge serà molt problemàtic. Segons ells, poden transformar-se amb imaginació per poder atendre les diferents necessitats individuals i col·lectives que en formen part.

La proposta de millorar els espais de la facultat per treballar amb els alumnes, creant ambients facilitadors d'aprenentatge, implica educar en l'estètica, idea molt important a l'hora de formar mestres creatius que tinguin en compte l'estètica dels espais per treballar amb els alumnes.

2.3 Pedagogia, espais i narració

Les primeres innovacions dels espais es van realitzar a l'educació infantil gràcies a la influència de Montessori i Loris Malaguzzi, aquest últim ha deixat petjada a tot Europa i Amèrica. Actualment, moltes escoles estan innovant els espais de primària i secundària, però a la universitat aquesta innovació hi arriba molt a poc a poc.

En l'àmbit universitari, i concretament en l'escola de mestres, ja s'han innovat moltes coses, com poden ser les metodologies i les estratègies didàctiques. Per exemple, s'han fet classes amb dos mestres a l'aula (codocència). Sobre els espais, com ja hem dit al principi d'aquesta recerca, hi ha hagut canvis però encara incipients i no generalitzats, com a exemple a les universitats de Suècia o Dinamarca, entre d'altres.

Podríem dir que manca una transformació dels espais en topogrames. Aquesta seria la tesi principal d'aquesta investigació. Es tractaria d'obrir un horitzó nou respecte de les demandes actuals sobre l'educació per poder donar resposta a les demandes actuals sobre l'educació, i concretament de l'educació superior, en el món en què vivim. Però, sobretot, els espais han de ser experiencials, on els esdeveniments entre persones puguin tenir lloc.

Algunes institucions d'ensenyament superior han innovat els espais. La remodelació d'aquests espais ha estat pensada perquè els alumnes siguin el centre de l'aprenentatge, en la flexibilitat dels espais, etc. Però no hi ha cap fotografia que permeti copsar la relació entre els resultats acadèmics i els espais. En aquest estudi no ens preocupen els resultats acadèmics, ans el contrari, ens preocupen les experiències viscudes pels estudiants en els espais que els embarquen en un viatge introspectiu que els ajuda a formar-se, deformar-se i transformar-se.

Tenim constància de diferents estudis o investigacions sobre això, però no es centren en la importància que té l'espai en l'aprenentatge. Més aviat s'han centrat en les preferències dels estudiants o professors sobre el mobiliari i la seva comoditat, la

temperatura o les vistes exteriors (Douglas, D. i Gifford, R. (2001); Scott-Webber, L. (2004).) i els resultats mostren que l'espai d'aprenentatge bàsic continua sent l'aula tradicional i, en alguns casos, la reorganització del mobiliari per fer grups de discussió, debats, etc.

També trobem estudis sobre la transformació d'espais com és el cas Dori, Y., Belcher, J., Besette, M., Danziger, M., McKinney, A. i Hult, E. (2003), basats en l'aprenentatge actiu en espais transformats, en comparació amb aules tradicionals. Els resultats mostren que hi ha una reducció de fracàs i un augment de la comprensió conceptual. Brooks, D. C. (2011) mostra quelcom semblant a la Universitat de Minnesota, on espais flexibles d'aprenentatge van exercir un efecte positiu en l'aprenentatge de l'alumnat. Altres com Marchand, G. C., Nardi, N. M., Reynolds, D. y Pamoukov, S. (2014) van revelar que aspectes ambientals com la lluminositat, l'acústica i la temperatura, i també com aspectes d'ordre i organització de l'espai afecten el procés d'aprenentatge de l'estudiant a partir de la seva percepció quan està sotmès a condicions distorsionades del confort.

Jamieson, P. K., Fisher, T., Gilding, P., Taylor, J. y Trevitt, A. (2000); Temple, P. (2008); i Byers, T. (2015) han desenvolupat estudis que diuen que és necessari nous espais d'aprenentatge centrat en l'alumnat, i d'aquesta forma ajudar als perfils professionals d'alumnes provinents de diversos entorns socials i educatius.

Per últim, Adedokun, O., Parker, L., Henke, J. Y Burgess, W. (2017) estudien les percepcions i la participació dels estudiants en un espai d'aprenentatge flexible, a partir d'un mètode mixt en comparació amb les aules tradicionals. Encara que els resultats acadèmics van ser els mateixos, l'estudi va mostrar que els espais flexibles milloren l'experiència d'aprenentatge i la participació dels estudiants a l'aula. L'estudi també va mostrar que l'espai influeix en l'aprenentatge, però no únicament, sinó que existeixen altres variables com les metodologies, l'atmosfera, les activitats que es

2.3 Pedagogia, espais i narració

plantegen, etc., tots els elements que formen part de l'acte didàctic tenen la mateixa importància perquè uns necessiten dels altres. El fet de formar part d'un procés actiu mou els estudiants a ser-ne els protagonistes, prendre iniciatives, decisions, i generar i compartir coneixement en definitiva, viure l'experiència.

Fins ara hem pogut veure com, des de diferents disciplines, els espais són molt importants en educació. Hem vist també que per donar resposta a aquest problema, hem necessitat integrar els sabers des de diferents perspectives (antropologia, filosofia, pedagogia, arquitectura, història), i així poder abordar-lo en la seva totalitat. En ple S.XXI, el diàleg entre la pedagogia i l'arquitectura és imprescindible, perquè, com ja hem dit en apartats anteriors, l'arquitectura és un component imprescindible en el procés educatiu. Cal tenir molt present les idees de Campos (2019) quan assenyalava els problemes de les actuals estructures universitàries, en concret, al voltant de la pèrdua d'identitat, i que han acabat sent un contenidor físic mancat de sensibilitat. Aquest autor vincula la pedagogia amb l'arquitectura i la creativitat desenvolupant el concepte campus didàctic.

2.4 Universitat i campus didàctics

L'origen etimològic de la paraula *didàctica* la trobem a mitjans del segle XVI i pertany a l'ensenyança; l'origen és del grec *didaktikó*, que traduït significa didàctica. Com a verb, ve del verb grec *didáskein*, que significa 'ensenyar, instruir o explicar clarament'. Així, des dels seus orígens etimològics, la paraula didàctica s'ubica en el camp pràctic, com a acció.

La reflexió didàctica explica la interrelació dels elements dels processos d'ensenyament-aprenentatge, que es duen a terme en espais temporalitzats. Depèn de com siguin els espais, l'acte didàctic també serà d'una manera o d'una altre.

Campos (2019) sosté que la didàctica es realitza dins un recinte universitari que anomena campus didàctic. Ho anomena així perquè és en els espais del recinte que es donen els processos d'ensenyament-aprenentatge. Quan es dissenyen els espais on es donen aquests processos, s'ha de pensar en les intencions educatives, finalitats, objectius que es volen assolir i també dialogar amb els usuaris d'aquells espais.

La didàctica és el lligam entre el complex universitari i l'educació. Campos proposa els principis del campus didàctic. A continuació analitzarem aquests principis, que són imprescindibles si es volen realitzar processos de canvi i innovació en recintes universitaris. Aquests principis també, ens diu l'autor, es poden aplicar en complexos escolars.

1 Fonamentació utòpica

Campos defensa que la utopia és el motor per a la transformació. Potser ens pot sobtar perquè les utopies, en principi, són inabastables. Però el que ell ens vol transmetre és que la creativitat sols és possible quan un es sent lliure i quan la transgressió és possible; si no és així, aleshores no és possible crear. Segons Campos, hi ha d'haver una comunicació constant entre utopia i realitat. Aquest nou campus ha de tenir concordança amb l'entorn en què està situat.

Jacques Delors, en el seu llibre *Educació: Hi ha un tresor amagat dins* (1996), en la introducció titulada 'Educació: la utopia necessària' explica que la utopia ha de guiar la transformació de l'educació. Sabem que la utopia és irreal, sense temps, perfecció i inabastable, però la utopia en els processos de transformació és imprescindible perquè ens ajuda a veure les possibilitats de transformació, que el canvi és possible, també ajuda reflexionar per comprendre les necessitats educatives actuals, i amb la

responsabilitat com educadors hem de permetre a tothom l'accés al coneixement, a la cultura, i ajudar-los a comprendre el món i els altres.

L'educació ha de ser inclusiva, ha de respectar els estils d'aprenentatge, les maneres de fer, etc. La transformació de l'educació és una necessitat actual.

2 Gènesi i evolució d'una acció planificada integral

Abans de qualsevol acció hi ha d'haver una intenció. Aquesta idea és la mateixa per a totes les disciplines: educació, arquitectura, recerques en diversos camps. Això significa que per a la renovació i la transformació d'espais, primer s'ha de tenir clar quin és l'objectiu que es vol assolir, abans de posar-se a planificar les accions. També cal que aquestes accions siguin integradores i ecològiques vers l'entorn.

És imprescindible, també, conèixer la seva història, la gènesi d'aquella institució, perquè no podem construir el present i el futur sense saber d'on venim, on estem i cap on volem anar.

A partir d'aquestes idees prèvies podem començar a planificar les quatre escales: ciutat, recinte, edifici i aula. La mirada a l'hora de planificar ha de ser àmplia i global. Ha d'anar des de les parts, sota la premissa de la flexibilitat, al tot.

Aquesta és una idea també didàctica, perquè les propostes educatives han de ser globals o transdisciplinàries i flexibles, han de donar protagonisme als alumnes, per tal que la planificació es vagi adaptant als interessos dels alumnes. Els espais també han de ser flexibles perquè es puguin anar transformant a partir del que hi vagi passant.

3 Cristal·lització d'una comunitat vivencial d'aprenentatge i investigació

Fins ara hem vist la importància de les relacions de les persones en educació. Cal recordar que aquestes relacions es donen en diferents escenaris, i que s'estimulen mitjançant les diferents pràctiques educatives.

Les relacions són imprescindibles per poder formar comunitats d'aprenentatge i d'investigació, que només són possibles, com deia Brullet (1998), si ens apropem de l'espai i desenvolupen el sentiment de pertinença o, com defensa el filòsof alemany Martin Heidegger (2015), l'habitem.

Perquè tot això passi, l'espai ha d'estar dotat de tots els equipaments necessaris per poder cristal·litzar la comunitat. Al mateix temps, aquesta comunitat educativa s'ha d'obrir a la societat de què forma part, i incloure-hi ciutadans.

Per fer això, s'han d'organitzar cursos per a la tercera edat a les facultats d'educació també s'han de fer relacions de corresponsabilitat amb les escoles, en què els infants també hi participin, amb activitats.

També cal compartir espais d'oci, esportius, biblioteca, etc. Tot el que sigui sumar serà enriquidor per a les persones de la comunitat.

4 Configuració global unitària, compatible amb la diversitat individual

Qualsevol complex educatiu ha d'integrar dues característiques. D'una banda, ha de tenir estils unitaris per donar una visió global coherent. En segon lloc, també ha de tenir alguna peça arquitectònica per posar en relleu la seva singularitat. Aquest equilibri entre unitat i singularitat donarà qualitat a l'estructura.

5 Consecució d'una dimensió estètica d'ordre urbanístic-arquitectònic

Si partim de la idea fonamental d'aquesta recerca que és que els espais també eduquen, aleshores no podem obviar-ne la seva dimensió estètica. La provocació perceptiva i sensual de la bellesa de l'espai viscut, a partir de l'estètica, possibilita un procés de canvi cognitiu intern i, en conseqüència, un activador de l'aprenentatge. Com diu Campos, l'estètica nodreix l'ànima. Per això, són molt importants les composicions ordenades coherentment i harmoniosament entre massa i buidor.

6 Incorporació d'àmbits d'escala humana

Tot el complex universitari, diu Campos, a més a més de ser harmònic, tal com hem comentat abans, ha de tenir un mida adequada en relació amb les persones. Quan tenim uns macro o mega espais, o microespais més acollidors i on es prioritzi les persones, uns llocs on caminar i seure, en definitiva, podrem gaudir de moments tranquils i oxigenar-nos, podrem admirar la bellesa i passejar sense presses.

7 Presència activa i múltiple de la natura

La natura és connatural a l'ésser humà, i és aquest el motiu que no sigui exclosa dins la formació de les persones. La presència de la natura ajudarà el valor estètic i conformarà els conjunts didàctics des dels dos àmbits: arquitectura i educació.

Un món on la rapidesa predomina en les nostres accions fa que oblidem aspectes essencials com, en aquest cas, la importància de la natura i els espais verds. En moltes de les nostres universitats hi predomina la pedra, i això dona una sensació de fredor, tensió i duresa, fins i tot por. La natura és vital per als éssers humans. Necessitem zones verdes, amb aigua i aire, perquè ens donin tranquil·litat, serenor i capacitat de reflexió, etc. La natura ajuda a la dimensió estètica provocant emocions i

sentiments de pau i tranquil·litat a les persones que habiten en les institucions educatives.

Sabem les dificultats de moltes universitats urbanes de tenir zones verdes, però actualment tot això es pot esmenar gràcies als professionals paisatgistes que ajuden a fer espais atractius. Són artistes que creen ambients naturals com, per exemple els jardins verticals.

8 Integració i promoció de l'art

Els complexos universitaris que incorporen l'art tenen un plus formatiu. Campos i Wilson (2019; 330) ho expliquen així:

"El Arte "está" y puede "nacer" en la Universidad. Se trata de un aporte cultural y curricular cuya inexistencia es hoy difícil de justificar, pues resulta esencial para la vivencia integral del colectivo humano. Pero la integración del Arte debe alcanzar cualidades añadidas, como constituirse en músculo de formación transversal, al ser enormemente beneficioso como inductor de aprendizajes. En su estricta dimensión académica, ayudará a alcanzar una visión más amplia de las diversas áreas del Saber, ya que todas ellas convergen en lo humano. La inserción activa del Arte impulsará la creatividad en la gestión de los procesos educativos. Y creará en los alumnos estructuras de pensamiento alternativas, fomentando su espíritu crítico y sus capacidades imaginativas. El Arte, en definitiva, conduce a la formación integral de la persona."

Root-Bernstein (2002) ens ho reafirma en aquestes paraules:

"El reto que afrontan la educación y la vida moderna consiste en la conciliación de la poesía con la física, del arte con la química, de la música con la biología, de la danza con la sociología y de cualquier otra posible combinación entre

2.4 Universitat i campus didàctics

conocimiento estético y analítico, para ayudar a la “gente a sentir lo que quiere saber y a saber lo que quiere oír” (p. 368).

Segons aquests textos, en la formació humana necessitem la cultura com a font d'aprenentatge. Aprenem mitjançant les arts plàstiques i arquitectòniques, la literatura, la música, les matemàtiques, les ciències, la poesia.

La cultura és tot, no sols el llenguatge, i necessitem que les parets emparaulin i expliquin aspectes dels sabers que acompanyaran els alumnes en l'aventura d'aprendre.

9 Projecció de trets simbòlics

Tota institució educativa té una finalitat, una visió del món i uns valors, i s'expressen, entre altres, a partir dels llenguatges simbòlics, signes, icònics. Aquesta forma d'expressar-se és la que dona la personalitat a cada universitat.

Cada universitat té el seu distintiu, com, per exemple, la nostra universitat, que la representa l'arbre de la ciència de Ramon Llull. I és aquest símbol que la característica i li dona la identitat: representa els valors del filòsof, poeta, místic, teòleg i missioner Ramon Llull. Vegeu les imatges¹³:

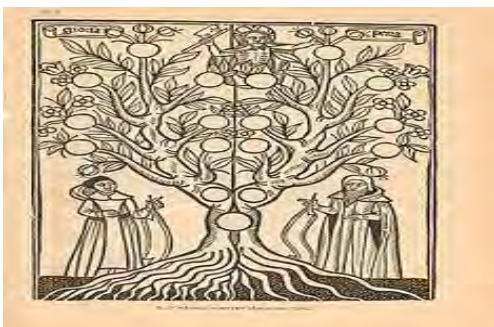

Figura 2: Logo Universitat Ramon

Llull

¹³ Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna-URL

10 Obertura a l'entorn i accessibilitat de l'aprenentatge

Les universitats han d'obrir-se al context social perquè puguin participar de totes els esdeveniments que es proposin. Això es podria entendre com un plus afegit per a tots, perquè ha de ser accessible a tothom. Tothom ha de ser acollit i tenir-ne accés i gaudir-ne perquè els seus drets siguin garantits, té accés i gaudeix perquè els seus drets hi són garantits. En definitiva, s'haurien de dissenyar espais inclusius, trencant les barreres socials, arquitectòniques, físiques, que impedeixen participar plenament en la formació i així tingui les mateixes oportunitats.

Aquest principi també s'ha de tenir en compte a l'hora de programar intervencions educatives per als alumnes. Les intervencions educatives han de ser inclusives perquè les persones són úniques. Aquest fet fa que gestionin, interioritzin, representin i expressin la informació de maneres diferents i per això és important aplicar el Disseny Universal de l'Aprenentatge (DUA) des del principi de la planificació, per presentar la informació de múltiples maneres perquè tothom tingui accés i èxit en la seva formació.

11 Harmonització formal i conceptual amb el lloc preexistent

Els complexos educatius s'han d'adequar al medi on estan immersos. S'han d'integrar els espais harmònicament als contextos socioculturals i morfològics on s'ubiquin. D'aquesta manera les persones que habitin els espais se'ls podran apropiat i fer seus. Cada context és diferent perquè té unes característiques que el defineixen a partir de les persones que l'habiten.

També en l'educació no pot ser d'una altra manera, perquè no són els alumnes que s'han d'adaptar a les maneres de fer dels professors sinó a la inversa. És important

conèixer l'entorn, les famílies i els alumnes per poder adaptar les pràctiques educatives a les necessitats dels alumnes perquè tots tinguin èxit.

12 Aplicació de criteris i estratègies relatives a la sostenibilitat

En el segle XXI no és poden fer les coses sense contemplar els criteris ecològics i de sostenibilitat que beneficien a tothom. Des d'aquesta perspectiva s'han de tenir en compte solucions mediambientals i l'ús d'energies renovables, en totes les escales de que parla Pablo Campos.

Recordem que el 25 de setembre de 2015 fou aprovada per l'Assemblea General de les Nacions Unides l'agenda 2030 de desenvolupament sostenible. Els objectius de l'agenda són erradicar la pobresa, la desigualtat i la injustícia i posar fre al canvi climàtic. L'educació també ha de treballar aquests objectius en tots els nivells formatius, sobretot des de la universitat amb els futurs mestres, perquè quan exerceixin també els treballin amb els seus alumnes, per fer un món millor per a tothom. Però perquè tothom prengui consciència de la importància de tenir un món millor, el que s'ha de fer és donar testimoni. Per això no sols seran importants les accions sinó també, en la construcció i rehabilitació de complexos universitaris, l'ús de materials de baix impacte ambiental i energies renovables, per preservar al mediambiental.

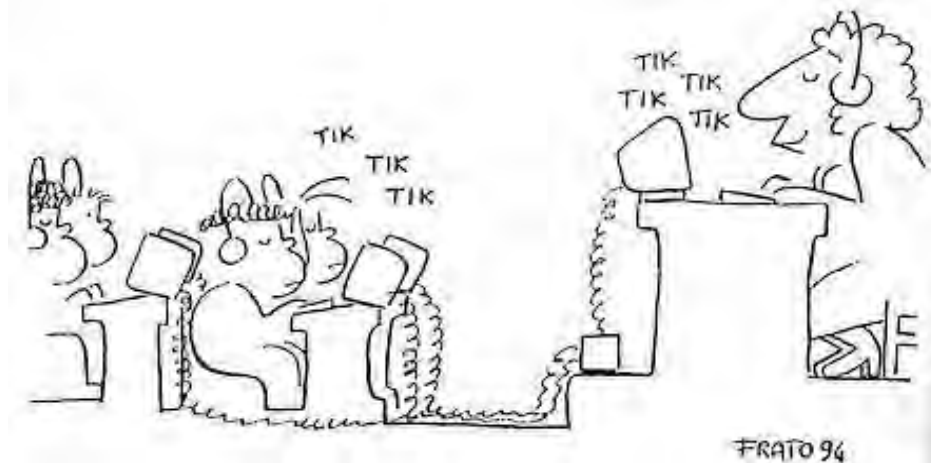
13 Consideració de la memòria tipologia en clau d'interpretació

Quan es vol renovar o innovar un espai ja construït no es pot veure com una limitació sinó tot el contrari. Campos diu que els arquitectes han d'anar a l'herència tipològica, perquè serà l'estímul per poder redissenyar versions més contemporànies. No es pot oblidar el primer principi del campus didàctic, la utopia, perquè serà imprescindible

per desenvolupar la creativitat i pensar que les coses es poden canviar, sols s'ha de creure que en la vida les possibilitats poden convertir-se en realitats.

En l'educació passa al mateix, perquè sempre és possibilitat. Els canvis són possibles. Si un mestre no creu en els canvis dels seus alumnes, metodologies, espais, etc., vol dir que no creu en l'educació. Les possibilitats de transformació o canvi en educació són infinites. Tant els mestres com els arquitectes han de creure en les possibilitats com el motor del canvi. Però aquests canvis no són possibles sinó hi ha llibertat i la utopia. Innovar i transformar implica desfer-nos de prejudicis, trencar amb la idea que sempre s'ha fet així i com que ha anat bé perquè canviar-ho, ..., Quan volem innovar també hem de transformar. Innovar sense transformar no implica canviar. F. Tonucci en una de les seves vinyetes ¹⁴ ho mostra molt bé:

Figura 3: Vinyeta F. Tonucci

El canvi és transformació, fer les coses diferents i amb sentit. El canvi pel canvi no té sentit, és una pantomima. Podem dir que hom sols pot transformar-se si abans s'ha deformat i s'ha tornat a formar. La reflexió és imprescindible pel canvi.

¹⁴ <http://unsamntegpo5.blogspot.com/2013/05/una-imagen-de-tonucci-para-reflexionar.html>

14 Requalificació patrimonial i funcional

Les transformacions d'alguns edificis, que pertanyen al patrimoni nacional, en edificis educatius potencien l'enriquiment patrimonial de la ciutat. La interacció entre universitat i patrimoni té tres dimensions: la part edificada, la part social i el patrimoni natural. Trobem, doncs, que en l'actualitat s'ha recuperat edificis del patrimoni espanyol, com edificis militars, antics hospitals, antigues indústries que s'han rehabilitat en institucions d'ensenyament superior o escoles de música. Recuperar edificis antics de valor patrimonial implica respectar el passat, donar-li valor i conservar-lo donant-li un nou ús. Passa el mateix quan construïm al costat d'edificis antics, s'ha de tenir cura d'integrar allò nou amb allò antic, donant coherència a tot el complex. Un exemple és la Facultat de Comunicació de la Universitat Ramon Llull (fotografia¹⁵ 6).

*Foto 6: Facultat de Comunicació i Relacions Internacionals
Blanquerna-URL*

15 © Maria-Antonia Miret

La facultat ocupa el solar de l'antiga Casa de la Caritat (fotografia¹⁶ 7). El fet de compartir la façana amb el MACBA i el CCCB per la part de la plaça fa que els elements utilitzats siguin integradors i donin coherència a tot el complex.

Foto 7: Antic teatre de la Casa de la Caritat

Un altre exemple és l'escola de música d'Arbeca (fotografia¹⁷ 8), que era l'antic escorxador local.

Foto 8: Escola de música d'Arbeca/ antic escorxador

16 © Maria-Antonia Miret

17 https://www.lleida.com/noticia_canal/arbeca-estrena-aquest-dilluns-lescola-de-musica-lantic-escorxador-local

2.4 Universitat i campus didàctics

O el edifici de l'Escola de la Dona de Barcelona (fotografia¹⁸ 9) a la casa Cordelles del segle XVI o XVII.

Foto 9: Escola de la dona. Barcelona

Rehabilitar edificis d'un valor patrimonial i donar-li un ús educatiu en totes les seves expressions és un altre forma educar valors, de compartir cultura amb la ciutadania, obrir espais on l'ètica i l'estètica jugant un paper important perquè els espais també eduquen, ajuden a crear vincles i fer-nos-les nostres. Crear espais de benestar ja siguin nous com rehabilitats és una de les bases per aprendre.

15 Impuls del desenvolupament i innovació induïts

Amb paraules de Campos els complexos universitaris posseeixen potencial per contagiar el seu context d'innovació; actuen com a motor de canvi sobre diferents aspectes. En el món educatiu, els canvis no venen mai de dalt a baix comencen des a baix, dins les aules o perquè una escola propera fa canvis i això fa que l'escola es posi les piles. Les polítiques educatives que es porten a terme en el nostre país, no

18 © Maria-Antonia Miret.

inverteixen prou en educació: ja sigui en els edificis, professorat, materials, beques, etc. La formació de qualitat de les persones és el més important per poder avançar socialment i tenir èxit. Només a través de l'educació hom pot millorar en la vida. Es necessiten polítiques educatives que estiguin per sobre dels interessos ideològics dels partits polítics. Necessitem una educació de qualitat en termes d'equitat. I perquè algun dia es faci realitat es necessita inversió econòmica.

16 Compromís amb el avantguardisme urbanístic-arquitectònic

A l'hora de redissenyar espais educatius s'ha de buscar la inspiració i l'equilibri entre la memòria del recinte i l'avantguardisme. No podem renunciar de qui som i d'on venim perquè si no perdríem l'essència i les empremtes de les històries de vida dels que van habitar abans. Igual que en les pràctiques docents, la innovació sempre parteix de conservar el que funciona del passat i canviar allò que no funciona de les pràctiques educatives i que no donen resposta a les necessitats actuals.

17 Optimització de les sinergies entre universitat i ciutat

Per poder formar part de l'entorn des d'una perspectiva integradora, s'han de crear sinergies entre universitat i ciutat. Sols així s'obriran a la societat i es podran formar comunitats d'aprenentatge i innovació compartides. El fet de compartir activitats amb l'entorn, de compartir espais i deixar-los per presentar llibres, exposicions d'art, lectura de poemes, etc. ajudaran a crear sinergies que ajudarà a fer i enriquir la universitat. És una manera d'ajudar a comprendre el món i participar-hi activament.

18 Activació d'espais per a incorporació de modalitats innovadores d'Ensenyament-Aprenentatge

Els reptes als quals s'enfronten les institucions educatives dins el món actual impliquen moltes dosis de creativitat. S'ha de donar cabuda tant a pràctiques

2.4 Universitat i campus didàctics

educatives actives, on l'alumne és el centre de l'aprenentatge, com a nous mètodes, tècniques i estratègies que aportin innovació en diferents escales: aula, edifici, recinte i ciutat. No podem deixar passar oportunitats per millorar les pràctiques docents sempre que estiguem oberts als canvis espacials a comprendre que l'educació sempre es realitza dins un temps i un espai. Aquests espais han d'estar en consonància amb els nous temps i les noves necessitats d'aquest segle.

Tots aquests principis de què ens parla Campos (2018) i la seva anàlisi dels complexos universitaris sols es pot fer a partir del diàleg entre educació i arquitectura. Aquest és un aspecte imprescindible per a la millora de la qualitat de la formació, i perquè això sigui possible l'autor defensa que hem de partir de la didàctica. La didàctica és la disciplina que interrelaciona l'educador i l'educand mitjançant la pràctica docent, la qual es dona sempre en espais temporalitzats que nosaltres anomenem topogrames, com estem defensant al llarg de la tesi. El topograma és el tercer educador dins el procés ensenyament-aprenentatge.

Quan iniciem processos d'innovació, el motor és la utopia. Però aquesta utopia sempre ha d'anar acompanyada d'una reflexió en relació amb la realitat. Només d'aquesta manera els projectes universitats seran realistes i abastables. Cada universitat, depenent del tipus de projecte, tindrà uns espais específics perquè els seus objectius es puguin realitzar. O, en tot cas, els haurien d'establir.

Per assolir els projectes educatius, necessitem unes pràctiques concretes que s'hauran de realitzar en uns espais que han d'estar pensats de tal manera que les metodologies s'hi puguin dur a terme. Els projectes educatius s'han de vincular a tota la comunitat universitària per garantir estabilitat i qualitat a la formació de l'alumnat. Per això mateix, els topogrames universitaris en processos de transformació han de partir d'una reflexió des de la pròpia història. Analitzar el passat i el present ajudarà a construir el futur i a saber cap on volem anar. Cal pensar sempre en possibilitats, mai

en les limitacions, per poder avançar i donar respostes als reptes que la societat ens demana.

En resum, cada universitat ha de tenir les seves singularitats perquè esdevingui única. Els topogrames de les universitats han de partir de la flexibilitat i diversitat, han de ser estètics, acollidors, comunicadors, han d'utilitzar diferents llenguatges, han de ser harmoniosos, inclusivament, sostenibles, verds, oberts i adequats al context.

2.5 Aprendre dins el marc d'ensenyament superior Bolonya

L'objectiu de la Unió Europea va ser crear un marc comú no sols en l'àmbit econòmic, sinó també, en l'àmbit polític i cultural. Això va impulsar la convergència de diferents àmbits, i, entre ells, l'educatiu, desenvolupant un Espai Europeu d'Ensenyament Superior (EEES). Aquest marc comú ha comportat el reconeixement de les titulacions de diferents països que componen la UE, la potenciació d'una millora en la formació dels estudiants i finalment la integració d'un mercat laboral sense fronteres. Aquí la paraula *espai* fa referència a l'establiment d'una gestió conjunta de les titulacions amb la finalitat d'afavorir el reconeixement de títols entre països. Això no significa un interès compartit, en el sentit que John Dewey va anomenar *common understanding* per part dels diversos estats membres de la UE. La distància entre els mecanismes de gestió, les propostes polítiques i la internacionalització de les pràctiques en l'àmbit d'educació superior encara és gran.

Els documents que avalen aquestes iniciatives són: La Declaració de la Sorbona 1998, signada pels ministres d'Educació Superior d'Alemanya, França, italià, i Regne Unit, que va potenciar l'Europa del coneixement i la necessitat d'harmonitzar els sistemes educació superior a Europa, han posat les bases o fonaments de l'EEES. De la mateixa manera que la declaració de Bolonya de 19 juny 1999 subscripta per 29 estats

2.5 Aprendre dins el marc d'ensenyament superior Bolonya

europaus, entre ells Espanya. Així es consoliden els fonaments de la Sorbona i es converteixen en una realitat el 2012.

La Declaració es concreta en les següents finalitats:

1. L'adopció d'un sistema flexible de titulacions, fàcilment comprensible i comparable.
2. La implementació de dos cicles formatius principals: una formació de primer cicle de caràcter genèric de 3-4 anys (grau), i un segon cicle de 1-2 anys per a l'especialització (màster).
3. L'establiment d'un sistema de crèdits comú, l'ECTS, per impulsar la mobilitat dels estudiants dels diferents països.
4. La promoció de la mobilitat, tractant d'eliminar els obstacles per a l'exercici efectiu del dret de lliure circulació d'estudiants, professors i personal administratiu de les universitats i altres institucions d'Educació Superior Europea.
5. La promoció de la cooperació europea per garantir un nivell de qualitat mitjançant el desenvolupament de criteris i metodologies comparables.

A Espanya tenim dos decrets: d'una banda, el Reial Decret 1125/2003 del 5 de setembre estableix el sistema europeu de crèdits i el sistema de qualificacions en les titulacions universitàries de caràcter oficial i vàlidesa en tot el territori estatal; d'altra banda, el Reial Decret 1393/2007 de 29 d'octubre pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments universitaris oficials i pretén anar completant el marc general normatiu per al desenvolupament de l'EEES a l'Estat Espanyol.

Els elements principals del procés de Bolonya són:

- a) L'estructura del currículum en dos nivells de formació (tres amb el doctorat). L'EEES estableix dos cicles formatius principals grau i postgrau (en el nostre país 4 anys + 1 any). El doctorat és un tercer nivell. El grau té una càrrega lectiva de 240 crèdits europeus, i el seu l'objectiu és capacitar professionalment a els estudiants.
- b) Els crèdits europeus consideren l'estudiant com el centre de tot el procés. Els crèdit ECTS (European Credit Transfer System Label) i càrrega lectiva son un sistema que es centra en el treball de l'alumnat, el processos d'aprenentatge i la transferència dels resultats. Cada crèdit correspon a 25 hores de treball que l'estudiant ha d'invertir habitualment per completar totes les activitats d'aprenentatge necessàries amb l'objectiu d'adquirir les competències. Aquests crèdits queden repartits en 8 hores de treball presencial, 8 hores de treball dirigit fora de l'aula i tutories, i 9 hores de treball autònom. Els plans d'estudi de grau tenen una càrrega lectiva de 240 ECTS.
- c) L'acreditació de la qualitat per al reconeixement mutu dels títols. El procés de convergència europea exigeix l'acreditació de la qualitat per al reconeixement recíproc dels títols. A Espanya l'ANECA (Agència Nacional d'Avaluació de la Qualitat i Acreditació) és l'agència encarregada de l'avaluació de la qualitat dels títols universitaris i, per tant, d'acreditar-la (Reial Decret 1393/2007 de 29 d'octubre, de conformitat amb el que preveu el títol VI de la Llei Orgànica 4/2007 d'Universitats). El programa de l'ANECA per avaluar els ensenyaments universitaris oficials (graus i màsters) s'anomena VERIFICA. L'acreditació de les titulacions implica una interrelació i comunicació entre l'ANECA, la universitat que presenta la sol·licitud i el Consell d'Universitats. Aquest pla va implicar un

2.5 Aprendre dins el marc d'ensenyament superior Bolonya

canvi de concepció de l'ensenyament superior en les metodologies, horaris, etc.

Què inclouen les metodologies del Pla Bolonya? El Pla Bolonya planteja unes directrius respecte a la metodologies docents per capacitar els estudiants per a la integració en l'àmbit laboral europeu, sense necessitat de cap adaptació.

Aquestes metodologies estan centrades en l'alumnat, en grups reduïts, i en l'avaluació contínua, tutories personalitzades i l'ensenyança pràctica i participativa. Això suposa l'aprenentatge autònom, prendre decisions i iniciativa, per part de l'alumne. Perquè això sigui possible els alumnes han de disposar d'unes habilitats. L'ensenyança pràctica implica mètodes actius com la resolució de problemes, treballar per reptes, investigacions, projectes, etc., fomentant el treball en grups cooperatius (Galán, V. 2011).

Què ens aporta Bolonya en l'ensenyament superior? Aporta un canvi de mirada en educació: una educació basada en l'aprenentatge, en el treball de l'alumnat, en els processos d'aprenentatge i en la transferència dels coneixements en altres contextos. L'ensenyament és un procés que abraça la complexitat.

Una de les preocupacions és el diàleg entre el que els alumnes volen saber i el que han d'aprendre per poder desenvolupar la seva professió, que molts cops no coincideix ni es valora fins que la desenvolupen. Com aconseguir copsar l'interès, la implicació en el seu aprenentatge? Aquests aspectes que ens fan reflexionar sobre les pràctiques docents i ens retorna a la relectura dels clàssics de l'escola activa per repensar-les i millorar-les.

2.6 Anàlisi d'espais educatius de formació de mestres a Catalunya

En aquest apartat farem una anàlisi d'algunes experiències de reformulació d'espais de formació superior a Catalunya a partir del seu interès innovador. Les universitats que analitzarem són la Universitat de Vic (UVic-UCC), la Universitat de Manresa (UManresa-UCC), la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i la Universitat Rovira i Virgili (URV).

L'any 2017 a la UVic-UCC es van repensar els espais a partir de quatre categories diferents: aules docents, espais de coworking, laboratoris i despatxos i departaments. En coherència amb el model formatiu, els espais s'han concebut i dissenyat amb criteris de flexibilitat, accessibilitat, sostenibilitat, adaptabilitat i seguretat. Però uns anys abans ja s'havien fet dos espais: un d'ells és el Laboratori de Formació i Recerca en Educació Infantil (Aula Teresa Buscart) i les aules Montessori. Posem a continuació algun exemple:

El Laboratori de Formació i Recerca en Educació Infantil és un escenari de simulació, un espai equipat amb materials i documentació perquè els estudiants observin, experimentin i reflexionin sobre la teoria i la pràctica educativa en l'educació infantil. Aquest espai és un recurs docent que permet construir espais d'aprenentatge, visualitzar i experimentar amb els materials, observar bones pràctiques. També és un laboratori de recerca de l'educació infantil pel professorat interessat en aquest tema. La ideòloga d'aquest espai va ser la professora Teresa Buscart i per això porta el seu nom i es va construir després de la seva mort a l'any 2008.

L'aula Teresa Buscart és un espai molt interessant tant per al professorat com per a l'alumnat, perquè consta de dos espais (fotografies¹⁹ 10, 11, 12 i 13): un dels quals

19 © Maria-Antonia Miret.

2.6 Anàlisi d'espais educatius de formació de mestres a Catalunya

simula una aula d'infantil amb diferents propostes dins dels microespais i l'altra part és una aula per fer reflexions sobre la pràctica.

Les possibilitats d'aquests dos espais són molt àmplies perquè és un espai obert a les escoles i això permet als alumnes de magisteri fer propostes i observar què fan els nens mitjançant l'observació sistemàtica. Més tard es poden confrontar les interpretacions amb els companys i el professor. També ajuda el professorat en les seves recerques en molts aspectes, com a partir d'un material o el comportament dels infants, etc.

Foto 10: Aula Teresa Buscart (UVic-UC)

Foto 11: Aula Teresa Buscart (UVic-UC)

2.6 Anàlisi d'espais educatius de formació de mestres a Catalunya

Vistes de l'aula tancada preparada per fer reflexions sobre la pràctica i de l'aula oberta a l'espai

Foto 12: Aula Teresa Buscart (UVic-UCC)

Foto 13: Aula Teresa Buscart (UVic-UCC)

2.6 Anàlisi d'espais educatius de formació de mestres a Catalunya

L'any 2014 la Universitat de Vic va començar a impartir el Màster en Pedagogia Montessori, conjuntament con la Associació Montessori Internacional (AMI), i aleshores es van crear els dos ambients Montessori: Niu-Comunitat Infantil (0-3 anys) i Casa dels Nens (3-6 anys). Actualment aquests dos espais conviuen amb l'Aula Teresa Buscart.

Els espais de M. Montessori amb tot el material són interessantíssims per als estudiants del màster (fotografies²⁰ 14, 15, 16 i 17), però al mateix temps, que els estudiants del grau d'educació puguin conèixer, experimentar i veure com funciona el mètode Montessori amb el material és una gran oportunitat.

Foto 14: Aula Maria Montessori 0-3 (UVic-UCC)

20 ©Maria-Antonia Miret.

2.6 Anàlisi d'espais educatius de formació de mestres a Catalunya

Foto 15: Aula Maria Montessori 3-6 (UVic-UCC)

Foto 16: Aula Maria Montessori 3-6 (UVic-UCC)

2.6 Anàlisi d'espais educatius de formació de mestres a Catalunya

Foto 17: Aula Maria Montessori 0-3 (UVic-UCC)

Espais exteriors (fotografies²¹ 18, 19 i 20) amb propostes que són adjacents d'aquests escenaris que hem descrit.

Foto 18: Jardí infantil (0-6) (UVic-UCC)

21 ©Maria-Antonia Miret.

Foto 19: Jardí infantil (0-6) (UVic-UCC)

Foto 20: Jardí infantil (0-6) (UVic-UCC)

2.6 Anàlisi d'espais educatius de formació de mestres a Catalunya

A Educació Visual i Plàstica (fotografies²² 21, 22 i 23), la proposta de l'espai facilita l'autonomia, impulsa la investigació, l'experimentació, la manipulació i la creació per poder treballar diferents llenguatges artístics.

Foto 21: Educació Visual i Plàstica (UVic-UCC)

Foto 22: Educació Visual i Plàstica (UVic-UCC)

22 ©Maria-Antonia Miret.

2.6 Anàlisi d'espais educatius de formació de mestres a Catalunya

Com podem observar en les fotografies, aquest espai d'art és molt interessant perquè és un espai versàtil i flexible que dona moltes possibilitats. Les portes del final de l'aula són corredisses i donen la possibilitat d'obrir l'espai encara més. L'armari que veiem al fons a la part de dalt és on es guarda el material i la part inferior es transforma en taules.

Foto 23: Educació Visual i Plàstica (UVic-UCC)

També hi ha sales de treball o *coworking* (fotografies²³ 24, i 25):

Foto 24: Sales de treball (UVic-UCC)

Foto 25: Sales de treball (UVic-UCC)

23 ©Maria-Antonia Miret.

2.6 Anàlisi d'espais educatius de formació de mestres a Catalunya

Si féssim una visita a la Universitat de Vic ens quedariem parats de la quantitat d'espai de treball i sales per als estudiants. Totes aquestes aules tenen un estil: estan connectades, amb endolls, unes tenen pantalles, altres tenen ordinadors, hi ha parets que són pissarra perquè els alumnes puguin utilitzar-les. També trobem espais per menjar. Aquests espais són amables i transmeten benestar.

També trobem àgores en espais de pas (fotografies²⁴ 26 i 27) on els alumnes podem discutir o relaxar-se, compartir idees, explicar-se coses íntimes, etc.

Foto 26: Àgora (UVic-UCC)

Foto 27: Àgora (UVic-UCC)

24 ©Maria-Antonia Miret.

També han modificat algunes aules. En presentarem tres models, dels quals podem dir que són flexibles i versàtils.

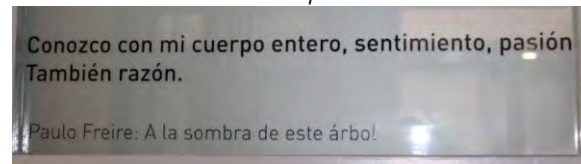
L'aula que presentem a continuació (fotografia²⁵ 28) és un espai per treballar en grups col·laboratius amb metodologies com projectes, reptes, etc. Estèticament té moltes mancances i és una mica freda.

Foto 28: Aula (UVic-UCC)

Les quatre imatges següents (fotografies²⁶ 29, 30 31 i 32) són d'una aula personificada, que consta de dues parts: la del mobiliari que es pot moure i la part de moqueta, on hi ha un puf per seure, llegir, etc. En aquesta aula també hi trobem un faristol per fer lectura en veu alta. Veiem que estèticament és amable i acollidora.

Foto 29: Nom de l'aula personalitzada

25 ©Maria-Antonia Miret.

26 ©Maria-Antonia Miret.

2.6 Anàlisi d'espais educatius de formació de mestres a Catalunya

Foto 30: Biblioteca adjunta a l'aula
(UVic-UCC)

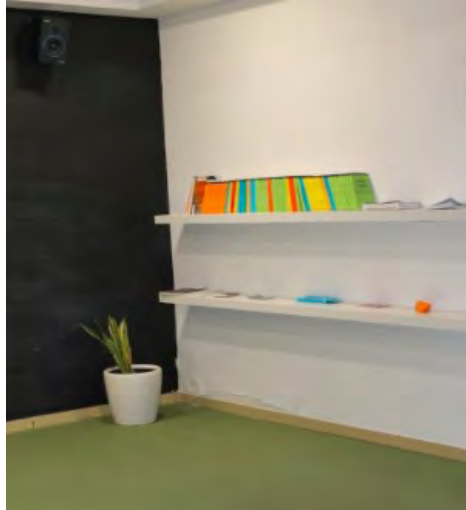

Foto 31: Aula (UVic-UCC)

Foto 32: Aula (UVic-UCC)

2.6 Anàlisi d'espais educatius de formació de mestres a Catalunya

Tot seguit, podem observar una altra aula personalitzada (fotografies²⁷ 33, 34 i 35), que també consta de dues parts: la part de l'esquerra és una aula gran on es poden fer diferents agrupacions, també hi ha un armari i a dins hi trobem uns mòduls per fer una àgora per a la reflexió pràctica. Al costat, separat per vidre, trobem una aula petita per treballar en petits grups. Aquesta aula presenta dos ambients, un de més fred i un altre de més amable.

Foto 33: Seminari adjunt aula (UVic-UCC)

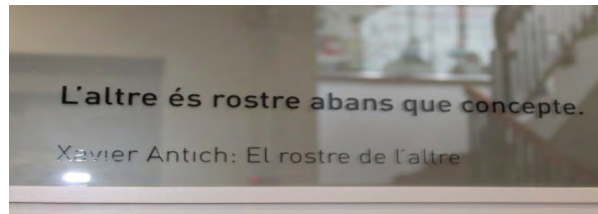

Foto 34: Aula (UVic-UCC)

27 ©Maria-Antonia Miret.

Foto 35: Nom de l'aula personalitzada (UVic-

UCC)

Finalment, presentem les millores dels espais exteriors (fotografia²⁸ 36) amb pèrgoles i mobiliari per als alumnes, professorat i PAS.

Foto 36: Espais exteriors (UVic-UCC)

28 ©Maria-Antonia Miret.

L'any 2016 a la UManresa es crea el Lab 0_6, un centre de descoberta, recerca i documentació per generar, transferir i difondre coneixement vinculat a la didàctica de la ciència en infants de 0 a 6 anys.

L'espai està pensat per:

- **Infants fins a 6 anys.** Promoure l'interès per la ciència a partir de la iniciativa personal en la resolució de reptes (amb l'escola i amb la família).
- **Professionals de l'educació.** formació inicial dels mestres d'educació infantil i a la formació permanent de mestres en actiu.
- **La recerca educativa.** Per realitzar projectes d'investigació sobre didàctica de la ciència a les primeres edats.

Aquest escenari de la UManresa (fotografia²⁹ 37), al que UVlc és un laboratori d'investigació tant per als alumnes del grau d'infantil com per al professorat sobre el pensament científic dels infants. Els alumnes preparen propostes per a infants d'educació infantil i després els poden observar perquè és un espai obert a les escoles. Així els futurs mestres poden comprendre la relació entre la teoria i la pràctica.

Foto 37: @ Lab 0-6 (UManresa-UCC)

29 <http://lab06.umanresa.cat/>

2.6 Anàlisi d'espais educatius de formació de mestres a Catalunya

També la UAB³⁰ ha fet durant l'any 2020 alguna innovació amb l'aula 35 (fotografia³¹ 38) per poder treballar a partir de grups de treball, amb una organització i un mobiliari que ho permeten. I també una l'aula laboratori per infantil. Com podem observar aquesta aula és molt flexible, força acollidora, connectada, etc. Podem dir que els alumnes poden treballar en grups cooperatius resolent reptes, problemes etc., acompanyats pel professors.

Foto 38: L'aula 35 (UAB)

En canvi, l'aula d'infantil (fotografia³² 39), al ser tant estreta, dificulta la mobilitat dels estudiants. També dificulta que els alumnes visualitzin les propostes. És poc acollidora perquè estèticament no transmet el clima necessari a partir del qual es pot establir una bona relació educativa. La llum, el color de les parets, el mobiliari, etc., dificulten que els estudiants puguin apropiarse i fer-se seu l'espai perquè és poc

30 <https://www.youtube.com/watch?v=mod4gyAOQIw&list=PLfiwyQy5C38d>

31 <https://www.uab.cat/web/detall-de-noticia/l-8217-aula-e-35-nou-espai-de-la-facultat-de-ciencies-de-l-8217-educacio-1345721038860.html?noticiaid=1345809188824>

32 ©Maria-Antonia Miret.

amable, de benestar. Sense tot això no és possible la transformació de l'espai en topograma.

Foto 39: Aula simulacre infantil (UAB)

El campus Terres de l'Ebre, de la universitat Rovira i Virgili posarà en marxa l'any 2021 un aula d'innovació pedagògica³³ per formar els futurs docents. Es tracta d'una aula RTC (Reinvent The Classroom), un programa de transformació pedagògica i tecnològica que té com a objectiu principal que l'alumnat desenvolupi habilitats i competències del segle XXI.

33 <http://www.aguaita.cat/noticia/18331/campus/terres/ebre/posara/marxa/aula/innovacio/pedagogica/formar/futurs/docents>

2.6 Anàlisi d'espais educatius de formació de mestres a Catalunya

Com podem observar (fotografia³⁴ 40), és una aula flexible i versàtil, hi ha mòduls que tenen dues funcions de biblioteca, connexió i, si és necessari, es poden organitzar debats amb els mòduls fent una àgora. Podem fer una crítica sobre l'estètica d'aquest espai, ja que és fred. Els colors del mobiliari o el terra de terratzo no donen calidesa a l'espai.

Foto 40: L'aula RTC (URV)

Darrere de tots aquests espais que hem presentat hi ha unes intencions educatives. Si els analitzéssim ens adonaríem que l'alumnat és el centre de l'aprenentatge. L'aprenentatge es construeix amb comunitat a partir de la metodologia cooperativa. Aquests espais s'han construït tenint en compte alguns d'aquestes criteris com la flexibilitat, l'accessibilitat, la sostenibilitat, l'adaptabilitat i seguretat, etc., generadors d'aprenentatge. I s'han anat construint o dissenyant a partir de posar en pràctica el

34 [https://www.google.com/search?q=%E2%80%99una+aula+RTC+\(Reinvent+The+Classroom\),+rovira+i+virgili&sxsr=A0aemvKuDpUg2wUsBApFafEA9N0MFED79A:1632501279956&source=Inms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwif34uXhZjzAhWPAGMBHTxNCgEQ_AUoAXoECAEQAw&biw=1366&bih=503&dpr=1#imgrc=IVkGqBgRYejrCM](https://www.google.com/search?q=%E2%80%99una+aula+RTC+(Reinvent+The+Classroom),+rovira+i+virgili&sxsr=A0aemvKuDpUg2wUsBApFafEA9N0MFED79A:1632501279956&source=Inms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwif34uXhZjzAhWPAGMBHTxNCgEQ_AUoAXoECAEQAw&biw=1366&bih=503&dpr=1#imgrc=IVkGqBgRYejrCM)

Pla Bolonya, que demana una potenciació i millora de formació en els ensenyaments superiors.

Després d'aquesta descripció i anàlisi podem dir que uns són molt estètics, amables, acollidors, com el Lab de Manresa i les aules Teresa Buscat i Maria Montessori de Vic, altres com l'aula d'art de Vic és versàtil i flexible i amables generadors de benestar i aprenentatge, però també n'hi ha d'altres que s'han de millorar.

2.7 Conclusions

En aquest capítol dedicat a l'antropologia dels espais, hem vist que els espais són imprescindibles perquè les persones puguin habitar el món. Les persones som éssers en relació i necessitem els altres, els objectes i l'entorn per poder construir la identitat personal i cultural. Habitem primer l'espai de la casa i hi construïm l'espai íntim i vivenciat imprescindible per habitar els espais exteriors. La naturalesa de la condició humana és doble. D'una banda, la condició humana és vulnerable i, d'un altre, rep la pressió de l'exterior. Ambdues condicions ens erosionen. Necessitem l'aixopluc de la casa, ja sigui física o imaginada, per poder resistir aquests moviments que ens pressionen. És a casa on ens sentim protegits, segurs, i gràcies a ella hem construït estratègies per a la resiliència, que ens ajuden a sobreviure en el món en què vivim. La importància d'habitar durant la nostra existència finita en espais acollidors i de benestar, que ens emocionin i tinguin personalitat, és imprescindible per a la formació humana al llarg de la vida.

L'antropologia ens ha confirmat que per la vida humana tant el temps com l'espai són essencials, i en conseqüència, les dues variables són imprescindibles en l'educació.

2.7 Conclusions

També hem vist, des de diferents perspectives, que han parlat de la importància de l'estètica de l'espai, l'acolliment, el benestar, l'atmosfera, la llum, la temperatura, els colors de les parets, etc. perquè tots els diferents aspectes relacionats amb l'espai són imprescindibles perquè els alumnes puguin aprendre.

Fer una immersió en processos de canvi en una institució implica recordar les finalitats educatives, per saber on volem anar, revisar i, si és necessari, innovar les pràctiques educatives universitàries i reflexionar sobre els tipus d'espais necessaris on l'alumne sigui el centre i actiu en l'aprenentatge per assolir els objectius plantejats.

El món, la societat i l'educació són complexos, i mai es tenen certeses sobre el que s'ha de fer. El que sí que sabem és que hem de formar persones compromeses amb l'entorn i la societat, persones al servei a la comunitat, responsables en formar infants i que tinguin èxit en el seu aprenentatge, persones que es qüestionin les coses per poder avançar en el seu coneixement, que estimin la professió i el que fan per poder transmetre.

Necessitem pràctiques docents en què els alumnes prenguin decisions, iniciatives, resolguin problemes, etc., i necessitem espais coherents amb aquestes pràctiques. L'aprenentatge de les persones sempre és dona en relació amb els altres. Necessitem espais amb mobiliari, recursos i infraestructures perquè es pugui portar a terme l'aprenentatge col·laboratiu o cooperatiu.

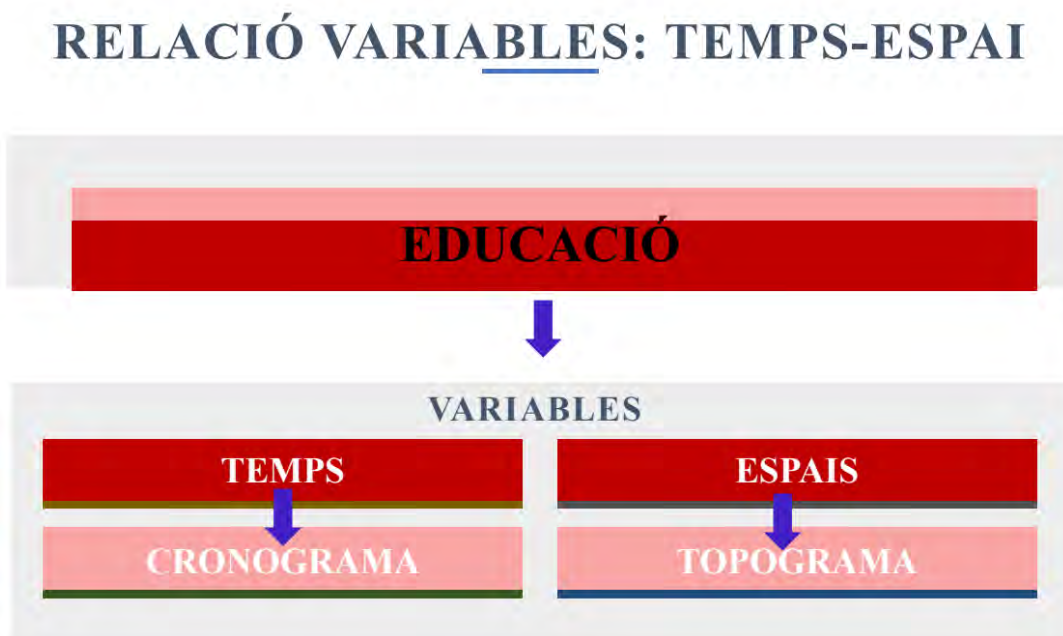
La necessitat de repensar els espais universitaris ha quedat palesa en la revisió literària que hem fet des de les diferents disciplines estudiades. Els autors estudiats han coincidit que en els espais han de ser flexibles, oberts, adaptats, transparents, personalitzats, de benestar, acollidors. Els colors de la parets, la llum, el mobiliari i d'altres s'han de pensar molt bé. Quan es vulguin millorar els espais o fer-los nous s'han de tenir en compte les persones, que l'habitaran. Els espais han de ser alegres

que emocionin, on l'alumne se senti protagonista actiu, es trobi com a casa i es pugui apropiar de l'espai per començar a aprendre.

Els autors proposen uns espais diversos on es donin pràctiques educatives ètiques, és a dir, on l'alumne sigui escoltat i respectat. En aquests espais l'educació serà (o hauria de ser) un esdeveniment inesperat que sorprengui, perquè cada dia és diferent. Per això, el disseny previ de l'espai no en determina la vivència.

També aquesta revisió en ha permès entendre l'espai d'aprenentatge des d'una altre perspectiva, molt més àmplia i no reduccionista, de l'espai de l'aula: el topograma educatiu que proposem. Tot seguit, podem veure la relació temps-espai amb l'educació (figura³⁵ 4):

Figura 4: Relació variables: temps-espai

35 ©Maria-Antonia Miret.

2.7 Conclusions

No s'ha de confondre el topograma amb l'espai. En aquest sentit, la hipòtesi de la present investigació es podria formular de la següent manera: en el context de la formació inicial de mestres, el topograma constitueix una problematització de l'espai habitable, una reflexió sobre el lloc on explorar la trobada amb l'altre des d'un propòsit formador/educatiu.

L'experiència de l'espai no es pot establir a priori i, per tant, perquè el topograma sigui educatiu hauria d'incloure els següents elements viscuts: la flexibilitat, la racionalitat, l'ètica, l'estètica, l'apropiament i la narrativitat.

Les variables o els elements d'aquests escenaris són:

- Versatilitat: el topograma ha de ser àgil i personalitzat. La flexibilitat és la que ens donarà respostes a les diferents necessitats metodològiques com els diferents estils d'aprenentatge dels alumnes.
- Relacionalitat: com ja hem vist, l'essència de l'acte educatiu és la trobada cara a cara per conèixer-se i conèixer, per comprendre'ns i comprendre el món, i així poder-lo habitar en tota la seva complexitat. Aquest tipus de relacions ens permet existir i fer existir els altres.
- Apropiament/habitar: els topogrames han de ser acollidors, que han d'aportar benestar. Només quan hom es troba a gust, segur, i com a casa, es pot fer seu l'espai i habitar-lo experialcialment.
- Narrativitat: la consciència relacional és l'essència d'un mateix com a història personal. Som relacions i estem en dependència dels altres. Les narratives que es donen en el topograma són singulars. Aquestes narratives representen la construcció personal a partir de les relacions amb un mateix, amb els altres

i amb el món. Representen les brúixoles que narren la nostra història personal i el que som a partir d'aquest camí visual.

- Ètica: l'encontre amb l'altre (alteritat) implica un reconeixement, un donar el lloc que correspon a cadascú per poder crear una atmosfera imprescindible per l'aprenentatge. Per això, el desig de ser-hi i relacionar-se a partir del respecte, la responsabilitat, la llibertat són vitals en aquest topograma.
- Estètica: estratègia que connecta tots els elements que formen part de l'espai i el transforma en llocs amables, alegres, comunicatius, positius i de recerca. Espais on la bellesa és possible.

Per acabar, caldria dir que, en el procés de formació dels futurs mestres, és imprescindible que els alumnes es submergeixin en processos creatius i innovadors. Cal que habitin diversos espais que narrin les seves històries de vida, espais on la formació, la deformació i la transformació siguin possibles. Perquè això es pugui dur a terme és necessari d'un topograma adequat. El topograma és aquest moment o estat d'ànim en què s'habita l'espai amb una intencionalitat pedagògica. També cal creure que un més un fan tres, perquè sols quan passa això es pot anar més enllà, és a dir, ser avantguardista i travessar límits. Recordem que s'aprèn en col·lectivitat, i l'èxit en la vida sempre és en plural mai en singular.

L'educació, metafòricament parlant, ha de ser un somni, on la cultura de l'esforç hi formi part, així com el gaudí i la complexitat, perquè el més important és el creixement personal junt amb el creixement dels altres. Per això, és important endinsar-se en els espais, per poder traslladar-se al món de les emocions, de les sensibilitats, els sentiments i els sabers. Així podrem començar a gaudir de l'experiència que suposa habitar-los per poder viure la vida.

CAPÍTOL 3

3 FONAMENTACIÓ EPISTEMOLÒGICA I DISSENY DE LA METODOLOGIA D'INVESTIGACIÓ

La present tesi doctoral es recolza en la recerca qualitativa i es fonamenta en el paradigma hermenèutic, concretament en la interpretació etnogràfica a partir d'un estudi de cas.

Segons el pensador alemany Hans-Georg Gadamer (citat a Grondin, 2008, p. 84-90), l'hermenèutica té com a finalitat observar, descriure i comprendre un fenomen. L'objectiu d'aquest paradigma no és la generalització dels coneixements obtinguts en la recerca, sinó el fet de donar sentit als fenòmens educatius del món i de la vida quotidiana, amb la finalitat de determinar la importància pedagògica de les situacions i les relacions.

En el cas del nostre estudi es tractaria de preguntar-nos sobre la manera que tenim d'habitar i experimentar l'espai educatiu. Això significa comprendre què vol dir "ser en el món", i sempre aquest "ser" serà d'una forma determinada o, en altres paraules, en una situació i en unes relacions concretes. En el present capítol definirem l'objecte d'estudi de la nostra recerca des del punt de vista fenomenològic-hermenèutic. Es tracta de delimitar epistemològicament el tipus de saber pedagògic que es deriva d'aquest treball sobre l'espai educatiu com a topograma.

Seguint la idea de Gadamer (citat a Grondin 2008), els processos hermenèutics sempre s'han de fer des de dins i, per tant, des de la nostra pròpia comprensió i les nostres pràctiques culturals, que no deixen de ser la fusió entre passat i present (això

és el que Gadamer anomenarà a *Veritat i mètode*, la seva obra més important, “fusió d’horitzons”). D'aquesta manera es pot saber el lloc des d'on partim. Es tractaria, com a punt de partida, de tenir en compte l'actitud natural de la vida quotidiana que Husserl (1985; p. 68. i 2011, p. 75 "Primera lección") va descriure com l'actitud original, prereflexiva i preteòrica. Aquesta actitud natural no té res a veure amb l'empirisme de les evidències d'aprenentatge, que pretén demostrar el saber pedagògic amb fets perceptibles. Més aviat es tracta de posicionar-se en relació amb el món, que és una construcció projectada. L'actitud natural és una relació no problemàtica amb el món. Què vol dir això? Significa que normalment ens relacionem amb les coses, amb els altres i amb el món de manera natural, és a dir, com si tot el que ens envolta, les seves característiques, la seva estructura, fos evident, aproblemàtica o, el que és el mateix, no pogués ser d'una altra manera. Com veurem, aquesta ha estat moltes vegades la nostra actitud envers l'espai i la seva organització.

Des d'una perspectiva pedagògica, aquesta idea és important, atès que la finalitat de la investigació dels educadors és aconseguir una competència pedagògica essencial per problematitzar, posar en qüestió i saber actuar amb encert i cautela en situacions pedagògiques, és a dir, amb tacte, seguint la idea de l'educador holandès Max van Manen (1998). Van Manen és qui defineix la situació pedagògica des de la fenomenologia i l'hermenèutica. Comprendre el món, i concretament l'educació, és al mateix temps un mitjà i un fi. Comprendre els fets i els fenòmens ens ajudarà a reflexionar i analitzar problemàtiques per poder proposar processos de canvis. De fet, la idea de tacte de Van Manen està clarament inspirada en *Veritat i mètode*, on Gadamer escriu:

“Bajo tacto entendemos una determinada sensibilidad y capacidad de percepción de situaciones así como para el comportamiento dentro de ellas

cuando no poseemos respecto a ellas ningún saber derivado de principios generales.” (Gadamer, ed. 2001; p. 45)

Com es pot veure, per l'hermenètica és molt important tenir en compte que les accions (evidentment també les pedagògiques) no són només tècniques i que, per tant, no es poden reduir a un protocol. La resposta del pedagog, segons Gadamer i Van Manen, estaria en relació amb la situació determinada i única, que, en cada cas, és singular i irrepetible. Això suposa sens dubte posar en qüestió el model tecnològic que encara avui és el dominant (al menys al nostre país) en l'acció educativa. Tornem a llegir Gadamer:

“La tarea de la decisión moral es acertar con lo adecuado, en una situación concreta, esto es, ver lo que en ella es correcto y hacerlo. También el que actúa moralmente, tiene que echar mano de algo y elegir los medios adecuados, y su hacer tiene que estar guiado tan reflexivamente como el del artesano.” (Gadamer, ed. 2001; p. 388)

Com es pot veure en la cita anterior, el que Gadamer aplica a la decisió moral també valdria per a la decisió pedagògica. Aquesta decisió pedagògica constitueix una característica essencial del topograma: la situació concreta (cada espai sempre és un espai determinat que no es pot generalitzar) i els mitjans adequats. Fixem-nos en aquest adjectiu: adequat. Aquesta adequació no fa referència evidentment a una adequació tècnica o protocolària, sinó ètica. Segueix, en aquest sentit, dient Gadamer:

“El saber moral no se posee en la forma que primero se tenga y luego se aplique a una situación concreta.” (p. 388-389)

L'acció educativa no es pot reduir a una tècnica, a una mena de “recepta” pedagògica, perquè aleshores la relació no existiria. Educar és anar a l'encontre de

l'altre i atendre'n la singularitat, les demandes i les necessitats que no saps a priori, i per això moltes vegades la resposta no és suficientment adequada. Això és el que alguns autors (per exemple i, des d'àmbits diversos, Emmanuel Levinas, Fernando Bárcena, Joan-Carles Mèlich, Pedro Ortega) anomenen ètica, que no es pot confondre amb la moral. Perquè hi hagi educació cal que hi hagi relació ètica (o esdeveniment ètic), una topada amb l'altre que mai no es pot preveure i que sempre s'ha d'improvisar. Des de la perspectiva d'aquesta tesi doctoral, el topograma assumeix aquesta dimensió ètica, perquè només des d'aquesta dimensió es podrà parlar d'espai educatiu.

Des d'aquesta perspectiva, l'hermenèutica, en el seu enfocament epistemològic, no oblida la importància de la vivència (que sempre és subjectiva) i la noció de l'educació com una experiència de significat i sentit (Pagès, 2005). Com diu Anna Pagès:

“Potser la paraula més adient per al contingut de la teoria de Gadamer referida a l'educació seria el mot opacitat. L'acció no és mai perfectament traduïble o intel·ligible en la certesa d'una objectivitat global. En aquest apartat ens referim justament a aquest aspecte del pensament de Gadamer. El fonament antropològic de l'educació es basa en un conflicte entre els objectius i els resultats, i cap mètode pot presentar-se com una resolució definitiva d'aquest conflicte. Cal desmitificar la idea d'una apropiació absoluta de l'educand per part d'un educador totpoderós, capaç d'esdevenir un objecte en les seves mans, a fi d'obtenir «els resultats esperables»” (Pagès, 2005; p. 170)

És aquesta la raó de la metodologia de la nostra recerca és l'etnografia. Si hem escollit aquesta metodologia és perquè el nostre objectiu no és cap altre que investigar la manera com els diferents actors humans, construeixen i reconstrueixen de subjectivament la realitat de l'espai educatiu a partir de les seves sensacions,

percepcions i experiències sobre l'habitar. Unes paraules de Fernando Bárcena ens ajuden a situar-nos:

“Se trata de un discurso que tiene en cuenta la experiencia del individuo (lo oral, lo particular, lo temporal). Un discurso que trata de explicar y comprender la educación no mediante abstracciones conceptuales, y para los cuales el tiempo de la historia, las circunstancias sociales y contextos de la vida pueden ser desestimados, sino precisamente un discurso que parte de lo que acontece al hombre en relación con el mundo. Pensar la educación teniendo en cuenta esto es pensarla como acontecimiento; como ‘lo que da a pensar’, como lo que permite hacer experiencia, como lo que rompe la continuidad del tiempo. Pensar la educación como acontecimiento es el marco que necesitamos para que la cuestión del sentido pueda volver a enlazarse con el discurso pedagógico.” (Bárcena, 2005; p. 67)

La metodologia etnogràfica intenta copsar el món viscut, en la seva radical singularitat. Per això, defuig les abstraccions conceptuals d'altres metodologies, i per això mateix també utilitza l'entrevista com a font d'informació, ja que aquesta proporciona una dimensió subjectiva i experiencial que ofereix a l'investigador les eines necessàries per comprendre la vida en tota la seva complexitat.

Per això mateix, l'etnografia també és important per tenir en compte la interpretació que els mateixos protagonistes o actors socials fan de les qüestions que es plantegen, les seves accions, passions, comportaments, etc. dins els espais educatius. Es tracta de descobrir el que allà passa i aportar fenòmens significatius (més que no pas dades en el sentit de les metodologies quantitatives), al més descriptivament possible. Narrar des de les pròpies vivències i experiències pot ajudar a interpretar i comprendre la realitat dels fenòmens. D'aquesta manera, dotem de significat la pràctica educativa, i d'aquesta manera estar capacitats per millorar-la. Tanmateix,

això no vol dir en cap cas que sigui possible copsar del tot, fins al final, el sentit de la situació pedagògica i de les relacions que s'hi estableixen en ella. Com va escriure Gadamer a *Veritat i mètode*:

“La verdadera experiencia es aquella en la que el hombre se hace consciente de su finitud. En ella encuentran su límite el poder hacer y la autoconciencia de una razón planificadora.” (Gadamer, ed. 2002, p. 433)

Des d'aquesta perspectiva, utilitzem la metodologia qualitativa (etnogràfica) i ens basem en la proposta del pedagog Max van Manen desenvolupada al llibre *Investigación educativa y experiencia vivida* (2003). Segons Van Manen, l'estructura de la metodologia elemental es basa en l'observació-descripció, en l'anàlisi-interpretació-comprensió i, per últim, en el canvi des de dins per poder fer transferència de coneixements. En aquest mateix llibre, Van Manen (2003) subratlla una idea que Husserl ja havia posat de manifest sobretot al seu llibre *La crisi de les ciències europees i la fenomenologia transcendental* (1991), a saber que la fenomenologia està interessada pel món significatiu de l'ésser humà, i, per això, és important tenir present els les vivències i els significats que donem a les experiències viscudes.

La finalitat de la fenomenologia rau en un intent de comprendre els significats tal com els vivim en la nostra existència quotidiana, en el nostre univers vital. En el cas que ens ocupa, es tracta de comprendre les formes d'habitar l'espai i la seva importància pedagògica. Per això mateix, com ja hem dit abans, en aquest estudi utilitzarem entrevistes estructurades per conèixer la dimensió subjectiva i significativa de les vivències quotidianes que es donen en els espais educatius.

Una altra característica d'aquesta investigació és que és una *activitat poètica i narrativa*. Què significa això? La fenomenologia té una dimensió poètica perquè les

dues (*fenomenologia i poesia*), mitjançant un discurs evocatiu o narratiu, impliquen el subjecte en una experiència viscuda que no pot ser expressada únicament en un llenguatge sígnic, sinó que també necessita del llenguatge simbòlic. Per això mateix, aquest tipus d'investigació no generalitza, encara que, com succeeix en un text literari, això no vol dir que no pugui ser útil per a altres subjectes en contextos diferents.

Aquesta idea és molt important en la nostra recerca perquè en cap moment la generalització serà la nostra pretensió (Bárcena i Mèlich, 2014). Però cal insistir que la no generalització no implica una manca d'utilitat en altres moments i llocs.

Com assenyalava Joan-Carles Mèlich en el llibre *La sabiduría de lo incierto. Lectura y condición humana* (2019), un text venerable (un clàssic) aporta una saviesa singular en moments diferents de la vida dels lectors. A vegades del mateix lector, o a vegades del lector diferent. La literatura té una dimensió d'universalitat que no té res a veure amb la generalització de les ciències formals o de les ciències empírics naturals. Aquesta idea és important per comprendre la raó de la nostra metodologia etnogràfica que, com estem veient, té una base poètica.

Com ja hem dit anteriorment en el marc teòric, el nostre estudi té com a finalitat considerar la importància de l'espai dins de l'acte educatiu i la seva influència en l'aprenentatge. Aportem un concepte nou en pedagogia: el topograma. Aquesta és sens dubte la paraula clau (key word) d'aquesta recerca. Què cal entendre per topograma? Què significa, aquesta categoria?

És evident que, com mostra la seva etimologia, topograma fa referència a l'espai (topos). Tota acció humana té lloc en una situació determinada, en un espai. Habitem el món: hi naixem, hi vivim i hi morim, interaccionem amb els altres, amb la família, amb els amics. És en els espais habitats on les persones construeixen la seva identitat

(veure Arendt, citat a Bárcena i Mèlich, 2014). No és possible de cap de les maneres comprendre la condició humana al marge de les situacions en les quals existim. I tanmateix no deixa de ser sorprenent el privilegi que el temps (i en aquest sentit, la seva organització, és a dir, el cronograma) ha tingut sobre l'espai en el món occidental.

Hem fet una revisió de la literatura sobre el tema que ens ajuda a esbrinar què pensen els experts sobre l'espai i la seva relació, així com la influència i importància en l'educació. La revisió de la literatura anirà acompanyada de les entrevistes estructurades a experts i un grup de discussió, i d'aquesta discussió per poder corroborar o refutar la hipòtesi. Hem lliurat un full de consentiment informat on s'expliquen les condicions de participació en la recerca (veure annex 1). L'estratègia d'investigació que proposem és l'estudi de cas únic que explorarem en profunditat: els espais de la FPCEE-Blanquerna, que, com hem esmentat al llarg d'aquest treball, resulten un fenomen complex, dinàmic i poc estudiat en l'àmbit universitari.

Parlem una mica de l'estudi de cas. En aquest estudi és l'investigador qui ha de reconèixer el problema o conflicte i estudiar-lo. Stake el defineix així:

“Es el estudio de la particularidad y de la complejidad de un caso singular, para llegar a comprender su actividad en circunstancias importantes” (Stake 1998, p. 11)

Hi ha tota una antropologia que sosté aquesta qüestió metodològica. Les persones sempre som en relació, i això encara és més evident en el cas de l'educació. Per això, per poder aconseguir la implicació de la comunitat educativa dins l'organització i que aquesta sigui una organització que aprèn, és molt important crear noves cultures compartides (Santos Guerra, 2006). Com diu Joaquín Gairín (2000), aquestes cultures

compartides es creen a partir de prioritzar el diàleg per construir una visió compartida i aprendre en col·laboració.

Com veurem, la idea dels professors Santos Guerra i Gairín és fonamental per a la nostra recerca perquè serà a partir de les narratives dels professors dels estudis de grau d'educació i dels alumnes, narratives que obtindrem a partir d'entrevistes estructurades, així com també d'un focus-grup, que estudiarem a partir d'unitats d'anàlisi, que esbrinarem si la FPCEE-Blanquerna transita en direcció a un topograma o es manté en la idea bàsica del disseny d'un espai educatiu a priori.

L'estudi de cas posa de manifest que el món que coneixem és una construcció particularment humana. L'objectiu de la investigació no es descobrir la realitat, que és impossible, sinó construir una realitat més clara i més sòlida (Stake 1920; p.89). Així l'investigador comprendrà el problema o fenomen de manera individual. Precisament perquè les interpretacions són individuals, però en el moment d'explicar-les és compartiran moltes coses, consideracions, etc., que es podran aplicar en altres contextos.

Cal afegir (i insistir) també en el fet que l'estudi de cas permet centrar-se en la particularitat i no pas en la generalització dels resultats, perquè cada institució universitària és única, particular i diferent, encara que que ens oferirà una perspectiva paradigmàtica. Com diu Gadamer (ed. 2000; p. 50):

“La intención verdadera del conocimiento histórico no es la de explicar un fenómeno concreto como un caso participar de una regla general, incluso aunque estuviera subordinado a la perspectiva puramente práctica de una eventual previsión. Su fin verdadero -aun utilizando los conocimientos generales- es sobre todo el comprender un fenómeno histórico en su singularidad, en su unicidad”.

Si en aquesta cita de Gadamer hi substituïm la paraula “històric” per la paraula “pedagògic”, hi veurem clarament reflectida la idea que es vol transmetre en aquesta tesi: tots els problemes educatius sempre són en situació, són singulars. Per tant, es poden transferir alguns aspectes però mai no seran generalitzables.

3.1 Disseny de la investigació

A continuació definirem amb més detall, en primer lloc, els instruments utilitzats per a la recollida de vivències i experiències que donaran lloc a les narratives; en segon lloc, els informants que han participat en la recerca, i, finalment, el procediment que es durà a terme per fer l'anàlisi.

La recerca ha estat dividida en 5 fases:

1. La definició de l'objecte
2. El disseny metodològic i la selecció dels instruments
3. Entrevistes i focus grup
4. Interpretació de les narratives
5. La discussió i les conclusions

Aquest disseny pensat per dur a terme la recerca es veu sintetitzat en el següent quadre (figura³⁶ 5):

36 ©Maria-Antonia Miret.

Figura 5: Quadre síntesis de la recerca

3.1.1 Instruments de la recerca

Els instruments seleccionats per tal de dur a terme aquesta investigació són l'entrevista, els focus grup, l'anàlisi documental i d'imatges. L'aplicació d'aquests instruments possibilita l'enregistrament de les pròpies experiències dels participants enfront els nous reptes que l'educació del segle XXI presenta.

Per tot això, els instruments de la nostra recerca han estat elaborats pensant en el propòsit general de la qualitat en la formació educativa i universitària. A través de l'aplicació d'aquestes instruments diversos es tractarà de recollir els detalls contextuals i personals, arquitectònics i relacionals, que han de permetre identificar les variables o elements clau per considerar un espai educatiu com a topograma.

3.1.1 Instruments de la recerca

La recerca proposa una anàlisi de les dades obtingudes a partir de la recerca del marc teòric, des del nivell macro al nivell micro, tenint en compte sis elements clau proposats prèviament, de manera deductiva, del topograma i que s'han originat a partir de la literatura del marc teòric:

1. L'ètica
2. L'estètica
3. La versatilitat
4. L'apropiament
5. La narrativitat
6. La relacionalitat

La fase 3, que consisteix en la posada en pràctica dels instruments, ha estat dividida en dos blocs: el primer consisteix en la interpretació de narratives d'experts en la temàtica i de l'opinió de docents d'universitats externes; en aquest primer bloc donarem resposta als dos primers objectius. El segon tracta d'estudiar els espais de la FPCEE-Blanquerna a partir de l'anàlisi documental, de fotografies i de narratives de docents i alumnes de la pròpia facultat. Aquí es donarà resposta als objectius 3 i 4.

- **Bloc 1**

Com hem dit fa un moment, aquesta primera fase tracta de l'anàlisi d'entrevistes i focus grup d'arquitectes i professors externs de la FPCEE-Blanquerna amb la finalitat de donar resposta als objectius 1 i 2. Recordem-los:

1. Definir una antropologia del topograma en el procés de formació inicial de mestres a la universitat.
2. Identificar quines haurien de ser les variables idònies del topograma pedagògic com a relació i experiència d'aprenentatge d'un espai viscut.

A continuació, podem observar l'estructura que s'ha seguit a l'hora de realitzar les entrevistes i els grups de discussió:

Taula 1: Entrevistes estructurades a arquitectes

Entrevista estructurada a arquitectes
<p>Activitat: Diàleg amb experts sobre la temàtica que ens ocupa: els espais</p> <p>Objectius: Conèixer les seves idees i experiències d'espais educatius</p> <p>Temàtica: El topograma</p>
Participants i criteris de selecció
<ul style="list-style-type: none"> • Arquitectes que han participat en transformació d'escoles • Arquitectes de l'Institut Català del Sòl (INCASÒL) • Arquitectes amb molta experiència en projectes urbanistes i interiorisme <p>També s'ha procurat que estiguessin representants els dos sexes. I de diferents edats d'entre 26 i 60 anys.</p>
Preguntes
<ol style="list-style-type: none"> 1. Creus que els espais o topogrames tenen influència sobre les persones que l'utilitzen? Per què? 2. Creus que els espais influeixen en la qualitat de la docència universitària i en l'aprenentatge dels alumnes? En què? 3. En el moment dissenyar espais educatius creus, que és important establir un

3.1.1 Instruments de la recerca

<p>diàleg entre els educadors? Per què?</p> <ol style="list-style-type: none">4. En aquests moments d'incertesa que estem vivint, i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius, materials, funcionals i personals, creus que els espais haurien de ser diferents? Com te'ls imagines?5. Quines característiques, qualitats i variables creus que haurien de tenir els espais universitaris, tenint en compte els diferents estudis que s'implementen a la facultat, per tal que siguin de qualitat i que donin resposta a les necessitats educatives dels segle XXI, on l'alumne és el centre de l'aprenentatge?6. Penses que l'aspecte estètic dels espais, juntament amb el continent i el contingut, s'ha de tenir en compte quan es dissenyen els espais?7. Podries esmentar com hauria de ser el mobiliari, materials, recursos, etc. que formin part del contingut de l'espai?
<p>Aquestes preguntes van ser encaminades per saber què pensaven els arquitectes sobre l'espai i la seva influència en l'aprenentatge, sobre la importància de diàleg abans de crear un espai amb els usuaris, quines característiques o variables s'haurien de tenir en compte i si la pandèmia els havia fet replantejar certs aspectes, entre d'altres. (veure annex 2)</p>

Taula 2: Entrevistes a pedagogs i mestres experts

Entrevista estructurada a pedagogs i mestres experts
<p>Activitat: Diàleg amb experts sobre la temàtica que ens ocupa: els espais</p> <p>Objectius: Conèixer les seves idees i experiències d'espais educatius</p> <p>Temàtica: El topograma</p>
Participants i criteris de selecció
<ul style="list-style-type: none">• Pedagogs de l'àmbit educatiu de diferents facultats d'educació (UAB, UIB, UVic, UManresa-FUB i URV)

<ul style="list-style-type: none"> • Docents amb experiència tant a l'escola com a la universitat
Preguntes
<ol style="list-style-type: none"> 1. Com definiries els espais a partir de la teva experiència com a docent i teòric dels espais educatius? 2. Posa algun exemple de com influeix l'espai en la formació. 3. Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. Quina ha estat la teva experiència sobre aquest tema a la universitat? 4. Quan dissenyes el cronograma d'una matèria, penses també en el disseny dels espais? 5. En aquests moments d'incertesa que estem vivint, i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius, com materials, funcionals i personals, creus que els espais haurien de ser diferents? com te'ls imagines? 6. Quines característiques i variables haurien de tenir aquests espais per poder donar resposta als diferents estudis dins una facultat? 7. I en concret les aules?
<p>Les preguntes van ser encaminades a saber l'experiència dels docents envers els espais educatius, si la temàtica els preocupava, quines eren les seves preferències, com creuen que han de ser els espais en l'actualitat, etc. (veure annex 3)</p>

Taula 3: Focus grup dels professors d'altres facultats d'educació

Focus grup dels professors d'altres facultats d'educació
<p>Activitat: Diàleg amb professors de la facultat d'educació, Blanquerna</p> <p>Objectius: Conèixer les seves idees i experiències d'espais educatius</p> <p>Temàtica: El topograma</p>

3.1.1 Instruments de la recerca

Participants i criteris de selecció
<ul style="list-style-type: none">• Professors de diferents facultats d'educació (UAB, UB, Universitat de Lleida, Universitat de Manresa, Universitat de Vic, Universitat de Girona, URV)• Professors que formen part del Grup interuniversitari d'escoles rurals. GIER.
Temes a tractar
<ul style="list-style-type: none">• Com els espais influencien les vostres pràctiques docents?• Els espais són importants o no?• Com haurien de ser aquests espais?• Quines característiques han de tenir?• Quines relacions establiu amb l'espai?• Quin tipus d'espais teniu?

La base metodològica de la present tesi doctoral es basa, entre d'altres, en l'obra clàssica de Taylor i Bogdan *Introducción a los métodos cualitativos de investigación* publicada en castellà l'any 1992. Malgrat que és una obra antiga, considerem que és una de les més clares. Els autors, en la IV part del llibre (pp. 119 i ss.), expliquen de forma clara el procediment que ens ha servit de fonament metodològic per elaborar les entrevistes.

Hem fet servir una guia que, com diuen Taylor i Bogdan, no és un protocol estructurat. Això ha fet que les nostres entrevistes no estiguin sotmeses a processos de validació, perquè cal que l'entrevistat estigui, en la mesura del possible, en el seu entorn natural, és a dir, en una situació semblant a la que es troba quan fa la seva feina i així poder establir una conversa relaxada.

També hem intentat, com aconsellen els autors esmentats, no interrompre l'entrevistat (p. 121). Per totes aquestes raons, és obvi que la validació no és necessària. El que ens interessa obtenir no són idees homogènies o uniformes, sinó narratives experiencials; en altres paraules, que els participants puguin parlar de tot allò que els passa en els espais educatius, com els viuen, com els habiten, entre d'altres. Per tot això, la nostra recerca no busca la generalització dels resultats sinó que ens ofereix una perspectiva paradigmàtica, és a dir, la seva significativitat per tal de proposar una nova mirada dels espais educatius des del punt de vista del topograma.

Cal esmentar que algunes d'aquestes entrevistes no s'han pogut dur a terme presencialment degut al confinament decretat per les autoritats amb motiu de l'epidèmica de la COVID-19. És per això que s'ha hagut de reformular l'aplicació de les entrevistes de tal manera que s'han dut a terme en línia. Com a conseqüència, algunes de les respostes analitzades no han estat tan àmplies i exhaustives com prèviament s'esperava a causa de la manca de diàleg. Tot i així, el material recollit ha pogut ser interpretat i de gran utilitat per a aquesta investigació.

- **Bloc 2**

Com ja s'ha dit, en aquesta fase la finalitat és donar resposta als objectius mitjançant anàlisi documental i d'imatges, entrevistes i focus grup. Aquests objectius són:

3. Analitzar els espais de la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació i de l'Esport. Blanquerna des d'una reflexió sobre els espais en clau de topograma.

4. Esbrinar si la la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació i de l'Esport transita en el topograma i de quina manera la reflexió d'aquesta recerca hi pot contribuir.

1. Anàlisi documental

Analitzarem els documents de la FPCEE-Blanquerna des de la seva història, el projecte educatiu amb l'ideari i el pla estratègic a partir de diferents llibres publicats i en línia. L'objectiu d'aquesta anàlisi és esbrinar l'origen de la FPCEE-Blanquerna i el seu edifici, i quina és la seva missió i visió sobre l'educació i la seva metodologia.

2. Anàlisi dels espais i imatges

Per fer una observació dels espais i el que hi passa en ells es va planificar fer observació sistemàtica en qualitat d'observadora externa per poder descriure conductes i experiències, etc. perceptibles de la realitat i així poder interpretar les formes com s'habiten els espais. Tanmateix, la pandèmia ha fet que això fos impossible i s'ha hagut de fer a partir d'imatges realitzades dels espais en anys anteriors. Cal tenir present que el nostre objectiu no és només descriure els espais de la Facultat sinó també explicar i comprendre què hi passa en ells, què succeeix, quines experiències es viuen, etc. És mitjançant aquests imatges que han captat moments experiencials i que ens comuniquen missatges, que construïm relats. Aquest és un altre instrument que ens ajudarà a poder respondre els objectius que ens hem proposat.

3. Entrevistes

- S'han seleccionat professors de totes les especialitats i també professors que han estat o estan en gestió. Aquests professors ens serviran com a font d'informació. Des de les seves narratives i des de la seva experiència,

tindrem una visió dels espais de la facultat i de la seva manera d'habitar-los.

Taula 4: Entrevista estructurada a professors de la FPCEE-Blanquerna

Entrevista estructurada a professors de la FPCEE-Blanquerna
<p>Activitat: Diàleg amb professors de la facultat d'educació, Blanquerna</p> <p>Objectius: Conèixer les seves idees i experiències d'espais educatius</p> <p>Temàtica: El topograma</p>
Participants
<ul style="list-style-type: none"> • Professors de totes les especialitats i àrees de coneixement de la facultat • Professors que han estat o estan en gestió
Guió de l'entrevista
<ul style="list-style-type: none"> • L'objectiu d'aquestes entrevistes és respondre els objectiu 3 i 4 de la tesi: <p>3. Analitzar els espais de la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació i de l'Esport. Blanquerna des d'una reflexió sobre els espais en clau de topograma.</p> <p>4. Esbrinar si la la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació i l'Esport transita en el topograma.</p>
Preguntes
<ol style="list-style-type: none"> 1. Com definiries els espais a partir de la teva experiència com a docent i teòric dels espais educatius? 2. Posa algun exemple de com influeix l'espai en la formació. 3. Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del segle XXI. Quina ha estat la teva experiència sobre aquest tema a la universitat 4. Quan dissenyes el cronograma d'una matèria, penses també en el disseny

3.1.1 Instruments de la recerca

dels espais?
5. En aquests moments d'incertesa que estem vivint, i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius, com materials, funcionals i personals, creus que els espais haurien de ser diferents? Com te'ls imagines?
6. Quines característiques i variables haurien de tenir aquests espais per poder donar resposta als diferents estudis dins una facultat?
7. Pensant en la nostra facultat quines propostes faries?
Ens interessa saber què pensen dels espais de la facultat i les experiències que s'hi viuen. (veure annex 4)

- Es van seleccionar alumnes dels cursos de 2n i de 4rt. Els motius van ser que els de 2n estan a l'equador de la carrera i els de 4rt, al final. Es van oferir fer entrevistes a uns 40 alumnes, però la resposta va ser insuficient.
- Creiem que unes de les causes podria ser el cansament degut a la quantitat d'hores que, amb motiu del COVID-19, han passat davant les pantalles.

Taula 5: Entrevista estructurada alumnes de la FPCEE-Blanquerna

Entrevista estructurada alumnes de la FPCEE-Blanquerna
Activitat: Diàleg amb alumnes de la facultat d'educació, Blanquerna
Objectius: Conèixer les seves idees i experiències d'espais educatius
Temàtica: El topograma
Participants
<ul style="list-style-type: none">• Alumnes d'infantil i primària de 2n i 3r del Grau d'educació

Guió de l'entrevista
<ul style="list-style-type: none"> • L'objectiu d'aquestes entrevistes és respondre els objectiu 3 i 4 de la tesi: <p>3. Analitzar els espais de la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació i de l'Esport. Blanquerna des d'una reflexió sobre els espais en clau de topograma.</p> <p>4. Esbrinar si la la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació i de l'Esport transita en el topograma.</p>
Preguntes
<ol style="list-style-type: none"> 1. Creus que els espais o topogrames educatius són importants per a la pràctica docent? Per què ? 2. Segons la teva experiència com a alumna com han de ser perquè et sentis a gust? 3. Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. Penses que la nostra universitat també necessita aquesta innovació? Per què? 4. Quines mancances trobes en els espais de la nostra facultat? Què trobes a faltar? 5. En aquests moments d'incertesa que estem vivint, i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius, com materials, funcionals i personals, creus que els espais de la facultat haurien de ser diferents? com te'ls imagines? 6. Quines característiques, variables..., haurien de tenir aquests espais? 7. Si poguessis fer propostes de millora dels espais de la nostra Facultat què proposaries?
<p>Ens interessa saber que pensen dels espais de la Facultat i les experiències que s'hi viuen. (veure annex 5)</p>

3.1.1 Instruments de la recerca

- **Focus grup de professors.**

Taula 6: Focus grup dels professors de la FPCEE-Blanquerna

Focus grup dels professors de la FPCEE-Blanquerna
<p>Activitat: Diàleg amb professors de la facultat d'educació, Blanquerna</p> <p>Objectius: Conèixer les seves idees i experiències d'espais educatius</p> <p>Temàtica: El topograma</p>
Participants i criteris de selecció
<ul style="list-style-type: none">• Professors de les diferents àrees de coneixement del Grau d'Educació de la FPCEE-Blanquerna, perquè des de la seva expertesa de la seva àrea de coneixement expliqui les seves experiències en els espais, quina era la seva visió i aportacions de millora.• L'objectiu és respondre els objectiu 3 i 4 de la tesi: <p>3. Analitzar els espais de la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació i de l'Esport-Blanquerna des d'una reflexió sobre els espais en clau de topograma.</p> <p>4. Esbrinar si la la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació i de l'Esport transita en el topograma.</p>
Guió de l'entrevista
<ul style="list-style-type: none">• Expliqueu què creieu que ens aporta els espais de la facultat, i com us relacioneu amb aquests espais i els alumnes.• Quin tipus de les relacions establiu amb els espais i als alumnes• Com us agradaria que fossin, quines característiques etc., tenint en compte les vostres experiències i àrees de coneixement, etc. (veure annex 6)

- Focus grup d'alumnes del grau d'educació d'infantil i exalumnes de la doble titulació d'infantil i primària de la Facultat.

Taula 7: Focus grup d'alumnes de segon del grau d'educació infantil de la FPCEE-Blanquerna

Focus grup d'alumnes de 2n del grau d'infantil de la FPCEE-Blanquerna
<p>Activitat: Diàleg amb alumnes de la facultat d'educació, Blanquerna</p> <p>Objectius: Conèixer les seves idees i experiències d'espais educatius</p> <p>Temàtica: El topograma</p>
Participants i criteris de selecció
<ul style="list-style-type: none"> • La selecció del grup d'infantil s'ha fet perquè a final del 2n grup és el pas de l'equador i ja tenen dos anys d'experiència d'habitar els espais de la Facultat. Com que en el grup de 2n imparteixo la matèria d'organització escolar i habilitats docents vaig demanar voluntaris, l'única condició va ser que hi hagués alumnes dels dos sexes. I 9 alumnes van voler-hi participar. • Quant als exalumnes, es van convocar els últims alumnes de la doble titulació (infantil i primària) perquè expliquessin les seves experiències en els espais després de cinc anys. No tots els convocats van poder participar-ho i finalment van ser 11 alumnes.
<ul style="list-style-type: none"> • L'objectiu és respondre els objectiu 3 i 4 de la tesi: <p>3. Analitzar els espais de la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació i de l'Esport. Blanquerna des d'una reflexió sobre els espais en clau de topograma.</p> <p>4. Esbrinar si la la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació i de l'Esport transita en el topograma i de quina manera la reflexió d'aquesta recerca hi pot contribuir.</p>
Guió de l'entrevista
<ul style="list-style-type: none"> • Com se senten o s'han sentit en els espais de la facultat • Si s'han sentit acollits

3.1.1 Instruments de la recerca

- els espais li han aportat benestar
- Tipus de relacions que han establert
- etc.

Ens interessa saber què pensen dels espais de la Facultat i les experiències que hi han viscut. (veure annex 7)

La finalitat és analitzar els punts forts i febles dels espais tenint en compte les variables del topograma educatiu, i, si s'escau, proposar algunes reflexions i suggeriments.

3.1.2 Definició dels participants

- **Bloc 1**

Taula 8: Participants

PARTICIPANTS	
Entrevistes a arquitectes	9 participants
Entrevistes a professors externs a la FPCEE-Blanquerna	10 participants
Focus grup a professors externs a FPCEE-Blanquerna	9 participants

- **Bloc 2**

FASE-2: Cas únic:

Taula 9: Participants Fase 2

PARTICIPANTS	
Entrevistes a professorat dels graus d'educació	14 participants de tots els nivells i especialitats
Entrevistes a alumnes infantil i primària	11 participants de 3r i 4r curs
Focus grup professors	10 participants
Focus grups d'alumnes infantil primària	9 participants
Focus grups ex alumnes primària	11 participants

El que s'ha intentat és seleccionar participants de diferents àmbits, per exemple, arquitectes, pedagogs, músics, professors s'art, biologia, etc. de la FPCEE-Blanquerna i d'altres facultats amb el grau d'educació, i alumnes i ex alumnes de la FPCEE-Blanquerna. De les seves narratives sobre els espais i la seva influència en educació a partir de les seves vivències, hem analitzat i discutit diferents aspectes relatius al topograma que són imprescindibles per poder donar resposta a alguns àmbits fonamentals; per exemple, la flexibilitat dels espais, la importància de la relació entre les persones, el valor de l'estètica perquè hi hagi harmonia entre els diferents elements de l'espai, etc.

CAPÍTOL 4

4 ESTUDI DE CAS: FPCEE- BLANQUERNA

Com hem assenyalat en la part teòrica d'aquesta tesi, l'espai i el temps són molt importants en l'educació i en el procés d'ensenyament-aprenentatge. També hem destacat en la fonamentació teòrica que tots els espais eduquen i no sols l'aula. I hem proposat el topograma educatiu per referir-nos als diferents tipus d'espais i les variables que se'n desprenen.

Ara el que pretenem és contextualitzar la nostra investigació en la Facultat de Psicologia, Ciències de l'educació i de l'Esport. Blanquerna. Per fer-ho començarem amb l'estudi de la documentació històrica de la construcció de l'edifici i els seus espais. Igualment analitzarem les finalitats educatives els valors que la Facultat vol transmetre.

4.1 Història moment actual

Blanquerna és una fundació universitària de la diòcesi de Barcelona que compta amb tres facultats integrades a la Universitat Ramon Llull. L'origen de Blanquerna comença amb l'Escola de Magisteri Sagrat Cor l'any 1948, amb un projecte col·lectiu i continuat en el temps.

L'Escola Normal del Sagrat Cor, que és considerada com la primera escola de magisteri de l'Església, és una escola petita, modesta que vetllava per la qualitat docent. La finalitat d'aquesta institució era la formació de mestres dels ordes

4.1 Història moment actual

religiosos. És per això que tant l'alumnat com el professorat, en un principi, va ser religiós, i a poc a poc es van anar incorporant l'alumnat seglar. També es van anar creant escoles normals a la resta d'Espanya.

La primera modernització del sistema educatiu Espanyol va arribar amb el ministre d'Instrucció Villar Palasí, amb la Llei General d'Educació l'any 1970. Aquesta llei va allargar l'educació obligatòria des dels 9 anys fins als 14. També presentava un canvi metodològic amb l'educació personalitzada i l'EGB.

La Conferència Episcopal Espanyola va considerar que les escoles normals s'havien de preparar per a aquesta nova forma d'entendre l'educació. I es van basar en els principis de l'educació personalitzada de García-Hoz i M. Ángeles Galindo, però la influència sobre el tema va venir de Pierre Faure. Això va suposar un canvi en la formació de mestres, i per aquest motiu es van anar fent trobades d'àmbit estatal en diferents ciutats en les quals participaven els directors dels centres

Va ser en una d'aquestes trobades que els directors de l'Escola Normal del Sagrat Cor i la de La Salle de Cambrils van decidir col·laborar i fusionar-se per crear una escola més gran i que van anomenar l'Agrupació Cultural Blanquerna. Aquesta va ser presidida pel Cardenal Jubany. Més tard, s'hi va afegir l'Escola dels Salesians de Sentmenat. El projecte d'aquesta fusió se sustentava en una pedagogia innovadora dintre el model de l'educació personalitzada. I va ser aleshores quan va néixer el mètode Blanquerna (Gallifa, 2019; p. 15-37).

En aquells anys, Blanquerna era una escola única per la seva organització, planificació i el seu mètode: l'educació personalitzada, que la feia trencadora, innovadora, capdavantera, dins de tot l'estat espanyol. Com explica Gallifa (2019), la metodologia de treball era en grups cooperatius, guies de treball, recerca bibliogràfica i flexibilitat horària pel treball en grups.

Entre els anys 1985-86 es va fer evident la manca d'espais per la quantitat de demanda que hi havia, i al mateix temps l'edifici de Marquès de Santa Anna presentava defectes. Davant d'aquestes necessitats es va veure convenient crear un nou edifici i al mateix temps es va pensar a ampliar a altres estudis i crear la Facultat de Psicologia i Pedagogia. Aquests nou estudis van continuar la tradició personalitzada i es va crear la metodologia dels seminaris. "El seminari es va definir com un espai pedagògic singular on un nombre de dotze estudiants amb un tutor treballen conjuntament..." (Gallifa, 2019; p. 122).

Va ser en l'any 1987 que es va fer una convocatòria de concurs de projectes de l'edifici. L'arquitecte guanyador va ser Agustí Mateos (premi FAD). Mateos va proposar un edifici molt funcional, flexible i elegant, adaptat a l'ús universitari, però també que donés resposta a les necessitats del mètode Blanquerna i a la metodologia dels seminaris. El seminari permet posar l'estudiant en el centre de l'aprenentatge.

Al desembre de l'any 1990 es va fer el trasllat al nou edifici i entre els anys 1991-1996 i es va crear la Universitat Ramon Llull.

La Universitat Ramon Llull neix a partir de persones i institucions vinculades a l'Arquebisbat de Barcelona, La Companyia de Jesús i dels Germans de les Escoles Cristianes de la Salle, i a la societat civil i empresarial com la Fundació Cercle d'Economia. A les primeres converses podem ressaltar la figura del Cardenal Narcís Jubany que va ser cabdal, a part dels religiosos Pere Ferrer Pi, Joaquim Morató i el polític i empresari Carles Güell de Sentmenat.

A partir d'aquest moment (1988) es van fan diferents reunions: els directors dels centres, i a final d'aquell any el president de la Generalitat Jordi Pujol i Cardenal

4.1 Història moment actual

Narcís Jubany perquè volien ser alguna cosa més que un centre adscrit a una universitat.

A l'octubre de l'any 1989 es constitueix la Fundació Privada de Catalunya per a la Universitat Ramon Llull que crearà la URL. I el 24 d'abril de 1991, quan el Parlament de Catalunya reconeix per unanimitat la creació de la URL (Llei 11/91 del 10 de maig de 1991). La primera universitat privada d'iniciativa social, sense ànim de lucre i d'inspiració cristiana que es creava a l'estat Espanyol. Actualment la URL la formen IQS, Facultat de Filosofia, ESADE, Blanquerna, LaSalle, Fundació Pere Tarrés, Observatori de l'Ebre, Institut Borja de Bioètica, ESDI, Facultat de Turisme i Direcció Hotelera. Sant Ignasi (HTSI) i Fundació Vidal I Barraquer: Institut Universitari de Salut Mental (Berga, A. 2016; p. 14-17).

4.2 El projecte formatiu de Blanquerna

Aquest apartat consta de dues parts. A la primera explicarem l'ideari de la institució a partir de la seva proposta constructiva, holística i transformadora. I a la segona part, explicarem la metodologia Blanquerna.

4.2.1 Ideari

Per explicar el projecte i l'ideari de Blanquerna partirem del llibre *Blanquerna, un projecte obert a nous horitzons* de Dr. Francesc Torralba (2016). Aquest text és una actualització del que es va fer a l'any 1996 *Blanquerna: L'herència d'un estil*, on es planteja les arrels, visió, missió i valors des de la seva fundació, i del qual el 1997 es va fer una versió breu per donar a conèixer la identitat de la institució.

Com ens diu el Dr. Torralba, una de les fonts d'inspiració d'aquest ideari és l'obra de Ramon Llull. Concretament, s'identifica a partir de la metàfora de l'arbre. L'arbre que representa la ciència i l'arbre de la filosofia d'amor, i que representa la vocació de la Fundació Blanquerna d'interrelacionar els sabers, assentar els coneixement sobre unes bases sòlides i aspirar a professionals de qualitat. A partir d'uns valors com l'esforç, la generositat, l'entrega i la fidelitat (2019; p. 16-17).

Els reptes que analitza el Dr. Torralba (2016; p. 21-32) i que presenta la societat, els hem sintetitzat i són:

- El desenvolupament tecnològic de les últimes dècades exigeix una mirada intel·ligent, sense oblidar que el centre de la pràctica educativa és l'encontre, la trobada entre educador i educant. Sense el cara a cara no hi ha acció educativa. Les noves tecnologies han d'estar al servei d'aquesta trobada per ampliar mirades, desenvolupar la creativitat, proporcionar noves formes de cerca en xarxa, etc.
- La hiperespecialització ha estat la tendència d'aquests últims anys, i ha implicat formar professionals especialitzats en àmbits concrets. Una tendència que s'enfronta amb l'esperit de la Universitat que és crear nexes entre els diferents sabers. Davant aquest repte, Blanquerna té com a objectiu crear bons especialistes, creatius, innovadors en la seva especialitat, i alhora establir ponts entre diferents especialitats per crear equips interdisciplinaris.
- El cosmopolitisme és un repte decisiu per la Fundació Blanquerna. Una institució oberta al món cridada a projectar la seva singularitat, el seu model d'aprenentatge. Obrir-te al món exigeix receptivitat i hospitalitat, amb un esperit obert i dinàmic. Els recursos que es necessiten són les noves tecnologies per crear xarxes que ajuden ha estar atent i construir nous

4.2 El projecte formatiu de Blanquerna

coneixements. També introduir diferents llengües per poder accedir a nous coneixements a partir de la recerca sense oblidar la llengua catalana com a llengua vehicular.

- Les xarxes com a noves formes de vinculació. Aquestes noves formes de relacionar-se suposen diferents maneres d'investigar i de liderar de les organitzacions. Com hem comentat, la nostra institució ha estat innovadora i pionera en els mètodes ensenyament-aprenentatge, a partir dels espais, conceptes educatius que donen suport a la trobada personal, tutorial, la pedagogia activa i personalitzada encaminada a l'autonomia de l'estudiant. La xarxa és complementària, enriquidora i un guany en aquesta formació presencial que busca la formació integral dels alumnes. La xarxa es converteix en un instrument que obra nous mecanismes de creixement en el camp científic i professional.
- Perfils professionals adaptables. El món és incert en l'àmbit polític, social i econòmic. En aquests moments convulsos s'ha de ser prudent a l'hora de fer perspectives de futur. Davant d'aquesta realitat, Blanquerna forma professionals bons i competents, capaços d'adaptar-se, aclimatar-se i innovar-se als nous entorns que vindran.
- La velocitat dels processos i la necessitat de criteris. Vivim en una societat complexa i de canvis vertiginosos. La rapidesa amb que canvien les coses fa que també es necessitin respostes ràpides per adaptar-se a les transformacions de formats, llenguatges i estructures. És necessari que els professionals formats a Blanquerna donin resposta als nous reptes. La formació humanista de la institució és la que ajudarà els nostres professionals a aturar-se davant la velocitat dels canvis, a prendre distància i reflexionar per prendre'n decisions ajustades i encertades. Tota la vessant humanista es

treballa en els seminaris i les tutories individualitzades amb els alumnes, a partir de l'actitud proactiva del professorat, que ajuda l'alumne en la transició al món laboral.

- La interdisciplinarietat com a valor. El món actual demana formar persones amb capacitats comunicatives i habilitats socials per treballar en equips multidisciplinaris. És a través del treball en els seminaris, amb grups reduïts i tutories presencials, que els professors ajuden els alumnes a desenvolupar aquestes capacitats.
- La necessitat d'un nou model social i econòmic. La societat necessita propostes o alternatives per superar els moments difícils. Són les universitats a partir de les recerques que permetin progressar en diferents diferents nivells (tecnològic, sostenibilitat, espiritualitat), que ajudin a construir un món millor i just per a tothom, tant en l'àmbit social com econòmic. La nostra institució inhibint-se d'aquests problemes, ha d'estar atenta i fer propostes que puguin inspirar noves pràctiques educatives als alumnes que s'estan format inspirades en la persona i la seva dignitat.
- Ciutadans actius i vinculats. El projecte Blanquerna té la finalitat de formar persones compromeses i vinculades amb l'entorn, creant consciència cívica i activa.
- Competència científicotècnica i ètica. Les organitzacions, de diferents àmbits, tant públiques com privades, volen professionals competents des de diferents punts de vista, tant científic i tècnic com ètic. Es necessita confiança en les persones, que en aquests moments tan complicats s'ha perdut. En tots els graus de Blanquerna l'ètica hi és present a partir del respecte als principis bàsics, a les nocions deontològiques de la pròpia professió i al conreu

4.2 El projecte formatiu de Blanquerna

necessari de les virtuts de la professió. En aquest sentit es formen professionals èticament sensibles, atents als drets dels altres i complidors dels deures.

- Recerca difusa de sentit. La condició humana implica la cerca de sentit a la seva existència. La cerca de sentit és quelcom persistent al llarg de la vida particular i professional. És important acompanyar l'alumne en el procés formatiu d'una persona, la cerca de respostes que l'ajudin a destriar el sentit de la seva professió i ajudar-lo a créixer.

Tots aquests reptes analitzats es poden afrontar a partir dels principis inspiradors de Blanquerna (Torralba, 2016; p.36-65):

- a) “La fidelitat cristiana. L'estil educatiu de Blanquerna té l'origen, una identitat i una herència cristiana” (2016; p. 36). L'estil educatiu de Blanquerna es basa en els valors de l'evangeli com, l'amor generós, cerca de fraternitat i de justícia, honestat ètica, servei als més necessitats, treballar pel país, per la pau i la reconciliació.

Tots aquests valors han estat incorporats a la dinàmica acadèmica de la institució. Blanquerna també s'emmarca dins de la tradició catòlica que exigeix un pensament cristià. Per això vetlla per promoure la cultura religiosa, perquè els estudiants es formin i esdevinguin professionals compromesos.

- b) El creixement integral de la persona. Educar és protegir la dignitat de la persona i el desenvolupament integral de la persona en tots els seus àmbits. Aquest aspecte Blanquerna el treballa a partir del seu mètode: la pedagogia personalitzada. Els valors prioritaris a transmetre són la llibertat, la veritat, la justícia, la solidaritat, la pau i l'amor que ajudaran la persona a assolir un

humanisme autèntic i la convivència social nova. El projecte formatiu de Blanquerna vol integrar l'educació en el context social i polític de l'alumne per desenvolupar el pensament crític i la capacitat de reacció als problemes socials i polítics.

- c) Les arrels lul·lianes. La finalitat de Blanquerna és espiritual i transcendent amb l'objectiu de formar persones tant a nivell personal com espiritual mitjançant la pedagogia dialògica, oberta, adaptada a les circumstàncies i a l'auditori. Cal tenir en compte què implica l'estil Blanquerna: servei i amor a la persona educand, l'educació integral, adaptació a les situacions i a la capacitat de l'estudiant, vetllar per la vocació professional, amb un caràcter dialogant, obert i dinàmic, valoració positiva del judici recte que cada educand s'ha de formar i pel caràcter transcendent.
- d) L'esperit universitari. L'objectiu de la Universitat està orientada cap a la veritat, que es desplega en dues finalitats: la recerca i la docència. La investigació universitària cerca la veritat amb profunditat i en tots els seus aspectes. La docència es tracta de formar persones en totes les seves dimensions.
- e) L'arrelament al país. L'estil de Blanquerna està vinculat al territori: llengua, cultura i tradició. Aquesta estima pel país es manifesta en l'acceptació de les lleis, la contribució al bé comú i la preocupació per les necessitats reals de la societat.
- f) Vocació social. Dins de l'ideari de Blanquerna hi ha la vocació de servei. Servir significa posar-se a la disposició d'altri, ajudar-lo a créixer i perfeccionar totes les seves dimensions. Estar al servei de l'alumne implica fer-lo protagonista del procés educatiu i emeten a les seves necessitats. Com a comunitat

4.2 El projecte formatiu de Blanquerna

educativa, Blanquerna té la funció de formar autèntics especialitats en cada camp.

- g)** Una educació personalitzada. Aquest tipus d'ensenyament es preocupa pel desenvolupament integrat de la persona, desplegant al màxim les seves potencialitats, l'acostament a la cultura, l'esperit crític com el factor decisiu pel creixement de la llibertat, la vocació a la recerca.

De tots aquests principis podríem dir que la personalització de l'educació i el compromís social des d'un vessant humanista són els eixos que sintetitzarien tots els altres. És a través de la personalització de l'aprenentatge que hom inicia el seu viatge de formació personal i professional. Aquesta formació es realitza a través de l'acompanyament de l'estudiant per part del professorat, perquè l'alumne es pugui desenvolupar en tots els àmbits de la persona. És habitant i experimentant en els espais de seminari on es podrà desplegar en totes les dimensions. I el compromís social suposa la responsabilitat que el professorat de la nostra institució hem de transferir als alumnes perquè puguin assolir els valors humanístics.

Per acabar podríem dir que la Fundació Blanquerna té la missió de formar persones, desenvolupant totes les seves capacitats perquè donin el millor d'ells mateixos a la societat i facin realitat els seus ideals. Perquè això sigui possible és imprescindible l'acompanyament per part del tutor i de tota la comunitat educativa.

Blanquerna també està cridada a obrir-se i ser sensible a les necessitats dels altres i al món i donar respostes. Formar els seus professionals en la dimensió científica i social, estar atent al patiment de l'altre i del món per donar-li resposta desenvolupant la responsabilitat i el compromís social.

Blanquerna, fidel a la seva arrel cristiana, està cridada a forjar una cosmovisió racional i encertada, que proporcioni un marc de referència tant teòric com pràctic que ajudi a donar respostes a les preguntes fonamentals per ajudar les persones en la seva visió transcendent. Aquesta cosmovisió dona sentit i ajuda a ubicar-se en el món i desenvolupar l'ètica tant en l'àmbit personal com professional (Torralba, 2016, p. 36).

Finalment, la Fundació, com a institució eclesial i diocesana, ha d'estar oberta al món. Per això és important estar present en el món en tots els seus àmbits, donant un missatge d'esperança i d'alliberament amb una veu solida i fonamentada.

4.2.2 Metodologia Blanquerna: Pla estratègic

Tot això és concreta a partir dels **Plans estratègics de cada Facultat**. En el nostre cas el pla estratègic de la Facultat de Psicologia, Ciències de l'educació i de l'Esport-Blanquerna³⁷ constatem que les finalitats són: ser reconeguda tant en l'àmbit nacional com internacional, ser reconeguda per l'excel·lència en la formació de professionals i ser reconeguda per l'impacte de la recerca (p. 7).

En aquesta recerca ens interessa la segona finalitat de formar professionals de qualitat , i per això ens interessa aquest pla. A la pàgina 10 hi diu que els objectius de la docència són:

1. Explorar i innovar en models d'ensenyament i aprenentatge.
2. Optimitzar l'experiència formativa dels seminaris i l'acció tutorial personalitzada.

37 http://recursos.blanquerna.edu/11/doc/Pla_Estrategic_FPCEE_17-21.pdf

4.2 El projecte formatiu de Blanquerna

3. Millorar els espais docents i les instal·lacions esportives.
4. Posar en valor el que fem i identificar/construir nous elements que suposin un atractiu i un valor afegit al fet d'estudiar a Blanquerna.

Després d'aquesta síntesi de la visió, missió i valors de la Fundació Blanquerna, actualitzat al 2017 i el pla estratègic de la FPCEE-Blanquerna, prenem consciència dels canvis del nostre context de tot el món. Davant d'aquests canvis importants, la nostra institució i concretament tota la comunitat educativa han de donar respostes creatives als desafiaments que es presenten, sempre sent fidels a les nostres arrels i tradicions.

I tot això es porta a terme a partir de la metodologia Blanquerna, que es concreta amb el model d'educació personalitzada com a formació integral dels estudiants, un model que en el seu moment era trencador, innovador, capdavanter, dins de tot l'estat espanyol. Com explica Gallifa (2019), la metodologia de treball era en grups cooperatius, guies de treball, recerca bibliogràfica i flexibilitat horària pel treball en grups. Aquest model implica a tota la comunitat acadèmica de la Facultat a treballar en equip per formar persones no sols en el vessant del saber sinó en tots els seus àmbits.

En aquest moment tan complex que estem vivint fora avinent introduir una nova reflexió des del concepte topograma per tal de repensar la temàtica dels espais a la Facultat, més enllà de la qüestió dels espais com un a priori.

4.3 Evolució de l'edifici de Blanquerna

L'edifici de la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació i de l'Esport- Blanquerna està situat a Blanquerna. Està situada al carrer Cister 34 de Barcelona. Aquest edifici és de l'any 1990 i es caracteritza per diferents escenaris com, aules, seminaris, biblioteca, laboratori, aules de música, de plàstica, de dinàmica, despatxos, auditori, etc. A continuació el descriurem i explicarem.

4.3.1 Edifici Císter, 34

Aquest edifici construït en els anys 90 trencava els estàndards de l'època. Podem observar un edifici modern d'obra vista que consta de tres blocs anomenats A/B/C,D i 5 pisos (del 0 al 4rt). Després de cada bloc hi ha els interblocs, on trobem les escales, lavabos i l'ascensor. L'ascensor sols el trobem al bloc 1 i 3. En el primer bloc hi ha despatxos tant de serveis com de direcció o de professorat. També hi ha despatxos en altres llocs perquè la facultat s'ha ampliat des dels seus inicis i s'han anat adaptant espais pels professors.

L'edifici a partir del bloc B es divideix en dos parts: entrant a la dreta, en general, trobem les aules grans i les intermitges i a la part esquerra, els seminaris.

Quan s'anomena un espai es fa de la següent forma: A1-O3, que es correspon a la lletra del bloc, el número del pis, i després del guió, l'aula.

Presentem el plànol d'una planta (figura³⁸ 7) perquè totes són similars i tenen la mateixa estructura, cosa que facilita l'orientació en el moment de desplaçar-se. Però

38 Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna-URL

Presentem les dues plantes (figures³⁹ 7 i 8) perquè són quelcom diferents.

Figura 8: Plànol planta edifici mòduls provisionals

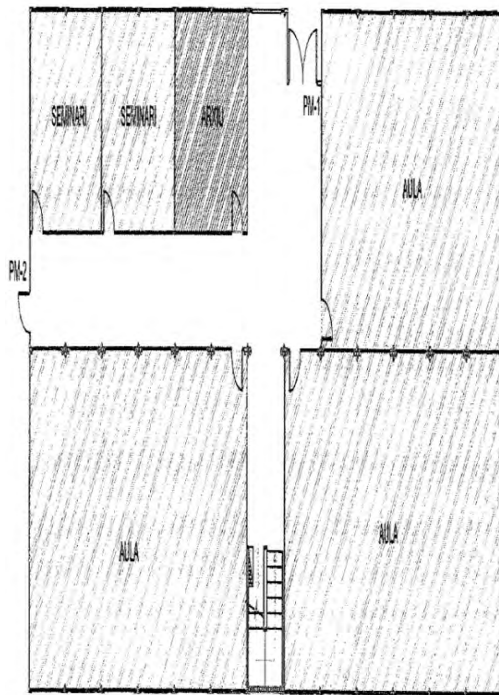
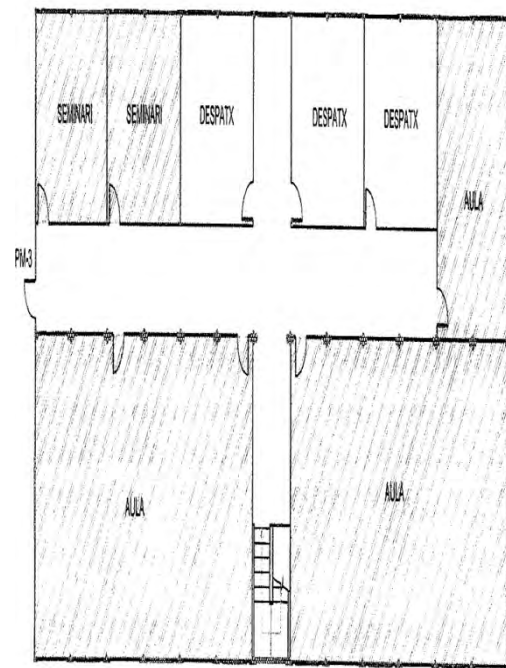

Figura 7: Plànol planta edifici mòduls provisionals

Tot seguit, podem veure la façana veiem la façana de l'edifici (fotografies⁴⁰ 40 i 41)

Foto 41: Façana lateral FPCEE-Blanquerna

39 Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna-URL

40 ©Maria-Antonia Miret.

4.3 Evolució de l'edifici de Blanquerna

Foto 42: Entrada principal. FPCEE-Blanquerna

Quan entrem a l'edifici trobem al vestíbul de la facultat (fotografies⁴¹ 43 i 44). Aquest espai és com un distribuïdor que et porta a despatxos, aules, serveis, etc.

Foto 44: Vestíbul. FPCEE-Blanquerna

Foto 43: Vestíbul. FPCEE-Blanquerna

A mà esquerra trobem la recepció i, al costat, els despatxos de serveis com el SIOE/SAP. Davant hi ha un passadís que ens porta a les aules i a l'escala de pujada i baixada a altres plantes. I a mà dreta trobem la recepció de seguretat i la secretaria acadèmica.

41 © Maria-Antonia Miret.

Aquest vestíbul de la Facultat (fotografia⁴² 45) és molt important per a tota la comunitat educativa de la Facultat. És el lloc de trobada, un lloc on tothom es troba: es queda amb algú per dinar fora de la Facultat, per marxar a casa, per anar amb els alumnes a fer alguna activitat fora de la facultat, etc. És un punt molt important i valorat.

També és un espai on es celebra alguna festa com, per exemple, per Nadal es canten nades a les escales de la part central. Aquell dia, s'omple de persones l'escala d'accés al pis de baix, i tant alumnes, com professors i PAS canten alegrement. És una celebració.

Foto 45: Vestíbul. FPCEE-Blanquerna

42 © Maria-Antonia Miret.

4.3 Evolució de l'edifici de Blanquerna

Al finalitzar aquest estudi, hem comprovat que l'espai ha canviat físicament (fotografia⁴³ 46). Les parets són de vidre i s'ha transformat en el SIOE (Servei d'Informació i Orientació a l'Estudiant. Caldria).

Foto 46: Vestíbul. SIOE. FPCEE-Blanquerna

I, a l'altra banda, hi trobem dues zones: la part del fons és el servei de comunicació de la facultat (fotografia⁴⁴ 47) i la part que dona al passadís el Servei de Carreres Professionals (*Careers Service*), que ofereix als alumnes i titulats els mitjans necessaris perquè participin activament en el seu procés de professionalització i proporcionar candidats òptims a les organitzacions i a les institucions.

Foto 47: Vestíbul. Servei de Carreres Professionals FPCEE-Blanquerna

43 © Maria-Antonia Miret.

44 © Maria-Antonia Miret.

Els blocs B i C dels tres pisos superiors tenen un disseny semblant. A mà esquerra hi ha seminaris i/o algun despatx i a mà dreta aules grans, aules mitjanes i, en algun pis, despatxos. Sols en el bloc B del tercer pis hi ha alguna cosa diferent que ja comentarem.

- **Aules grans:**

Aquestes imatges (fotografies⁴⁵ 48 i 49) corresponen a les aules grans. Com podem veure són aules espaioses, amb molta llum natural. Cal tenir present que les aules no estan insonoritzades, i això fa que siguin sorolloses per diferents raons: soroll de l'escola que hi ha al costat, les cadires de l'aula superior quan es mouen fan molt soroll i se sent tot, quan un grup d'alumnes parla pels passadissos. Un altre aspecte a tenir present són els endolls, que són al final de l'aula, a 1,20 m d'altura. Del tipus d'organització sols comentarem que les fotos s'han realitzat en temps de pandèmia, però quan les coses funcionen bé les cadires són unes al costat de les altres.

Foto 48: Aula. FPCEE-Blanquerna

45 © Maria-Antonia Miret.

4.3 Evolució de l'edifici de Blanquerna

Foto 49: Aula. FPCEE-Blanquerna

Habitar aquests espais després de molts anys de docència ha comportat viure bones experiències educatives. Hi ha molts factors com la metodologia que es porta a terme, de les relacions que s'estableixen, els vincles que es creuen entre professor-alumnes, etc. que influencien en aquesta experiència.

Com que treballem en metodologies actives, aquests espais tenen moltes organitzacions en parelles, grups, etc. també exposen els treballs els alumnes, s'hi fan debats, etc.

En les imatges que mostrem (fotografies⁴⁶ 50, 51 i 52) es poden veure algunes de les experiències realitzades en aquests espais: presentació de materials, manipulació dels mateixos i presentació de materials confeccionats amb materials de rebuig, reciclats, etc. I també presentació de materials confeccionats pels alumnes.

46 © Maria-Antonia Miret.

Foto 50: Presentació de materials. FPCEE-Blanquerna

Foto 51: Alumnes manipulant els materials. FPCEE-Blanquerna

Foto 52: Alumnes presentant materials. FPCEE-Blanquerna

4.3 Evolució de l'edifici de Blanquerna

Podem veure que totes aquestes experiències estan pensades perquè l'alumne sigui el centre de l'aprenentatge i protagonista alhora.

També en aquestes aules es treballen reptes a partir de grups cooperatius a partir de la tècnica d'experts (fotografies⁴⁷ 53, 54 i 55). Experimentar i viure activitats com aquestes els ajuda a comprendre-les per traspasar-les a les escoles en les pràctiques o quan siguin mestres.

Foto 53: Alumnes treballant a l'aula. FPCEE-Blanquerna

També és realitzen simulacres sobre alimentació per a infants de 0-3 anys:

Foto 54: Alumnes i professorat simulant una experiència d'infantil

Foto 55: Alumnes i professorat simulant una experiència d'infantil

47 © Maria-Antonia Miret.

Al Bloc C de la primera planta, però, hi tenim l'aula que rep el nom de Santander (fotografies⁴⁸ 56 i 57).

Foto 56: Aula Santander. FPCEE-Blanquerna

Foto 57: Aula Santander. FPCEE-Blanquerna

48 © Maria-Antonia Miret.

4.3.1 Edifici Císter, 34

L'any 1918 es va millorar una de les aules tenint en compte la variables de benestar i la flexibilitat que dona joc a diferents organitzacions depenent de les estratègies pedagògiques. Com podem veure, les parets són de vidre per ampliar l'espai, però encara es podria millorar més. En aquest espai les experiències viscudes i les relacions que s'estableixen són molt enriquidores en el sentit de la proximitat professor-alumne, la distribució del espai demana metodologies més actives en què l'alumne sigui el protagonista.

Les experiències personals viscudes en aquest espai són molt interessants: tenir una relació més directe amb els alumnes, passar per les taules dels treballs en grup, de manera que pots conversar amb els alumnes, et pregunten, et qüestionen,... i les relacions que estableixes són molt enriquidores. Aquest apropament fa que molts alumnes t'expliquin problemes, estat d'ànims, etc.

Com a exemple, podem veure l'aula Santander amb els alumnes en una classe amb el professor (fotografia⁴⁹ 58).

*Foto 58: Aula Santander. Professor i alumnes treballant.
FPCEE-Blanquerna*

49 © Maria-Antonia Miret.

En aquest espai les experiències viscudes són molt enriquidores. Poder treballar de manera col·laborativa en un lloc on els espais ajuden a fer-ho possible.

Foto 59: Aula intermèdia. FPCEE-Blanquerna

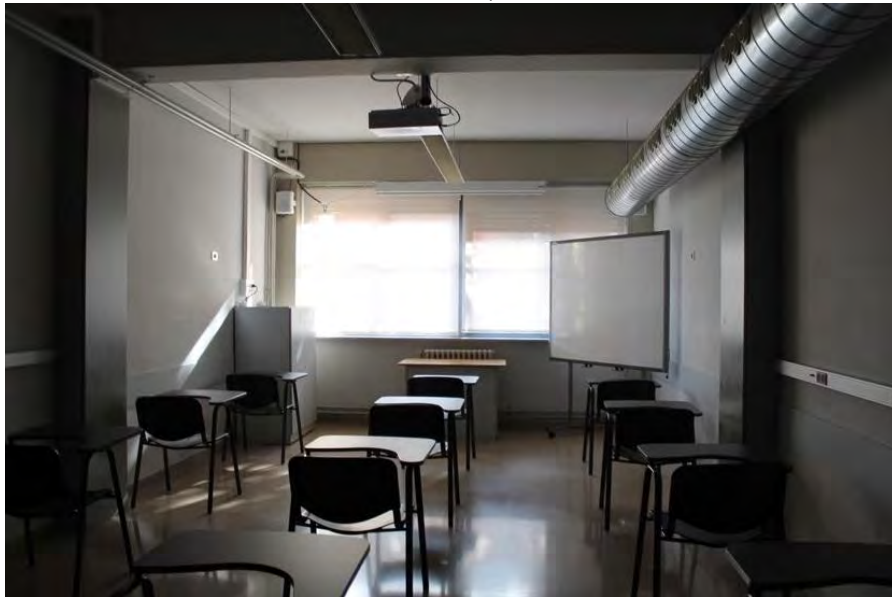

Foto 60: Aula intermèdia. FPCEE-Blanquerna

4.3.1 Edifici Císter, 34

Les aules intermèdies s'utilitzen per treballar en petits grups i també per a seminaris. Podem observar que passa el mateix que en les aules grans. Quan es fan seminaris, l'organització es modifica i les cadires es posen en rotllana (fotografies⁵⁰ 59, 60 i 61).

Foto 61: Aula intermèdia. FPCEE-Blanquerna

Posem d'exemple aquesta imatge (fotografia⁵¹ 62) on són els alumnes que organitzen un debat a partir d'una lectura d'aula:

Foto 62: Diàleg entre professor i alumnes. FPCEE-Blanquerna

50 © Maria-Antonia Miret.

51 © Maria-Antonia Miret.

En aquesta imatge (fotografia⁵² 63) es veu una alumna presentant el seu projecte d'escola i les companyes li fan preguntes, etc.

*Foto 63: Exposició d'una alumna i diàleg entre professor i alumnes.
FPCEE-Blanquerna*

- **Espais de seminari:**

Aquests espais són llocs privilegiats de la Facultat i allà on té lloc el nucli de la metodologia Blanquerna. Les experiències que es viuen en aquests espais majoritàriament són extraordinàries. En aquests espais es treballa en grups reduïts de 12-15 alumnes durant tot un any i unes 4 hores a la setmana. En els seminaris, el protagonista és realment l'alumne. És un espai de reflexió teoricopràctica, es dialoga, es comparteixen cultures pedagògiques, psicològiques, etc. depenent dels estudis i construeix coneixement en comunitat. També s'estableixen relacions de confiança, es fan celebracions en diferents moments de l'any, etc.

52 © Maria-Antonia Miret.

4.3.1 Edifici Císter, 34

A magisteri en aquest espai s'hi treballa l'autobiografia a primer, la supervisió de pràctiques, la lectura en veu alta, el comentari de l'actualitat pedagògica, etc.

Podem afirmar que treballar en aquests espais amb els alumnes el perfil personal, professional i humanístic és un privilegi. I és en aquest espai on l'educació personalitzada pren la seva màxima forma (fotografies⁵³ 64, 65 i 66).

Foto 64: Espai de seminari. FPCEE-Blanquerna

Foto 65: Espai de seminari. FPCEE-Blanquerna

53 © Maria-Antonia Miret.

Foto 66: Espai de seminari. FPCEE-Blanquerna.

D'espais de seminari en tenim de tres tipus, perquè alguns s'han anat actualitzant en el temps, millorant la flexibilitat, la comoditat,... Com veiem a les fotografies cadascun presenta diferents dissenys, com les parets, mobiliaris, connexions, etc.

Foto 67: Espai de seminari celebrant Nadal. FPCEE-Blanquerna

En aquesta imatge (fotografia⁵⁴ 67) podem veure la celebració de Nadal, on vam fer nades per regalar a una companya del seminari. El seminari es converteix en una petita comunitat on s'estableixen molts tipus de relacions i es comparteixen moltes coses.

54 © Maria-Antonia Miret.

4.3 Evolució de l'edifici de Blanquerna

- **Espais específics situats a la planta 0:**

En el bloc B trobem: dues aules d'informàtica tradicional, una aula Apple i l'aula Active Learning Center (fotografies⁵⁵ 68 i 69).

Les aules d'informàtica com tradicional com aquesta:

Foto 68: Aula ordinadors. FPCEE-Blanquerna

O l'aula Apple amb una concepció més moderna d'aprendre les competències digitals que es va fer el curs 2013-2014.

Foto 69: Aula Apple. FPCEE-Blanquerna

55 © Maria-Antonia Miret.

L'aula del S.XXI anomenada Active Learning, de l'empresa Steelcase, es va fer amb motiu del Congrés Internacional Fourth Biennial International Conference “Innovation in Teacher Education within a Global Context”, organitzada per la World Federation of Associations for Teacher Education (WFATE), el 23 d'abril de 2016 Intervenció amb la exposició de mèrits de Marlene Scardamalia i Carl Bereiter. Acte de concessió dels premis de la WFATE el 21 d'abril de 2016 Intervenció en la inauguració de l' “Active Learning Center Blanquerna-Steelcase” en el marc de la WFATE.

Aquesta aula pel seu disseny, els recursos, el mobiliari, la llum i la insonorització genera aprenentatge entre iguals, treball cooperatiu, desenvolupament de la creativitat, etc. (fotografies⁵⁶ 70, 71 i 72).

Foto 70: Aula Active Learning. FPCEE-Blanquerna

56 © Maria-Antonia Miret.

4.3 Evolució de l'edifici de Blanquerna

Foto 71: Aula Active Learning. FPCEE-Blanquerna

Foto 72: Aula Active Learning. FPCEE-Blanquerna

En el bloc C trobem dues aules de música, l'aula de dinàmica i els vestuaris (fotografies⁵⁷ 73, 74, 75 i 76).

Foto 73: Aula música. FPCEE-Blanquerna

Foto 74: Aula música. FPCEE-Blanquerna

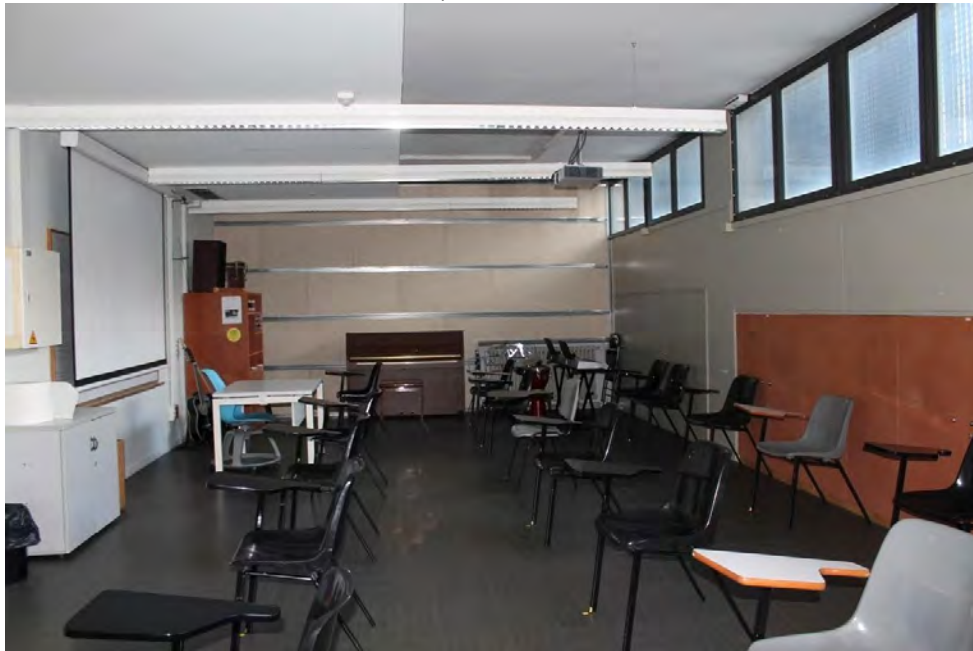
57 © Maria-Antonia Miret.

4.3 Evolució de l'edifici de Blanquerna

Foto 75: Aula Música. FPCEE-Blanquerna

Foto 76: Aula música. FPCEE-Blanquerna

Aquestes aules també s'utilitzen per fer altres activitats a part de les específiques, com l'activitat d'apadrinament que es realitza entre els alumnes de 1r i 3r (fotografies⁵⁸ 77). Els alumnes de 3r fan de padrins dels alumnes de 1r i els acullen dos dies a les seves escoles. Abans d'anar-hi els hi presenten el projecte de l'escola, el grup classe i la metodologia i ho fan mitjançant un pòster:

Foto 77: Aula música: experiències d'una dinàmica. FPCEE-Blanquerna

En aquesta imatge (fotografies⁵⁹ 78) les alumnes reflexionen sobre una proposta i les possibilitats d'aprenentatge dels alumnes d'infantil.

Foto 78: Aula música: experiències en propostes d'infantil. FPCEE-Blanquerna

58 © Maria-Antonia Miret.

59 © Maria-Antonia Miret.

4.3 Evolució de l'edifici de Blanquerna

- **Aula de dinàmica:**

L'aula de dinàmica (fotografies⁶⁰ 79 i 80) és una aula multiusos que té molta demanda tant pels professors de la didàctica del desenvolupament motor o pels professors d'optatives, com per exemple l'optativa de les emocions, per part dels professors de seminaris i d'altres especialitats, perquè és podem treballar moltes dinàmiques de grup, etc.

Foto 79: Aula de dinàmica. FPCEE-Blanquerna

Foto 80: Aula de dinàmica. FPCEE-Blanquerna

60 © Maria-Antonia Miret.

També per a activitats que ofereix la facultat com *mindfulness*, Postgrau de Psicomotricitat, etc. Com podem veure amb les imatges (fotografies⁶¹ 81 i 82), els alumnes habiten l'espai a partir de l'experiència amb el seu cos.

Foto 81: Aula de dinàmica. Experiència a partir del cos. FPCEE-Blanquerna

Foto 82: Aula de dinàmica. Experiència a partir del cos. FPCEE-Blanquerna

61 © Maria-Antonia Miret.

4.3 Evolució de l'edifici de Blanquerna

En aquest espai s'experimenten experiències molt importants. Per exemple, aquest any, a partir de dues matèries, hem organitzat una proposta a partir de materials. Es va demanar als alumnes que seleccionessin uns materials per fer propostes per a infants de 0-6 anys. Per grups van crear els espais, les van presentar i entre tots vam fer una reflexió crítica de cada un dels espais a partir de la relació teoricopràctica. L'ambient que es va crear i la reflexió per part de tots es va convertir en una experiència d'aprenentatge molt rica (fotografies⁶² 83 i 84).

Foto 83: Aula de dinàmica. Analitzant espais d'aprenentatge a l'ed. infantil. FPCEE-Blanquerna

Foto 84: Aula de dinàmica. Analitzant espais d'aprenentatge a l'ed. infantil. FPCEE-Blanquerna

62 © Maria-Antonia Miret.

- Aules específiques del pis 3 bloc B

L'aula de plàstica on es realitzen projectes a través de les arts (fotografies⁶³ 85 i 86).

Foto 85: Aula de plàstica. FPCEE-Blanquerna

Foto 86: Aula de plàstica. FPCEE-Blanquerna

63 © Maria-Antonia Miret.

4.3 Evolució de l'edifici de Blanquerna

En les següents imatges (fotografies⁶⁴ 87 i 88) es veuen els alumnes experimentant en diferents tècniques:

Foto 87: Aula de plàstica.

Experimentem-1. FPCEE-Blanquerna

Foto 88: Aula de plàstica.

Experimentem-2 FPCEE-Blanquerna

64 © Maria-Antonia Miret.

- **Laboratori de ciències.**

Finalment, el laboratori de ciències (fotografies⁶⁵ 89 i 90). Al laboratori s'hi treballa la didàctica de les ciències: és on es fan experiments, es treballa amb la lupa binocular i es fan activitats per treballar amb nens de primària i infantil.

Foto 89: Laboratori de ciències. FPCEE-Blanquerna

Foto 90: Laboratori de ciències. FPCEE-Blanquerna

65 © Maria-Antonia Miret.

4.3 Evolució de l'edifici de Blanquerna

Aquest espai també s'utilitza per fer plàstica perquè no hi caben tots en l'aula de plàstica (fotografies⁶⁶ 91 i 92). O altres activitats, com crear tallers per a infants, perquè els companys experimentin i valorar i dialogar entre ells l'adequació de la proposta per a nen d'infantil.

*Foto 91: Laboratori de ciències. Realitzant activitats.
FPCEE-Blanquerna*

*Foto 92: Laboratori de ciències. Realitzant activitats.
FPCEE-Blanquerna*

66 © Maria-Antonia Miret.

En el bloc C del pis 0 hi ha el bar de la facultat (fotografies⁶⁷ 93 i 94), en el primer pis tenim la biblioteca, en el pis 2/3 s'hi troba l'auditori i en el pis 4 un magatzem.

Foto 93: Bar. FPCEE-Blanquerna

Foto 94: Bar. FPCEE-Blanquerna

L'espai del bar també és un lloc de trobada de la nostra comunitat. A banda d'esmorzar i dinar, que sempre et trobes algú ja sigui un company o un alumne, també hi queden els alumnes per fer treballs, professors per parlar, grups de seminari que fan una tertúlia, etc. També és el lloc on la comunitat celebra diferents esdeveniment com jornades de professors, plens, etc.

La biblioteca és un espai privilegiat i acollidor, confortable, lloc de silenci, etc. Al principi era lloc de lectura, estudi i consulta (fotografies⁶⁸ 95, 96 i 97).

Ara també hi ha aules on fer tallers amb el personal de la biblioteca sobre recerca bibliogràfica, i altres, i també sota demanda es pot treballar en grup petit.

67 © Maria-Antonia Miret.

68 © Maria-Antonia Miret.

4.3 Evolució de l'edifici de Blanquerna

Foto 95: Biblioteca. FPCEE-Blanquerna

Foto 96: Biblioteca. FPCEE-Blanquerna

Foto 97: Aula de treball dins la biblioteca. FPCEE-Blanquerna

L'auditori Carnenal Jubany és un espai versàtil, flexible i multifuncional. Aquest auditori tant s'utilitza per fer actes acadèmics, acollir als alumnes de primer a l'inici de curs per donar-los la benvinguda, jornades de Sant Tomàs, congressos, claustre de professors, com per fer classes, obres de teatre, cine-fòrum, etc. (fotografies⁶⁹ 98 i 99).

Foto 98: Auditori Cardenal Jubany. FPCEE-Blanquerna

Foto 99: Auditori Cardenal Jubany. FPCEE-Blanquerna

69 © Maria-Antonia Miret.

4.3 Evolució de l'edifici de Blanquerna

Presentem a continuació algunes imatges (fotografies⁷⁰ 100 i 101) d'experiències viscudes en aquests espais: en aquesta primera imatge podem veure la celebració dels 70 anys de Blanquerna.

Foto 100: Auditori Cardenal Jubany. Celebració dels 70 anys. FPCEE-Blanquerna

En aquesta segona imatge presentem l'experiència viscuda pels alumnes de 2n d'Educació Primària que van organitzar uns tallers pels alumnes de cicle superior d'una escola concertada.

Foto 101: Auditori Cardenal Jubany. Realitzant tallers amb alumnes d'una escola de Barcelona. FPCEE-Blanquerna

70 © Maria-Antonia Miret.

O el Projecte Artístic Interdisciplinari, (que l'integren les àrees d'Educació Musical, Educació Visual i Plàstica i Educació Física), que fa 10 anys que treballen amb els alumnes d'infantil i primària. Aquest intent de posar en pràctica l'aprenentatge cooperatiu i les emocions que desencadena el procés creatiu compartit fa que els alumnes surtin de la seva zona de confort i exploren altres maneres de fer.

Podem veure en la següent imatge (fotografia⁷¹ 102) com els alumnes exploren l'espai a partir de la seva corporeïtat, comunicant idees, emocions, sentiments, etc.

Foto 102: Presentació del Projecte Artístic Interdisciplinari. FPCEE-Blanquerna

71 © Maria-Antonia Miret.

4.3 Evolució de l'edifici de Blanquerna

O com, en aquesta imatge (fotografia⁷² 103), es duu a terme una conferència temàtica.

Foto 103: Auditori Cardenal Jubany. Conferències. FPCEE-Blanquerna

També graduacions dels grups de segones titulacions (fotografies⁷³ 104 i 105):

Foto 104: Auditori Cardenal Jubany. Actes de graduació. FPCEE-Blanquerna

72 Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna-URL

73 © Maria-Antonia Miret.

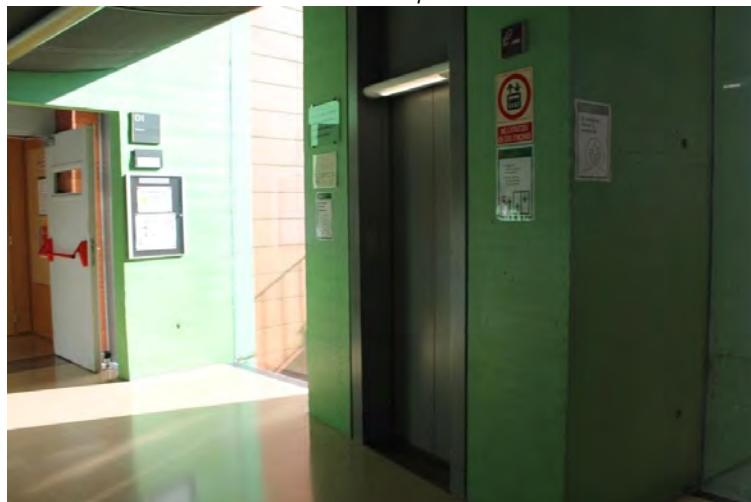
Foto 105: Auditori Cardenal Jubany. Actes de graduació. FPCEE-Blanquerna

- **Els interblocs i passadissos**

Presentem els interblocs (fotografies⁷⁴ 106, 107, 108, 109 i 110), que són els espais entre edificis i que es troben en tots els nivells. N'hi ha diversos ascensors amb clau, els lavabos i les escales.

Foto 106: Interbloc. FPCEE-Blanquerna

74 © Maria-Antonia Miret.

4.3 Evolució de l'edifici de Blanquerna

Foto 107: Interbloc. FPCEE-Blanquerna

Foto 108: Interbloc. FPCEE-Blanquerna

*Foto 109: Escales de l'interbloc.
FPCEE-Blanquerna*

Foto 110: Passadissos. FPCEE-Blanquerna

4.3 Evolució de l'edifici de Blanquerna

Com podem observar, els interblocs són espais buits, de pas, on sovint es concentren els estudiants, que seuen als graons de l'escala barrant les pujades i baixades, etc., se seuen directament en el passadís per esperar que s'obrin les aules o esperen una tutoria amb un professor.

Com podem veure en aquestes imatges (fotografies⁷⁵ 111, 112 i 113), que corresponen a l'interbloc del tercer pis, aquí és on es fan exposicions dels treballs de l'assignatura de plàstica. Aquesta matèria fa diferents projectes amb els alumnes i quan acaben els exposen com si fos una exposició, amb els rètols pertinents que ajuden a entendre l'objectiu de la proposta.

Foto 111: Exposicions de l'àrea de plàstica a l'interbloc. FPCEE-Blanquerna

75 © Maria-Antonia Miret.

Foto 112: Exposicions de l'àrea de plàstica a l'interbloc. FPCEE-Blanquerna.

Foto 113: Exposicions de l'àrea de plàstica a l'interbloc. FPCEE-Blanquerna

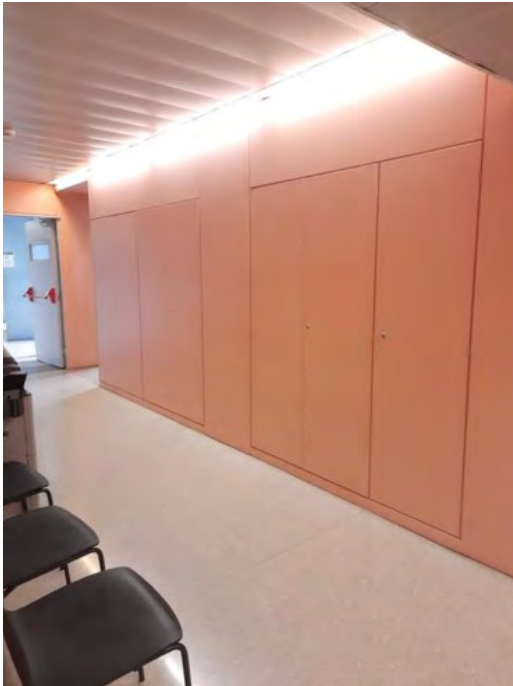

4.3 Evolució de l'edifici de Blanquerna

En el Bloc A de l'edifici hi trobem:

Pis 0: despatxos i armaris magatzem (fotografies⁷⁶ 114, 115 i 116).

*Foto 114: Armaris de material planta 0.
FPCEE-Blanquerna*

*Foto 115: Passadís d'accés a les aules.
FPCEE-Blanquerna*

Pis 1: o principal, que ja hem explicat que és l'entrada de l'edifici (fotografia 116⁷⁷).

Foto 116: Entrada edifici. FPCEE-Blanquerna

76 © Maria-Antonia Miret.

77 Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna-URL

Pis 2: hi trobem els despatxos del degà i vicedegà i la sala de juntes (fotografia⁷⁸ 117).

Foto 117: Segon pis, bloc A, espai de deganat. FPCEE-Blanquerna

Pis 3: despatxos i sala de professors (fotografia⁷⁹ 118).

Foto 118: Tercer pis, bloc A, despatxos professor. FPCEE-Blanquerna

78 © Maria-Antonia Miret.

79 © Maria-Antonia Miret.

4.3 Evolució de l'edifici de Blanquerna

A continuació presentem el passadís (fotografia⁸⁰ 119) que porta a la sala de professors (fotografies⁸¹ 120 i 121).

Foto 119: Passadís, tercer pis, bloc A. FPCEE-Blanquerna

Foto 120: Sala de professors, tercer pis, bloc A. FPCEE-Blanquerna

80 © Maria-Antonia Miret.

81 © Maria-Antonia Miret.

Foto 121: Sala de professors, tercer pis, bloc A. FPCEE-Blanquerna

És un espai confortable i lloc de trobada del professorat. Hi trobem una màquina de fer fotocòpies, una màquina de cafè, una nevera on tothom pot posar el que li calgui que es porti de casa per esmorzar, dinar o berenar, i els diaris. També una font d'aigua, ordinadors a l'altra banda, una taula que moltes vegades s'utilitza per fer reunions d'equips docents, o alguna tutoria. Hi ha plafons amb tot tipus d'informació, etc.

També és un espai de compartir converses de tot tipus. Molts professors esmorzen llegint el diari i es comenten les notícies

Es fan celebracions d'aniversari, o algun *brunch* que ha sobrat d'una junta d'avaluació, o de la celebració d'algun seminari o algú que porta alguna cosa del seu hort.

La part del sofà s'utilitza per descansar en algun moment, per tenir una petita conserva entre dos o més professors, o en un professor extern convidat, etc.

4.3 Evolució de l'edifici de Blanquerna

Els exteriors de Blanquerna: pàrquing, interblocs externs de l'edifici, grades i espai amb bancs pels alumnes (fotografies⁸² 122, 123 i 124).

Foto 122: Espais exteriors. FPCEE-Blanquerna

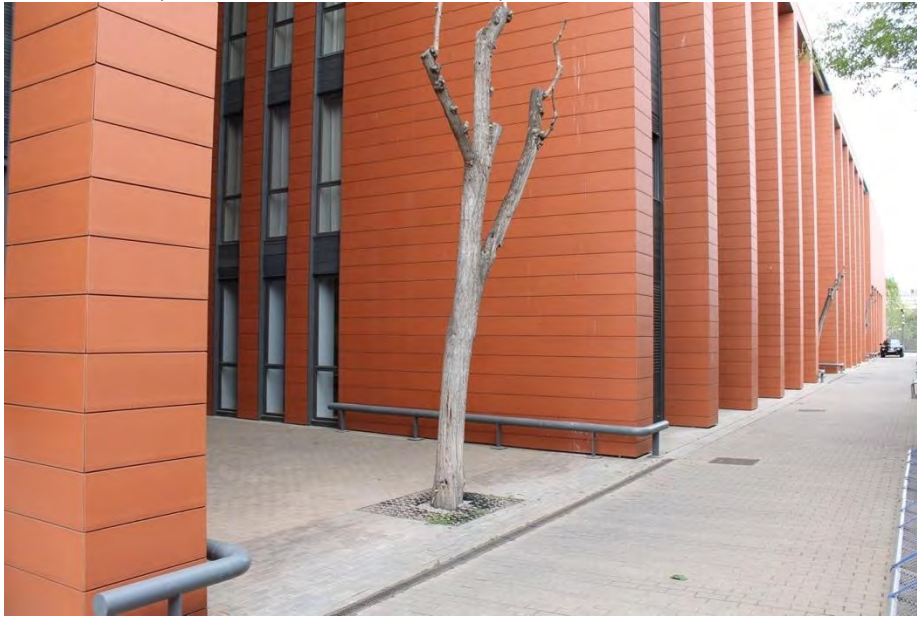

Foto 123: Interbloc de l'espai exterior. FPCEE-Blanquerna

82 © Maria-Antonia Miret.

Foto 124: Espai exterior. FPCEE-Blanquerna

En aquests espais dels interblocs exteriors també s'hi fan activitats, com per exemple danses o debats amb esmorzars com l'exemple que mostrem (fotografia 125⁸³):

Foto 125: Interbloc de l'espai exterior. Realitzant activitats professors-alumnes. FPCEE-Blanquerna

83 © Maria-Antonia Miret.

4.3 Evolució de l'edifici de Blanquerna

En la fotografia podem observar la part exterior on hi ha els bancs. Aquesta part és el lloc on esmorzen els alumnes entre classe i classe, on es troben per grups i així entrar junts a les aules dels mòduls, etc.

En la fotografia podem observar la part exterior on hi ha els bancs. Aquesta part és el lloc on esmorzen els alumnes entre classe i classe, on es troben per grups i així entrar junts a les aules dels mòduls, etc. (fotografies⁸⁴ 126, 127 i 128).

A les grades sempre trobem alumnes que parlen, esmorzen, etc. molts cops també trobem professors que surten a prendre un cafè i prendre l'aire.

*Foto 127: Espai exterior. Zona cotxes.
FPCEE-Blanquerna*

*Foto 126: Espai exterior. Zona cotxes.
FPCEE-Blanquerna*

84 © Maria-Antonia Miret.

Foto 128: Espai exterior. Zona grades. FPCEE-Blanquerna

Per últim, davant de l'edifici principal trobem un altre edifici prefabricat (fotografies⁸⁵ 129 i 130), anomenat mòduls, on trobem aules i seminaris (fotografies⁸⁶ 131, 132 i 133), amb les mateixes característiques que les de l'edifici principal.

Foto 129: Mòduls. FPCEE-Blanquerna

85 © Maria-Antonia Miret.

86 © Maria-Antonia Miret.

4.3 Evolució de l'edifici de Blanquerna

Foto 130: Mòduls. FPCEE-Blanquerna

Foto 131: Mòduls seminari. FPCEE-Blanquerna

Foto 132: Mòduls seminari. FPCEE-Blanquerna

Foto 133: Mòduls aula. FPCEE-Blanquerna

Aquí farem menció a un dels despatxos comunitaris, concretament al B3-04, que està situat al tercer pis del bloc B, on es troba el meu despatx.

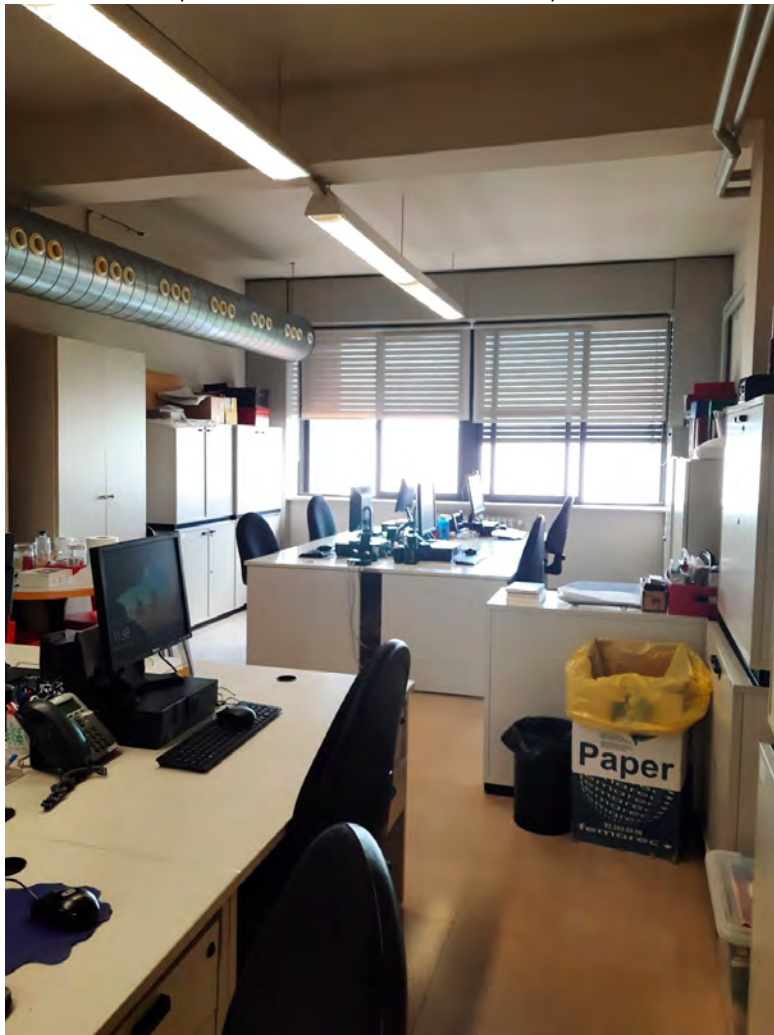
En aquest despatx hi soc des del primer dia que vaig arribar a Blanquerna. Cal situar-ho en un moment en què vam entrar molts professors i no hi havia suficients despatxos, motiu pel qual es va rehabilitar aquest espai que formava part del laboratori. Com està ara organitzat no té res a veure com vam començar. Puc dir que és un espai on s'està a gust per molts motius: perquè s'ha creat una bona atmosfera, pel clima, per les relacions de confiança i amistat que s'han creat amb els professors que en formen part. En aquest espai hem rigut, hem plorat, es treballa, es celebren sants, aniversaris, etc. Tot el material el compartim, ens ajudem els uns als altres sempre que ens és possible. Puc dir i assegurar que les persones que compartim

4.3 Evolució de l'edifici de Blanquerna

aquest espai som molt acollidors i fem que tothom que vingui s'hi trobi bé. Quan un entra sempre hi troba caramels, fruits secs, cafè, galetes que se li ofereixen. També tenim material didàctic que compartim amb qui el necessita. Tenim una taula rodona per fer reunions o atendre els alumnes.

Aquest apartat, merament descriptiu tant dels espais arquitectònics com de les vivències que hi han tingut lloc, ha servit per proporcionar una visió general del que a continuació analitzarem des de les entrevistes i els focus grup realitzats.

Foto 134: Despatx comunitari. FPCEE-Blanquerna

ANÀLISI DELS RESULTATS

5 ANÀLISI DELS RESULTATS

«el único verdadero viaje de descubrimiento consiste,
no en buscar nuevos paisajes, sino en mirar con nuevos ojos».

M. Proust

La nostra anàlisi en aquest apartat parteix de les narratives, de les entrevistes a arquitectes, de les entrevistes i focus grup de professors externs de la FPCEE-Blanquerna. A l'hora de fer l'anàlisi de les respostes, hem aplicat les unitats d'anàlisi que corresponen als elements que configuren el topograma i que hem definit com a categories centrals en el marc teòric.

La finalitat de l'anàlisi és donar resposta als dos primers objectius que ens hem plantejat en aquesta recerca:

1. Definir una antropologia del topograma en el procés de formació inicial de mestres a la universitat i definir-lo.
2. Identificar quines haurien de ser les variables idònies del topograma pedagògic com a relació i experiència d'aprenentatge d'un espai viscut.

Les narratives de les entrevistes i el focus grup dels participants ens ajudaran a comprendre les percepcions, les vivències que les persones han viscut en els espais. Arribar a identificar les concepcions sobre l'espai educatiu de les persones participants (informants a les entrevistes) ens permetrà adquirir una primera idea

sobre el valor que atorguen a cadascuna de les unitats d'anàlisi: quines atribucions en fan i com les relacionen entre si.

5.1 Resultats

- **Unitat d'anàlisi 1: Concepte d'espai (veure annex 8.8: unitat d'anàlisi 1)**

En aquesta unitat d'anàlisi ens interessava el concepte d'espai des de pedagogia. En el buidatge ens adonem que els entrevistats ens parlen de llocs, de contextos, d'aquari, d'escenaris, etc. on les persones que ocupen i habiten aquests espais evocuen idees, reflexions, percepcions, etc. L'espai, com a lloc de trobada de les persones, és fonamental en el procés d'aprenentatge, com un escenari on interaccionen diferents elements, com el resultat de la interacció de l'espai físic, emocional, racional, com la part intrínseca dels plantejaments educatius i de la docència.

La utilització de diferents paraules per definir l'espai (aquari, escenari, lloc...) i que no es concreti sols a l'aula és molt important, perquè s'entén que es pot aprendre en qualsevol lloc i que hem vist en el marc teòric a partir d'autors com Brullet (1998), Nair (2016) i d'altres que defensen que en tots els espais que formen part del recinte universitari i en ells es poden viure experiències a partir de les relacions que s'estableixen i que poden generar aprenentatge. Aquest canvi de la concepció de l'aprenentatge més ampli trenca amb la concepció clàssica que sols l'aprenentatge es dona en l'espai de l'aula.

Quan reflexionem sobre les aules universitàries, a partir de les diferents lectures d'arquitectes, pedagogs, antropòlegs, en adonem que aquests es refereixen o dissenyen espais rígids, amb un mobiliari estàtic, estèticament asèptics que no

aporten ni singularitat, ni personalitat, ni identitat. Hem vist en el marc teòric que Augé (1993) parlava dels "no llocs" i molts cops aquests espais que són molt clònics ho semblen. Això passa a la majoria d'universitats que per exemple totes les aules tenen les mateixes característiques i no hi ha diferència entre donar classes en un espai o un altre, perquè no es diferencien entre si.

En general, els informants, quan han parlat dels espais, s'han referit al conjunt d'espais d'una institució educativa. I tots són elements constitutius i vitals dins el procés d'aprenentatge perquè és una forma silenciosa d'ensenyament. Coincidim amb els pedagogs entrevistats quan parlen de llocs, escenaris, aquari, etc., on es generen, es donen o es desenvolupen processos d'aprenentatge. Altres professionals defensen que no existeix l'espai pedagògic sinó l'organització de l'espai amb criteris pedagògics. Evidentment que els espais que s'organitzen bé amb diferents recursos (mobiliari, materials, etc.) poden aportar benestar, variable importantíssima perquè les persones se sentin com a casa. Però l'organització és a priori de l'experiència educativa. Un cop l'espai ja està organitzat i entren els alumnes comença o no l'experiència educativa, ja que hi ha altres elements imprescindibles perquè aquesta experiència sigui possible.

El que tenim clar és que l'espai no és un recurs, ni tampoc creiem com poden haver-hi persones que diuen que l'espai pedagògic no existeix.

Els informants s'han referit als espais educatius amb l'expressió "elements vitals". L'ús d'aquesta expressió ens fa pensar que forma part del procés d'ensenyament-aprenentatge com a tercer element d'aquest procés, com deia Loris Malaguzzi.

L'ésser humà és espai i temps, i no sols ocupa l'espai sinó que l'habita. Habitar significa experimentar-lo, les relacions amb els altres que allà s'estableixen, la metodologia i dels elements físics que també intervenen, com la llum, el color, la

5.1 Resultats

sonoritat, etc. elements que influeixen les persones pel fet de ser éssers sensorials, emocionals i relacionals. Aquest espai habitat es transforma en espais d'emocions i sentiments que aniran configurant la identitat professional, en aquest cas, dels qui l'habiten. Aquesta idea queda reforçada també per Bollnou (1962) quan explica que un espai captiva no sols pel seu encant, que també, però sobretot per l'atmosfera d'intimitat que transforma.

Aquesta idea queda reflectida en les entrevistes com per exemple:

"EAF.5.1.L'espai és un dels elements vitals a tenir en compte per la seva influència en l'actitud i predisposició de l'alumne." perquè l'espai viscut constitueix en la forma que estem en el món".

L'espai és un tot que té influència en l'aprenentatge. Alguns entrevistats han parlat de l'espai com a tercer educador. Entendre l'espai com a tercer educador dins el procés d'aprenentatge és molt important perquè, tal com deia Bachelard (ed .2018) perquè hi hagi experiència educativa. Loris Malaguzzi deia que els espais han de ser espais habitables, acollidors, amables, segurs, confortables, etc. perquè són llocs de trobada, de relació, on cada persona se sent reconeguda i troba el seu lloc dins de la comunitat. Els espais mai són neutres i influeixen les persones sobre com l'habitaran, quines relacions s'establiran... Els experts entrevistats comenten que l'espai condiciona, influeix, determina, etc., les persones que habiten. Brullet (1998) parlava de la importància d'apropiar-nos de l'espai, i sols podrem apropiarnos quan aquests siguin amables, acollidors, provocadors, etc. Concebre els espais educatius en el sentit pedagògic i estètic dona identitat a la comunitat que formarà part d'aquell espai perquè generaran memòria, tradició, transformació i construcció personal, professional individual i comunitària. Podem dir, interpretant diferents respostes dels pedagogs entrevistats, que els espais i la seva organització determinen les diferents pràctiques educatives que enllà es puguin donar. Però amb l'organització

no hi ha prou perquè es produeixi aprenentatge autèntic. Es necessiten més elements perquè hi hagi experiència i aquesta sigui formadora i transformadora.

Els entrevistats assenyalen el topograma com a conjunt de vivències educatives. Aquesta idea obre el diàleg entre l'arquitectura i la pedagogia considerant les experiències relacionals que plantegen aquests dos àmbits.

Quan hem preguntat com han de ser els espais educatius en la formació de mestres, els entrevistats han respost: espais específics, espais de simulacre, espais polivalents, exteriors,... i ha quedat evidenciat que és necessari una heterogeneïtat d'espais, no com fins ara, que en la majoria de facultats tots els espais són més o menys iguals. Entenem que pensen en espais diferents perquè es puguin donar experiències diverses, relacions diferents, en definitiva que l'esdeveniment sigui possible. Dit d'una altra manera, necessitem diferents espais per a situacions d'aprenentatge diferenciades, ja que sols innovant amb nous espais en la universitat podem crear noves formes d'aprenentatge. Nair (2014) ens proposaria espais àgils, apropiats i personalitzats.

En canvi, en el focus grups ens hem trobat que hi ha professors universitaris que pensen coses diferents sobre l'espai com:

"FPE.7. Jo penso, ara amb el que estàveu dient, si la pregunta fos què és el que influeix més en la manera de treballar el temps o l'espai? Jo penso que és el temps. L'espai el cap i a la fi allò que tu deies... "

Queda evident en aquesta intervenció que el temps és viscut com una variable molt més important que l'espai. Aquest tema va donar molt de joc en la conversa, perquè hi havia altres professors que encara que li donaven força la raó, al mateix temps li deien que encara que l'espai no condiciona, sí que determina les pràctiques docents

5.1 Resultats

que s'hi puguin donar. I que els espais poden ajudar els docents a canviar de mirada educativa.

Cal aclarir que la intervenció d'aquesta persona en el focus grup fou controvertida. Resultava difícil que deixés parlar els altres, va acaparar tota l'atenció i complicar el desenvolupament d'una conversa variada on tothom escoltés tothom.

- **Unitat d'anàlisi 2: Relacionalitat/Comunicatiu/Espais de trobada d'espai (veure annex 8.8: unitat d'anàlisi 2)**

La relacionalitat és un element que dins de l'àmbit educatiu és importantíssim si el que volem és formar persones. L'aprenentatge de les persones sempre es dona en relació amb els altres i amb el món. Tenim suficient documentació visual que ajuda a entendre aquest element com *L'infant salvatge* de François Truffaut o *El enigma de Kaspar Hauser*, de Werner Herzog.

Perquè les relacions educatives sempre es donen cara a cara, en un temps i un espai, hom té un lloc dins el grup, on serà escoltat, un lloc on se li reconegui la seva singularitat.

Les veritables relacions educatives estan basades en el reconeixement mutu entre el professor i l'alumne i amb la confiança perquè gaudeixi de l'experiència que suposa l'aprenentatge.

En el buidatge de les entrevistes trobem paraules com intercanvi, comunicar, compartir, relacionar, interaccionar, debats, etc. En totes les entrevistes hem vist que les relacions i la comunicació són bàsiques per poder aprendre, i al mateix temps proposen espais com àgores, espais de trobada, etc. per debatre, exposar, connectar, discutir, etc. Com ja hem exposat en el marc teòric, les persones aprenem a partir de la interacció amb els altres, les coses i el món. Necessitem compartir idees,

conceptes, etc. per construir coneixement, identitat i cultura (Dahlberg, Moss i Pence 1999).

En educació, el tipus de relacions que es donen són de dos tipus: relacions simètriques (entre iguals) i asimètriques (professor-alumne). Amb aquestes últimes relacions s'ha de tenir molta cura perquè no acabin sent de poder i d'adoctrinament. Sols quan el professorat estableix una relació de respecte amb l'alumne, quan l'acompanya en el seu procés d'aprenentatge, i es transforma en un referent, l'alumne li dona l'autoritat. Sols aleshores es creen els vincles afectius amb els alumnes, mitjançant els quals l'alumne se sent escoltat i es poden crear les relacions de confiança imprescindibles per aprendre.

En les entrevistes, la majoria de professors demanen espais de trobada on la relació sigui possible. Això ens mostra la mancança d'aquests tipus d'espais en les facultats d'educació. Pensar en la majoria d'aules de les facultats d'educació de Catalunya ens transporta en espais amb taules grans enganxades a terra i que no es poden moure, en aules amb taules i cadires individuals que a l'hora de realitzar diferents agrupacions acaba sent una mica caòtic (soroll...) i fa que molts professors canviïn l'activitat i la facin en parelles perquè és més ordenat. També en alguna facultat trobem la tarima, que estableix una distància molt gran en l'àmbit simbòlic entre el professor i l'alumne. Alguns dels entrevistats proposen àgores o grades com per exemple:

"EA1.5.1 No sé, crec que seria important tenir un espai de contacte, tipus àgora, per exposar i debatre idees. Crec que amb tanta tecnologia aquests tipus d'espais estan infravalorats, s'ha d'intentar vèncer l'individualisme que crea la màquina."

5.1 Resultats

"EP-7-2.1. Una grada semicircular amb coixins en una sala, facilita que els estudiants interaccionin entre si i amb el docent d'una forma relaxada i lluny de les formes lineals de distribució de les aules tradicionals", on es pugui reflexionar, compartir idees, fer debats. Ens construïm, aprenem, ens formem en relació amb els altres, amb els objectes i amb el món."

"FPE.2. Un àgora, no? Un lloc on la gent pogué confluïr, quedar-s'hi i tenir coses interessants penjades, i tenir converses..."

"FPE.1. Aquest àgora és aquest espai que tu dius"

Tots aquests comentaris van encaminats als espais de trobada com l'àgora per dialogar, converses interessants, etc. però crida l'atenció aquest comentari:

"FPE.5. La plaça de les oliveres, per exemple, era una idea en aquest sentit, tot i que ara amb els nous edificis això ha canviat. I l'altra cosa que deies els mòduls, els mòduls antics hi ha una escala que baixa i a banda i banda hi ha uns espais amb taules, a part de les aules en si mateixes. Per tant, aquesta idea era molt bona amb la idea de pensar que no era tot dintre de l'aula."

Una facultat que al construir-la van pensar en aquest tipus d'espai però més tard no sé si va ser per canvi de paradigma o canvi de concepció educativa o oblidant els pedagogs clàssics, com diu un professor:

"FPE.1. Jo crec que sí, i a més a més, està demostrat, tal i com comentàvem i tu has explicat no? No sé perquè hem perdut el que molts pedagogs i molts professionals de l'educació han estat treballant per adequar aquests espais a un tipus d'educació determinada. Potser la pregunta és: tenim aquests espais perquè es vol un tipus d'educació? No només a infantil i primària, sinó també a secundària i a la universitat. I si es vol un tipus d'educació tenim un tipus d'espai. Les escoles que ara fan innovació, doncs, evidentment el primer que es

plantegen són temes d'espais i com reestructurar aquests espais i els materials, els ambients... I com després l'alumne els utilitza i crec que és una cosa que la universitat hauríem de buscar la manera d'incorporar-ho."

Aquesta idea de saber d'on venim és important, perquè oblidar la nostra herència pedagoga, els orígens, impedeix avançar en el present i cap al futur

L'objectiu en la formació de mestres és que siguin mestres reflexius, no podem formar mestres reproductors o tècnics. Entenem que entre el pensament i l'acció hi ha d'haver la reflexió, la passió, l'emoció, la creativitat i la innovació. Per això són molt importants els espais, i com aquests siguin, perquè poden afavorir o no la comunicació i la interacció entre les persones. Necessitem, doncs, dins les facultats espais que afavoreixin la trobada, el reencontre, llocs on un es trobi bé i que convidi al diàleg, espais de trobada interpersonals, íntims, etc. Han de ser espais autèntics de relació, de trobada, etc. i perquè això sigui possible han de tenir unes característiques com l'estètica, l'amabilitat, la calidesa, espais de benestar, etc. que t'acullin i et facin estar a gust.

Cisneros i Quintana (2018) ens parlen de la importància de les relacions i interrelacions de les persones i la importància del desenvolupament de les competències relacionals en els futurs mestres. Però també posen atenció en la importància de trobar espais de trobada, ja siguin presencials o virtuals amb altres institucions que formen part en la formació dels alumnes, com en el nostre cas serien les escoles on fan pràctiques i altres institucions educatives o culturals, i generar espais de converses per compartir idees, pensaments, etc. És molt important en aquests moments. El treball en xarxa és imprescindible en aquest món que vivim tan globalitzat.

5.1 Resultats

"EPF.12.7.4. Imagino un espai de diversitat en els processos d'ensenyament-aprenentatge, de diversitat en les relacions, de relacions intergeneracionals, no entenc perquè parlem de l'estudiant de primer, de tercer, tot això la universitat del futur s'ho carregarà, on la assoliments de les competències que tant ens preocupen hauria de formar part d'un quadern de bitàcola individual on el recorregut que l'estudiant va fent, va progressant en determinades competències en funció dels seus assoliments i per tant això necessita d'una universitat rodona, en el sentit clàssic on l'accés a la relació és un desig"

Necessitem espais oberts, de trobada, etc. perquè tota la comunitat educativa gaudeixi de l'experiència educativa a partir de compartir vivències, relacions, converses, etc. en definitiva compartir i construir coneixement pedagògic que ens ajuden a avançar tant a nivell professional com personal.

- **Unitat d'anàlisi 3: Versatilitat/Flexibilitat/Funcionalitat (veure annex 8.8: unitat d'anàlisi 3)**

En general, els espais universitaris es caracteritzen per ser rígids, immutables, perdurables en el temps, etc. Aquests espais no han estat pensats i distribuïts en la tradició clàssica en què el centre de l'aprenentatge és el professor. És necessari que les universitats facin un canvi de mirada educativa centrada en l'alumne, perquè la innovació educativa sigui possible.

Aquesta idea també la tenen clara tant els arquitectes com el professorat entrevistat. En el buidatge de les entrevistes, hem observat que quan se'ls pregunta quines característiques haurien de tenir els espais, utilitzen paraules com flexibilitat, indefinició, versàtil, polivalent, múltiples possibilitats, obertura, espais diversos, multifuncionals, etc. En el buidatge de les entrevistes i el focus grup trobem moltes respostes que van en aquesta línia.

"EP-9-6.2. En general penso que han de ser polivalents, flexibles, adaptables, atractius, etc."

"FPE. 4 Flexibilitat obertura, Espais més diàfans".

"EP-1-5". Me'ls imagino més flexibles en tots els sentits: mobiliari de fàcil mobilitat (rodes, plegable...), amb material que doni la resposta adient amb les noves tecnologies i bones connexions."

Ens adonem que sobre aquesta variable tant els arquitectes com els professors estan d'acord i ho tenen clar.

M'agradaria distingir, però, dos conceptes que moltes persones creuen sinònims i que nosaltres creiem que són coses diferents. Ens referim a versàtil, flexible, i multiús.

Quan parlem d'espais versàtils no ens referim a espais multiús perquè aquesta paraula significa 'espais que serveixen per tot, que tenen moltes funcions'. I nosaltres entenem per versàtils que és puguis reorganitzar depenent del tipus d'activitat que es porti a l'aula, com per exemple portar un debat a l'aula i poder-la transformar amb una àgora o fer grups de treball de forma àgil i ràpida, també que en un moment determinat l'espai es pugui dividir en dos espais més petits, etc. Espais amb aquestes característiques es poden adaptar millor als temps futurs.

Com hem comentat, els espais influeixen les persones, per això és important com siguin aquests espais, perquè les persones adoptem característiques dels espais. Si volem formar persones flexibles, creatives, reflexives, etc., els alumnes han de poder viure l'experiència en els espais d'aprenentatge que habita. Hi ha autors que quan parlen dels edificis afirmen que han de ser àgils (per la versatilitat i flexibilitat) i intel·ligents quan responen a criteris mediambientals. Aquestes qualitats dels edificis

5.1 Resultats

fan que les persones que l'habiten visquin diferents experiències educatives riques en espais apropiats i estèticament acollidors.

- **Unitat d'anàlisi 4: Estètica (veure annex-8.8: unitat d'anàlisi 4)**

Al llarg de la meua experiència com a alumna, més tard com a mestra i actualment com a professora universitària, m'he fet una pregunta recurrent: ¿Per què les institucions educatives en general són tristes, asèptiques, etc.?, ¿Per què els espais estan tan poc cuidats? ¿Per què estan atapeïts?, Per què fa fred?, etc.

La cura dels espais en el nostre país ha preocupat molt poc, en general, fins ara que estem veient una certa preocupació.

Sabem que els primers espais preocupats per l'estètica va ser en l'educació infantil gràcies a la influència del pedagog Loris Malaguzzi, que va ser pioner sobre aquest tema.

Què volem dir amb un "espai és estètic"? Per respondre aquesta qüestió ens basem en la resposta d'una de les entrevistes, que ho deixa molt clar:

"EA.9.6.2 .L'estètica pot obrir altres tipus de debats: que és un espai "estètic"? Fugint de debats sobre criteris personalistes, probablement tothom estarà d'acord en el fet que un espai té característiques estètiques quan els elements que hi figuren en ell estan al seu lloc perquè s'han "pensat" i hi ha un perquè de cada cosa... i tot plegat per generar un equilibri o un desequilibri volgut. Si es parteix aquest criteri, és evident que "l'estètica" forma part de la manera i la forma en què continent i contingut s'ubiquen i relacionen. Forma, funció, criteri, ordre, equilibri, desequilibri volgut..."

Aquesta idea que un espai és estètic quan tots els elements que la componen tenen una harmonia que ajuda a l'acolliment i al benestar, qüestions imprescindibles per poder habitar els espais.

Molts cops veiem entorns educatius poc cuidats estèticament, com si l'estètica no tingués res a veure amb l'educació. Educar en la bellesa comença des de la infantesa i ha de continuar al llarg de la nostra vida.

L'estètica dels espais que ens acullen té una influència sobre les relacions que s'estableixen dins els espais, i en la qualitat d'aquestes. Quan un no es troba acollit en un espai, a gust, etc. les experiències viscudes no seran gaire enriquidores per les persones que l'habitin.

Perquè els espais siguin significatius pel tipus experiències viscudes, han de ser còmplices de les relacions que establim amb els altres i els objectes, han de ser interessants pel que provoquen, suggereixen, etc., han de ser reconeguts perquè ens hem de trobar com a casa, com deia Bachelard. Perquè sols d'aquesta manera les persones se senten segures i confiades.

Loris Malaguzzi deia que els espais ens parlen, que no són neutres: les parets ens emparaulen, ens expliquen coses que tindran una influència sobre els que l'habitin.

Com podem veure en aquestes respostes:

"EP.7.1.1. Una bona disposició dels espais generada a partir d'una estètica adequada, genera confiança i benestar en l'estudiant i per tant afavoreix el desenvolupament dels seus aprenentatges."

"EP.7.7.2. És molt important també, la il·luminació i l'estètica de l'aula. Moltes aules universitàries estant despullades i semblen sense vida."

5.1 Resultats

Com podem veure, els experts expliquen que l'estètica és imprescindible per tenir bones experiències educatives, que l'estètica ajuda que els entorns d'aprenentatge tinguin vida, cosa que implica riure, relacionar-se, aprendre, descobrir, inventar, crear, gaudir, sorprendre'ns, etc.

La influència de la pedagogia tradicional va calar de tal manera que la concepció de l'aprenentatge partia del càstig, de la por, de l'amenaça, de la seriositat, etc. Per això l'escola era molt austera, freda, etc. Les necessitats bàsiques de les persones, com el joc, les emocions, l'afectivitat i els sentiments, quedaven a la porta de les escoles.

Sort que en l'actualitat totes aquestes idees han canviat. Tots els aprenentatges perquè siguin autèntics, com va dir Rousseau en *L'Emili* (1795); han de passar per l'experiència i les emocions. Aquest canvi copernicà també ha d'incloure els espais. Hem de tenir molt clar que els espais formen part del procés d'ensenyament-aprenentatge i han de ser estètics, provocadors, etc. L'amabilitat dels espais i la seva bellesa influeix en les emocions que són necessàries per aprendre. Aprenem al llarg de la vida perquè som curiosos, ens preguntem per les coses perquè la font de saber de les persones és inesgotable. Per això és important crear les condicions perquè passin coses en els espais que ens portin a l'aprenentatge: aquí radica la importància de l'estètica.

- **Unitat d'anàlisi 5: Narrativitat/Experiencials/Habitats/Vivenciats. (veure annex 8.8: unitat d'anàlisi 5)**

"Es más fácil que un caracol deje huellas de su propio camino, de su trabajo, que una escuela o una maestra deje una huella de su camino, de su trabajo. La documentación es una cuestión de recíproca confianza, de estima recíproca. En algunos países occidentales se la considera una interferencia inoportuna o lesiva de los derechos de alguien. Nosotros la hacemos porque nos da un conocimiento más cercano y reflexivo de nuestro trabajo".

L. Malaguzzi

En les entrevistes realitzades a diferents experts sobre els espais hem trobat que molts d'ells parlen d'aprenentatge vivencial, tenir experiències en els espais, habitar l'espai, experiències i sensacions de plaer, sentir l'espai, ser sensibles a l'espai que ocupem, experiències enriquidores i úniques, memòria, cada espai determina el que succeeix.

Entenem a partir d'aquestes idees que són necessaris espais per habitar, espais que eduquin, espais on passin coses i aquestes es puguin narrar. Però narració sense experiència educativa no té sentit, perquè l'educació és experiència humana existencial. Perquè hi hagi experiència educativa, s'han d'habitar, sentir, apropiat, ser-hi en els espais de forma vivencial: perquè sols quan un viu l'experiència és capaç de narrar-la.

La dimensió narrativa com a estructura reflexiva d'allò que un imagina o viu ajuda les persones a fer conscient el que hem après. Habitar els espais és relació, diàleg, estètica,... Com podem veure tots els elements o variables son interdependents quan parlem dels espais. No podem entendre una sense les altres. L'aprenentatge sempre

5.1 Resultats

es realitza amb els altres mitjançant les relacions que establim amb els altres i el món, a partir de la dialògica, la confrontació d'idees, compartint projectes, reptes, històries de vida, etc. que sempre es dona en un temps i un espai. Perquè som éssers socials i necessitem els altres per habitar i viure. Comprenem el món a partir del que sentim, habitem i experimentem.

Narrar implica reflexionar sobre les pròpies experiències per fer-les explícites, i això permetrà trobar sentit al que s'està fent, relacionar teoria i pràctica. Narrar és deixar una empremta en allò que es viu, unes petjades de significat que ajuden a formar-se i transformar-se en aspectes com els valors, els vincles afectius, les percepcions, les relacions, etc. Quan narrem estem interpretant perquè estem reconstruint l'experiència viscuda, les percepcions, les relacions que establim amb els altres i el món.

- **Unitat d'anàlisi 6: Apropiament/Personalització (veure annex 8.8: unitat d'anàlisi 6)**

Aquesta variable se l'ha de tenir molt en compte i donar-li la importància que té perquè en general poques persones parlen del tema dels espais.

Brullet (1998), en el seu article, diu que sols podrem habitar en els espais si ens els apropiem. El que ens està dient l'arquitecte, i que per mi és molt important, és que fins que hom no es faci seu l'espai no el podrà habitar, i fer-se'l seu vol dir que es troba en un espai ben acollit, que li aporta benestar, que es troba a gust, com a casa, etc. Sols quan un té aquestes sensacions i percepcions sobre l'espai pot habitar-lo experiencialment, establir un diàleg amb els altres i amb el món. Però perquè un es pugui apropiat d'un espai, l'espai ha de ser singular, ha de tenir personalitat, ha d'estar personalitzats. No han de ser clònics, perquè en moltes facultats totes les

aules són idèntiques i aleshores et trobes en els no llocs, com deia Augé i ja hem comentat en el marc teòric.

En les entrevistes, aquest element no l'hem trobat però sí que parlen d'espais personalitzats, que els estudiant personalitzin els espais a partir dels seus murs, etc.

El que sí que hem trobat en una de les respostes és:

"EA9.2.Si. La correcta assimilació de l'individu amb l'espai pot variar la seva capacitat de concentració, la capacitat de comunicació, la de interacció de l'individu amb els estris amb els que ha d'aprendre, amb els altres individus personalment, amb el docent i amb el grup."

Quan la persona entrevistada parla parla de la bona assimilació de l'individu amb l'espai, entenc aquesta assimilació des de la perspectiva de l'apropiament, d'aquesta necessitat de fer-se seu l'espai, i que depèn d'aquesta assimilació que les experiències siguin d'una manera o d'una altra, l'experiència d'aquest espai serà bona o no. És mitjançant les experiències que arribem al coneixement, i aquí radica la importància de la narració a partir de la reflexió pràctica.

- **Unitat d'anàlisi 6: Ètica/Benestar/Acolliment/Espais amables (veure annex 8.8: unitat d'anàlisi 6)**

L'educació és una relació, i aquesta relació ha de ser ètica, si no, estem parlant d'una altra cosa. I que l'espai sigui ètic vol dir que l'organització té cura que les relacions que en aquests espais s'hi donen siguin respectuoses, on l'altre m'ocupa i em preocupa, on no hi ha alumnes sinó que hi ha persones amb nom i cognoms que tenen drets i deures, que soc responsable d'ells, que són diversos i singulars.

5.1 Resultats

Els alumnes quan habiten aquests espais s'han de sentir reconeguts, que tots són importants per al grup, en formen part i són imprescindibles perquè el grup avanci, que s'han d'acceptar les diferències, etc.

En l'anàlisi de les entrevistes la paraula ètica no hi surt, cosa que interpreto que en l'imaginari d'un professor universitari en l'àmbit educatiu aquesta relació ja és molt clara. Però, en canvi, no em queda clar si també entenem que els espais han de ser ètics també perquè han d'atendre la diversitat a partir dels elements que formaran part de l'espai, que no hi hagi barreres arquitectòniques, com mobiliari, escales, endolls, etc.

Però si que hi surten indirectament:

"EP.9.4.1. En el cas de l'assignatura de Seminari de Pràctiques d'Escola Rural, l'aula que demano és una que disposa de molta llum i una taula ovalada on ens permet seure tots al voltant (unes 12 persones) i veure'ns per poder compartir."

En aquesta resposta es mostra la importància del cara a cara per poder compartir i és a partir del rostre que l'altre interpel·la, demana, etc. És quan poden passar les coses imprevistes, els esdeveniments, etc.

També comenten:

"EP-5.2 L'espai té una importància considerable en el procés formatiu. Si volem fomentar l'autonomia dels alumnes, ho podem fer amb una adequada organització dels espais comunitaris. Els àmbits s'han d'estructurar adequadament per ser suggeridors de possibilitats d'aprenentatge. La influència de l'espai també és determinant per acompanyar les especificitats de

cada individu en el procés d'aprenentatge i respectar les necessitats individuals."

Podem veure que s'entén l'alumne com un ésser únic i singular.

Les paraules que hem trobat en les entrevistes són acolliment, comoditat, benestar. Que són aquestes importantíssims i que formen part del tema que ens ocupen.

Per a les persones és molt important l'acolliment. Depenent de com ens sentim d'acollits quan entrem en un espai, ja sigui físicament... o relacionalment mitjançant les persones, la percepció que hom experimentarà i sentirà serà d'acceptació o rebuig i això implicarà sentir-se reconegut dins un grup o passar per invisible en què es percep la negació de l'altre. Totes aquestes percepcions i sensacions que les persones experimentarem tindran una influència en la relació amb l'espai.

5.2 Resultats del cas pràctic

“En temps de canvis, els qui estan oberts a
l'aprenentatge seran amos del futur.
Els qui creuen saber-ho tot estan ben equipats
per un món que no existirà.”

E. Hoffer

La nostra anàlisi ha partit les narratives de les entrevistes a professors del Grau d'Educació, entrevistes a alumnes i focus grup de professors i d'alumnes i exalumnes de la FPCEE-Blanquerna. A l'hora de fer l'anàlisi de les respostes s'ha partit de les

5.2 Resultats del cas pràctic

unitats d'anàlisi que corresponen als elements que configuren el topograma que hem arribat en el marc teòric.

La finalitat és donar resposta als dos primers objectius que ens hem plantejat a la tesi:

3. Analitzar els espais de la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació i de l'Esport. Blanquerna des d'una reflexió sobre els espais en clau de topograma.

4. Esbrinar si la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació i de l'Esport transita vers el topograma i de quina manera la reflexió d'aquesta recerca hi pot contribuir.

- **Unitat d'anàlisi 1: Concepte d'espai (veure annex 8.9: unitat d'anàlisi 1)**

Amb la intenció d'esbrinar el concepte d'espai educatiu dels nostres participants, hem observat que parlen d'escenaris, de zones, d'elements, d'espais físics, d'espais educatius. Això es porta a un primer aspecte que caldrà pensar pedagògicament.

També alguns participants han dit que l'espai és un element vital, com per exemple:

"EAF.4-1.- Son els que permeten adquirir un coneixement semblant al de la vida real i la realitat a l'aula."

"EAF.5-1. L'espai és un dels elements vitals a tenir en compte per la seva influència en l'actitud i predisposició de l'alumne."

Interpretem, a partir d'aquestes narratives, que l'espai és un element vivencial on es pugui donar aprenentatge, espais on sigui possible habitar-los i viure una experiència educativa.

Hem observat tant en aquestes entrevistes com en les entrevistes del professors externs a la Facultat, que també parlen d'escenaris d'aprenentatge a l'hora de referir-se als espais:

"EP13.1.2. És l'escenari on s'interacciona amb diferents elements i tenen lloc els processos d'aprenentatge i desenvolupament dels individus."

"EPF6.1.2. Molt sovint, acabo pensant que els espais són uns escenaris (com el teatre) de comunicació i creativitat i uns espais laboratoris de diàleg- pensament crític i col·laboració on s'esdevé l'aprenentatge".

La idea d'escenari, en el sentit teatral (simbòlic), ens fa repensar l'espai educatiu fent una crítica a la concepció clàssica de l'aula com a espai d'aprenentatge. Molts cops ens posem límits o fronteres en l'espai de l'aula tant de manera simbòlica com física entre l'interior i l'exterior. Hem de ser transgressores i pensar en zones d'intercanvi, de col·laboració per construir xarxes de relacions i intercanvi de coneixement. I pensar en l'espai educatiu com un conjunt de llocs, escenaris, etc. habitats per persones que viuen experiències d'aprenentatge i socialització.

En definitiva, que la realitat entri als espais, com diu:

"EAF.4-1. Son els que permeten adquirir un coneixement semblant al de la vida real i la realitat a l'aula."

Ens els espais interpretem que hi han de passar coses, esdeveniments, vida perquè hi hagi un aprenentatge autèntic a partir de les relacions amb els altres, les coses i el món.

D'altres assenyalen, sobre els espais de la FPCEE-Blanquerna, el següent:

FEA3.15. això afavoreix a millorar, sempre parlem de la metodologia de Blanquerna, però que l'espai no convida.

En l'anàlisi documental, els espais de la Facultat van ser dissenyats per portar a terme la metodologia Blanquerna. Potser a partir de les aportacions dels informants seria convenient reflexionar sobre aquest tema, a partir de comissions o focus grups sobre la relació entre la metodologia Blanquerna i els espais.

- **Unitat d'anàlisi 2: Ètica/Esdeveniment/Benestar/Acolliment (veure annex 8.9: unitat d'anàlisi 2)**

Hem comentat en molts moments de la tesi que l'educació és una relació ètica, una relació cara a cara on l'altre m'ocupa i em preocupa, etc. (Barcena i Mèlich, ed. 2014). Podem dir que en la formació de les persones, fonamentada amb l'experiència, les vivències educatives no es poden programar, preveure, perquè les coses passen, esdevenen, etc. Els professors podem programar moltes coses, però no poden preveure les demandes, les necessitats dels altres que demanen respostes. Perquè un espai sigui ètic, les persones que l'habiten s'han de sentir acollides, reconegudes, importants perquè són singulars, úniques i també l'espai ha de tenir una atmosfera especial, és necessària perquè unes sensibilitats intimistes aflorin.

Aquesta idea queda reflectida en aquestes dues intervencions perquè ens venen a dir que, quan els espais són acollidors, suggerents, etc., et permeten que passin coses que no tenim al guió i que han d'emergir perquè l'aprenentatge sigui autèntic.

"EPF14.6.2. Dissenyar espais també suggerents i acollidors d'esbarjo, laboratoris per fer pràctiques prèvies a l'empresa, escola,"

"EPF6.2.2. I que permet improvisar l'acció docent. Aquest punt és clau. No tot és seguir el guió, la programació i la planificació. Malgrat sigui clau tenir la programació clara del que cal fer, també és clau poder sortir-ne."

Podem interpretar en les entrevistes la relació d'alteritat, del cara a cara, quan diuen acollir l'altre, espais acollidors, espais de benestar, de confiança, la cura, espais on es doni la pedagogia de l'escolta, etc. veiem-ne uns exemples:

"EPF 2.2. Un espai educatiu ha de poder i ha de saber "acollir l'altre". Si l'espai dificulta la trobada o la interacció perquè imposa barreres, no permet la individuació del diàleg, o altera en qualsevol sentit els estats d'ànim, de fet distorsiona l'acte educatiu, ja que es desfocalitza l'encontre entre els agents educatius. Un espai estret, fred, sorollós, sens dubte destorba o fins i tot impedeix la trobada educativa entre educadors i educands."

"EAF.1-2.3. Que tots ens puguem veure les cares quan ens expressem o quan estem escoltant als altres. Es crea un ambient de molta més confiança per poder expressar la nostra opinió personal."

"EPF1.2.6. Això requereix però, més enllà dels sistemes oficials establerts de participació, trobar maneres més creatives i suggerents d'escoltar la seva veu i de fer-los sentir més protagonistes en general de la dinàmica de la facultat."

"EPF2.1.2. Educar és, en certa manera, trobar-se amb l'altre, ja que l'educació és "per se" un moment de trobada o encontre amb el coneixement, l'experiència i la dimensió transcendent de tot altre. Allà on es possibilita i es facilita aquesta interacció i intercanvi, és allà on podem trobar un "espai educatiu".

El que ens diuen els participants després de l'anàlisi de les narratives és que, perquè els espais siguin ètics, és important una sèrie d'aspectes com l'acollida, el reconegut,

5.2 Resultats del cas pràctic

la trobada, l'escolta, la responsabilitat de l'altre, etc., a banda d'una atmosfera necessària perquè l'experiència educativa viscuda acabi sent un esdeveniment ètic.

Alguns alumnes entrevistats comenten idees com:

"FEA 9.9. El que passa en els espais en general és que no convidant a quedar-de a fer comunitat universitat."

FEA1.1. crec que el que afecte a l'aprenentatge en les classes de gran grup és la comoditat.

FEA3.1 A part la disposició i l'organització de l'aula és molt freda, també ajuda els colors que tampoc son acollidors. I tot fa que sigui més incòmode. va acumulat i al final tot és molt pesat.

L'anàlisi d'aquestes narratives ens diuen la necessitat d'espais a la Facultat més acollidors, càlids, còmodes i que convidin a quedar-s'hi per fer treball, o per relacionar-se.

Valoren aquests alumnes les aules noves com la Santander o Active Learning, Aleshores expliquen que aquests espais són còmodes, i els transmeten benestar, principis necessaris que predisposen a l'aprenentatge:

"FEA3.13. L'aula nova del pis de baix tenen endolls a terra, i a les taules, i allà s'està molt bé."

"FA6.3: L'aula Santander és super còmode perquè pots estar recte i escrivint, perquè amb les de la classe normal quan escrius se't corba l'esquena."

Altres entrevistats comenten sobre altres espais com l'entrada o els espais exteriors:

"FA8.2. jo canviaria el que és l'entrada, fer-la més acollidora. Més que res quan entres hauries de sentir-de com a casa, amb sofàs, més ample. Perquè quan entres de seguida et trobes amb les classes."

"FEA4.14. els nostres espais exteriors son horrorosos sols hi ha les grades fan fàstic, i a sobre els cotxes, no estem en espais exteriors estem al parking, els camions descarregant."

En el focus grup del professorat es va parlar del passadissos, interblocs, etc. de la Facultat

"FPF2.2.2. Què passa quan vas a la facultat en espais de procés de semi-aprenentatge, hi ha una qüestió fins i tot de sensibilitat, de cura, és una qüestió més aviat global que també cal mirar-ho. En algun moment penso que es podria fer, però sembla ser que no és important... Doncs ho és, aquest confortabilitat."

Aquesta idea important reforça la idea que no tots els espais eduquen perquè n'hi ha prou amb en una bona organització. Evidentment que és necessària, però educar va més enllà dels materials, del mobiliari, dels elements físics, etc. Els espais han de ser viscuts i per això les persones que l'ocupen s'hi han de trobar bé, a gust, segurs, etc. perquè se'ls puguin apropiat i viure-hi experiències.

El paper dels docents és bàsic i molt important. A banda d'organitzar l'espai, per portar a terme les pràctiques docents, necessiten pensar com acolliran els alumnes perquè se sentin còmodes, a gust, etc. Com els motivaran perquè es predisposin a aprendre, com els escoltaran, com els reconeixeran, etc. Perquè aquesta idea s'entengui ho farem a partir de la nostra experiència de docent.

5.2 Resultats del cas pràctic

Quan expliquem als alumnes de primària i d'infantil la programació, sempre els diem que és molt important a l'hora de programar saber què vols que passi a l'aula, on vols arribar en l'aprenentatge amb els alumnes, etc. Un cop tenim clar on volem arribar, ho hem de programar tenint en compte que aquesta programació ha de ser flexible, que es pot canviar tenint en compte les necessitats que sorgeixen en la realitat. Els diem que la programació és una tècnica que es pot ensenyar i es pot aprendre, però per portar la programació a la pràctica, els ho expliquem mitjançant una metàfora a partir del jazz, i els diem que es necessiten tenir *el swing* que és el ritme i la improvisació. Això es pot aprendre, però no es pot ensenyar.

Això és el que passa amb els espais: perquè siguin educatius i hi hagi aprenentatge autèntic, la l'organització a priori és important i imprescindible, però el docent ha de trobar *el swing* perquè els alumnes es trobin acollits, segurs, escoltats, hi hagi relació amb els altres, etc. Així es crea l'atmosfera necessària per a l'aprenentatge, i això no deixa de ser la relació ètica, d'alteritat, cara a cara: tots formen part d'una comunitat que vol aprendre i construir aprenentatge perquè tots són únics i importants.

- **Unitat d'anàlisi 3: Versatilitat/Flexibilitat/Funcionalitat (veure annex 8.9: unitat d'anàlisi 3)**

Un dels elements importants dels espais educatius és la seva versatilitat, flexibilitat i funcionalitat.

Aquest element d'anàlisi ha anat sortint en diferents narratives:

"EAF.2-6.3.- Espais més polivalents."

"EPF8.5.2.-versàtils, funcionals, motivadors...Actualment haurem de ser molt creatius a l'hora d'utilitzar els espais. Una pissarra és útil, però encara és més útil que totes les parets puguin ser pissarres."

"EPF.13.6.3- Crec que algunes de les característiques que haurien de tenir seria que fossin polivalents, accessibles, saludables i comunitaris."

"EAF.3-6.2.- han de ser flexibles per poder variar l'organització de l'aula en qualsevol moment."

"EPF9.6. Que permetin l'adaptació a diferents necessitats, per tant, armaris i taules plegables, cadires apilables i de fàcil maneig."

"FPF6.3.2: Llavors fer un espai més diàfan, més obert, fins i tot, més polivalent..."

La importància generalitzada que donen els entrevistats a la versatilitat dels espais perquè es puguin adaptar a les necessitats de cada moment és bàsica perquè siguin de qualitat.

Interpreten a partir de les aportacions que el topograma no és l'organització d'un espai, el topograma educatiu va molt més enllà:

"EPF 2.5. Un bon espai educatiu és aquell que pot transformar-se amb facilitat, i que permet una transformació ben ampla, ja que facilita tant el recolliment personal com la interacció del grup o sub-grups. Mobiliari realment mòbil, apilable i funcional, amb sobrada llum natural i capacitat de foscó quan convingués. Amb molts, variats i bons sistemes de comunicació i treball digital, és sens dubte un espai ideal.... Si a això col·loques un docent acollidor, esperonador, pacient i compromès.... l'espai ja devindria definitiu."

Un espai que tingui un significat educatiu és aquell que es pot transformar i que permet el recolliment dels subjectes que en ell interactuen. Perquè això passi cal que el docent tingui paciència. Quan això esdevé podem dir que l'espai transita vers el topograma.

5.2 Resultats del cas pràctic

Alguns comentaris van encaminats a les noves aules que s'han innovat a la Facultat, i consideren que totes haurien de ser d'aquest estil. Com podem veure aquest exemple:

"FPF8.2.3. Un aula que es pugui anar transformant en la línia d'aquestes aules que tenim".

És important entendre que han de ser de l'estil però no idèntiques perquè sinó es cauria en el parany de clonar espais, com ens deia Augé en el marc teòric, no tindrien personalitat.

A partir de totes les aportacions, els entrevistats veuen que a la Facultat hi ha la necessitat de diferents tipologies d'espais que donin resposta a les necessitats formatives dels futurs mestres. Aquests espais han de ser versàtils per poder-les organitzar de diferents maneres segons les estratègies, mètodes o tècniques que els docents volen portar a terme.

- **Unitat d'anàlisi 4: Narrativitat/Experiencials/Espais habitats (veure annex 8.9: unitat d'anàlisi 4)**

Quan parlem d'aquesta unitat d'anàlisi, hem de diferenciar entre els espais que un transita i els espais que un habita. És molt important aclarir aquests termes o conceptes pel tema del topograma que estem estudiant.

Quan un transita en un espai vol dir que hi passa de manera corpòria, però no en tota la seva corporeïtat. Ser-hi present però en realitat no viure la realitat del present perquè s'està amb el portàtil contestant emails o whatsapps, o la seva ment està en un altre lloc.

En canvi, habitar és apropiar-se de l'espai, sentir-se acollit, segur i predisposat a viure l'experiència del que passi en aquest espai.

Si a continuació llegim les propostes seleccionades, podem adonar-nos que els entrevistats diuen que les relacions educatives queden marcades entre les coses que passen i el lloc on passen aquests esdeveniments, o la segona resposta, que parla metafòricament que l'espai és l'embolcall de l'experiència, de les coses que passen, etc. I la tercera aportació, que ens diu que és aquell entorn on vivim, sentim, etc.

"EPF 12.2.3- diguem que una relació queda marcada entre les coses que estan passant i el lloc on esdevenen, dit d'una altra manera, el lloc on esdevenen aquestes coses que passen interacciona, influència, impacta en aquestes coses que passen."

"EPF9.1.1 són (referint-se a l'espai) l'embolcall de la pròpia experiència, del que ens passa, són els llocs que habitem i transitem i, per tant, on aprenem, ens divertim, estimem, ens trobem, acomiadem...cada moment l'hem viscut en un espai. Per això la nostra vida està feta de moments i d'espais."

EPF12.1. L'espai és aquell entorn on vivim, aprenem, sentim, interaccionem. L'espai on som ens condiciona i ens suggereix diferents reaccions tan afectives com conductuals."

Aquestes i altres aportacions confirmen la idea d'habitar l'espai que Bachelard (ed.2016) tant insisteix i parla en el seu llibre. Perquè és l'única manera de viure l'experiència, en primer lloc, personal i familiar, i, en segon lloc, educativa.

És important entendre que perquè un espai eduqui és necessari habitar-lo a partir de l'experiència i sols quan el viu vivencialment pot narrar el que hi ha passat.

Quan un és capaç de narrar o relatar l'experiència viscuda, pren consciència del seu aprenentatge, de la seva transformació i de la seva formació.

L'espai està ben dissenyat, però a més, el docent ha creat l'atmosfera necessària perquè hi poguessin passar coses, esdeveniments. El docent acull els seus alumnes, els dona confiança, els reconeix com a singulars, etc. i, en contrapartida, els alumnes es troben bé, segurs, com a casa i habiten l'espai.

- **Unitat d'anàlisi 5: Relacionalitat/Espais de trobada/Comunicatius (annex 8.9: unitat d'anàlisi 5)**

En les diferents converses hem vist que els participants parlen de necessitat d'espais de trobada que convidin a seure per llegir, per conversar amb altres, espais on es pugui donar la interacció amb els altres i també la relació intergeneracional, amb experts, etc. Aquestes idees es veuen reflectides en les diferents narratives que presentem:

"EPF.12.1.7. Aquest espai emocional-racional el crea el professional, el crea l'entorn, el crea les interaccions, el model de relació educativa. Per tant això també és un marc d'espai, potser una concepció d'espai vinculada a la relació."

"EPF.12.1.4. l'espai com el marc físic on esdevé la trobada educativa entre educador, educant i entorn, crec que ja mereix una màxima atenció de la mirada del que busca la correlació entre projecte educatiu i marc idoni físic on desenvolupar aquesta tasca."

"EPF.12.7.4. Imagino un espai de diversitat en els processos d'ensenyament-aprenentatge, de diversitat en les relacions, de relacions intergeneracionals, no entenc perquè parlem de l'estudiant de primer, de tercer, tot això la universitat del futur s'ho carregarà, on la assoliments de les competències que tant ens

preocupen hauria de formar part d'un quadern de bitàcola individual on el recorregut que l'estudiant va fent, va progressant en determinades competències en funció dels seus assoliments i per tant això necessita d'una universitat rodona, en el sentit clàssic on l'accés a la relació és un desig."

"EPF2.1.2. Educar és, en certa manera, trobar-se amb l'altre, ja que l'educació és "per se" un moment de trobada o encontre amb el coneixement, l'experiència i la dimensió transcendent de tot altre. Allà on es possibilita i es facilita aquesta interacció i intercanvi, és allà on podem trobar un "espai educatiu".

Interpretem, a partir d'aquests comentaris, que les relacions humanes són molt importants en l'educació i que s'han de poder donar perquè hagi aprenentatge. Els entrevistats hi afegeixen la importància de portar a la pràctica el diàleg, la conversa, etc. en els espais. Espais organitzats que donin confiança, on es doni la relació d'alteritat, el respecte i l'escola, etc. Crear l'atmosfera necessària perquè l'aprenentatge sigui possible.

També hem pogut observar la demanda d'espais tant per part del professorat com dels alumnes, vegem-ne un exemple de cada:

"FPF7.1.3: Jo trobo a faltar, també, espais perquè els alumnes entre ells puguin fer feina perquè no tenen espais on trobar-se i seminaris oberts sense portes, amb petites taules on es poguessin trobar i tot és tancadet i tot és pleníssim, no hi ha espais on trobar-se."

"FA7.21: per fer treballs en grup m'agrada l'aula de la biblioteca i crec que manquen més aules com aquella que va molt bé. També tenim els seminaris però molts cops estan ocupats. Nosaltres sempre baixàvem aquella perquè et dóna la sensació de que et convida a treballar. Perquè et felicita moltes coses,

5.2 Resultats del cas pràctic

la biblioteca al costat, endolls a terra, i es transmet el clima de la biblioteca. Però és un aula molt petita."

Deduïm de les narratives la necessitat per part del professorat per poder portar una educació centrada en l'alumne i, en conseqüència, metodologies actives com projectes interdisciplinaris, reptes, ApS, etc.

Dels alumnes n'interpretem la necessitat d'espais de trobada on poder treballar en grups, però també manquen espais per conversar, llegir, relaxar-se, potser fer esport, etc. Com hem comentat en el marc teòric, en algunes universitats del nostre país ja ho estan fent i en altres països, com per exemple Dinamarca, també hi trobem unes universitats amb espais d'aquestes característiques.

És important tenir en compte aquests tipus d'espais a les facultats. Espais amables, de benestar, on la comunicació sigui possible, l'accés a la informació sigui fàcil per poder fer recerca, etc. Diferents qüestions que ajudin a fer comunitat educativa.

- **Unitat d'anàlisi 6: Estètica/Espais amables (veure annex 8.9: unitat d'anàlisi 6)**

L'estètica és un element important en educació. Fins fa poc la cura dels espais educatius no tenia importància i en moltes universitats podem dir que encara ara no preocupen massa.

Per poder entendre el significat de la dimensió estètica ens basem en Veia Vecchi , investigadora i pedagoga, i en la documentació de Reggio Emilia, en l'actualitat assessora "Reggio Children", un centre internacional per la defensa i la promoció dels drets i de les potencialitats de les nenes i els nens. Veia Vecchi, en el pròleg del llibre *La estética en el pensamiento y obra pedagógica de Loris Malaguzzi* d'Alfredo Hoyelos, defineix la dimensió estètica de la següent manera:

"Creo que se trata de una actitud cotidiana, una relación empática y sensible con el entorno, un hilo que conecta i ata las cosas entre sí, un aire que lleva a preferir un gesto a otro, a seleccionar un objeto, a elegir un color, un pensamiento; elecciones en las que se percibe armonía, cuidado, placer para la mente y para los sentidos.

La dimensión estética presupone una mirada que descubre, que admira, que emociona. Es lo contrario de la indiferencia, de la negligencia y del conformismo." (2006; p. 15)

Després de la lectura, podem veure que la dimensió estètica va molt més enllà d'una cosa bonica o espectacular. Algunes escoles que han millorat els espais d'infantil hi han confós la dimensió estètica amb un "happy parc" que no ajuda a crear l'atmosfera necessària perquè l'experiència educativa sigui possible.

La dimensió estètica en els espais implica que, quan són amables, tenen cura de l'entorn, connecten les coses de dintre amb les de fora i viceversa. Com hem dit en el paràgraf anterior, ajuden els docents a crear atmosferes d'aprenentatge, respecte a les persones que habiten aquests espais, espais suggerents, motivadors, etc.

Aquestes idees han anat sortint d'una manera o altre en les narratives dels diferents participants, com podem veure en els exemples seleccionats:

"FPF6.1.3. un altre punt és l'estètica dels espais i més en una facultat d'educació els espais han de ser bonics i han de ser agradables."

"EPF8.6.3. Un altre aspecte important, és la bellesa dels espais, tal i com diu Nathan Rogers, La bellesa no és un luxe, sinó un dret."

A les narratives també hi han sortit algunes crítiques dels espais de la Facultat com podem veure en els següents narratives:

5.2 Resultats del cas pràctic

"FPF7.1.2.estic d'acord amb l'estètica en què tot és fred, no es viu a fora els passadissos res, estan descuidadíssims perquè està despintat."

"FA7.26. a mi el que m'agrada és el passadís de baix perquè hi ha llum, hi han les guixetes que donen color i t'entretens mirant les classes, perquè els altres son una mica "BUF"

"FA1.25. És que a plàstica el que passa és que és com "diogenes". Hi han treballs de no sé quin any."

Són qüestions i percepcions interessants de les persones que utilitzen els espais de la Facultat.

Interpretem, després de l'anàlisi de les narratives dels participants, que a la Facultat hi ha espais poc acollidors, poc alegres, poc ordenats, etc. que no produeixen benestar a les persones que l'ocupen, ja sigui pels elements físics, com per exemple els colors de la paret o podríem definir-les com parets sense ànima, temperatura, etc., o el mobiliari que actualment hi ha a les classes i que els alumnes el consideren incòmode i sobretot que no té en compte la diversitat.

- **Unitat d'anàlisi 7: Apropiament (veure annex 8.9: unitat d'anàlisi 7)**

Entenem per apropiament quan un es fa seu l'espai. Què entenem per fer-se seu l'espai? Entenem per fer-se seu un espai quan la persona se sent a gust, acollit, segur, respectat, reconegut, etc. en aquell espai. Quan un sent, percep tot això en un espai, se'l pot apropiat perquè se sent segur i aleshores el comença a habitar, a experimentar, etc.

Al llarg de les entrevistes i en els focus grup, aquesta unitat d'anàlisi l'hem trobat poc. Però, indirectament sí que hi ha sortit, perquè en la unitat d'anàlisi 4, quan parlem de

narrativitat, espais experiencials i habitats surt força habitar l'espai a través de l'experiència. Brullet (1998) diu que no es poden habitar els espais si abans no ens els hem apropiat. Podem afirmar que la condició per habitar l'espai és l'apropiament.

En aquestes narratives poden veure reflectida la idea que acabem de comentar:

"EPF9.1.4.2. Un espai resulta educatiu quan, els qui l'habiten, hi troben la seva petja, se'l poden fer seu, el poden transformar. Els espais educatius els trobem fora i dins de l'escola."

"EPF4.5.1. Si realment volem posar l'estudiant al centre de l'aprenentatge, partir dels seus interessos i necessitats, l'espai hauria de possibilitar-ho, s'hauria de poder transformar i personalitzar per donar resposta a aquests interessos i necessitats i perquè cada grup d'estudiants se'l faci seu."

Interpretem que el "*fer-se seu l'espai*" que surt en les dues narratives és aquesta concepció d'apropiació que hem comentat.

Però, en la primera narrativa hi ha la paraula *petjada*, concepte molt interessant que significa 'senyal que un cos deixa al terra quan es mou', la petjada necessària que troben en l'espai per poder experimentar i habitar, i per poder aprendre i construir la seva identitat personal i professional.

La petjada identitària ajuda les persones que habiten els espais experiencials, a construir les seves cartografies personals, que és una manera de representar les seves pròpies narratives de formació i construcció personal.

CAPÍTOL 6

6 DISCUSSIÓ i CONCLUSIONS

6.1 Discussió

L'anàlisi dels diferents relats dels participants, a les entrevistes i focus grup realitzats, ens ha permès reflexionar sobre la importància de l'espai des de la pedagogia i, conseqüentment, de la seva influència en l'aprenentatge. Aquests resultats permeten demostrar la hipòtesi del topograma com un nou concepte pedagògic susceptible d'inspirar la reflexió sobre la pràctica formativa.

En l'anàlisi dels resultats, hem pogut extreure diferents reflexions per poder donar resposta als objectius de la nostra recerca:

1. Definir una antropologia del topograma en el procés de formació inicial de mestres a la universitat.
2. Identificar quines haurien de ser les variables idònies del topograma pedagògic, variables com la relació i l'experiència d'aprenentatge d'un espai viscut i ètic.
3. Analitzar els espais de la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació i de l'Esport. Blanquerna des d'una reflexió sobre els espais en clau de topograma.

4. Esbrinar si la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació i de l'Esport transita vers el topograma i de quina manera la reflexió d'aquesta recerca hi pot contribuir.

En aquest apartat procedirem a posar èmfasi en els elements clau de l'estudi de cas, amb la finalitat de validar la hipòtesi plantejada sobre el concepte de topograma i els elements que el defineixen. Aquests elements configuren la relació i l'experiència d'aprenentatge com un espai viscut i ètic. També reflexionarem sobre els punts d'interès que han sorgit a propòsit del dibuix del topograma als espais de la FPCEE-Blanquerna.

Tot seguit, explicarem cadascun dels objectius i les respostes que han anat donant forma a idees, concepcions, percepcions, sensacions, etc., sobre l'espai educatiu al llarg de la recerca.

- 1. Definir una antropologia del topograma en el procés de formació inicial de mestres a la universitat.**

En les diferents respostes que han donat els participants (els arquitectes, els professors externs de la Facultat, els professors i els alumnes de la Facultat) a les entrevistes, sobre el concepte d'espai educatiu, hem pogut evidenciar la importància de no confondre espai educatiu i aula. En això les seves respostes han coincidit amb les aportacions del marc teòric. Campos (2019) parlava de la tètada escalar (aula, edifici, recinte i relació universitat i ciutat), és a dir, els espais educatius estan configurats per tots els espais d'una institució educativa. S'hi pot donar, i s'hauria de donar, aprenentatge.

Però la pregunta aleshores seria la següent: ¿què ha de passar perquè tots els espais d'una facultat (entrada, passadissos, espais exteriors, i no solament les aules) siguin

educatius? Les narratives han mostrat que els participants consideren que aquests espais s'han de poder habitar, és a dir, viure corpòriament, experiencialment, de manera que la trobada amb els altres ajudi a interrelacionar-se a partir del diàleg.

Els informants també han subratllat la influència que els espais tenen en les persones. Aquesta influència no s'ha d'entendre només com una modificació del comportament sinó com un canvi en la seva percepció (interpretativa) de l'entorn.

En aquest sentit, els espais poden passar de ser un lloc a convertir-se en un horitzó de saber o en una trobada amical. Per tant, parlem d'espais que exerceixen una influència antropològicament sentida en les persones que els habiten.

Aquest, però, no és l'únic element perquè en els espais educatius es produeixi aprenentatge. La clau està en la diferència entre transitar l'espai i habitar-lo, una diferència que hem vist al llarg de l'anàlisi. Habitar l'espai, com ens deia Bachelard (ed. 2018), significa habitar un espai existencial, vivencial, ètic. Per ell, la casa és el territori on es dona la cura d'un mateix, l'espai íntim i l'organització social de la persona. És evident que podríem aplicar a l'espai educatiu el que Bachelard digué sobre la casa com una forma d'intimitat vital. Aquesta idea de la casa, que Bachelard ha anat desglossant en diferents parts (el soterrani, les golfes...), transferida a les universitats, ens permetria aplicar la paraula topograma a un territori de formació que connecta els diferents espais interiors on es poden viure experiències d'aprenentatge amb l'exterior.

Per altra banda, alguns participants han afirmat que l'espai pedagògic no és més que una organització específica (un disseny) de l'espai amb criteris pedagògics. Aquesta afirmació seria una mostra d'una tendència general, que consisteix en reduir o convertir la pedagogia en un saber merament tècnico-instrumental. Des d'aquest punt de vista, n'hi hauria prou amb un bon disseny per obtenir un bon espai. En el

6.1 Discussió

nostre treball, en canvi, hem volgut mostrar, seguint Bollnow (1962), que el topograma defuig aquesta aproximació: l'espai ha de seduir, però sols amb la seducció no n'hi ha prou; també es necessita una atmosfera íntima que transformi les persones que l'habiten i el viuen. Mèlich (2019) escriu que l'atmosfera sorgeix a partir de les relacions i interaccions que s'estableixen entre les persones que habiten l'espai, perquè tot el que passa en l'espai és emoció i, per tant, hi ha aprenentatge i formació.

Per nosaltres és molt important entendre que els espais educatius s'han d'organitzar, però aquesta acció que ha de fer el docent és a priori de desenvolupar l'acte educatiu. Com ja hem comentat en l'anàlisi dels espais que eduquen hi han de passar coses inesperades, imprevisibles, tal com defensa Bárcena (2005; p. 64). La novetat sols passarà si les persones que habiten els espais exploren la trobada cara a cara, el diàleg i, així, construeixen aprenentatge.

Resumim en aquest esquema els tres eixos bàsics del topograma⁸⁷:

Figura 9: Topograma educatiu

87 © Maria-Antonia Miret.

Aquests tres eixos permeten entendre el topograma en el seu conjunt. Hem vist que el topograma és el conjunt d'espais que formen part d'una institució educativa. Com ja hem comentat en aquest estudi, cal recordar que l'educació es pot donar en qualsevol lloc, ja sigui en un passadís, en un despatx, en un seminari, en l'entrada de la facultat, en un taller, etc. Però en aquell espai és imprescindible viure una experiència significativa a partir de l'encontre amb l'altre mitjançant el diàleg o la conversa per tal que es transformi en formació personal.

Com hem mostrat en el marc teòric, seguint Bachelard (ed. 2018), per conèixer el món és imprescindible habitar-lo, i només podem habitar el món establint relacions entre nosaltres i l'espai. Habitar-lo és viure'l amb intensitat, perquè en aquell lloc un s'hi troba com a casa: segur, confiat i acollit. La casa, segueix dient Bachelard, és l'espai on construïm la nostra identitat a mesura que anem construint el món, però el que ens vincula amb l'espai no són els límits materials, sinó les vivències i experiències viscudes que transformen l'espai en un espai habitat. És en aquests espais habitats on es troben les petjades dels qui l'han habitat i els qui l'habiten. Bachelard (ed. 2018; p. 25) esmenta: "Todo espacio realmente habitado lleva como esencia la noción de casa". Naturalment, quan Bachelard parla de la casa no vol dir el domicili que consta en el document d'identitat. El concepte *casa* per Bachelard té un matís fenomenològic, que és precisament el que hem volgut desenvolupar en el nostre treball, aplicant-lo als espais educatius.

Finalment, després de l'anàlisi dels resultats i la discussió, podem corroborar la hipòtesi que vam proposar al principi d'aquest treball sobre el concepte de topograma:

En el context de la formació inicial de mestres, el topograma constitueix una problematització de l'espai habitable, una reflexió sobre el lloc on explorar la trobada amb l'altre des d'un propòsit formador/educatiu.

6.1 Discussió

És important aclarir que aquesta "transició" no implica arribar a un destí de tipus "l'essència del topograma" sinó al contrari: es transita, que significa que s'obre un espai de parèntesi que permet anar més enllà dels fets concrets o observables, amb la finalitat d'arribar a les percepcions de les persones que hi habiten, en un sentit d'espai viscut. Un topograma podria ser, doncs, aquesta obertura explícita a l'espai educatiu com a espai viscut.

Per saber si un espai ha estat viscut, i hi han passat esdeveniments, cal fer-lo explícit. Per fer-ho només és possible a partir de la pràctica reflexiva de les vivències en els espais mitjançant els diaris de classe, les carpetes d'aprenentatge, anecdotaris, quaderns de bitàcola, etc. Aquesta és l'única manera de saber què ha passat en aquell espai.

2. Identificar quines haurien de ser les variables idònies del topograma pedagògic, variables com la relació i l'experiència d'aprenentatge d'un espai viscut i ètic.

Quan hem estudiat l'espai en el marc teòric, a partir d'antropòlegs, de filòsofs, de pedagogs i d'arquitectes hem anat extraient alguns elements importants dels seus discursos que ens han donat peu a pensar que podrien ser els elements necessaris per pensar un espai que transiti vers el topograma educatiu.

Aquests elements per fer el buidatge i l'anàlisi dels resultats, els hem convertit en unitats d'anàlisi que discutirem en els següents apartats

• RELACIONALITAT

Hem pogut comprovar al llarg de l'anàlisi de les narratives que tots els participants han coincidit en la importància de les relacions entre les persones. També hem vist

que s'ha definit *relacions entre persones* com la manera d'establir contacte amb l'altre, de connectar amb l'altre per conversar, per compartir històries, per debatre coneixement.

Alguns informants afirmen que els llocs de trobada són molt importants per poder confluïr i que es puguin donar les relacions entre les persones. També assenyalen que a situació de les persones en l'espai afecta en el tipus de relació que s'hi pugui donar.

És per això que els participants entrevistats proposen espais tipus àgors, espais de trobada, espais semicirculars, la plaça, etc. per establir relacions i diàleg, debats, etc. En definitiva compartir coneixements, sentiments, etc. Espais de creixement personal, professional, d'equips i projectes.

La idea de la plaça que algun participant ha suggerit ens recorda la idea de Campos (2019) del claustre d'algunes les universitats, lloc de trobada de la gent per parlar, dialogar, discutir, etc.

Com per exemple:

"FPE.2. Un àgora, no? Un lloc on la gent pogué confluïr, quedar-s'hi i tenir coses interessants penjades, i tenir converses."

En aquesta intervenció l'entrevistat proposa un lloc on quedar-se, la idea de quedar-se implica trobar-se a gust per poder viure una experiència amb l'altre mitjançant la conversa.

En la formació de les persones és imprescindible la relació amb l'altre. La trobada amb l'altre significa establir una relació de respecte. L'aprenentatge centrat en l'alumne implica el reconeixement des de la seva singularitat i desenvolupar la pedagogia de l'escola.

6.1 Discussió

Actualment, a les facultats s'hi estudien diferents estudis i és important establir ponts entre diferents àrees o departaments de coneixement. En el món globalitzat en què vivim no és coherent paralitzar el coneixement.

També és molt important la relació i el treball entre xarxes socials de diferents institucions i és molt important tenir present xarxes interestudis, entre els alumnes i ex-alumnes, entre alumnes i professors, entre alumnes i amb tot el personal que forma part de la institució creant comunitat educativa.

Sols coneixent i reconeixent l'altre podrem establir relacions que ens ajudaran a construir coneixement per comprendre el món, en el nostre cas seria comprendre el món educatiu. Les relacions cara a cara són imprescindibles en educació. Perquè les persones es construeixen en relació amb els altres, amb les coses i amb el món.

Podríem mostrar-ho a partir del següent diagrama⁸⁸:

Figura 10: Elements de la relacionalitat

88 © Maria-Antonia Miret.

Seguint Joan-Carles Mèlich (2019; p.350), podríem definir la relacionalitat en els següents termes: *l'essència de l'acte educatiu és la trobada cara a cara per conèixer-se i conèixer, per comprendre'ns i comprendre el món, per poder habitar en tota la seva complexitat. Aquests tipus de relacions ens permet existir i fer existir als altres.* Podem dir, doncs, que la relacionalitat és un element imprescindible en el topograma.

- **VERSATILITAT-FLEXIBILITAT**

El topograma ha de ser flexible o versàtil. Utilitzem aquests dos termes com a sinònims. Un espai versàtil o flexible és aquell que es pot adaptar a cada nova situació. Des de la perspectiva del topograma, diríem que la versatilitat o flexibilitat es manifesta des del moment en què les persones (o els educadors) que l'habiten el reorganitzen tenint en compte les pràctiques educatives que es volen fomentar.

Tenir clar aquest concepte és molt important perquè s'ha observat que alguns informants ens parlen d'espais multifuncionals o multiusos (o polivalents) com a sinònims de versatilitat o flexibilitat. Aquesta identificació conceptual no és correcta des de la perspectiva que adoptem en aquesta recerca. Els espais multifuncionals tenen diferents usos, es poden utilitzar per a activitats molt diferents, però això no vol dir que siguin flexibles. Posem-ne un exemple: a les llars d'infants hi ha una sala multiusos que anomenen la SUM. Aquesta sala s'utilitza per a diferents activitats, com per exemple reunions o festes de pares, fer tallers, racons, també per realitzar activitats motrius, entre d'altres. Aquesta sala, però, no és el concepte de versabilitat i flexibilitat que es defensa en aquesta tesi.

Observem a través de les narratives dels informants la confusió de conceptes:

6.1 Discussió

"EP-9.6.2. En general penso que han de ser polivalents, flexibles, adaptables, atractius, etc."

La majoria dels participants ha subratllat la importància de disposar d'uns espais flexibles perquè es puguin adaptar a diferents pràctiques docents i que no sempre es troben a les universitats, això pot ser degut en part a la forta tradició institucional que ha derivat en l'establiment d'espais fixos perquè sols hi ha havia una forma d'ensenyar.

Després de les diferents intervencions dels participants, podem dir que en una institució educativa hi ha d'haver diferents tipus d'espais per dur a terme diferents activitats, les quals han de ser versàtils i flexibles per practicar diverses estratègies metodològiques. Molts cops la versatilitat no serà causada pel mètode que es vulgui portar a terme, sinó per les formes de relació que es van establint entre professors i estudiants i aleshores entre tots es pensa la millor manera d'organitzar-les.

Per organitzar l'espai és necessari que el contingut dels espais sigui àgil, adaptable i fàcil de moure, com per exemple mobiliari amb rodes, mòduls per poder organitzar àgores, tarimes per a teatre, poder dividir l'espai en dues parts, la tecnologia necessària, etc. Aquestes propostes les han anat fent alguns dels experts. Poder reorganitzar els espais és imprescindible que el material sigui coherent i es puguin fer tots els canvis necessaris de manera àgil i sense contaminació acústica.

Arribem a la conclusió que els espais universitaris han de ser àgils i personalitzats. La versatilitat ens donarà poder donar resposta a les diferents necessitats metodològiques i perfils docents, com els diferents estils d'aprenentatge dels alumnes.

Ho sintetitzem en el quadre següent⁸⁹:

Figura 11: Espais versàtils

- **ESTÈTICA**

L'estètica és un element que fins ara no s'ha tingut gaire en compte en els espais universitaris.

89 © Maria-Antonia Miret.

6.1 Discussió

Normalment les aules universitàries tenen estructures que repliquen de manera estandarditzada un mateix model: la taula del professor i davant seu taules i cadires o cadires de braç en fila i unes al costat de les altres, les noves tecnologies (canons, ordinador, etc.). Són espais centrats en el professor i no en l'alumne.

Com hem vist en el marc teòric i també en les respostes dels participants entrevistats, els espais tenen influència en les persones. Perquè les persones éssers sensorials, i percebem tot el que està en l'entorn i els seus elements, que tenen una influència directa en la nostra experiència vital.

Vol dir que en la vivència de l'espai els qui l'habiten perceben un element harmònic o bonic dels espais que va més enllà de la bellesa, perquè els espais no són neutres, quan els observes t'expliquen el que hi passa. Quan els utilitzem, podem veure si hi ha harmonia amb tots els elements que en formen part, si són versàtils, lluminosos, etc.

La necessitat que els espais siguin harmoniosos, amables, aportin benestar i bellesa, ajuda les persones a habitar-los i viure les experiències educatives que es puguin donar en aquell espai.

Un espai pensat per a l'aprenentatge ha d'aportar a l'alumne la confiança, la tranquil·litat, etc. necessaris que l'hi predisposi.

Com deia Loris Malaguzzi (citada en Hoyuelos, 2004; p.37), l'espai és el tercer element de la relació educativa, perquè té molta importància en l'aprenentatge i és l'estratègia que connecta tots els elements que formen part de l'espai.

Com hem sintetitzat en el següent esquema⁹⁰

Figura 12: L'estètica dels espais

Per acabar, cal dir que l'embolcall on es doni el procés d'ensenyament-aprenentatge ha de transmetre harmonia entre tots els elements que el componen, de tal manera que tant els elements físics com la llum natural, la temperatura, el color de les parets, el material com els endolls, pissarres, elements informàtics, etc. i el mobiliari; tinguin una harmonia i un equilibri que convidin a quedar-s'hi perquè s'hi està bé.

90 © Maria-Antonia Miret.

- **NARRATIVITAT**

La narrativitat no ha aparegut com una categoria explícita ni a les entrevistes ni al focus grup. Sí que ha sortit, però, de manera indirecta quan els participants han fet referència a l'experiència del que passa en els espais.

Entenem que els espais habitats, vius, rics en experiències educatives, etc. als que es refereixen han de poder ser explicades per part tant dels docents com de l'alumnat. Sols explicant les experiències viscudes podran comprendre-les.

La pràctica reflexiva és bàsica tant per els professors com per els alumnes en formació. Als professors els suposa una reflexió sobre la pròpia pràctica per poder millorar-la i als alumnes els hi permet interioritzar millor l'experiència viscuda i ser capaços a partir de la reflexió construir sabers pedagògics.

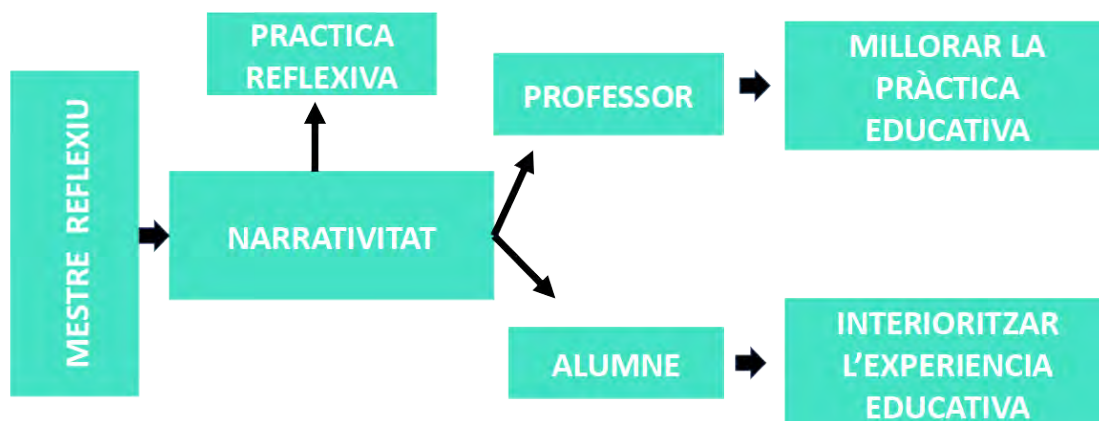
Per poder entendre els esdeveniments que succeeixen en l'acte pedagògic, cal una observació participant, cal veure les connexions que s'estableixen entre les persones que en formen part, així com també la construcció dels coneixements. En aquest sentit, cal subratllar que les narracions ens ajuden a millorar la pràctica, no són només teòriques, sinó que tenen una implicació en la vida quotidiana de les persones que intervenen en l'acció pedagògica.

Fernando Bárcena, en el seu llibre *La experiencia reflexiva en educación* (2005), escriu que aspectes com l'hospitalitat, el respecte, l'acollida, la natalitat o el tacte, no necessiten una recerca purament descriptiva, o analítica, a la manera de les ciències empíriconaturals, sinó més aviat una narració subjectiva entre els individus i el món, unes vivències en primera persona, singulars. En educació, segueix Bárcena, no calen verificacions ni deduccions, ni tan sols evidències pures, sinó tot el contrari. El que cal és una poètica, unes experiències viscudes pels protagonistes de l'acció educativa,

que resulten diferents per a cada persona però que aporten sentit i significat. L'educació, diu Bércena, és una experiència de sentit (Bércena, 2005; pp. 67-68).

Com hem sintetitzat en el següent esquema⁹¹:

Figura 13: Les narracions com a documentació educativa

- **APROPIAMENT**

Aquesta dimensió del topograma pràcticament no ha aparegut. Tanmateix, en alguna de les intervencions els entrevistats diuen:

EA.9.2. Si. La correcta assimilació de l'individu amb l'espai pot variar la seva capacitat de concentració, la capacitat de comunicació, la d'interacció de l'individu amb els estris amb els que ha d'aprendre, amb els altres individus personalment, amb el docent i amb el grup.

Podem observar en aquesta narrativa que l'entrevistat parla d'assimilar correctament l'espai. Ho interpretem des de l'apropiament perquè d'ell depenen els tipus de relacions i aprenentatges que es puguin donar.

91 © Maria-Antonia Miret.

6.1 Discussió

Un altre exemple el podem veure en aquesta intervenció:

"EP-6-3.4.- Els espais són una manera de personalitzar i de retenir allò que fan. En el cas de la universitat, trobo que les aules són uniformadores i no deixen que els estudiants puguin fer-se seu aquell espai i puguin compartir amb la resta de companys allò que han fet o que estan fent."

Aquest entrevistat parla de fer-se seu l'espai, que és sinònim d'apropiar-se. Per poder entendre aquesta idea posarem un exemple: imaginem-nos que arribem en un pis que hem llogat i el comencem a decorar posant-hi mobles, cortines, llibres, etc. per la necessitat que sigui reconeixible, acollidor i habitable per a nosaltres. Això és apropiat-se l'espai. Això també passa en els espais educatius. Si observes els alumnes quan entren a l'aula, t'adones que busquen el seu lloc, no qualsevol, perquè normalment sempre es distribueixen en l'espai de la mateixa manera. Mouen la cadira i se la posen de la seva manera, etc. Necessiten sentir-se bé i busquen el seu lloc.

Brullet (1998) ens explicava que per poder habitar en un espai i poder viure l'experiència educativa, el primer que l'ésser humà ha de fer és trobar-s'hi acollit, trobar-s'hi a gust, etc., perquè sols quan un es troba bé i segur en un espai se'l pot apropiat i habitar-lo.

Bachelard (ed. 2018) en el seu llibre explica que necessitem aprendre a habitar els espais, concretament ell parla de la casa, per comprendre el món interior i el món exterior. I és a partir de l'apropiació dels espais que podem habitar-los.

Apropiat l'espai vol dir fer-te'l teu, i un se'l fa seu quan s'hi troba acollit, s'hi troba bé i a gust. Pensem que aquest element és imprescindible pel topograma, ja que sinó habitem els espais educatiu no hi ha possibilitat d'esdeveniment ni d'aprenentatge.

En aquest esquema ho hem representat⁹²:

Figura 14: Procés d'apropiar-se l'espai

- ÈTICA

L'educació és un esdeveniment ètic. L'ètica no s'entén només com una finalitat possible de l'educació, sinó com la seva condició de possibilitat. Sense ètica sense una relació de responsabilitat, d'acolliment, d'hospitalitat entre educador i educand, l'educació no és possible, queda reduïda a ensinistrament o adoctrinament (Bárcena i Mèlich, ed. 2014). Però perquè sigui possible la relació educativa, els espais també han de ser ètics. Entenem per espais ètics aquells que fan possible una relació cara a cara, d'alteritat, on l'altre no sigui contemplat com a categoria sinó com a nom propi, com a diferent, com a únic, com a singular. Un espai és ètic des del moment en què la relació cara a cara esdevé central. Una característica de l'espai ètic també seria el respecte a tot allò que va més enllà del propi subjecte singular, del nom propi, per exemple el medi ambient i els objectes que en formen part.

Com hem vist en els resultats, hem vist que els entrevistats parlen de les relacions cara a cara, d'acompanyar els alumnes en la seva formació, compartir mestres alumnes, respectar les necessitats individuals dels alumnes, etc.

92 © Maria-Antonia Miret.

6.1 Discussió

En la trobada educativa l'acolliment és imprescindible perquè és puguin donar relacions de confiança entre el docent i discent, perquè és puguin donar l'hospitalitat, acompanyament i estar atent a les demandes de l'altre.

En aquest esquema ho hem representat⁹³

Figura 15: L'ètica en l'educació

• PRIMERES CONCLUSIONS

Com ja hem comentat i acceptat en la discussió definim el topograma com:

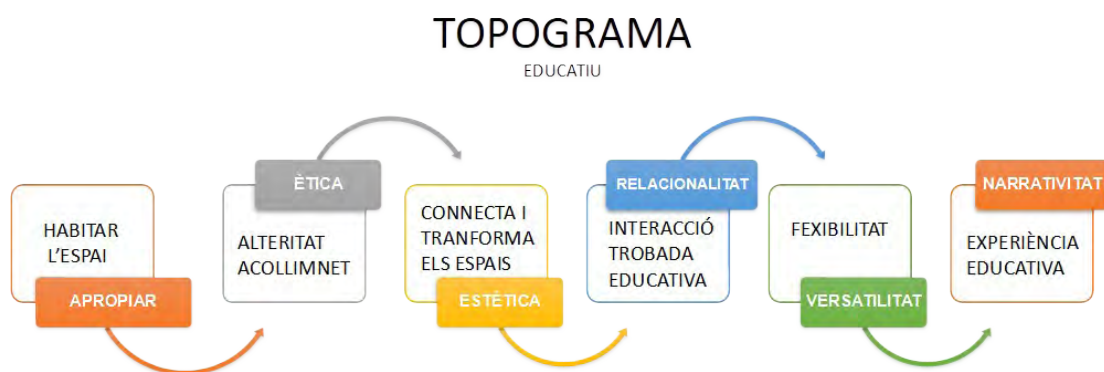
En el context de la formació inicial de mestres, el topograma constitueix una problematització de l'espai habitable, una reflexió sobre el lloc on explorar la trobada amb l'altre des d'un propòsit formador/educatiu.

93 © Maria-Antonia Miret.

El topograma està més a prop de l'atenció que no pas de la intenció. No és la intencionalitat, com sempre es sol dir, la base de l'espai educatiu o de l'encontre (atès que un espai adoctrinador o ensinistrador també seria intencional), sinó allò que es podria anomenar, seguint Joan-Carles Mèlich (2019), atencionalitat, és a dir, l'acollida, l'hospitalitat o, en una paraula ètica.

I els elements que componen el topograma després de la discussió són⁹⁴: Elements del topograma educatiu

Figura 16: Elements del topograma educatiu

Els topogrames educatius s'han de poder habitar a partir de l'apropiació i això només serà possible quan esdevinguin acollidors, amables i tots els seus elements estiguin disposats a partir d'una lògica que transmeti calma i tranquil·litat. Recordem que, en aquests espais, les persones estan reconegudes en la seva singularitat (en tant que noms propis), i es relacionen entre si i amb el món mitjançant la trobada en uns espais flexibles. És en aquests espais on serà possible (o hauria de ser-ho) l'experiència educativa.

94 © Maria-Antonia Miret.

- **OBJECTIUS:**

3. Analitzar els espais de la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació i de l'Esport. Blanquerna des d'una reflexió sobre els espais en clau de topograma.
4. Esbrinar si la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació i de l'Esport transita vers el topograma i de quina manera la reflexió d'aquesta recerca hi pot contribuir.

Per poder donar resposta als objectius 3 i 4 hem partit de les unitats d'anàlisi sorgides del marc teòric, i, també, sobre què pensen els professors i alumnes respecte la temàtica.

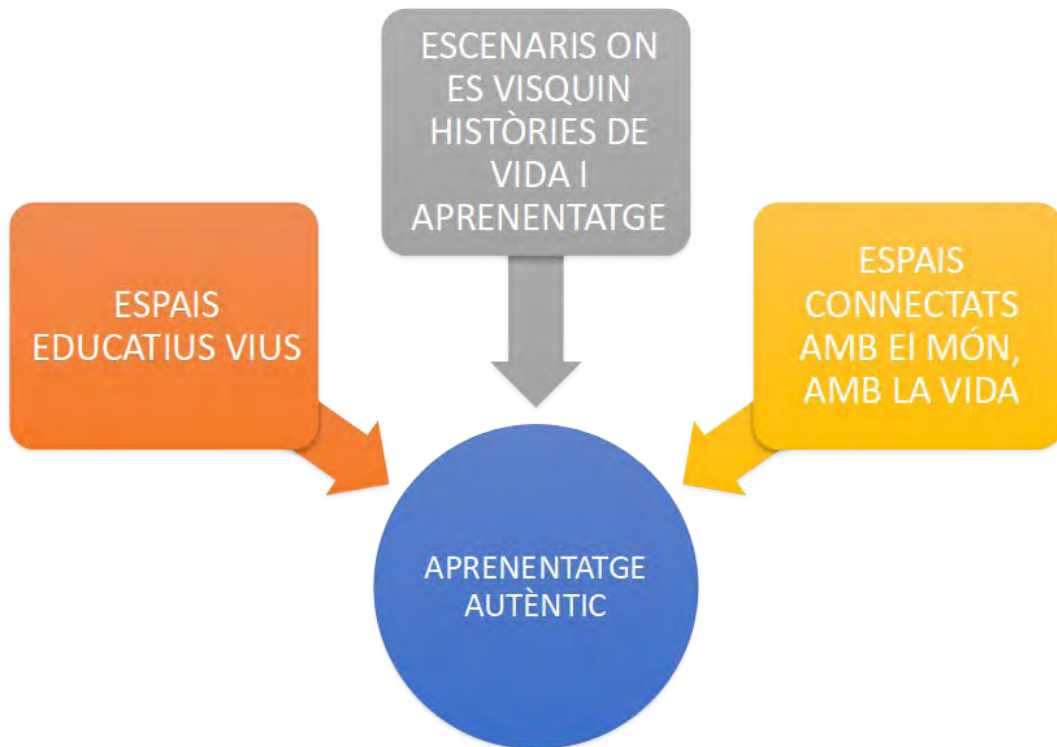
Respecte al concepte d'espai educatiu, els participants han coincidit a l'hora d'expressar les seves idees sobre l'espai utilitzant la mateixa terminologia: llocs, escenaris, zones, espais educatius, entre d'altres. També comenten que l'espai és un element vital per a la influència en l'aprenentatge, per tant, que hi ha d'haver vida.

Els participants defensen que s'han de repensar els espais, trencant amb la pedagogia clàssica, i pensar en espais vius. Espais on la trobada amb l'altre sigui la font d'aprenentatge a partir de les experiències viscudes i compartides. En altres paraules, en escenaris, com si fóssim en el gran teatre de la vida, en què cadascú, des de la seva singularitat i reconeixement, actua i comparteix històries de vida i d'aprenentatge. Espais on l'interior connecti amb l'exterior, perquè els coneixements es relacionin amb la realitat, com el sistema polític, social, escolar...

La qualitat formativa ve donada per poder construir coneixement a partir de la reflexió amb la realitat més propera per poder-la comprendre i poder donar respostes a les necessitats del moment. Per tant, parlem d'un aprenentatge autèntic.

Aquesta idea es veu representada a la següent figura⁹⁵:

Figura 17: Elements de l'aprenentatge autèntic relacionats amb l'espai.

Una altra idea important és la de l'espai com a relació d'alteritat, és a dir, un espai on es pugui acollir i tenir cura de l'altre. Aquestes qüestions són imprescindibles perquè es doni la relació ètica. Això ho podem observar en aquesta intervenció:

"EPF 2.2: Un espai educatiu ha de poder i ha de saber "acollir l'altre"."

Els informants també parlen d'escoltar a l'altre, d'establir relacions de confiança i de la importància de l'alumne com a centre de l'aprenentatge.

"EAF.1-2.3: Que tots ens puguem veure les cares quan ens expressem o quan estem escoltant als altres. Es crea un ambient de molta més confiança per poder expressar la nostra opinió personal."

95 © Maria-Antonia Miret.

6.1 Discussió

"EPF1.2.6: Això requereix però, més enllà dels sistemes oficials establerts de participació, trobar maneres més creatives i suggerents d'escoltar la seva veu i de fer-los sentir més protagonistes en general de la dinàmica de la facultat."

N'hi ha d'altres que assenyalen que l'educació ha de tenir una certa improvisació per part dels mestres a fi d'atendre les necessitats o demandes dels alumnes. Interpretem que el perfil del mestre ha de ser reflexiu i flexible per donar resposta a les demandes d'altri. Veiem-ne un exemple:

"EPF6.2.2: I que permet improvisar l'acció docent. Aquest punt és clau. No tot és seguir el guió, la programació i la planificació. Malgrat sigui clau tenir la programació clara del que cal fer, també és clau poder sortir-ne."

Aquestes aportacions ens acosten a Bárcena i Mèlich (ed. 2014) quan diuen:

"El rostro hace de la educación responsabilidad, compasión. El otro, en su rostro, se me aparece "de frente", "cara a cara". El rostro es "presencia" no de una imagen, sino de una voz. En el sustrato de la idea de infinito se encuentra la ética. La ética no comienza con una pregunta, sino como una respuesta demanda del otro hombre. Esto es lo que significa heteronomía: responsabilidad para con el otro. Una responsabilidad que no se fundamenta ni se justifica en ningún compromiso previo, sino que es la fuente de todo pacto y de todo contrato. La responsabilidad, entonces, es la condición de la libertad, es una responsabilidad anterior a todo compromiso libre." (p. 150)

Des d'aquesta perspectiva, i tenint en compte tant la vessant humanística i la metodologia personalitzada de la FPCEE-Blanquerna, hem observat, a partir de les narratives dels entrevistats, que hi ha una preocupació envers els alumnes per tal que siguin el centre de l'aprenentatge i, per tant, que en els espais es doni aprenentatge autèntic, flexible, relacional i vivencial.

En les narratives dels alumnes en què expressen les seves vivències observem que demanen d'espais de trobada que convidin al treball en grup. Valoren positivament les noves aules i veuen la necessitat de millorar-ne d'altres, perquè necessiten que siguin més còmodes, agradables, etc. quan les habiten i experimenten processos d'aprenentatge.

Els nostres informants també ens parlen de la importància que aquests espais siguin versàtils, flexibles... Per exemple:

"EPF 2.5.- Un bon espai educatiu és aquell que pot transformar-se amb facilitat,..."

"FPF8.2.3: Un aula que es pugui anar transformant en la línia d'aquestes aules que tenim".

Els espais, ens diuen, s'han de poder adaptar a les diferents estratègies metodològiques dels diferents docents i poder generar les màximes oportunitats de participació i aprenentatge per a tots els alumnes

És necessari que la transformació de l'espai es pugui fer de forma àgil, sigui senzilla i simple, sense contaminació acústica i ràpida. Espais flexibles i modificables, incorporant particions mòbils, així com també, mobiliari lleuger i configurable, que es pugui adaptar al moment. També proposen que el mobiliari tingui rodes, que l'espai estigui ben connectat i amb interruptors en diferents llocs posant per exemple les aules renovades, com ara l'aula Santander.

La idea de comptar amb diferents escenaris d'aprenentatge, i que aquests siguin flexibles, pot generar ambients més propicis a generar experiències d'aprenentatge més centrades amb els alumnes.

6.1 Discussió

D'altra banda, defensen espais on es pugui donar la relacionalitat, element bàsic pels participants, que han coincidit dient que les relacions són bàsiques per a l'aprenentatge. Les paraules més utilitzades en les seves narratives són: trobada educativa, relació educativa, diversitats de relacions entre iguals, entre professors i alumnes i intergeneracionals, i també parlen de comunicació, interacció i intercanvi.

Per totes les narratives dels informats queda clara aquesta necessitat que les persones es puguin trobar, relacionar-se i interactuar per construir coneixement professional i identitari. A més a més, mostren la necessitat de disposar de més espais de trobada a la Facultat, ja sigui en format d'àgors, o en espais de treball o en els espais exteriors, etc. perquè la gent pugui dialogar de manera calmada i relaxada.

També han mostrat la importància de l'estètica en els espais i sobretot en una facultat d'educació. Veiem-ne algun exemple il·lustratiu:

"FPF6.1.3: un altre punt és l'estètica dels espais i més en una facultat d'educació els espais han de ser bonics i han de ser agradables."

"EPF8.6.3: Un altre aspecte important és la bellesa dels espais, tal com diu Nathan Rogers, la bellesa no és un luxe, sinó un dret."

Respecte l'última narrativa volem donar èmfasi a la idea de Nathan Rogers en què ens parla de la importància de la bellesa en els espais com un dret i no pas com un luxe, atès que aquests espais són un element més que educa. Estem d'acord amb els informants que els entorns educatius condicionen l'ànim de les persones que l'ocupen. Des d'aquesta perspectiva, els informants proposen que els espais siguin estètics, funcionals i harmònics perquè ajudin al benestar de les persones.

Hem observat durant la recerca, a partir de les aportacions de tots els participants, que la importància no és que els espais siguin bonics, sinó que tinguin una estètica

determinada per tal que tots els elements que la componen tinguin una harmonia. L'estètica va més enllà de la bellesa, ja que implica una coherència entre tots els elements: des dels elements materials i físics, que transformi l'espai en un lloc agradable, que el personalitzi, que ajudi les persones a apropiarse'l i habitar-lo de forma experiencial.

En l'anàlisi dels resultats, observem que els participants no han utilitzat la paraula *apropiament*, tal com s'ha definit en el marc teòric, per il·lustrar la necessitat de les persones d'habitar els espais. Però, en canvi, han parlat de fer-se seu l'espai. Per nosaltres aquesta és una altra manera d'expressar apropiament. Apropiar-se un espai és, doncs, com diuen els participants, fer-se'l seu. Aquesta idea, defensada per ells mateixos, és bàsica per poder habitar l'espai i viure l'experiència.

Hi ha una aportació d'un dels informats que creiem que és important comentar-la:

"EPF9.1.4.2: Un espai resulta educatiu quan, els qui l'habiten, hi troben la seva empremta, se'l poden fer seu, el poden transformar..."

Aquesta intervenció ens fa reflexionar sobre la necessitat de les persones de fer-se seu l'espai. Els veritables espais educatius són aquells espais rics, estèticament amables, on les persones que l'habiten se'l fan seu. Allà s'hi troben acollits, reconeguts, segurs, a gust, perquè les relacions que allà s'hi donen són cara a cara, de respecte, d'escolta i personalitzats. Espais on l'alumne és el centre de l'aprenentatge, espais on es viuen experiències, hi passen coses i esdeveniments de l'acte educatiu.

Per acabar la discussió, hem de comentar que en l'anàlisi la paraula *narració* no ha sortit a l'anàlisi, però, en canvi, ha sortit "lloc on passen coses", "esdevenen coses", "experiència del que passa". Això ho veiem en les següents exemples:

6.1 Discussió

"EPF 12.2.3: diguem que una relació queda marcada entre les coses que estan passant i el lloc on esdevenen, dit d'un altre manera, el lloc on esdevenen aquestes coses que passen interacciona, influència, impacte en aquestes coses que passen."

"EPF9.1.1: són (referint-se a l'espai) l'embolcall de la pròpia experiència, del que ens passa, són els llocs que habitem i transitem i, per tant, on aprenem, ens divertim, estimem, ens trobem, acomiadem...cada moment l'hem viscut en un espai. Per això la nostra vida està feta de moments i d'espais."

Seguint a Schön (1992), la professió docent s'ha d'entendre com una activitat reflexiva i artística. La reflexió sobre la pràctica és un tipus de coneixement que ha d'ajudar el docent a comprendre les situacions d'aprenentatge. A partir de la reflexió, cal millorar les situacions d'aprenentatge mitjançant la recerca d'estratègies que satisfacin i ajudin a millorar els moments de complexos, d'incertesa i de contingència que es donen a l'aula. Complementant aquesta idea, Arendt (citada a Bárcena i Mèlich) explica:

"La "acción" es creadora de historia. pero esta "historia" ha de entenderse como una crónica, como un relato o como una narración. Podríamos decir incluso que mientras actúa, el agente, propiamente no sabe lo que "hace"(ed. 2014; p. 99).

Com diu el text, els docents, quan exerceixen la seva professió, han de tenir unes intencions, metes o finalitats que vulguin aconseguir. Totes les seves accions aniran encaminades cap a la consecució de la fita, però, no serà fins al final de l'acció, i a partir de la reflexió, que sabrem si s'ha aconseguit. En altres paraules, en recordar l'acció, el docent s'adonarà si han passat coses inesperades pel camí que han fet canviar la pràctica. També l'ajudarà a analitzar si la resposta davant la novetat

inesperada era la correcta. I és per això que aquesta reflexió sobre la pràctica és important que els alumnes de la Facultat d'Educació també la dugin a terme.

- **Segones conclusions: el cas pràctic**

Els informadors, al llarg de les narratives, han anat valorant els espais de la Facultat, però al mateix temps, han anat proposant algunes millorares en alguns dels espais.

Per exemple, han parlat de la necessitat de crear espais més acollidors i estèticament amables i personalitzats, és a dir, tant el continent com el contingut ha de tenir un equilibri i una harmonia perquè s'hi puguin donar les relacions entre les persones que els habitin. És important que els espais no estiguin sobrecarregats, però tampoc al contrari, minimalistes. L'espai ha d'estar compost per diferents elements que tinguin la seva funcionalitat sense perdre l'elegància, espais amples, que aportin simplicitat i serenor, perquè tota estètica dels espais incideix en la dignitat de les persones que conviuen en l'espai. També parlen d'espais personalitzats i únics, com per exemple el fet de posar nom d'un pedagògic o un artista a l'espai, el qual dona un tret diferencial.

Verbalitzen, també, la necessitat de crear més espais de trobada i zones de treball per als alumnes per tal que puguin crear un bona atmosfera de conversa, de diàleg, etc. Proposen aprofitar més tots els espais i racons de la Facultat, com per exemple: els interblocs interns i externs de la facultat. Els entrevistats comenten que en l'actualitat és essencial que els espais siguin flexibles, és a dir, que es puguin modificar. Per tant, que incorporin particions mòbils, així com mobiliari lleuger, ben connectats, armaris per posar-hi materials i que tinguin endolls en diferents parts dels espais, entre molts altres aspectes. Per poder experimentar diferents pràctiques docents, defensen la necessitat de millorar la part exterior en una zona més verda, amb espais de trobada per als alumnes i petits espais per fer-hi algun seminari.

6.1 Discussió

Finalment, voldríem remarcar la importància de la narració i documentació de tot el que passa en els espais, és a dir, les vivències, les històries viscudes, els projectes, els reptes, les activitats...que malauradament no s'acaben de portar a la pràctica en molts dels centres universitaris.

En la FPCEE-Blanquerna hi passen (i succeeixen o esdevenen) moltes coses. En els espais dels graus d'educació s'hi viuen moments extraordinaris i no tenim documents (ni narracions) on s'expliciti el que passa en l'espai, les experiències viscudes dels alumnes. En el cas pràctic hi trobem una documentació fotogràfica d'experiències en els espais de la Facultat, però, tanmateix, no estan narrades ni documentades. Recordem la importància de les narracions, les quals ajuden a evidenciar les experiències i aprenentatges. En les enquestes d'avaluació de les assignatures no recullen l'experiència del topograma i en canvi contemplen la docència com un resultat final. Afegir una documentació sobre el procés i l'experiència completaria la perspectiva sobre com ha anat una matèria.

Interpretem, després de la reflexió, que el participants proposen alguna millora en els espais de la facultat si realment es vol transitar vers el topograma.

6.2 Conclusions i limitacions i prospectiva de la recerca

6.2.1 Conclusions finals

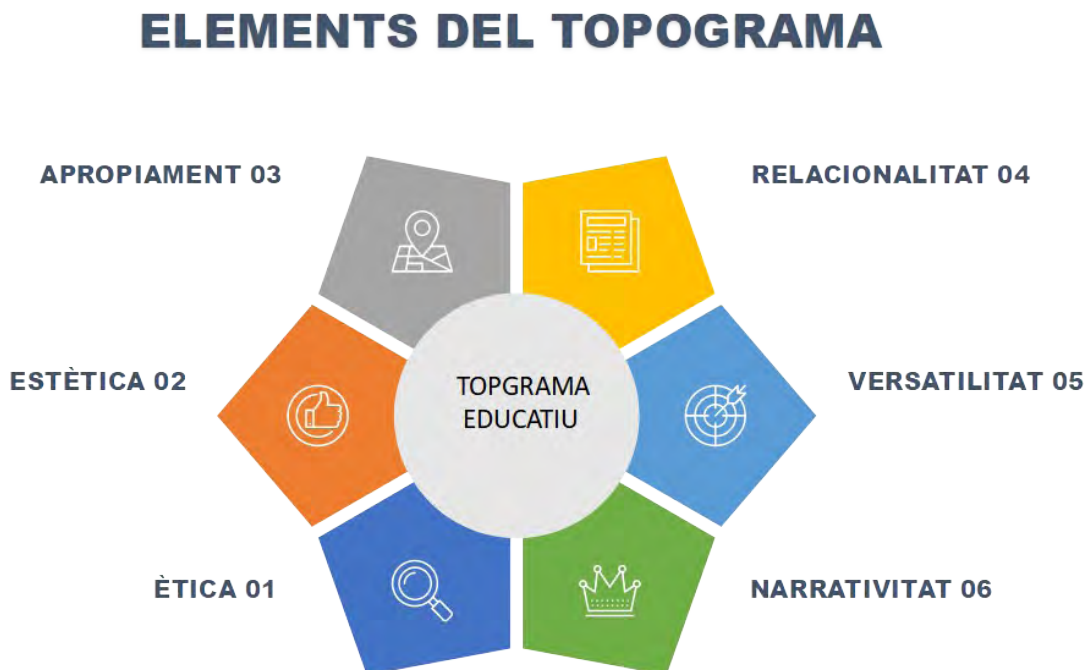
Arribats al final del viatge d'aquesta recerca, i com a conclusió final, voldríem posar de manifest que la nostra aportació a la pedagogia ha estat sobretot l'aportació d'un concepte que ha de facilitar una visió de l'espai educatiu: el topograma.

Recordem que hem definit el topograma de la manera següent:

En el context de la formació inicial de mestres, el topograma constitueix una problematització de l'espai habitable, una reflexió sobre el lloc on explorar la trobada amb l'altre des d'un propòsit formador/educatiu.

En segon lloc, hem analitzat els elements o variables que formen part del topograma. Després de l'anàlisi, hem arribat a la conclusió que són els següents⁹⁶:

Figura 18: Síntesi del topograma

En tercer lloc, hem observat que, a l'aplicar les variables del topograma als espais de la FPCEE-Blanquerna, les narratives dels participants a la recerca han mostrat la necessitat d'alguna millora en espais de la Facultat perquè aquesta transiti en el

96 © Maria-Antonia Miret.

6.2.1 *Conclusions finals*

topograma. Però aquest trànsit vers el topograma ha de ser narrat per saber com s'habiten els espais i les experiències.

Per finalitzar, ens agradaria que aquesta recerca fos útil, que ajudi a prendre consciència de la influència del topograma en la docència universitària, així com en altres etapes educatives. En poques paraules, que els espais ajudin els docents a replantejar les pràctiques docents per millorar la qualitat universitària.

6.2.2 **Limitacions**

Atès que és un estudi de cas a partir del mètode etnogràfic, una de les limitacions que ens podem trobar és la interpretació de les narratives, perquè, com diu Van Manen (2003), la descripció fenomenològica no deixa de ser una interpretació. Per tant, sempre hi haurà la possibilitat que hi hagi una altra interpretació complementària, o fins i tot una nova descripció més rica o profunda.

Una altra limitació afecta directament l'accés als espais. Ens hem trobat que la pandèmia de la COVID-19 ha impedit observar directament els espais. D'altra banda, també a causa de la pandèmia, moltes de les entrevistes s'han hagut d'enviar per correu electrònic i no s'han pogut fer presencialment.

6.2.3 **Prospectiva de la recerca**

Aquesta recerca obre un eix d'investigació, un camp temàtic i epistemològic en pedagogia, a partir de la idea del topograma encarnat en les narratives pedagògiques. En aquest sentit, creiem que seria interessant, en un futur, poder analitzar les experiències d'ensenyament-aprenentatge en els espais educatius a la

universitat a partir de narratives, vídeos, o fotografies, és a dir, aprofundint en diverses formes d'imaginar i de documentar els espais educatius. Fora avinent treballar directament amb la visió dels docents sobre l'apropiació dels espais: com donen raó del que passa en l'espai, quin tipus de relacions hi tenen lloc, com donen sentit a l'aprenentatge, com es construeix el coneixement, etc. Aquesta orientació contribuiria a concretar la teoria pedagògica que hem desenvolupat a la tesi, orientant-la vers una pluralitat de formes de transició de l'espai cap al topograma, tenint en compte les dimensions d'anàlisi que hem definit en aquest treball inicial.

REFERENTS BIBLIOGRÀFICS

7 REFERENTS BIBLIOGRÀFICS

AAVV. (2001). *Pedagogías del S. XX*. Madrid. Cuadernos de pedagogía-CISSPRAXIS.

AAVV. (2010) *Els marges de la moral. Una mirada ètica a l'educació*. Graó. Col·leccions: Micro-Macro Referències.

Acaso, M. (2013). *Reduolution. Hacer la revolución en educación*. Barcelona. Paidós contextos.

Koselleck, R. (2001). *Los espacios del tiempo: estudios sobre la historia*. Paidós. col. *Pensamiento contemporáneo* n. 66.

Adedokun, O., Parker, L., Henke, J. y Burgess, W. (2017). *Percepciones de los estudiantes de un espacio de aprendizaje del siglo XXI*. *Revista de espacios de aprendizaje*, 6 (1). Obtenido de <http://libjournal.uncg.edu/jls/article/view/1339>.

Arendt, H. (1996). *Entre el pasado i el futuro*. Península.

Augé, M. (1993). *Los no lugares. Espacios de anonimato. Una antropología de la sobremodernidad*. Ed. Gedisa.

Bauman, Z. (2002). *Modernidad líquida*. Fondo de Cultura Económica.

Bauman, Z. (2007). *Los retos de la educación en la modernidad líquida*. Gedisa.

7 REFERENTS BIBLIOGRÀFICS

Bautista, G; Escofet, A; López, M. (2012). *El espacio de aprendizaje en la universidad: Codiseño de entornos innovadores. Colección: Cuadernos de Docencia Universitaria*. n. 42. Octaedro. Editorial.

Bárcena F. (2005). *La experiencia reflexiva en educación*. Paidós.

Bachelard, G (2018). *La poética del espacio*. Fondo de Cultura Económica.

Bárcena, F; Mèlich, J.C. (2000). *La educación como acontecimiento ético*. Paidós.

Bárcena, F; Mèlich, J.C. (2014). *La educación como acontecimiento ético. Nueva edición revisada*. Argentina Miño y Dávila.

Berga, A. (2016). *Universitat Ramon Llull. 25 anys 1991-2016*. Universitat Ramon Llull.

Bollnow, O.F. (1969). *Hombre y espacio*. Editorial Labor.

Bondioli A; Nigito, G. (2011). *Tiempos, espacios y grupos*. Graó.

Brooks, D. C. (2011). *Space matters: the impact of formal learning environments on student learning*. *British Journal of Educational Technology*, 42(5), 719-726.

Brullet, M. (1998). L'Arquitectura des espais educatius. *Temps d'Educació*, 19 (1r semestre). Recuperat: <https://core.ac.uk/download/pdf/39104917.pdf>

Byers, T. (2015). *The empirical evaluation of the transition from traditional to New Generation Learning Spaces on teaching and learning*. *Terrains 2015. Mapping Learning Environment Evaluation across the Design and Education Landscape: An International Symposium for Research Higher Degree Students* (pp. 32-41).

Cabanellas, I; Eslava C (coords). (2005). *Territorios de la infancia. Diálogos entre arquitectura y pedagogía*. Graó.

Campos, P. (2009). La Educación, un hecho espacial: el “Campus Didáctico” como arquitectura para el Espacio Europeo de Educación Superior. Recuperat a: http://dspace.ceu.es/bitstream/10637/5717/1/pags99_121.pdf.

Campos, P. (2018). *Arquitectura, urbanismo y educación: hacia una dimensión didáctica del espacio*. Fundación sm.

Campos, P. i Wilson, R (2019). Formación humana y universidad: el aporte del espacio físico. Anales de la Real Academia de Doctores, ISSN 1138-2414, Vol. 4, Nº 3, 2019, págs. 294-343. Recuperat: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7207160>

Cela, J.; Palou, J. (1997). *El espacio. Cuadernos de Pedagogía*, núm. 254.

Cisneros, A; Quintana, J. (2018). *Educació Relacional. Deu claus per una pedagogia del reconeixement*. Fundació SM.

Coll,C.; Martín, E.; Mauri, T.; Miras, M.; Onrubia, J.; Solé, I.; Zabala, A. (1993). *El constructivismo en el aula*. Editorial Graó Biblioteca Aula 2.

Dahlberg, G.; Moss, P.; Pence A. (1999). *Més enllà de la qualitat. Temes d'infància*. 34.

Delors, J. (1996). *Educació: Hi ha un tresor amagat a dins*. Centre UNESCO de Catalunya.

Dewey, J. (1989). *Cómo pensamos. Nueva exposición de la relación entre pensamiento reflexivo y proceso educativos*. Paidós.

7 REFERENTS BIBLIOGRÀFICS

Dori, Y., Belcher, J., Besette, M., Danziger, M., McKinney, A. y Hult, E. (2003). Technology for active learning. *Materials Today*, 6, 44-49.

Douglas, D. y Gifford, R. (2001). *Evaluation of the physical classroom by students and professors: a lens model approach*. *Educational Research*, 43, 295-309

Duch, L. (1997). *La educación y la crisis de la modernidad*. Paidós Educador. núm.128

Duch, L. (2010). *Religió i comunicació*. Fragmenta Editorial.

Duch, L. i Mèlich, J.-C. (2004). *Ambigüitats de l'amor*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Duch, L. (2019). *Vida cotidiana y velocidad*. Herder.

Durkheim, E. (1975) . *Educación y sociología*. Ediciones Península.

Esquirol, Josep M. (2015). *La resistència íntima. Assaig d'una filosofia de la proximitat*. Quaderns crema.

Esquirol, Josep M (2021). *Humà, més humà. Una antropologia de la ferida infinita*. Quaderns crema.

Frankl, V. (1991). *El hombre en busca de sentido*. Herder.

Freire, P. (1998). *La educación como practica de la libertad*. Siglo XXI Editores.

Fontanet, A.(2017). Adequació del perfil del mestre davant les necessitats socioeducatives actuals: consideracions i propostes per a la formació inicial.

C.I.F. G: 59069740 Universitat Ramon Llull Fundació Rgtre. Fund. Generalitat de Catalunya núm. 472 (28-02-90)

Recuperat:file:///Users/joanmelich/Downloads/TESI%20DOCTORAL%20ANNABEL%20FONTANET%20I%20CAPARR%C3%93S.pdf.

Foucault, M. (2005). *Historia de la sexualidad 2: el uso de los placeres*. Editorial S.XXI.

Fullat, O. (1992). *Filosofías de la educación*. Paidea Ceac.

Gadamer, H.G. (ed. 2001). *Verdad y método*. Ed. Sigueme.

Gadamer, H.G. (ed. 2000). *El problema de la conciencia histórica*. Ed. TECNOS.

Gairín (2000). Cambio de cultura y organizaciones que aprenden. *Educación* 27 P.31-85).

Recuperat: <file:///Users/joanmelich/Downloads/20734-Texto%20del%20art%C3%ADculo-20658-1-10-20060309.pdf>

Galán, V. (2011). La adaptación de los métodos de enseñanza al plan Bolonia. *Revista digital para la difusión del conocimiento del Instituto Econospéride nº 4*
<http://www.extoikos.es/n4/pdf/17.pdf>

Gallifa, J (2019). Blanquerna (2948-2018): *Evolució del projecte d'educació superior i aportacions a la pedagogia universitària*. Pagès editors.

Grondin, J. (2008). *¿Qué es la hermenéutica?*. Herder.

Heidegger, M. (2015) *Construir Habitar Pensar*. La oficina Ediciones.

Heidegger, M. (1977). *El ser y el tiempo*. Fondo de cultura Económica.

Hoyuelos, A. (2001). Loris Malaguzzi. Pensamiento y obra pedagógica. tema del mes: Entre la escucha y el respeto. *Cuadernos de Pedagogía* num. 307.

7 REFERENTS BIBLIOGRÀFICS

Hoyuelos, A. (2004). *La ética en el pensamiento y obra pedagógica de Loris Malaguzzi*. Octaedro.

Hoyuelos, A. (2006). *La estética en el pensamiento y obra pedagógica de Loris Malaguzzi*. Octaedro.

Hoyuelos, A. (2007). Documentación como narración y argumentación. *Aula de infantil*, núm. 39 (setembre-octubre, 2007), pàg. 5-9.

Husserl, E. (1985). *Ideas relativas a una fenomenología pura y una filosofía fenomenológica*. FCE.

Husserl, E. (2010). *Lecciones de fenomenología de la conciencia interna del tiempo*. Trotta

Husserl, E. (2011). *La idea de la fenomenología*. Herder,

Jamieson, P. K., Fisher, T., Gilding, P., Taylor, J. y Trevitt, A. (2000). Place and space in the design of new learning environments. *Higher Education Research and Development*, 19, 221-236.

Jefatura del Estado. Ley Orgánica 1/1990, de 3 de octubre, de Ordenación General del Sistema Educativo. «BOE» núm. 238, de 4 de octubre de 1990.

Jefatura del Estado. Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación. «BOE» núm. 106, de 04/05/2006.

Malpica, F. (2013). *Calidad de la practica educativa*. Graó.

Manen Van, M. (1998). *El tacto en la enseñanza*. Paidós.

Manen, M. van (2003). *Investigación educativa y experiencia de vida*. Barcelona. Idea Books, S:A.

Marchand, G. C., Nardi, N. M., Reynolds, D. y Pamoukov, S. (2014). The impact of the classroom built environment on student perceptions and learning. *Journal of Environmental Psychology*, 40, 187-197. Recuperat: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0272494414000589>

Mèlich, J.C.(2010). *Ética de la compasión*. Herder.

Mèlich, J.C. (2019) *La sabiduría de lo incierto. Lectura y condición humana*. Tusquets Editores.

Mèlich, J.C.,(2021) *La fragilidad del mundo. Ensayo sobre un tiempo precario*. Tusquets Editores

Merieu, P. (1998). *Frankenstein educador*. Laertes.

Morin, E (1990). *Introducción al pensamiento complejo*. Gedisa.

Morin, E. (2001). *Los siete saberes necesarios para la educación del futuro*. Paidós. Colección Studio.

Morin, E. (2001). *La mente bien ordenada*. Sex Barral.

Nair, P. (2016). *Diseño de espacios educativos. Rediseñar las escuelas para centrar el aprendizaje en el alumno*. Fundación SM. Biblioteca Innovación Educativa.

Noveduc Libros (abril 2021). *Pedagogía del nivel inicial: mirar el mundo desde el jardín*, con Daniel Brailovsky, Jorge Larrosa y Carlos Skliar. [Video]. Youtube <https://youtu.be/d3fa7hGsgpw>

7 REFERENTS BIBLIOGRÀFICS

Pagès, A. (2005). Bases hermenèutiques de l'educació: vers una lectura pedagògica de H. G. Gadamer. *Temps d'Educació*, 29, p.167-187. Recuperat: <https://raco.cat/index.php/TempsEducacio/article/view/126421/176674>

Perrenaud, P. (2004). *Desarrollar la practica reflexiva en el oficio de enseñar*. Graó.

Ramos, N. (2015). Diálogos entre arquitectura y pedagogía (II). La pedagogía como filosofía de proyecto. Recuperat setembre de 2006 a: <http://dpa-etsam.aq.upm.es/gi/arkrit/blog/dialogos-entre-arquitectura-y-pedagogia-ii-la-pedagogia-como-filosofia-de-proyecto/>.

Riera, J. (2001). *Principis i mètode(s), o, De les arrels i nous horitzons de la metodologia Blanquerna*. Fundació Blanquerna.

Riera, M.A. (1998). *Gènesi i evolució de l'escola de magisteri de l'església sagrat cor en Blanquerna, 1848-1878*. Universitat de Barcelona. Publicacions edicions

Rousseau, J. (1895). *Emili o De l'Educació*. Eumo. Textos pedagògics 5.

Stake, R. (1999). *Investigación con estudio de casos*. Ediciones Morata.

Santos Guerra M.A. (2006). *La escuela que aprende*. Morata.

Schön, D.A (1992). *La formación de profesionales reflexivos*. Paidós.

Scott-Webber, L. (2004). *In sync: environmental behavior research and the design of learning spaces*. The Society for College and University Planning

Sellarès, R. (2008). L'observació al servei d'una pràctica reflexiva i autònoma. *Infància: Educar de 0 a 6 anys*, nº. 164, págs. 5-8

Taylor, S.J; Bogdan, R. (1992). *Introducción a los métodos cualitativos de investigación*. Ed. Paidós.

Temple, P. (2008). Learning spaces in Higher Education: an under-researched topic. *London Review of Education*, 6 (3), 229-241.

Torralba, F. (2016). *Blanquerna, un projecte obert a nous horitzons. Quan la memòria anticipa futurs*. Edició Fundació Blanquerna.

Trueba, B.(2015). *Espacios en armonía. Propuestas de actuación en ambientes para la infancia*. Octaedro. Temes d'infància 36.

Vecchi , V. (2013). *Arte y creatividad en Reggio Emilia*. Morata.

Woods, P. (1989). *La escuela por dentro. La etnografía en la investigación educativa*. Colección: Temes de educación. Paidós/ M.E.C.

ANNEXOS

8 ANNEXOS

8.1 Annex 1: Consentiment informat per a la persona participant

Títol del Treball de Recerca **“PEDAGOGIA DEL TOPOGRAMA”**

Investigador responsable Maria-Antonia Miret Ferrer

e-mail: mariaam@blanquerna.url.edu

INFORMACIÓ BÀSICA del Treball de Recerca

En el marc de la Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna, Universitat Ramón Llull, està duent a terme un estudi de Tesi Doctoral sobre PEDAGOGIA DEL TOPOGRAMA. Com repensar l'espai en la formació inicial dels mestres.

La hipòtesi de la present investigació es podria formular de la següent manera: En el context de la formació inicial de mestres, el topograma constitueix una problematització de l'espai habitable, una reflexió sobre el lloc on explorar la trobada amb l'altre des d'un propòsit formador/educatiu.

Per assolir aquest propòsit ens plantejem uns objectius específics:

1. Definir una antropologia del topograma en el procés de formació inicial de mestres a la universitat.
2. Identificar quines haurien de ser les variables idònies del topograma pedagògic, variables com la relació i l'experiència d'aprenentatge d'un espai viscut i ètic.

8.1 Annex 1: Consentiment informat per a la persona participant

3. Analitzar els espais de la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació i l'Esport. Blanquerna des d'una reflexió sobre els espais en clau de topograma.
4. Esbrinar si la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació i l'Esport transita vers el topograma i de quina manera la reflexió d'aquesta recerca hi pot contribuir.

El material i/o les dades obtingudes gràcies a la seva participació en aquest Treball de Recerca seran d'ús exclusiu intern de la Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i l'Esport-Blanquerna. En el cas que fossin incloses en una publicació dins de l'àmbit acadèmic i científic complirien estrictament les condicions ètiques de confidencialitat exigides en una recerca d'aquestes característiques.

La persona participant ha de llegir i contestar les següents preguntes amb atenció (encerclar la resposta correcte):

- Ha llegit tota informació que li ha estat facilitada sobre aquest projecte?
SÍ/NO
- Ha tingut l'oportunitat de preguntar i comentar qüestions sobre el projecte?
SÍ/NO
- Ha rebut suficient informació sobre aquest projecte? SÍ/NO
- Ha rebut respostes satisfactòries a totes les preguntes sobre el projecte?
SÍ/NO
- Està d'acord en participar-hi? SÍ/NO
- Autoritza la seva participació en el projecte? SÍ/NO
- Autoritza la participació de les persones de les quals és responsable (en el cas d'una representació institucional)? SÍ/NO

Data:

Signatura de la persona participant (noms i cognoms entre parèntesi):

8.1 Annex 1: Consentiment informat per a la persona participant

Exemplar per al participant / Exemplar per a l'investigador

8.2 Annex 2: Permís de l'estudi de cas a la FPCEE-Blanquerna

8.3 Annex 3: Entrevistes arquitectes

- Entrevista: EA1

EA1.1. Creus que els espais o topogrames tenen influència sobre les persones que l'utilitzen? Per què?

EA1.1. Completament, perquè tot el que ens envolta ens influeix, la pintura de les parets, la col. locació dels mobles, l'alçada dels sostres, el tamany de l'espai, les finestres, el que veus per elles, la llum natural i el sol, TOT el que ens envolta ens influeix encara que no som conscients, poder només a llarg plaç.

EA1.2. Creus que espais influeixen en la qualitat de la docència universitària i en l'aprenentatge dels alumnes? ¿En què?

EA1.2. Completament, el tamany de la classe en relació al núm. d'alumnes, la visió del professor i la pissarra des de la posició de l'alumne, la llum natural i el que es veu per les finestres, la pintura de les parets, sobre tot, la pintura és molt important, pot donar-li a l'espai una funció o un altre.

EA1.3. En el moment dissenyar espais educatius creus que és important establir un diàleg entre els educadors? Per què?

EA1.3. Si, pot ser interessant però no important, es pot escoltar el que volen dir però després s'han de complir unes normatives i es l'arquitecte qui té una visió més general, el contacte amb els educadors ha de ser per coses pràctiques que els millori la vida docent, però res més.

EA1.4. En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais haurien de ser diferents? ¿com te'ls imagines?

EA1.4. La pandèmia actual ens ha mostrat el que és més important en un espai docent, la ventilació, la ventilació i la ventilació, les classes han de tenir un gran ventanal que dongui a un espai de recolliment que faciliti la concentració, no és res nou.

EA1.5. Quines característiques, qualitats, variables... haurien de tenir els espais universitaris, saben que en les facultats es donen diferents estudis, per ser de qualitat i donin resposta a les necessitats educatives dels S. XXI on l'alumne és el centre de l'aprenentatge?

EA1.5.1. No se, crec que seria important tenir un espai de contacte, tipus àgora, per exposar i debatre idees. Crec que amb tanta tecnologia aquests tipus d'espais estan infravalorats, s'ha d'intentar vence l'individualisme que crea la màquina.

EA1.6. Penses que l'aspecte estètic dels espais juntament amb el continent i el contingut s'han de tindre en compte en el moment de dissenyar espais?

EA1.6. I tant, l'aspecte estètic és molt important, sempre i quan també sigui funcional, però el fet d'estar en un espai que s'ha pensat estèticament t'obre visions que no pot tenir una capsa de sabates.

EA1.7. Podries dir-nos com podrien de ser el mobiliari, materials, recursos, etc. que formaran part del contingut de l'espai?

EA1.7. El més important es que siguin mòbils, que l'espai pugui canviar segons les necessitats del professor i de l'alumne i de la matèria que s'ensenya.

- **Entrevista: EA2**

EA2.1. Creus que els espais o topogrames tenen influència sobre les persones que utilitzen? Per què?

EA2.1. Si, evidentment els espais tenen influència sobre els usuaris. No és el mateix viure, treballar o estudiar en un espai ben situat, ben orientat, ben ventilat, vaja, ben escollit i projectat, que en un espai que no ho estigui.

EA2.2. Creus que espais influeixen en la qualitat de la docència universitària i en l'aprenentatge dels alumnes? En què?

EA2.2.1 Els espais influeixen en qualsevol activitat humana. La arquitectura es la resposta a la necessitat dels humans de protegir-se però també dels desitjos, passions, inspiracions i somnis de les persones.

EA2.2.2. Respecte a la qualitat de la docència universitària actual, a hores d'ara em preocupa més la preparació dels docents que els espais de que disposen les nostres universitats.

EA2.2.3. Els espais i mitjans informàtics que ara disposen les universitats no afavoreixen en absolut a un aprenentatge adequat per a segons quins oficis o disciplines que penso que em anat enrere.

EA2.3. En el moment dissenyar espais educatius creus que és important establir un diàleg entre els educadors? Per què?

EA2.3. A l'hora de projectar un centre educatiu no crec que s'hagi d'establir un diàleg amb els educadors. Els governs tenen o haurien de tenir en els departaments, on s'estableixen els criteris de com han de ser aquests espais, professionals de tots els àmbits ben qualificats.

Quan fem les escoles ja és prou complicat posar-se d'acord amb els departaments de administracions que es dediquen sols en això. Els educadors ja en tenen prou en fer bé la seva feina, no poden intervenir en una disciplina que desconeixen o que no tenen temps en aprofundir en la mateixa.

EA2.4. En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais haurien de ser diferents? Com te'ls imagines?

EA2.4. Hi ha espais ben resolts i espais mal resolts independentment del moment que estem vivint.

EA2.5. Quines característiques, qualitats, variables... haurien de tenir els espais universitaris, saben que en les facultats es donen diferents estudis, per ser de qualitat i donin resposta a les necessitats educatives dels S. XXI on l'alumne és el centre de l'aprenentatge?

EA2.5. Els espais com deia abans cal que estiguin ben resolts i penso que el alumne, sempre ha estat el centre d'aprenentatge o al menys hauria de ser així, jo ho intento a l'ETSAB.

EA2.6. Penses que l'aspecte estètic dels espais juntament amb el continent i el contingut s'han de tindre en compte en el moment de dissenyar espais?

EA2.6. Quan projectem espais, al menys nosaltres, no pensem amb l'estètica, és una paraula que no utilitzem. Intentem resoldre el projecte de la millor manera i si ho aconseguim, la bellesa està implícita. Aleshores es pot parlar d'arquitectura

EA2.7. Podries dir-nos com podrien de ser el mobiliari, materials, recursos, etc. que formaran part del contingut de l'espai?

EA2.7. El mobiliari el mes còmode possible, el material i recursos, els suficients i necessaris. El mes important es disposar de un bon professorat que sàpiga conduir a l'alumne cap el futur ofici per a servir a la societat el millor possible.

- Entrevista: EA3

EA3.1. Creus que els espais o topogrames tenen influència sobre les persones que l'utilitzen? Per què?

EA3.1. Sens dubte. Totes les persones son sensibles als espais que ocupen. Moltes de manera inconscient.

EA3.2. Creus que espais influeixen en la qualitat de la docència universitària i en l'aprenentatge dels alumnes? ¿En què?

EA3.2. Pel que s'ha dit abans. Dimensions, alçades de sostres, il·luminació, acústica...

EA3.3. En el moment dissenyar espais educatius creus que és important establir un diàleg entre els educadors? Per què?

EA3.3. Sí, però fins a un cert punt. Els especialistes en crear espais no sempre son els educadors. Ells poden donar els dimensionats que necessiten. Després *“zapatero a tus zapatos”*.

EA3.4. En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais haurien de ser diferents? ¿com te'ls imagines?

EA3.4. No m'he plantejat el problema. Només sé que per al COVID es importantíssim potenciar la ventilació.

EA3.5. Quines característiques, qualitats, variables... haurien de tenir els espais universitaris, saben que en les facultats es donen diferents estudis, per ser de qualitat i donin resposta a les necessitats educatives dels S. XXI on l'alumne és el centre de l'aprenentatge?

EA3.5. Això no es pot contestar de manera immediata. Només puc dir bàsicament que s'ha de buscar l'harmonia i funcionalitat evitant “protagonistes” dels espais.

EA3.6. Penses que l'aspecte estètic dels espais juntament amb el continent i el contingut s'han de tindre en compte en el moment de dissenyar espais?

EA3.6. Aspecte estètic és molt important. Pot fer feliços o desgraciats als usuaris sense que ells en siguin conscients del motiu.

- **Entrevista: EA4**

EA4.1. Creus que els espais o topogrames tenen influència sobre les persones que l'utilitzen? Per què?

EA4.1. Si, sempre els espais influeixen les persones, ja que les característiques d'aquests afecten directament als sentits. En definitiva a la percepció.

EA4.2. Creus que espais influeixen en la qualitat de la docència universitària i en l'aprenentatge dels alumnes? En què?

EA4.2. Si, en el sentit que els espais han de respondre a unes funcions específiques que són les necessàries perquè l'aprenentatge es porti a terme.

EA4.3. En el moment dissenyar espais educatius creus que és important establir un diàleg entre els educadors? Per què?

EA4.3. Si perquè és un dels usuaris finals d'aquests espais.

EA4.4. En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais haurien de ser diferents? Com te'ls imagines?

EA4.4. Crec que els espais d'aquest tipus han d'ésser sempre flexibles per facilitar-ne la introducció de possibles canvis. El puc imaginar, però crec que és objecte d'un estudi molt més acurat que no es pot respondre en una entrevista.

EA4.5. Quines característiques, qualitats, variables... haurien de tenir els espais universitaris, saben que en les facultats es donen diferents estudis, per ser de qualitat i donin resposta a les necessitats educatives dels S. XXI on l'alumne és el centre de l'aprenentatge?

EA4.5. En essència aquest espais han d'ésser flexibles i dinàmics.

EA4.6. Penses que l'aspecte estètic dels espais juntament amb el continent i el contingut s'han de tindre en compte en el moment de dissenyar espais?

EA4.6. Si, es clar. No fer-ho estètic es traduirà tard o d'hora en un fracàs absolut.

EA4.7. Podries dir-nos com podrien de ser el mobiliari, materials, recursos, etc. que formaran part del contingut de l'espai?

EA4.7. No tinc cap inconvenient si m'encarregues l'estudi.

- **Entrevista:EA5**

EA5.1. Creus que els espais o topogrames tenen influència sobre les persones que l'utilitzen? Per què?

EA5.1. Si, totes les persones senten l'espai, l'entorn, i les sinergies que aquest compon.

EA5.2. Creus que espais influeixen en la qualitat de la docència universitària i en l'aprenentatge dels alumnes? En què?

EA5.2. Sí, influeix perquè els alumnes són sensibles a l'espai que els envolta. Les dimensions de l'aula, la ventilació i la il·luminació (si tenen finestres!), les alçades del sostre o els materials. No és el mateix tenir una taula de fusta, càlida i natural, que una taula de plàstic, freda i artificial.

EA5.3.-En el moment dissenyar espais educatius creus que és important establir un diàleg entre els educadors? Per què?

EA5.3. Si, s'ha d'establir un diàleg per veure les necessitats dels educadors tot i que sempre serà l'arquitecte, l'especialista en la matèria, que crearà els espais.

EA5.4. En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais haurien de ser diferents? ¿com te'ls imagines?

EA5.4. Cal potenciar la ventilació i el contacte amb la natura, i potser cal replantejar la idea que necessitem tants espais! Alternar classes a l'exterior, a casa virtualment i al centre podria ser una bona estratègia.

EA5.5. Quines característiques, qualitats, variables... haurien de tenir els espais universitaris, saben que en les facultats es donen diferents estudis, per ser de qualitat

i donin resposta a les necessitats educatives dels S. XXI on l'alumne és el centre de l'aprenentatge?

EA5.5. Doncs aquí hauríem d'incloure l'alumne en el moment de dissenyar els espais educatius, igual que s'ha comentat a la pregunta 3 d'aquest qüestionari. Espais on l'alumne es senti a gust treballant en equip, jugant, menjant, pensant.

EA5.6. Penses que l'aspecte estètic dels espais juntament amb el contingut i el contingut s'han de tindre en compte en el moment de dissenyar espais?

EA5.6.1. Sí, sempre l'estètica és IMPRESCINDIBLE.

EA5.6.1. Els docents també haurien d'establir un diàleg amb els dissenyadors de mobles per dissenyar espais educatius.

EA5.7. Podries dir-nos com podrien de ser el mobiliari, materials, recursos, etc. que formaran part del contingut de l'espai?

EA5.7. Materials càlids, NATURALS i respectuosos amb el medi ambient, educant també d'aquesta manera a respectar i estimar la natura que és el cor de la vida. Amb formes que harmòniques i una gama de colors adient per a cada espai. Materials que no facin soroll quan s'utilitzen. I el mateix podríem dir per als recursos.

- **Entrevista: EA6**

EA6.1. Creus que els espais o topogrames tenen influència sobre les persones que l'utilitzen? Per què?

EA6.1. Sí, som essers sensorials, la percepció del entorn i els seus elements te influencia directa a la nostra experiència vital.

EA6.2. Creus que espais influeixen en la qualitat de la docència universitària i en l'aprenentatge dels alumnes? ¿En què?

EA6.2. L'espai influeix als alumnes i professors en qüestions fonamentals com poden ser el confort tèrmic, visual i acústic, així com en altres no tan obvies, però igualment importants, com les relacions personals, capacitat de concentració o l' estat d'ànim.

EA6.3. En el moment dissenyar espais educatius creus que és important establir un diàleg entre els educadors? Per què?

EA6.3. Els educadors son usuaris habituals d'aquest espai i especialistes en el seu camp, la docència, les seves experiències i recomanacions han de ser valorades desde una fase inicial en el procés de disseny d'espais educatius per tal de garantir que s'incorporen totes les dades a la equació.

EA6.4. En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais haurien de ser diferents? ¿com te'ls imagines?

EA6.4. Davant de situacions incertes una bona resposta pot ser la flexibilitat i la indefició, deixant llibertat per fer modificacions segons avançem. Espais oberts, interconnectats, amb elements movils i amb major grau de permeabilitat amb l'exterior.

EA6.5. Quines característiques, qualitats, variables... haurien de tenir els espais universitaris, saben que en les facultats es donen diferents estudis, per ser de qualitat i donin resposta a les necessitats educatives dels S. XXI on l'alumne és el centre de l'aprenentatge?

EA6.5. Les necessitats educatives del s.XXI podrien requerir una major connexió entre els espais universitaris de diferents nivells i disciplines, fomentant la mobilitat dels alumnes, diluint les distàncies entre professorat i alumnat, incrementant la transmissió de informació i les relacions personals, el treball en equip i l'aprenentatge transversal, tan important pels reptes del futur.

EA6.6. Penses que l'aspecte estètic dels espais juntament amb el continent i el contingut s'han de tindre en compte en el moment de dissenyar espais?

EA6.6. Sí, especialment en espais educatius i de caràcter públic, continent i contingut, així com la relació entre ells, hauria de ser el mes neutre possible, garantint que les persones i activitat docent son el punt d'atenció del espai.

EA6.7. Podries dir-nos com podrien de ser el mobiliari, materials, recursos, etc. que formaran part del contingut de l'espai?

EA6.7. Materials reciclables i econòmics, conjunt de mobiliari versàtil, net i resistent al us, fàcil de moure i amb la capacitat de generar diferents escenaris, amb una gran varietat de tipus per a les diferents necessitats de tothom.

- **Entrevista: EA.7**

EA.7.1. Creus que els espais o topogrames tenen influència sobre les persones que l'utilitzen? Per què?

EA.7.1. Els espais oberts, el paisatge, el clima, tenen una gran influència sobre les persones i en configuren el caràcter i de forma conjunta, la seva cultura. També els espais tancats coneguts identifiquen i conformen la manera de ser de determinats grups homogenis

EA.7.2. Creus que espais influeixen en la qualitat de la docència universitària i en l'aprenentatge dels alumnes? ¿En què?

EA.7.2. La configuració dels espais de docència han estat molt analitzats des de la disciplina de l'arquitectura, com ho son també els espais hospitalaris, els espais terciaris destinats a oficines, residencials, esportius, etc. Hi ha elements espacials que son imprescindibles perquè l'usuari en reconegui la seva idoneïtat. En el cas de la docència universitària ha de tenir una envoltant d'il·luminació, de forma i superfície, ... adequats a aquesta activitat perquè professorat i alumnes puguin desenvolupar còmodament la seva funció.

EA.7.3. En el moment dissenyar espais educatius creus que és important establir un diàleg entre els educadors? Per què?

EA.7.3 És fonamental que el disseny d'aquests espais educatius siguin els adequats a cada us que s'hi desenvolupa. Els espais educatius, per se, no concreta una solució única sinó que ha de ser la adequada a la formació que s'hi vol donar. Es necessari que dissenyadors, educadors i alumnes transmetin la seva visió i els seus objectius de formació perquè els espais donin resposta a necessitats concretes.

EA.7.4. En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais haurien de ser diferents? ¿com te'ls imagines?

EA.7.4.1. El mon s'ha obert. El coneixement d'idiomes, la facilitat en moure's d'una part a una altra, l'expressió de "*mira lo global i treballa en lo local*" s'estén a totes les activitats. Els treballs col·laboratius i la incidència del mon digital ens porta a una altra manera de formar i ser formats.

EA.7.4.2. El format clàssic de escola i aula han de donar lloc a altres espais de formació que també han de ser diferents.

EA.7.4.3. Crec interessant que aquests espais permetin diferents tipus d'agrupacions d'alumnes en funció de la formació impartida, i disposin de mobiliari multifuncional que permeti agrupacions diferents en funció del curs, edat i la matèria impartida. També en funció del model d'escola que tingui la direcció educativa.

EA.7.5. Quines característiques, qualitats, variables... haurien de tenir els espais universitaris, saben que en les facultats es donen diferents estudis, per ser de qualitat i donin resposta a les necessitats educatives dels S. XXI on l'alumne és el centre de l'aprenentatge?

EA.7.5. En una etapa prèvia a la projectació d'espais destinats a usos universitaris cal acumular informació del model de docència que es vol impartir. L'edifici probablement perviurà diferents "modes" d'educar però ha de ser contemporani d'una manera de fer. La col·laboració entre projectistes i usuaris donarà la solució més adequada a les necessitats educatives del model d'escola que es vol impartir.

EA.7.6. Penses que l'aspecte estètic dels espais juntament amb el continent i el contingut s'han de tindre en compte en el moment de dissenyar espais?

EA.7.6.1. La estètica identifica la personalitat de l'espai.

EA.7.6.2. Un espai amb una envolvent adequada al seu ús, adequada a la cultura i els elements que configuren el lloc, que sigui còmoda, climàticament ben resolta, amb il·luminació ben resolta i mobiliari de material adequat permeten que professors i alumnes es puguin concentrar en la seva funció sense interferències. Les posició de les prestatgeries, el format de les taules i cadires, l'alçada de les finestres, una il·luminació càlida o freda, ... son elements a tenir molt en compte a l'hora de configurar els espais formatius.

EA.7.7. Podries dir-nos com podrien de ser el mobiliari, materials, recursos, etc. que formaran part del contingut de l'espai?

EA.7.7. A partir dels criteris exposats anteriorment, els que donin resposta al programa educatiu del model d'escola que es vol desenvolupar.

- **Entrevista: EA8**

EA8.1. Creus que els espais o topogrames tenen influència sobre les persones que l'utilitzen? Per què?

EA8.1. Si. La nostra vida es modela a partir de diferents influències. Les formes, els materials, les diferents espècies vegetals, la relació entre les edificacions i l'espai lliure, la composició de l'espai lliure i el seu contingut, la intensitat d'utilització de l'espai per les persones i els animals, és indubtablement una influència constant, que vivim des de que som petits. Ens obliga o ens permet actuar i conseqüentment créixer d'una manera diferent en cada cas.

EA8.2. Creus que espais influeixen en la qualitat de la docència universitària i en l'aprenentatge dels alumnes? ¿En què?

EA8.2. Si Com a continuació de la resposta anterior, també aquesta influència es produeix en l'edat, sigui la que sigui, en què les persones es vinculen a la formació universitària. Els temps de lleure gaudits en l'espai lliure, en aquesta etapa, són enormement rics en interrelacions. Els espais interiors, acompanyen el els moments de màxima concentració.

EA8.3. En el moment dissenyar espais educatius creus que és important establir un diàleg entre els educadors? Per què?

EA8.3. Si. Els dissenyadors han de conèixer totes les facetes de les persones que seran les futures usuàries dels seus projectes.

EA8.4. En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais haurien de ser diferents? ¿com te'ls imagines?

EA8.4. Depèn. No tots els espais actual tenen les mateixes característiques. En qualsevol cas crec que ha de primer els espais d'interrelació i polivalència.

EA8.5. Quines característiques, qualitats, variables... haurien de tenir els espais universitaris, saben que en les facultats es donen diferents estudis, per ser de qualitat

i donin resposta a les necessitats educatives dels S. XXI on l'alumne és el centre de l'aprenentatge?

Em remeto a la resposta anterior. Interrelació i polivalència.

EA8.6. Penses que l'aspecte estètic dels espais juntament amb el continent i el contingut s'han de tindre en compte en el moment de dissenyar espais?

EA8.6. Sí que s'ha de tenir en compte. Això, sense oblidar en cap moment la funcionalitat, la durabilitat i l'optimització dels costos.

EA8.7. Podries dir-nos com podrien de ser el mobiliari, materials, recursos, etc. que formaran part del contingut de l'espai?

EA8.7. Dependrà de cada programa funcional, del tipus de matèries que s'imparteixin a cada escola o facultat, del clima del lloc, de l'emplaçament, de la relació amb la proximitat de les grans conurbacions urbanes, etc.

- Entrevista: EA9.

EA9.1. Creus que els espais o topogrames tenen influència sobre les persones que l'utilitzen? Per què?

EA9.1. Sí. Tant per l'individu, com a l'individu dins del grup com, per extensió, al grup. La situació de les persones dins d'un espai afecta la relació de cada individu amb els elements que componen l'espai i en relació amb les accions que du a terme (llum, volum, dimensions, qualitat de l'aire, temperatura, textura de superfícies i capacitat per acomodar-se, entre d'altres), també influeix amb la manera d'interaccionar entre els diferents individus que s'incorporen a l'espai, en funció de la ubicació de cadascú entre ells, el que cadascú considera com a òptim, i la seva relació entre els individus puntuals i la relació amb tercers que no formen part del grup.

EA9.2. Creus que espais influeixen en la qualitat de la docència universitària i en l'aprenentatge dels alumnes? ¿En què?

EA9.2. Sí. La correcta assimilació de l'individu amb l'espai pot variar la seva capacitat de concentració, la capacitat de comunicació, la de interacció de l'individu amb els estris amb els que ha d'aprendre, amb els altres individus personalment, amb el docent i amb el grup.

EA9.3. En el moment dissenyar espais educatius creus que és important establir un diàleg entre els educadors? Per què?

EA9.3. Sí, els espais han d'estar dissenyats per l'objecte i la funció pel qual has estat generats. No té sentit que el dissenyador no rebi la informació necessària producte de la transmissió del coneixement que li ha d'aportar el diàleg entre els educadors. El dissenyador "per se" no es omniscient. Ha d'obtenir la informació dels especialistes: els docents. Els docents son experts en la seva especialitat, no necessàriament en l'espai en el que treballen. Han de dialogar entre ells primer, intercanviant experiències i intentant sintetitzar sensacions i necessitats entre ells i després amb el dissenyadors, per que aquests puguin abstraure les sensacions i necessitats, endreçar-les i convertir-les en espai. Els materials, llum, clima, mobiliari... acabaran de definir aquest.

Hi ha un concepte que no recordo qui ho va expressar la primera vegada, que es cabdal: Per dissenyar un bon espai es necessita, evidentment, un bon dissenyador, però és absolutament insuficient. Sense un bon "client" (en el sentit d'aquell que sap transmetre es seves necessitats i/o voluntat) no es pot generar l'espai adequat.

EA9.4. En aquests moments d'incertesa que estem vivint i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais haurien de ser diferents? ¿com te'ls imagines?

EA9.4.1. Si partim de la base que els espais s'han de dissenyar per a la funció per a la qual han de ser adients i la "forma" de de la docència ha canviat per les circumstàncies que ens envolten i les noves maneres d'entendre l'aprenentatge, els espais han d'adequar-se a les noves circumstàncies.

EA9.4.2. Me'ls imagino més especialitzats per cada situació i alhora amb més capacitat de transformar-se en funció de les necessitats del moment i de l'ús. Espais especialitzats però prou versàtils en tenir la capacitat de transformació per permetre marges de polivalència.

EA9.5. Quines característiques, qualitats, variables... haurien de tenir els espais universitaris, sabent que en les facultats es donen diferents estudis, per ser de qualitat i donin resposta a les necessitats educatives dels S. XXI on l'alumne és el centre de l'aprenentatge?

EA9.5.1. Si partim de la base que els estris de l'aprenentatge i la font de coneixement de l'alumne o persona que vol aprendre qualsevol cosa, parteix de l'ordinador com a

estri comú a tota la universitat (inclosos casos específics com Belles Arts, o vinculats als Esports, o a espais experimentals... que requereixen, a mes, espais específics), l'especialització dels espais per obtenir el coneixement individual passa per espais de concentració.

EA9.5.2. Per altra banda, la Universitat no es tan sols el lloc on es reben coneixements (ja hem partit de la base de que no és així) si no el lloc on es programa i regula la obtenció de la informació i on (bàsicament i per sobre de tot) els alumnes interactuen amb el docent i entre ells, fent que el coneixement que han obtingut esdevingui viu, útil i obre portes pel coneixement compartit, permet el desenvolupament del propi coneixement i dóna origen a noves idees i tendències, son espais d'interacció i de comunicació.

EA9.5.3. Aquests es divideixen entre els de comunicació casual (des de un passadís, espais de desconcentració o, inclòs, un bar...), els de comunicació de treball d'equip (al voltant d'una taula o en us espai específic per l'equip), els de "docència impartida" (mes tradicionals de conferència) i els d'intercanvi d'idees dins del grup (cadascú aporta la feina individual o d'equip, exposa i de l'exposició i crítica, sorgeix el coneixement i les línies de treball, dirigides o "conduïdes" pel docent). Probablement hi ha més, però aquests semblen les mes generalistes. (Possiblement haurien d'existir també espais de "aplicació": laboratoris, camps d'esports o gimnasos o espais de dansa, llocs on aixecar una paret o posar cargols, muntar un vehicle i els entubats d'una calefacció, pintar un quadre, simular un judici o la borsa... aquests son els mes especialitzats!!)

Les característiques físiques d'aquests diferents tipus d'espais, han de tenir característiques diferenciades i específiques. Així, els espais de concentració i els de comunicació es diferencien per la base de la definició del treball individual del que es fa en grup, estant el primer basat en la concentració amb un mateix. Aquest requereix un isolament personal, si bé aquesta concentració pot requerir entorns diferents en funció de les necessitats individuals de les persones. Així mateix, els diferents tipus d'espais de comunicació requereixen espais diferenciats entre ells també, doncs son espais amb funcions i destinacions diverses i diferenciades.

El caracteritzar amb variables físiques cadascun d'aquests tipus d'espais seria objecte d'un anàlisi i treball específic que podria generar algun tipus de catàleg amb variables generals i aplicables. Ara bé, s'hauria d'especialitzar en funció del lloc on s'hagués d'ubicar la universitat. Les característiques climàtiques, de llum i de paisatge poden fer variar el disseny específic.

EA9.6. Penses que l'aspecte estètic dels espais juntament amb el continent i el contingut s'han de tindre en compte en el moment de dissenyar espais?

EA9.6.1. El disseny de l'espai es un tot. S'hauria de fer així. La necessitat de polivalència, la pervivència en el temps i l'adequació hauria de tancar-se amb una memòria explicativa per als usuaris de manera que l'espai pogués adequar-se respectant unes variables determinades com a bàsiques de l'espai final.

EA9.6.2. L'estètica pot obrir altres tipus de debats: ¿que es un espai "estètic"? Fugint de debats sobre criteris personalistes, probablement tothom estarà d'acord en que un espai te característiques estètiques quan els elements que hi figuren en ell estan al seu lloc perquè s'han "pensat" i hi ha un perquè de cada cosa... i tot plegat per generar un equilibri o un desequilibri volgut. Si es parteix aquest criteri, és evident que la "estètica" forma part de la manera i la forma en que continent i contingut s'ubiquen i relacionen. Forma, funció, criteri, ordre, equilibri, desequilibri volgut...

EA9.7. Podries dir-nos com podrien de ser el mobiliari, materials, recursos, etc. que formaran part del contingut de l'espai?

EA9.7. Puc imaginar-me ara possibilitats, però el disseny i l'adequació dels elements tals com mobiliari, materials etc. requereixen processos d'estudi, anàlisi de casos existents, de diàleg amb docents, de processament de dades i d'assimilació de conceptes sobre mecanismes de docència provinents de especialitats molt diferenciades... Seria absolutament incoherent amb el discurs definir abans de disposar de tot el coneixement. El que he traslladat es allò que intueixo a partir del que vaig "patir" com a estudiant i el que entenc que avui dia seria necessari. Dissenyar requereix primer bones dosis de suor abans de començar el procés del disseny "agafant el llapis", si un es respectuós amb l'encomana que ha de dur a terme.

8.4 Annex 4: Entrevistes professors

- **Entrevista: EP-1**

EP-1-1.- Com definiries els espais a partir de la teva experiència com a docent i teòric dels espais educatius?

EP-1-1.- Encara tenim els espais molt tradicionals amb una part pel professor/a destacable i la resta per l'auditori que ocupen els alumnes.

És cert que hi ha moltes iniciatives per col·locar en espais, encara massa quadrats o rectangulars un mobiliari més flexible i mòbil (taules amb rodes, cadires apilables, etc)

EP.1-2.- Posa algun exemple de com influeix l'espai en la formació.

EP.1-2-1.- Si tens mobiliari flexible és més fàcil utilitzar metodologies més actives i participatives, dinàmiques, etc.

EP.1-2.2.- Si pots combinar activitats en espais oberts i tancats també ajudes a buscar diferents formes de mantenir l'atenció dels alumnes.

EP.1-2-.3.- La llum natural dins dels espais també pot influir en l'atenció del grup classe.

EP.1-2-4.- Un espai motivador, flexible, i que s'adapti a la idea de docència activa la pot facilitar i al final influir fins i tot en el rendiment acadèmic.

EP-1-3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. ¿Quina ha estat la teva experiència sobre aquest tema a la universitat?

EP-1-3.- A la meua universitat i sobretot degut a la pandèmia el que s'ha sumat als diferents espais, majoritàriament tradicionals han estat les càmeres, i altres eines tecnològiques per poder emetre les classes online.

EP-1-3.- Sí que hi ha la idea de començar a dissenyar algunes aules amb mobiliari mòbil per poder treballar en petits grups i flexibilitat les activitats d'algunes assignatures, però encara no s'ha començat.

EP-1-4.- Quan dissenyes el cronograma d'una matèria, penses també en el disseny dels espais?

EP-1-4.1.- Penso en les possibilitats que tinc dins i fora de l'aula, tinc la sort de tenir uns espais exteriors que em permeten desenvolupar-hi algunes activitats pràctiques com les dinàmiques de grup, etc.

EP-1-4.2.- Però dins a l'aula intento que l'espai i el mobiliari no m'impedeixi utilitzar alguns recursos metodològics, però sí que em determina en molts casos com poder desenvolupar la meva funció docent.

EP-1-5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais haurien de ser diferents? ¿com te'ls imagines?

EP-1-5.1.- Me'ls imagino més flexibles en tots els sentits: mobiliari de fàcil mobilitat (rodes, plegable...), amb material que doni la resposta adient amb les noves tecnologies i bones connexions.

EP-1-5.2.- També potser hem de posar alguna paret de vidre per deixar entrar més la llum i l'entorn exterior per rendibilitzar-ho millor.

Adaptar i posar més mobiliari a l'exterior (espais naturals que envolten la meva facultat...)

EP-1-5.3.- Incorpori alguns espais o racons per relaxar-se o desestressar-se.

EP-1-5.4.- Potenciaria espais d'intercanvi i debat per petits grups.

EP-1-6.- Quines característiques, variables, ... haurien de tindre aquests espais per poder donar resposta als diferents estudis dins una facultat?

EP-1-6.1.- Crearia espais diversos, uns de més tradicionals i d'altres més innovadors amb algunes de les característiques que he comentat en els altres punts i que segons les metodologies que s'emprin utilitzar un o altre espai.

EP-1-6.2.- Buscar espais còmodes de trobada pels alumnes, més enllà de la cafeteria, i també pel professorat, espais que al final serveixen per compartir, per debatre...amb la idea d'una sala de professor/es que trobem als centres educatius, però més encara a estar amb els companys, ja que molts professors/es acaben anant de l'aula al despatx i del despatx a l'aula.

A la universitat i sobretot a les facultats d'educació també cal "fer grup" entre els companys i per això també cal un espai adequat.

EP-1-7.- I en concret les aules?

Per mi és igual la facultat que les aules, però concretament a les aules,

EP-1-7.- una variant podria ser que cada grup, com passa a primària i secundària, tinguin un sol espai polivalent per fer totes les classes i aleshores que el grup adapti la classe a les seves pròpies necessitats (decoració, disposició del mobiliari, etc.) crec que també és necessària la participació dels alumnes en la millora dels espais a la universitat

- **Entrevista: EP-2**

EP-2-1.- Com definiries els espais a partir de la teva experiència com a docent i teòric dels espais educatius?

EP-2-1.1.- Els espais són un aspecte fonamental per l'aprenentatge, determinen els tipus d'interaccions que s'hi produiran entre els estudiants, entre els estudiants i el professor, el paper que tindrà l'alumne, el rol del professor, l'accés als materials, etcètera...

EP-2-1.2.- El espais influeixen en el benestar emocional i psíquic.

EP-2-1.3.- En definitiva, els espais són una variable fonamental del procés d'ensenyament i aprenentatge i han d'estar al servei dels objectius i de la metodologia que utilitzem en cada moment.

EP-2-2.- Posa algun exemple de com influeix l'espai en la formació.

EP-2-2.- La distribució de les taules en una aula i l'espai que hi ha entre elles determinarà com es poden organitzar els estudiants per fer treball cooperatiu. Si les taules són molt grans els estudiants estaran allunyats uns dels altres i tindran dificultats en la comunicació. D'altra banda si no hi ha espai entre les taules serà molt complicat que el professor pugui fer el seguiment del treball dels grups.

EP-2-3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. ¿Quina ha estat la teva experiència sobre aquest tema a la universitat?

EP-2-3.1.- En el meu cas des de fa tres anys estic treballant a una universitat virtual de manera que el nostre espai és l'aula virtual i les funcionalitats que aquesta ens ofereix ens permet organitzar les assignatures.

Dit això, **EP-2-3.2.-** en la meua experiència com a formadora a escoles, sempre tinc en compte els espais dels que disposen i procuro organitzar l'aula tenint en compte quins objectius tinc per la sessió. Per exemple, normalment el primer dia quan et reben estan asseguts individualment o en parelles i el primer que faig és convidar-los a posar-se en grups. Un altre aspecte que tinc en compte és la necessitat de compartir amb ells la reflexió sobre l'ús que estem fent de l'espai.

EP-2-4.- Quan dissenyes el cronograma d'una matèria, penses també en el disseny dels espais?

EP-2-4.- Aquesta pregunta ara mateix no la puc contestar perquè el disseny de les assignatures a la UOC segueix uns altres paràmetres propis d'un mitjà virtual.

EP-2-5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais haurien de ser diferents? ¿com te'ls imagines?

EP-2-5.1.- Suposo que depèn molt de cada centre educatiu, de quines són les fortaleses que té, quines experiències té en l'ús dels espais i dels recursos materials i l'espai físic que disposa. **EP-2-5.2.-** Els espais han d'estar al servei dels objectius pedagògics i han de ser variats i proporcionar l'ambient adequat per l'aprenentatge.

EP-2-6.- Quines característiques, variables, ... haurien de tindre aquests espais per poder donar resposta als diferents estudis dins una facultat?

EP-2-6.- Diria que en línies generals cal tenir en compte els següents aspectes:

- Espais que responguin a les necessitats de cada estudi
- Espais polivalents que puguin utilitzar tots els estudis.
- Espais oberts que puguin fàcilment ser dividits.
- Materials
- Mobiliari
- Tecnologia

EPE-2-7.- I en concret les aules?

EPE-2-7.- Materials del mobiliari, la llum, que es tracti d'espais amb una sonoritat adequada, que es contemplin diferents possibilitats per poder portar a terme treball individual i en grup, amb materials autèntics i integració a l'espai de la tecnologia.

- **Entrevista: EP-3**

EP-3.1.- Com defineix la pedagogia el concepte espai? A partir de la definició tu que penses.

¿Cómo define la pedagogía el espacio? Que piensas tú de esta definición

EP-3.1.- Yo entiendo que no hay una pedagogía del espacio sino la organización del espacio con criterios pedagógicos. No se enseña el espacio sino que se organiza.

EP-3.2.- Creus que l'espai i la seva organització és una variable que influeix en l'aprenentatge?

Crees que el espacio y su organización es una variable que influye en el aprendizaje?

EP-3.2.1.- El espacio y el tiempo siempre se han considerado dos invariables con relación a los procesos de enseñanza-aprendizaje, ya que todo sucede en un tiempo y en un espacio.

EP-3.2.2.- La organización del espacio puede condicionar, limitando o potenciando, las posibilidades de desarrollar un Proyecto pedagógico o una propuesta de enseñanza Aprendizaje. Así, por ejemplo, será difícil promover e impulsar el trabajo en equipo con mobiliario estático o con pupitres, como también será difícil crear distintas posibilidades de trabajo en el aula si el mobiliario no es desplazables y amontanable.

EP-3.2.3.- De todas formas, se olvida, a veces, que la organización del espacio debe de tener en cuenta muchos elementos (la delimitación que se haga con muebles, columnas, ... pero también las condiciones físicas (acústicas, visuales, ...) que se permitan.

EP-3.3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. Per què des de la universitat això no passa o passa poc i de forma individual?

Actualmente hay una revolución en las escuelas, estas innovan y transforman la educación del S.XXI. ¿Por que no pasa lo mismo o pasa poco y de forma individual?

EP-3.3.1.- Es verdad que hay inquietud en las escuelas por encontrar y utilizar nuevas vías de trabajo, pero también lo es que nadie ha demostrado que las fórmulas que se están utilizando sean eficientes ni que hayan perdurarán con el tiempo. También, que son propuestas que utilizan algunas escuelas y no todas las posibles.

EP-3.3.2.- En la Universidad también hay intentos de promover cambios y mejoras. La orientación de los estudios en base a competencias, la promoción de nuevos métodos (ABP, Aprendizaje Servicio,) o el desarrollo de planes tutoriales que son sino realidades que hace unos años no existían.

Como pasa en las escuelas, los cambios en la Universidad son lentos, no generalizables y difíciles de institucionalizar, pero los hay. Algunos ya están bastante asumidos (la formación por competencias o la utilización de los campus virtuales como complemento a la enseñanza presencial) pero otros constará desarrollarlos (la orientación académica al estudiante, la atención a la diversidad y la enseñanza en varios idiomas, por ejemplo).

EP-3.4.- Penses que els espais influeixen en la qualitat de la docència universitària? ¿En què?

¿Pienzas que los espacios influyen en la calidad de la docencia universitaria? ¿En qué?

EP-3.4.1.- Entiendo que el espacio es un condicionante de los procesos de formación y, desde este punto de vista, influyen no solo en las posibilidades didácticas sino en los valores y actitudes que favorecen.

EP-3.4.1.- Espacios abiertos ayudan a entablar conversaciones y animan un tipo de activación distinta a la que se da en los modelos de clase magistral. Por otra parte, las clases universitarias cada vez más habrán de ser espacios de síntesis y de debate sobre los conocimientos que los estudiantes aporten a partir de su experiencia o de lecturas previas.

EP-3.5.- T'has preguntat algun cop, perquè des dels vicedegans acadèmics de les facultats ens demanen el cronograma, i mai ens pregunten quins espais necessitem per realitzar la nostra pràctica docent?

¿Te has preguntado alguna vez, por qué los vicedecanos académicos de las facultades nos piden el cronograma, y nunca nos piden que espacios necesitamos para realizar nuestra práctica docente?

EP-3.5.- Entiendo que la pregunta es capciosa y realizada desde un determinado contexto. Por una parte, los cronogramas de muchas facultades no solo indican el calendario de actividades sino también los espacios necesarios en función de las actividades que se establecen. Por otra parte, los profesores, de acuerdo a su programación, pueden pedir los espacios que necesitan para su actividad formativa.

EP-3.6.- Quins canvis en general haurien de fer les universitats a nivell d'espai?

¿Qué cambios en general habrían de hacer las universidades a nivel de espacios? Las modificaciones pedagógicas deberían de ser de tres tipos:

EP-3.6.1.- Funcionales, proporcionando espacios muy diversos para adaptarse a las necesidades de las actividades formativas que se plantean (clase magistral, seminario, grupo de trabajo, espacio de estudio...);

EP-3.6.2.- Relacionales, facilitando la máxima conexión entre las personas implicadas en las distintas actividades

EP-3.6.3.- Facilitadores de un buen clima de trabajo; y c) ambientales o respetuosas con las condiciones higiénico-biológicas más adecuadas (climatización, sonorización, iluminación,) y agradables estéticamente.

EP-3.7.- Tenint clar en la formació de mestres el perfil del/la mestre/a hauria de tenir en el S.XXI, quines tipologies d'espais hauríem de tenir?

Teniendo claro que, en la formación de los futuros maestros, el perfil que tendría que tener el S.XXI, ¿qué tipología de espacios habrían de tener las universidades?

EP-3.7.1- Si las universidades forman a los profesionales de la educación, sus espacios habrían de ser referentes para sus estudiantes y las escuelas a donde van a hacer prácticas.

EP-3.7.2- Precisamos de espacios diversos, en función de la finalidad formativa, però també bien acondicionados y con los medios didácticos necesarios. De todas formas, el espacio más adecuado no servirá de nada si el profesor no lo utiliza adecuadamente.

EP-3.8.- Com en general dins la facultats es desenvolupen diferents estudis, quines característiques haurien de tindre aquests espais per donar respostes als diferents estudis?

Como en general dentro de las facultades se desarrollan diferentes estudios, qué características habrían de tener estos espacios para poder dar respuesta a los diferentes estudios?

EP-3.8.- Como he dicho antes, variedad de espacios, bien dotados y bien utilizados. De todas formas, considerar que tan importante como el espacio es la forma como se llena (el mobiliario y los medios didácticos lo pueden condicionar su utilización) y para qué se utiliza.

- **Entrevista: EP-4**

EP-4.1.- Com defineix la pedagogia el concepte d'espai? A partir de la definició tu que penses.

EP-4.1.1.- Entenc que les variables espai-temps o parlar de crono-topo com assenyala l'arquitecte Josep Muntanola són eixos claus de l'acció educativa en tots els nivells educatius i també en l'universitat. L'espai és el context on es desenvolupa l'aprenentatge però l'espai és també contingut,

EP-4.1.2.- L'espai com deia l'antropòleg E. Hall és una espècie d'aquari on és reflecteixen les idees i els valors de les persones que l'ocupen, per tant l'espai parla de nosaltres, dels continguts i valors educatius que volem transmetre.

EP-4.2.- Creus que l'espai i la seva organització és una variable que influeix en l'aprenentatge?

EP-4.2.1.- Absolutament l'espai com deia Malaguzzi és el tercer educador

EP-4.2.2.- Cada vegada sentim parlar més d'ambients preparats, d'ambients o espais d'aprenentatge. En els processos de transformació de l'escola hem vist com al llarg

de la història l'organització dels espais, els equipaments i materials han estat eixos claus pel canvi metodològic. Des dels espais de treball individualitzat, passant pels racons, tallers, aules obertes, espais d'aprenentatge. Hem vist com els espais es transformen per donar forma a les noves maneres d'entendre l'escola, l'educació i l'aprenentatge.

EP-4.3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. Per què des de la universitat això no passa o passa poc i de forma individual?

EP-4.3.1.- Realment, és una gran incoherència la que ens trobem actualment, les escoles van transformant els seus espais però la universitat continua amb aules de taules fixes i cadires on es fa molt difícil el treball en grups cooperatius i dinàmiques flexibles.

EP-4.3.2.- Crec que és urgent plantejar canvis en el disseny dels espais i mobiliaris de les aules universitàries, entendre que el mateix que es planteja actualment a les escoles que tot l'espai és educatiu.

EP-4.3.3.- També a l'universitat es poden convertir passadissos, halls, entrades en espais preparats per tasques diverses, on els alumnes es puguin trobar per realitzar treballs conjuntament, mediateques, espais de descans i oci, i fer dels espais universitaris, espais més vius i interactius on l'aprenentatge es pot donar a molts d'espais diversos.

EP-4.4.- Penses que els espais influeixen en la qualitat de la docència universitària? ¿En què?

EP-4.4.1.- Els espais ens determinen la nostra manera d'impartir la docència, es fa molt difícil plantejar classes actives i participatives quan els alumnes no es poden veure les cares o quan la tarima del professor està encara massa present.

EP-4.4.2.- Si volem fer que l'aprenentatge sigui vivencial.

EP-4.4.3.- Parteixi dels alumnes, de la discussió, la reflexió i el debat és necessari plantejar canvis en l'espai.

EP-4.5.- T'has preguntat algun cop, per què des dels vicedegans acadèmics de les facultats ens demanen els cronogrames, i mai ens preguntes quins espais necessitem per realitzar la nostra pràctica docent?

EP-4.5.- Crec que cada vegada més aquesta preocupació està present en algunes Facultats però tenim edificis difícils de transformar i segurament, cal una mateixa manera d'entendre cap on ha d'anar la docència universitària.

EP-4.6.- Quins canvis en generals haurien de fer les universitats a nivell d'espai?

EP-4.6.- Plantejar aules amb mobiliari flexible que es pugui adaptar a les diferents dinàmiques de treball que es puguin organitzar. Obrir els espais, aprofitar espais comuns com àrees de treball i preveure laboratoris específics com espais de música, de moviment, plàstica, mediateques, científics...

EP-4.7.- Tenint clar en la formació de mestres, el perfil del/la mestre/a hauria de tenir en el S.XXI, quines tipologies d'espais hauríem de tenir?

Crec que, com he assenyalat abans, **EP-4.7.-** es requereixen espais multifuncionals i espais específics amb materials i recursos concrets com seria el cas dels laboratoris i tallers.

EP-4.8.- Com en general dins les facultats es desenvolupen diferents estudis, quines característiques haurien de tindre aquests espais per donar respostes als diferents estudis?

EP-4.8.- Pot haver-hi espais i zones de treball per l'ús de tot l'alumnat i professorat com serien les aules flexibles i espais oberts com halls i espais comuns, els espais específics o laboratoris s'hauran de dissenyar segons les necessitats de cada un dels estudis, no és el mateix pensar laboratoris pels estudis de mestre que pels estudis de Psicologia o Infermeria, cal analitzar les característiques de cada estudi.

- **Entrevista: EP-5**

EP-5.1.- Com defineix la pedagogia el concepte espai? A partir de la definició tu que penses.

EP-5.1.1- No sé com defineix la pedagogia el concepte d'espai. Segur que hi ha moltes definicions possibles en funció de cada tendència pedagògica. Per a mi els conceptes de **EP-5.1.2.-** pedagogia i espai estan estretament interrelacionats. Considero que l'espai ha de formar part d'una concepció integral de l'educació. Una adequada organització de l'espai és fonamental per assolir propòsits educatius.

EP-5.2.- Creus que l'espai i la seva organització és una variable que influeix en l'aprenentatge?

Totalment. Ho experimento cada dia. **EP-5.2.-** L'espai té una importància considerable en el procés formatiu. Si volem fomentar l'autonomia dels alumnes ho podem fer amb una adequada organització dels espais comunitaris. Els àmbits s'han d'estructurar adequadament per ser suggeridors de possibilitats d'aprenentatge. La influència de l'espai també és determinant per acompanyar les especificitats de cada individu en el procés d'aprenentatge i respectar les necessitats individuals.

EP-5.3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. Per què des de la universitat això no passa o passa poc i de forma individual?

EP-5.3.1.- La universitat hauria de ser al davant liderant les transformacions educatives. Sovint l'estructura acadèmica de les universitats és massa rígida i els canvis no són fàcils. No és el cas de totes les universitats. Un bon exemple de transformació educativa a través dels espais en una universitat és el cas de la UVIC-UCC (Universitat de Vic-Universitat de Catalunya). Són nombrosos els espais que han sorgit vinculats a metodologies pedagògiques.

EP-5.3.2.- Els estudiants tenen unes vivències de l'espai que després poden aportar a les escoles.

EP-5.3.3.- En són un exemple: L'Aula d'Educació Visual i Plàstica B003, l'Aula Maria Montessori, l'Aula Teresa Buscart (Laboratori de Formació i recerca per a l'Educació Infantil) i el LADIC (Laboratori de Didàctica de les Ciències), entre d'altres. Totes elles són laboratoris per experimentar i volen ser un referent d'una metodologia d'aprenentatge.

EP-5.4.- Penses que els espais influeix la qualitat de la docència universitària? ¿En què?

EP-5.4.1.- Si, per suposat. Per aplicar metodologies pedagògiques els espais són essencials. També hi ha diferents estudis que parlen de la influència que té l'espai en les persones que l'habiten. La qualitat de l'espai, quan es transforma en un ambient d'aprenentatge, ajuda a que els docents i els alumnes experimentin sensacions de plaer per vincular-se millor. La integració de tots els elements que intervenen en el procés educatiu, ajuda a tenir una millor predisposició per donar i rebre aprenentatges. Els ambients evocadors ajuden a estimular la creativitat.

EP-5.5.- T'has preguntat algun cop, per què des dels vicedegans acadèmics de les facultats ens demanen el cronogrames, i mai ens preguntes quins espais necessitem per realitzar la nostra pràctica docent?

EP-5.5.- No és el cas de la UVIC-UCC. Des del vicedegant hi ha un interès gran per conèixer les necessitats d'espai vinculades a la pràctica docent.

EP-5.6.- Quins canvis en generals haurien de fer les universitats, i en concret la nostra, a nivell d'espai?

EP-5.6.- És important que cada universitat tingui clares unes directrius a seguir en la remodelació dels espais. Cada facultat té unes necessitats diferents i no es pot partir d'un model únic vàlid per a tothom.

EP-5.7.- Tenint clar en la formació de mestres el perfil del/la mestre/a hauria de tenir en el S.XXI, quines tipologies d'espais hauríem de tenir?

EP-5.7.- L'escolta de les necessitats de cada docent i de les necessitats pedagògiques és fonamental. Crec que el principal canvi ha de passar per dissenyar uns espais conjuntament entre docents, estudiants i tècnics.

EP-5.8.- Com en general dins la facultats es desenvolupen diferents estudis quines característiques haurien de tindre aquests espais per donar respostes als diferents estudis?

EP-5.8.- No ho sé. És important crear espais sempre vinculats a una metodologia i no fer-ho d'una manera gratuïta, o seguint modes passatgeres. Cal sempre saber a priori el perquè d'una necessitat de transformació d'un espai. Bàsicament és important fer un bon estudi de les necessitats de cada facultat i deixar de fer aules estereotipades i totes iguals. Considero que no es pot perdre de vista que l'espai és un element més dels molts que cal tenir en compte si volem unes facultats que siguin veritablement generadores d'aprenentatge.

- **Entrevista: EP-6**

EP-6-1.- Com definiries els espais a partir de la teva experiència com a docent i teòric dels espais educatius?

EP-6-1.- Els espais són aquells llocs on els infants poden desenvolupar les seves capacitats d'acord amb els seus interessos i motivacions. En cada un d'ells poden trobar-hi experiències diverses que facin de l'aprenentatge una experiència enriquidora i única per a cada un dels individus que hi passa.

EP-6-2.- Posa algun exemple de com influeix l'espai en la formació.

EP-6-2.1.- Com ja he dit anteriorment,

EP-6-2.2.- L'espai configura un lloc diferent per a cadascun de nosaltres ja que només es tracta de l'aspecte físic sinó de la concepció que hi relacionem. A més, EP-6-2.3.-la interacció que establím en aquest espai amb la resta de participants, també farà modificar les experiències i aprenentatges que s'hi donin, per tant és important no només l'espai sinó qui hi conflueix, amb quin objectiu i des de quina perspectiva.

EP-6-3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. ¿Quina ha estat la teva experiència sobre aquest tema a la universitat?

EP-6-3.1.- La meua especialitat no és l'organització escolar i per tant la meua aportació és limitada en aquest camp. Tot i així, des del meu punt de vista, diria que la revolució o el que importa avui en dia és posar el nen al centre del seu aprenentatge tenint en compte totes les seves característiques. No es tracta doncs d'un caixa buida a qui li hem d'ensenyar una sèrie de continguts, a tots per igual i ell ja farà. Sinó que es tracta d'individualitzar, diversificar i especificar els processos d'ensenyament – aprenentatge perquè cada infant pugui desenvolupar les seves competències d'acord amb les seves necessitats de desenvolupament, experiències prèvies i interessos presents.

EP-6-3.2.- Considero que és necessari aplicar aquesta mateixa idea a les aules d'educació superior. **EP-6-3.3.-** En el meu cas, intento fer que el coneixement sigui el més pròxim a l'alumnat possible, partint dels seus coneixements previs i construint coneixement plegats des de les seves experiències i motivacions presents. Els espais són una manera de personalitzar i de retenir allò que fan. En el cas de la universitat, trobo que les aules són uniformadores i no deixen que els estudiants puguin fer-se seu aquell espai i puguin compartir amb la resta de companys allò que han fet o que estan fent.

EP-6-4.- Quan dissenyes el cronograma d'una matèria, penses també en el disseny dels espais?

EP-6-4.- Intento que sigui així però en molts casos no sabem l'aula que ens toca fins a dies abans de l'inici de l'assignatura. Tot i així, sempre s'ha d'acabar adaptant i tenint en compte ja que no és el mateix un espai on les cadires siguin fixes que un espai diàfan on hi pugui haver mobilitat. Ara bé, si l'espai és fix, no m'acostumo a quedar amb les classes teòriques. Fem quelcom per poder-nos moure i construir entre tot l'alumnat el coneixement.

EP-6-5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais haurien de ser diferents? ¿com te'ls imagines?

EP-6-5.- Doncs sí. Com apuntava amb anterioritat, crec que els espais haurien de ser flexibles. Haurien de tenir els recursos necessaris per a una classe, és a dir taules i cadires però al mateix temps, aquestes haurien de poder ser modulars i adaptables a les diferents situacions educatives que es poden donar. Des de classes magistrals a grups petits de treball.

EP-6-6.- Quines característiques, variables, ... haurien de tindre aquests espais per poder donar resposta als diferents estudis dins una facultat?

EP-6-6.1.- Flexibilitat, adaptació. No només del mobiliari sinó també dels murs. Els espais poden ser de diferents mides segons l'activitat que estem realitzant. En ocasions tenim aules molt grans per grups petits o a l'inrevés. Si els murs es poguessin moure, podríem adaptar-los i fer-los més funcionals perquè d'un podríem fer-ne dos i a l'inrevés.

EP-6-6.1.- Més espais de trobada i d'estudi compartit crec que seria també interessant.

EP-6-7.- I en concret les aules?

EP-6-7.1.- Les aules haurien de poder tenir espais on compartir el coneixement.

EP-6-7.2.- En ocasions, no s'autoritza a que els estudiants personalitzin els murs de les aules, fins i tot tampoc el professorat. O quan es dona el cas, qualsevol pot esquinçar ho i llençar-ho. S'hauria de poder disposar d'aquests espais per compartir i construir conjuntament.

- **Entrevista: EP-7**

EP7-1.- Com definiries els espais a partir de la teva experiència com a docent i teòric dels espais educatius?

EP-7-1.1.- Una bona disposició dels espais generada a partir d'una estètica adequada, genera confiança i benestar en l'estudiant i per tant afavoreix el desenvolupament dels seus aprenentatges.

EP-7-1.2.- "L'espai educatiu és un entorn que acompanya, dona benestar i facilita la creativitat"

EP-7-2.- Posa algun exemple de com influeix l'espai en la formació.

EP-7-2.1- Una grada semicircular amb coixins en una sala, facilita que els estudiants interaccionin entre si i amb el docent d'una forma relaxada i lluny de les formes lineals de distribució de les aules tradicionals. Aquesta manera d'ocupar l'espai permet a l'alumnat visionar a tots els seus companys i que es creï un marc de confiança i seguretat que els ha de permetre estar proactius.

EPE-7-3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. ¿Quina ha estat la teva experiència sobre aquest tema a la universitat?

EPE-7-3.- Com a professor tutor de pràctiques he pogut conèixer l'organització i el projecte educatius d'una de les escoles que ha format part del grup de desenvolupament d'aquesta proposta.

A la matèria que imparteixo als Graus d'Educació Infantil i de Doble Titulació, quan treballem els conceptes d'espai i temps, analitzem les propostes de l'Escola S. XXI.

EPE-7-4.- Quan dissenyes el cronograma d'una matèria, penses també en el disseny dels espais?

EPE-7-4.1.- Tinc una limitació molt gran, ja que a la meva Facultat estem molt mancats d'espais i només poden actuar en l'àmbit de l'aula amb grups nombrosos.

EPE-7-4.2.- De totes formes en la realització dels seminaris, he permès als estudiants desplaçar-se al CRAI del Campus per tal que poguessin treballar amb espais molt més funcionals i estètics.

EPE-7-5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais haurien de ser diferents? ¿com te'ls imagines?

EPE-7-5.- M'imagino els espais multifuncionals i que excedeixin de l'espai aula. He tingut la oportunitat de visitar algun centre de secundària al País Basc que contempla aquest disseny.

Han de ser espais que permetin diferents interaccions a la vegada, petites reunions (racons) sessions de grup més gran (grades) espai de lectura i consulta (sofàs i taules, cadires i coixins), taules grans mòbils (treball cooperatiu), espais multimèdia.....

EPE-7-6.- Quines característiques, variables, etc. haurien de tindre aquests espais pe poder donar resposta als diferents estudis dins una facultat?

EPE-7-6.- La distribució de les classes de la Facultat en classes magistrals (tot el grup), seminaris (mig grup) i laboratoris (petit grup) hauria d'anar acompanyada d'aules multifuncionals, on els estudiants en els seminaris i en els laboratoris es poguessin distribuir en funció de les tasques a realitzar.

EPE-7-7.- I en concret les aules?

EPE-7-7.- La distribució de l'espai dins de l'aula ha de donar resposta a la possibilitat de mobilitat del mobiliari en funció del tipus de tasca i agrupament que es vulgui realitzar.

EPE-7-7.1.- També considero que dins de les aules hi ha d'haver espais multimèdia amb connexió wifi i accés a la xarxa elèctrica.

EPE-7-7.2.- És molt important també, la il·luminació i l'estètica de l'aula. Moltes aules universitàries estant despallades i semblen sense vida.

- **Entrevista: EP-8**

EP-8-1.- Com definiries els espais a partir de la teva experiència com a docent i teòric dels espais educatius?

EP-8-1.- Home, podríem aprofitar la definició de Malaguzzi, l'espai com a tercer educador, no sabria pas dir-ho millor. He d'afegir que és evident que l'espai condiona, però que em sembla més rellevant el convenciment de l'educadora per a dur a terme allò que creu, malgrat les condicions puguin no ser massa idònies. És a dir, si estàs convençuda que l'important és fer fitxes, podràs fer-les tant si tens taula i cadira per a tothom com si no; de la mateixa manera que si creus que el que és important és el contacte amb la realitat i la interacció entre infants, trobaràs maneres de dur-ho a terme en qualsevol espai, encara que sigui amb moltes més dificultats.

EP-8-2.- Posa algun exemple de com influeix l'espai en la formació.

EP-8-2.1.- Un exemple actual és que hem hagut de passar d'un espai físic a un espai virtual, pla, en dos dimensions, seqüencial... que realment ens ha limitat molt. Les discussions es fan feixugues, estem subjectes a moltes més distraccions (si ets a la feina, et truquen; si ets a casa, circula gent per darrere...) i no podem compartir vivències emblemàtiques, que per mi són fonamentals per aprendre a fer de mestra.

EP-8-2.2.- Un altre és la disposició d'una aula en cadires de braç que te les trobes sempre mirant totes endavant i que a més, hi ha el requeriment que, al marxar ha de tornar a quedar en la mateixa disposició. Evidentment, això ja talla qualsevol canvi o intent d'interaccions entre tothom. Has d'estar molt convençuda per a canviar-ho tot a cada sessió.

EP-8-2.3.- I no a la universitat, però en el nostre Lab 0-6 per a infantil, disposar d'un espai ampli amb molt de material suggerent pensat per a l'edat, ha comportat una vivència ben relaxada de sessions d'1 hora d'activitat lliure amb grups classe de 25 nens i nenes. Espai diàfan però organitzat de manera que no afavoreix les carreres, amb les propostes assequibles per a grups d'infants, no pensades per a individus sols....

EP-8-3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. ¿Quina ha estat la teva experiència sobre aquest tema a la universitat?

EP-8-3.- A la nostra universitat, el canvi ha estat només la introducció costosa de la tecnologia digital: més wifis, més endolls pels ordinadors de les alumnes, millors ordinadors per les aules i despatxos....

I estem en procés d'anar canviant aules de caires de braç per aules amb taula, però més conseqüència de poder tenir una bona base pels ordinadors que per afavorir el treball en grup.

Estem treballant per un canvi de model pedagògic que es centri en la implicació de les estudiants més que en les classes magistrals. Això afecta més a les altres titulacions que no són d'educació, però crec que tenim mooolta feina per fer també des del nostre grau.

EP-8-4.- Quan dissenyes el cronograma d'una matèria, penses també en el disseny dels espais?

EP-8-4.- Només faig una matèria, medi, i tinc la sort de disposar d'un espai amb taules que puc moure segons convingui i tot el material que necessito.... És una aula pensada per grups de màxim 25, quan cal desdoble. Jo compto amb aquesta aula que dona resposta al que necessito.

EP-8-5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais haurien de ser diferents? ¿com te'ls imagines?

Crec que et responc a la pregunta 6...

EP-8-6.- Quines característiques, variables, ... haurien de tindre aquests espais per poder donar resposta als diferents estudis dins una facultat?

EP-8-5.-/6.1.- Els espais comuns de la facultat, que convidin a quedar-t'hi, a ser-hi, que convidin a l'intercanvi en grups, que convidin a treballar però també a descansar, que siguin estèticament agradables, que es mantinguin nets...

EP-8-5.-/6.2.- Tenir en compte la convivència entre estudis a l'hora d'exposar treballs o d'ocupar l'espai comú. Tenir cura tant de l'estètica com de la potència conceptual del que s'exposa.

I els espais docents propis de la titulació, els defineixo més en la pregunta 7.

EP-8-7.- I en concret les aules?

EP-8-7.1- Versatilitat: amb mobiliari que es pugui moure amb facilitat per a permetre des d'agrupaments diversos fins a aconseguir un espai diàfan. Les taules amb rodes i cadires còmodes però no massa pesades. I que no facin massa soroll en moure-les.

EP-8-72.- Equipament material, en funció de la funcionalitat:

- Laboratori d'art, amb taules planes o inclinables i tot de material per a l'exploració artística a l'abast de les estudiants.
- Laboratori de medi: amb material natural, material quotidià i inespecífic i també instruments específics d'observació (lupes binoculars analògiques i digitals, diversitat de lupes de ma, prismàtics...), de mesura (dinamòmetres, balances de diferents tipus, metres, peus de rei, volums diversos....) i algunes eines de laboratori (morters, pinces, tubs d'assaig, càpsules de petri...). Gimnàs, amb material específic.
- Equipament digital: amb wifi potent, amb possibilitat de connectar l'ordinador en cada taula, per què no, amb ordinador directe a cada taula.

- **Entrevista EP-9**

EP-9-1.- Com definiries els espais a partir de la teva experiència com a docent i teòric dels espais educatius?

EP-9-1.- Com a docent i acadèmica definiria els espais educatius com a "llocs" en el sentit més ampli (físics o virtuals, exteriors o interiors, formals o informals, etc.) on es donen processos d'ensenyament i aprenentatge.

EP-9-2.- Posa algun exemple de com influeix l'espai en la formació.

EP-9-2.1.- Actualment amb els estudiants del grau de mestre compartim espais virtuals que obliguen a treballar d'altres formes, influint en la formació (des del meu punt de vista) moltes vegades de forma negativa. EP-9-2.2-A la FETCH tenim espais físics reals i específics com l'aula Teresa Buscart (educació infantil) que permet viure la presència i l'experiència a l'aula en primera persona, dotant de qualitat la formació.

EP-9-3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. ¿Quina ha estat la teva experiència sobre aquest tema a la universitat?

EP-9-3.- La llibertat de càtedra que tenim a la universitat crec que permet plantejar innovacions pedagògiques de molt tipus. En el cas de la FETCH a la UVic-UCC tenim la sort de comptar amb espais que acompanyen: llocs diàfans, mobiliari que es mou, aules de didàctiques específiques, aula d'educació infantil, aula Montessori, etc. Tot i tenir totes aquestes oportunitats és cert que en el meu cas per exemple crec que tinc marge de millora.

EP-9-4.- Quan dissenyes el cronograma d'una matèria, penses també en el disseny dels espais?

EP-9-4.1.- En el meu cas sí. En un curs ordinari, abans de la pandèmia, les assignatures tenien dos dies de classe presencial, un amb tot el grup i un segon amb grup partit. Les classes de grup partit les realitzo en un aula específica, en el meu cas la Teresa Buscart. Amb el grup gran com que és una classe més expositiva utilitzo un aula ordinària. En el cas de l'assignatura de Seminari de Pràctiques d'Escola Rural, l'aula que demano és una que disposa de molta llum i una taula ovalada on ens permet seure tots als voltant (unes 12 persones) i veure'ns per poder compartir.

EP-9-4.1.- Ara amb la pandèmia, he traspasat al màxim les classes que són d'uns 20 alumnes aprox a l'exterior. Buscant espais, per exemple al pati de la Masia de la Torre dels Frares, que té accés a l'aula Teresa Buscart i només entrar a l'interior en moments molt puntuals i en petit grup. Pel que fa al seminari de Pràctiques també hem disposat d'un espai a l'exterior, en una terrassa de la Facultat amb un mobiliari específic exterior i amb una pissarra mòbil que he pogut utilitzar. Considero espais d'aprenentatge totes aquelles sortides, jornades que s'organitzen en el marc d'una assignatura. Actualment en espais virtuals.

EP-9-5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais haurien de ser diferents? ¿com te'ls imagines?

EP-9-5.- En relació a la pandèmia penso que tenim molta sort de viure en un país amb clima mediterrani, amb tantes hores de llum i de sol. Penso que cal potenciar més els espais ja existents exteriors possibilitant que s'hi pugui desplaçar mobiliari en cas de necessitat. Es necessita voluntat i recursos que siguin molt polivalents.

EP-9-6.- Quines característiques, variables, ... haurien de tindre aquests espais per poder donar resposta als diferents estudis dins una facultat?

EP-9-6.1.- Penso que els mateixos docents de les diferents assignatures de la universitat són els qui poden identificar quins elements contribuirien a la millora de la formació.

EP-9-6.2.- En general penso que han de ser polivalents, flexibles, adaptables, atractius, etc.

EP-9-6.3.- A la FETCH es van creant aules específiques a partir de processos col·laboratius entre el professorat implicat. Crec que això és molt ric ja que suposa repensar des d'un punt dels espais el que estem fent a les aules i per tant permet compartir el que fem amb els companys/es i totes aprendre de les múltiples mirades. Malgrat això penso que els processos aquests es fan en grups molt reduïts i podria ser més interessant obrir-ho a més professorat i poder incloure més visions.

EP-9-7.- I en concret les aules?

EP-9-7.- Penso que un aula ha de tenir múltiples possibilitats per a poder-se adaptar a les diferents metodologies, estratègies, formes d'organització, etc. Que pot proposar el docent. Afegiria també tots els adjectius esmentats anteriorment i afegiria també la facilitat d'utilització i mobilitat de tots els recursos disponibles.

- **Entrevista: EP-10**

EP-10-1.- Com definiries els espais a partir de la teva experiència com a docent i teòric dels espais educatius?

EP-10-1.1.- Els espais són una part intrínseca dels plantejaments educatius i de la docència presencial (tot i que el no-espai de la docència virtual també podríem considerar que en forma part). Com a docent, conceptualitzo que inclou no només si és interior o exterior, o la grandària o la forma que pugui tenir, sinó també altres característiques com els materials de què està constituït/construït, els elements que hi ha per entremig, l'acústica, etc.

EP-10-1.2.- L'espai condiona i afecta les activitats que es poden fer, així com també les sensacions dels participants, o la comunicació i les relacions que s'estableixen.

Perquè l'acció educativa es produeix a través de l'espai. I cada espai determina, en part, el que hi succeeix.

EP-10-2.- Posa algun exemple de com influeix l'espai en la formació.

EP-10-2.- Per posar algun exemple, em basaré en la meua àrea d'expertesa, la didàctica de la música. Per la forma que tenim d'entendre l'educació musical, haver de fer classe en un aula tancada, amb taules i cadires i poc espai lliure limita (o directament impossibilita) fer plantejaments "actius", és a dir, basats en el moviment, la pràctica instrumental, el cant coral, etc.

O, en un altre sentit, un espai exterior o un espai que ressoni molt suposa gran dificultats per a la pràctica musical, ja que ens basem en el so.

I podria posar un exemple al contrari: poder disposar l'alumnat en cercle o semicercle al tocar instruments, cantar o parlar de música afavoreix la comunicació, la sincronització sonora i, en darrer terme, un millor resultat final.

EP-10-3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. ¿Quina ha estat la teua experiència sobre aquest tema a la universitat?

EP-10-3.1.- En relació al que està passant a les escoles, se'n parla a les aules, en reunions i als passadissos de la Facultat. I, entre altres, es comenten els nous espais i els nous usos que es dibuixen.

EP-10-3.2.- A la Facultat de CC de l'Educació de la UAB, els darrers anys també s'està iniciant un moviment de replantejament i canvi dels espais: s'han eliminat aules graonades, s'ha canviat el mobiliari o la disposició del mateix en altres aules, s'han dissenyat i posat en marxa espais específics (zona de joc simbòlic d'Infantil, laboratori de so i creació sonora, aula TIC, espai pel treball manipulatiu, aula de foniatria i treball de cos, etc.). Així mateix, i arran de la COVID, han augmentat les sessions que tenen lloc en espais exteriors.

Queda molta feina, però almenys el camí s'ha iniciat.

EP-10-4.- Quan dissenyes el cronograma d'una matèria, penses també en el disseny dels espais?

EP-10-4.- Sí, d'acord amb els exemples de la pregunta 2, la tria i/o adequació dels espais és imprescindible per la realització de la tipologia de classes que fem. Així, per exemple, quan en una sessió hem de fer moviment o dansa, demanem classes amb molt espai o retirem mobiliari de les que tenim assignades. I, de fet, de vegades ens hem trobat amb el dilema d'escollir entre un espai ampli i amb mala acústica com un gimnàs l'exterior, i un aula amb dimensions no prou àmplies, però amb bona acústica.

EP-10-5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais haurien de ser diferents? ¿com te'ls imagines?

EP-10-5.- Alguns sí, haurien de ser diferents. D'altres ja estan adaptats o encara són plenament vàlids.

EP-10-6.- Quines característiques, variables, ... haurien de tindre aquests espais per poder donar resposta als diferents estudis dins una facultat?

EP-10-6.1.- Un dels aspectes és pensar en la polivalència de certs espais: que puguin ser aptes per diferents funcionalitats, per fer-hi diferents tipus de classe i activitats molt diverses dins d'una mateixa sessió. Però també ser conscients que hi haurà també espais específics per determinades activitats en què potser no s'hi pot fer qualsevol tipus de sessió (per ex. laboratori de ciències, biblioteca, classes de música, tallers, gimnasos...).

Òbviament cal tenir molt en compte la part tecnològica, d'aparells i sobretot de facilitat per a la connexió (wifi, dispositius per fer classes en streaming...).

EP-10-6.1.- Així mateix, cal pensar en una llum, uns materials i una disposició que fa acollidor l'espai, element clau per a crear predisposició per a l'aprenentatge i relacions educatives profitoses.

En paral·lel, caldria adequar espais exteriors i, al mateix temps, repensar la transició o les fronteres entre el dins i el fora.

EP-10-6.2.- Finalment, considero que la part dels materials amb què està construït un espai i sobretot l'acústica són alguns dels elements de què menys es parla i que, en canvi, resulten claus.

8.5 Annex 5 Focus grup professors externs

1. Pregunta...

FPE.1.- Jo crec que sí, i a més a més, està demostrat, tal i com comentàvem i tu has explicat no? No sé perquè hem perdut el que molts pedagogs i molts professionals de l'educació han estat treballant per adequar aquests espais a un tipus d'educació determinada. Potser la pregunta és: ¿tenim aquests espais perquè es vol un tipus d'educació? ¿No només a infantil, Creieu que els espais condicionen a l'aprenentatge dels alumnes? I a primària, sinó també a secundària i a la universitat.

I si es vol un tipus d'educació tenim un tipus d'espai. Les escoles que ara fan innovació, doncs, evidentment el primer que es plantegen són temes d'espais i com reestructurar aquests espais i els materials, els ambients... I com després l'alumne els utilitza i crec que és una cosa que la universitat hauríem de buscar la manera d'incorporar-ho.

FPE.2.- Jo estic totalment d'acord, de fet, nosaltres quan tenim l'espai ens plantejem el que volem d'aquests estudiants, si volem uns estudiants que produeixin i no es qüestioni massa res, clar, l'espai evidentment és un darrere l'altre i ja està. Clar, nosaltres en el moment que vam veure la necessitat d'incorporar en els estudis pel perfil de mestre d'estudiants que tenim al seminari ens vam espavilar de tenir uns espais que ajudessin a aquest seminari. Vam haver d'incorporar tot el tema tecnològic i molt interactiu perquè hi hagin dues aules de la facultat que d'alguna manera ens puguin donar resposta, per tant és molt evident, l'espai té molt a veure amb el tipus d'estudiant que volem, amb el perfil de persona, amb el que estem intentant desenvolupar. El que passa és que clar l'últim sector molt pedagògic entrem en contradicció...

FPE.3.- La incoherència, jo ho veig cada dia. A la universitat expliquem un tipus de metodologies que van associades a una distribució d'espais i temps molt diferents al que fem i et trobes amb unes dificultats d'aula superpoblades, que els mateixos estudiants diuen: "tu m'estàs parlant d'això, però tu què estàs fent aquí?".

FPE.1.- I que potser tu faries, jo ja fa un munt d'anys que vull distribuir l'aula d'una manera però jo només la tinc un matí i si cada matí he d'anar una hora abans per fer la distribució de l'aula i després tornar-la a deixar perquè el que ve després no vol la meva distribució, això és esgotador.

FPE.4.- No només són els espais, sinó també el mobiliari. En el cas de la universitat afecta al mobiliari que perds 10 minuts a col·locar de manera còmode el que tens organitzat aquell dia. Tot i això, nosaltres a la Universitat de Vic tenim molta sort perquè sí que contem amb uns espais privilegiats.

FPE.5.- Ja hi entrarem després, però la resposta és sí, estic molt d'acord amb el que ja s'ha exposat en aquest sentit.

FPE.1.- Jo vaig estar amb un seminari d'arquitectura escolar i vam visitar diferents centres educatius, de primària i de secundària, i evidentment cada model des del model del franquisme, on totes les parets són de maó amb una mica de pati al voltant, a d'altres que realment doncs han sigut ja amb un disseny més obert on les parets són de vidre, on el nano pot entrar i sortir quasi bé quan vol i realment influeix amb la manera de treballar. El que passa és que a vegades l'arquitectura i aquest espai t'ho permet però al professional no ho fa. Si torna a tenir l'espai com si fossin les parets de maó amb les dos finestretes amb una de les parets, ¿no? ¿I tornes a tenir la porta que va cap endins, cap al passadís, no cap enfora perquè no la fa servir no? I aquí suposo que això també influeix en l'educació que també ells han rebut en moure's en uns espais determinats.

FPE.2.- Fins i tot passa en escoles que antigament havien tingut la possibilitat de tenir tot l'espai per tenir les portes correderes, que les han bloquejat perquè no molestin, ¿no? És a dir, que els nens no es distreguin i és aquesta amb la incoherència que ens trobem.

FPE.5.- I a la universitat, jo penso que també hi ha hagut moments i aquí a la Universitat Autònoma que vam néixer en un moment en el que tots aquells referents pedagògics eren molt vius i estaven molt de voler-ho portar a l'escola i els que van construir l'escola de mestres i després aquesta facultat, per tant, eren gent que van venir d'aquest tipus d'escola, doncs, van tenir edificis, que són edificis que tenen moltes problemàtiques arquitectòniques en aquell moment, però que estaven pensats per espais per treballar en grup, treballar a fora, és a dir, uns espais oberts, més enllà de les aules en sí mateix. I això era d'aquella època, però després també amb els altres edificis nous, aquells espais ja no ha sigut tan clar que hi fossin, per tant sí que el canvi no millora en aquest cas.

2. Si tu vas a altres universitats estrangeres, les noves construccions el que estan fent són aules molt petites, perquè el que hi ha és molt espai per treballar i un espai de acollida. Jo penso que les nostres universitats, en general, ens falta acollir a la gent, ¿no? Vull dir, aquí et perds a l'Autònoma, la nostra és

molt poc acollidora al moment de rebre, perquè hi ha una escala que baixa, no hi ha un espai que diguis... perquè t'has de sentir acollit, ¿no?

FPE.2.- Un àgora, ¿no? Un lloc on la gent pogué confluïr, quedar-s'hi i tenir coses interessants penjades, i tenir converses...

FPE.1.- Aquest àgora és aquest espai que tu dius.

FPE.5.- La plaça de les oliveres, per exemple, era una idea en aquest sentit, tot i que ara amb els nous edificis això ha canviat. I l'altra cosa que deies els mòduls, els mòduls antics hi ha una escala que baixa i a banda i banda hi ha uns espais amb taules, a part de les aules en si mateixes. Per tant, aquesta idea era molt bona amb la idea de pensar que no era tot dintre de l'aula.

FPE.8.- Després hi ha gent que no té els espais, però que és lo contrari del que ha dit ella, com que ho tenen clar... Jo ara que estic visitant escoles de pràctiques i tomo bastant, doncs, gent que, podria parlar d'exemples, convertir els espais com un hall que tenen a l'escola quan entren, doncs han posat la biblioteca escolar, una part de la biblioteca i una part de informàtica. I bueno, quan tu entres a l'escola tens aquella sensació de moviment, gent que està treballant, han aprofitat aquell gran hall, i clar està a fora de les aules. Això implica nens i nenes que puguen i baixen i, això, ells estan acostumats. Si tens la mentalitat de l'ordre, del silenci... Això espanta.

FPE.5.- Però sí que jo he de dir que, per exemple, quan jo comparo les aules que tenim en aquesta facultat amb les que hi ha quan vaig aquí al costat a la facultat de lletres, allà és molt de bancs i taules fixes, molt per classes magistrals i no hi ha altres possibilitats i, en canvi, aquí, aquest tipus d'aula les estem, les poques que queden, estan sense ús gairebé i estem eliminant. Per exemple, estan remodelant un mòdul i l'aula que hi havia s'ha eliminat i s'ha convertit amb una aula a peu pla, amb un mobiliari mòbil per tal de poder tenir una mica més de possibilitats, no? També aquí en moltes aules, s'estan posant aules fixes amb ordinador i tot això, però per exemple, a les aules de música se'ns va demanar que no fossin fixes perquè necessitaven fer altres tipus d'activitats, per tant, no tot és tan negatiu.

FPE.1.- Clar, a la nostra facultat que vam tenir la possibilitat de comprar mobiliari, nosaltres ja el teníem mòbil. I llavors el primer que se'ns va preguntar va ser; "el voleu com a tal facultat?", que està tot clavat a terra. ¿No, no, no, evidentment taules i cadires que es puguin moure, treure, sumar, restar, tot i així quan ho tens ple, al mobilitat és bastant poc pràctica no? Perquè clar estan tots...

FPE.6.- ¿De totes maneres, penso, que també va lligar a la manera de treballar no? Doncs com dieu a vegades podem tenir un espai més rígid, però pot ser que la manera de treballar sigui més dinàmica, ¿no? Cosa que no és habitual, jo penso que actualment encara les universitats tenim molt la idea del professor que explica, un estudiants que escolten. Jo penso que, potser, primer de tot és que la universitat ha de començar a fer un canvi en la manera de treballar, perquè sí que tenim taules i cadires que podem bellugar una mica més cap aquí una mica més cap allà, però tenim ordinadors per tot arreu i moltes mancances. Però penso que la universitat ara estàvem comparant amb escoles, ja que va lligat amb la manera de treballar... Les universitats també, a mesura que veiem la necessitat potser també farem una mica més de pressió pels canvis. A mi em sembla que en general ens ho hem de replantejar una mica en el tema d'espais, però també en el tema de temps, seguim tenint assignatures que estan dins d'un horari rígid, aules que tenim destinades per una sessió puntual, hi ha molt poca flexibilitat en els espais i temps i això també condiciona.

FPE.1.- El tema horaris, això sí que ens ha donat, bueno a mi particularment i a mi em va molt bé, jo tinc la classe tot el dijous el matí, els alumnes estan dos de pràctica i dos de teoria i després ve l'altre grup que fa dos de teoria i dos de pràctica, aquí tens una franja d'horari de matí molt gran per poder sortir, per poder fer intervencions, per ara som aquí, ara som al jardí, perquè no pots anar a massa llocs més, no? Jardí i aula, no tenim massa més. Però t'ho permet això, ¿no? A dir, bueno jo aquí amb aquesta franja horaria em puc organitzar, ells sí que tenen una planificació, més o menys orientativa que va variant, aquest pla de treball que es demana, doncs jo el començo i l'anem omplint i quan anem acabant tothom sap que fer cada dia i ells fan la seva carpeta d'aprenentatge. Però, el fet de poder tenir aquestes franges va molt bé perquè a més si has de convidar a un ponent tens tot el matí. Aquesta franja de matí quan et va millor? 11 a 12? Vale, tu vine aquí, jo ja organitzo després els alumnes...

FPE.7.- Aquesta és una de les coses que volia dir, aquí a la facultat hi ha un sector del professorat que no hi està d'acord, però jo defenso. L'assignatura és tot un matí, des de les 8 fins a la 1, i tu aquí organitzat com vulguis. Jo el fet de poder disposar de cinc hores per fer el que vulgui... Clar després tens el programa que has de dir, no faig classe magistral, o gran grup i després seminaris. El que passa és que com els alumnes només estan amb mi, jo sí que és veritat que sóc de les que canvio i els hi dic mira la setmana vinent que havia previst fer seminaris, no farem seminaris i farem una altra cosa perquè ha passat no sé què i ho canvio, ¿no? I és veritat que a gran grup doncs són tres hores o dos hores o dos hores i mitja, però si un dia vull acabar un quart d'hora abans o no puc anar-hi, o necessito un quart d'hora més, un altre dia ja us el retallaré, perquè no trepitjo a ningú. És a dir, després de mi o abans de mi no

hi ha ningú, és veritat que quan has de fer cinc hores que fas seminaris i fas cinc hores de classe, després estàs que et mors, perquè és clar comences a les vuit i a acabes a la una i és molt dur. Però és allò de dir; he fet el que jo he volgut, com he volgut i és allò que jo canvio al disposició de l'aula doncs tres vegades si és necessari, perquè bueno ara anem a fer un debat, ara anem a fer no sé què, és a dir, si pots moure les cadires, encara que siguin dos centimetres i girar-les, t'ho permet, és a dir, que jo estic d'acord amb el que l'arquitectura condiona però no determina el temps determina, sinó és com tu vols; ara com més flexible fos tot, però clar jo també entenc que és molt més fàcil a nivell individual però a nivell col·lectiu de la gestió del col·lectiu és molt més complicat, perquè jo entenc que és clar si en aquesta facultat és que són molta gent. Clar jo estic pensant que vaig ser coordinadora de primària quan algú volia fer un canvi, volia dir que jo havia de tocar tres coses diferents, havia de tocar tres profes, i quatre-cents mil correus electrònics per sol·licitar una permuta, clar aleshores quan més canvis et demanen, quan tu estas a la part de gestió, has de dir si us plau no canviu, tens l'aula 30 i no 31, queda't amb la 30 i no et moguis d'allà, perquè a nivell de gestió és molt complicat, ¿no? Però bueno jo penso que si ens donen allò tens una aula, un seminari i tens cinc hores amb aquí podem fer meravelles i no cal que. bueno a més a més aquí nosaltres tenim el campus que tenim més que un jardinet no? Jo per exemple l'altre dia amb el màster de secundària que comences a les nou i acabes a les dues doncs vam fer una sortida pel campus, organitzeu-vos amb sis grups, uns se'n van anar aquí, allà, després veniu... O sigui que tenim moltes més possibilitats perquè pots fer moltes coses. Jo penso que això és important perquè pots fer moltes coses, però clar com deia el Miquel fer-ho implica molta feina, molt no sé què i tal, i clar llavors a vegades o ho fas o sinó entres en contradicció amb els alumnes; "però si ens estas dient tota l'estona que hem de treballar amb grup, que s'ha de treballar amb ambients, que hem de fer racons... i tu portes tres hores amb un power point blablabla..." Aleshores o trenquem aquesta dinàmica o sinó és que estem perdent credibilitat per totes bandes.

FPE.5.- Jo insistiria amb aquesta idea que has dit, és a dir, no pensar els espais docents com aquí tens l'aula, sinó els espais docents són l'aula, els passadissos, poden ser fora, és a dir, una visió més àmplia dels espais docents, ¿no? Jo crec que això forma part de la visió que hauríem de tenir i, per tant, com de la mateixa manera valorem a les escoles aquelles que l'aula té sortida a fora i permet fer determinades activitats que no poden fer dins de l'aula, doncs, jo crec que aquí també hauríem de...

FPE.1.- I és més, ¿no? Fins i tot traspasar els propis alumnes que no vol dir que perquè tot el que es fa a l'aula sigui lo més curricular i lo més formal i lo més acadèmic i lo més important, perquè aquesta és l'altra amb la mentalitat que et venen, a la que fas algo una mica massa dinàmic, ja diuen... ¿Acaben preguntant, "i això sortirà a l'examen?"

3. **Amb els estudis nostres de magisteri, creieu alguna que hi ha d'haver alguna tipologia d'aula? Per exemple, on puguis fer simulacres, per exemple, que puguis fer més "interdisciplinari", perquè també els hi demanem que han de treballar de manera globalitzada, interdisciplinar, etc. que sigui una cosa més transdisciplinar amb l'escola i nosaltres ho fem molt poc.**

FPE.2.- El que passa és que, a la universitat, el que vaig a dir ara segur que és molt lleig i molt poc correcte, el que penso és que la innovació no està en un espai... La innovació està aquí dins, dins del cap de cadascú, ¿no? Llavors el sol fet de no percebre tu com a docent aquest espai com un lloc de protecció, si jo obro la porta i els nens surten no passa res, per els passadissos hi ha moltes coses que els hi poden ser molt estimulants de cara a l'aprenentatge o ja els hi poso jo, o és igual, a veure què troben, o la llibertat que els hi donen als infants per anar al lavabo sense haver de demanar permís, ¿no? Però clar, sovint i a la universitat, jo ho penso, perquè aquest tic el tenim molt, tenim una certa inseguretat els docents, en general,estic parlant molt en general, molta inseguretat que vol dir? A veure aquestes parets que no m'escoltin des de fora, jo ja em sento segur pel que vaig a dir i dic, perquè jo soc l'expert, soc el universitari i no tothom ho és, per tant, puc dir moltes coses. I una cosa que m'ha fet pensar molt és quan nosaltres ens van construir l'aula aquesta amb la pared de vidre, jo amb els companys que he parlat i jo la primera, ens feia engúnia i dèiem; és clar és que d'aquí tothom passa i tothom mira, tothom sap que estàs fent. En el moment que estas a dins, i jo ho he provat, i després també m'ho han dit els companys, perds, és a dir, hi estàs tan bé, en aquest espai diferent que perds el vidre aquell, i és igual, és que ni ho veus qui mira i qui no mira. Jo penso que la cosa passa més per un saber-nos imaginar més d'una altra manera, ¿no? I no buscar tant aquesta seguretat del que fan i el que no fan, i a l'escola si criden o no criden, si ves què pensaran si els nens estan drets i fent no sé què o es pensaran que perden el temps, això encara ho tenim molt incorporat, és a dir, som molt hereus d'un tipus de docència, molt arcaica, en aquest sentit, ¿no? I ho tenim molt incorporat que fins que no trenquem amb això, l'espai si que ens pot anar obligant a fer alguna cosa, l'espai i el temps, però necessitem primer trencar nosaltres amb tot això però després trencar amb l'espai i amb el temps, aquest concepte que tenim tant rígid d'espai i temps...

FPE.1.- Però bueno és perquè és el model que tenim des de sempre, i des de baix fins a dalt, i llavors es manté.

4. **Potser les pràctiques docents s'haurien de canviar perquè tu has canviat, tu no pots canviar les pràctiques fins que no canvies la teva metodologia.**

FPE.2.- Però la incoherència és que això que deieu, ¿no? Als estudiants els hi estem explicant unes metodologies que no les poden practicar amb nosaltres i llavors diem que quan van a les escoles tampoc troben aquests models que nosaltres... clar, però és que ells sortiran i repetiran exactament el mateix perquè és l'únic model que els hi hem sabut donar, ¿no?

FPE.4.- Jo no em sento identificada, perquè precisament tenim les assignatures obligatòries, ¿no? Tenim un dia de gran grup i l'altre dia justament STD, que tenim el grup partit i si tens el grup partit, que en el nostre grup el gran grup són 44-45, grup partit són 20 i algo.

FPE.7.- Nosaltres som 80, el nostre grup gran és el nostre grup petit.

FPE.4.- ¿Ja, ja, jo explico... Llavors les STD amb 20 o 18 però són justament per portar a terme... no? Ahir per exemple feia una activitat que havíem de pensar en els drets dels infants, doncs, vam portar diaris i amb el twitter també, bueno amb el mòbil, tenien diaris i mòbil i havien d'anar buscant notícies actuals relacionades amb els diferents drets dels infants, doncs durant mitja hora quaranta minuts ho havien de fer i després ho posàvem en comú. Clar si entra algú, veu a tots els alumnes amb el diari (clar que hi havia algú que aprofitava i mirava les notícies) i amb els mòbils. Visualment allò no semblava una classe, semblava un bar.

FPE.7.- Però el problema és aquest, per què pensem que això no és fer classe?

FPE.4.- Bueno però és que jo no ho penso.

FPE.7.- És més jo no m'imagino que això no és fer una classe però ja ve donat en les percepcions que tinguem, és a dir, jo veure que tothom estigui escoltant i només parlant tu, això és fer classe? ¿I lo altre no ho és? Jo al meu seminari, els meus alumnes em pregunten ens podem sortir a fora, perquè tenen la possibilitat de sortir a fora, "podem sortir a fora?" Primer perquè hi ha més endolls, clar és que tots treballen amb ordinadors i llavors obres les portes i tens els alumnes... I clar jo m'estic passejant mitja hora, bueno potser ve algú que pensa que jo no estic fent classe.

FPE.1.- Jo a vegades els reparteixo, podeu anar a la cafeteria, estem en el mateix edifici, hi ha sala d'estudi...

FPE.6.- I aquí a la primavera, a la gespa, és un gran lloc per fer classe.

FPE.2.- El problema és que encara la institució universitària no és ben bé això el que s'acaba de creure.

FPE.7.- Jo penso que estem canviant, jo me'n recordo quan es va fer 25 anys va haver un sector del professorat que va exigir, que havien d'haver classes esglaonades amb els pupitres aquells allargats, que hi havien deu persones. I es va exigir que havia de ser així i quan es van construir els mòduls hi havien unes aules com aquestes. Ara a dia d'avui, aquestes aules quan te les assignen tothom diu que no, que no les volen. I llavors clar quan s'ha de fer la remodelació la primera cosa es treure aquelles aules esglaonades. Això què vol dir? Fa 25 anys un sector de la facultat va exigir que fos així, afortunadament 25 anys després ja tota la facultat "no la vol". I només s'utilitza quan vols fer una conferència que ha de ser una hora i, bueno dius hi caben 120 persones i és una conferència, però només per situacions d'aquestes. Jo penso que anem cap al canvi però també és veritat que hi ha dos condicionants que ens queixem, però penso que anem bé.

FPE.5.- Després, hi ha una cosa que són les aules "base" què tenen i què no tenen les possibilitats que et dona i després altres aules especialitzades que són importants que hi siguin, no? És a dir, des de les tecnològiques, informàtiques o l'aula multimèdia, com aules des de música de tallers de laboratori del que sigui...

FPE7.- El gimnàs, psicomotricitat...

FPE 5.- Això ara fa poc a infantil van crear un espai d'ambient i racons d'infantil, és a dir, jo crec que també hem de valorar tot això, no? Quan valorem tots els espais de la Facultat.

5. Perquè la vostra universitat té molts espais, hi ha universitats que hi ha el que hi ha...

FPE.2.- Si volguéssim fer coses d'aquestes és impossible, no tenim més espai.

FPE.7.- Bueno penseu que aquesta...

FPE.1.- Al Cosmocaixa!

FPE.7.- Nosaltres sí tenim el que tenim, però també som molta gent. Per exemple, per aconseguir l'aula aquesta, jo he estat tres anys per aconseguir aquesta aula, que és una aula com aquesta.

FPE.5.- I que és aprofitant també el final d'un passadís que s'han fet idees d'aquestes que s'han fet més aules que l'espai que hi ha, per fer reunions que s'ha guanyat espai per fer als passadissos.

FPE.7.- ¿Hi ha unes aules de matemàtiques, amb tot material manipulable per fer matemàtiques, com s'ha fet? Aprofitant que s'ha fet dos seminaris i bueno si en tota aquesta paret posem uns armaris i llavors és seminari i, a més a més, aula de matemàtiques. Per tant, tenen prioritat per fer docència de matemàtiques per sobre de les socials. Per què? Doncs perquè com estan els materials aquí, és a dir, que alhora és com allò intentar combinar i sobretot estar molt atent a quan hi ha un petit canvi repinyar-lo... Vull dir la idea és aquesta.

FPE.5.- També hem perdut una sala d'actes pel camí...

FPE.3.- Nosaltres d'aules especialitzades en tenim, vull dir, i també s'ha lluitat. Però clar el concepte no és tant quan els estudiants van en aquestes aules sinó el concepte és aquest seminari i aquestes classes magistrals de 80 o seminaris de 40 o 50 que tenim nosaltres, els de 80 estan en macroaules i els altres estan en aules més petites i per tant també veus ple perquè si en un seminari estas a una aula de 50, ple, i la classe la tens en una de 100, ple. Ara si sempre hi ha professor que té imaginació o professor que busca, per exemple, la Conxa la veus pel jardí que sempre fa coses... Tenim una sèrie d'espais a la nostra facultat, com heu comentat abans, de les portes correderes, que després es van haver de tancar totes, tant a l'escola de pràctiques com a la facultat nova eren tot de portes correderes, espais tancats i oberts, que podies sortir al carrer. Però hi ha uns espais d'aquests molt amples que hi ha professors que els comencen a aprofitar per fer certes dinàmiques, d'això que deieu dels grups separats i veus aquests espais interiors que clar estan tocant a despatxos, segons quin tipus d'activitat...

FPE.1.- Però ara per exemple tota la sala de l'entrada... Ara quasi que no passes, perquè ara hi ha tot un material didàctic que han fet els alumnes que està allà o els d'art de plàstica que no paren de fer exposicions i treballar en diferents conceptes...

FPE.3.- L'altre dia feien classe al hall, estaven avaluant allà al mig, comences a veure coses...

FPE.6.- Bueno hi ha ganes de fer canvis.

FPE.5.- I enganxant amb el que parlàvem abans de començar la reunió, clar antigament aquesta facultat i d'altres tenia una escola annexa que no deixava de ser un espai més de la facultat.

FPE.4.- L'escoleta, l'escola de pràctiques.

Quan jo vaig començar hi havia l'escola de pràctiques 1 i 2...

FPE.5.- Totes les escoles de mestres tenien una escola annexa i llavors això era com aules, això s'ha convertit com les escoles de pràctiques però que no deixen de ser també espais d'aprenentatge de la facultat però que és a un altre nivell. Tot i que en algun moment s'hi pugui fer una activitat. Jo la setmana passada estava fent un seminari, però ja s'escapa de la idea que tenim a la universitat.

FPE.3.- Clar, el volum d'estudiants ...

FPE.7.- Jo penso, ara amb el que estaveu dient, si la pregunta fos què és el que influeix més en la manera de treballar el temps o l'espai? Jo penso que és el temps. L'espai el cap i a la fi allò que tu deies... Jo unes coses de les que faig és abans d'acabar la classe no la torno a posar bé, perquè jo no sé què vol dir estar bé, perquè per mi quan estan allò en línia, això no és està bé, quan estan en grup és quan estan bé. Jo no ho desfaig, qui vulgui o el torn de tarda o sinó la dona de la neteja que és la que decideix què posa les taules i les cadires. Però jo no ho faig, però en canvi poder disposar a franges horàries àmplies, a mi més que influencia perquè no és el mateix tenir una hora de classe que dues.

FPE.3.- Això que estas dient Neus, amb la formació que estic fent de directors d'escola, que ja fa 7 anys que faig el curs, el tema del temps el tractem de forma lineal. A les escoles comencen ja moltes escoles a posar franges llargues de temps, perquè per treballar per competències els hi donen molt més marge.

FPE.7.- Ara hem d'entendre que, no parlo de l'escola, però aquí a la Facultat, si et donen tres hores has d'estar tres hores de classe magistral, aquell profe millor donar-li 45 minuts perquè només estarà 45 minuts... Però la idea és que amb tres hores tu pots fer moltes coses i amb tres hores jo els hi faig classe magistral, perquè arriba un moment que has de fer conclusions o has de fer una introducció etc. i jo " que ya me he currado el power point y es muy chulo, ya pongo el power point!". Però a veure tens temps per a veure un vídeo, tens temps per fer una simulació... Però clar vas canviant... Jo m'enrecordo que a la diplomatura era així i hi havia uns dies que tenia una hora i hi havia dies que tenia una hora i mitja i jo al final no sabia si tenia una

hora o hora i mitja... Ara jo sé que tinc classe el dilluns al matí i llavors ells saben que em tenen a mi i per tant el mobiliari i la classe ja no ens condiciona tant.

FPE.6.- Ells haurien de tenir espais, perquè no pot ser que ens tinguin a nosaltres sempre...

FPE.7.- Nosaltres això, dins d'aquestes franges ja tenim aquests espais buits, però és clar quan fas la classe de gran grup, quan fas amb un marge de cinc hores no es fan cinc hores de classe de gran grup, ningú fa cinc hores, les reparteixes. Per tant, ja sempre com a mínim cada 15 dies ja tenen franges, horàries lliures i després quan fas seminari o tens dues hores i mitja o abans o després del teu seminari, perquè clar és l'A, el B i el C. Per tant tenen franges horàries, perquè això ho van fer amb la diplomatura al final els alumnes s'acabaven queixant perquè el que volien era o tot concentrat a dalt o a baix per poder marxar o venir més tard.

FPE.6.- És generar un altre.

FPE.7.- Quan tens cinc hores això és el que va molt bé perquè tu generes els espais i ells s'acaben adaptant.

FPE.5.- Però aquí és que tens un espai temporal, i en aquest espai temporal has de veure quins espais físics i què suposen aquests espais, és a dir, és la cafeteria, són llocs on es troben amb altres estudiants on té més interacció, la biblioteca...

FPE.6.- Quins espais tenen ells fora de l'aula.

FPE.4.- A vegades tenen mitja hora...

FPE.7.- Això és veritat que aquí a l'Autònoma tenen molts espais i, a més a més, hi ha alumnes que ocupen l'aula, és a dir, quan veuen una aula que està lliure doncs bueno mentres no ens facin fora s'hi queden, no?

FPE.6.- Allà segueixen molt la cultura de classe, classe, classe. Allà tens una hora o dues però és classe, ells sempre tenen classe.

FPE.7.- Això amb els graus... Jo penso que es va fer pensant per facilitar l'horari perquè és clar era dilluns Didàctica de la Llengua, dimarts les Socials, dimecres... La idea era aquesta... Ho van fer perquè tot fos molt més fàcil d'organitzar i jo ho veig

com si us plau no ho toquis, i quan algú diu algo sempre dic no, no a mi donem les meves 5 hores i jo m'ho faig.

FPE.5.- Jo estic en un departament que a mi això no em va bé...

FPE.7.- Clar, clar m'imagino que ja ve una qüestió de la veu, etc.

FPE.3.- Quan hi ha algú que fa una junta de facultat que diu "bueno podrien reformar", jo "no, no si us plau, com a mínim Didàctica de les Socials vol tot el matí.

FPE.6.- Per exemple, per fer sortides, jo que soc de ciències, jo no puc...

FPE.7.- Nosaltres sí, nosaltres ho fem perquè ens anem tot el matí i no has de negociar amb ningú.

FPE.2.- Jo demà començo per primera vegada amb 4 hores i la veritat és que m'estas animant molt Neus...

FPE.3.- Encara que tinguis quatre hores, no acabes, perquè hi ha molta més reflexió, hi ha molta més dinàmica.

FPE.1.- Els hi dones feina amb ells també...

FPE.7.- A més jo els amenaço "si no em pareu, si no em feu preguntes jo vaig xerrant, xerrant, xerrant..." Al principi costa, però després jo ho trobo genial. Jo que em donguin les meves cinc hores i jo m'ho monto i faig les coses.

FPE.3.- Després hi ha un aspecte dels espais que ara hi pensava que els espais també m'ho han dit els alumnes a la cara, tu estas parlant que els espais a l'aula, els futurs mestres han de ser vius, han de ser renovables i compares un espai infantil i un espai de cicle superior, a l'espai infantil acostuma a ser super ric i, en canvi, els espais en el cicle superior les parets són blanques, no? Que és curiós i parles d'aquests espais. Però ells també et diuen que els espais de la facultat. d'aules maques no n'hi ha.

Clar. Per això, quan parlem de l'espai, jo us deia que no només és un espai físic sinó... Jo a vegades penso en les terrasses ara a l'hivern, no? Que a la gent li agrada estar a la terrassa però jo sopar en un lloc que tinc fred doncs no m'agrada i haver de sopar amb l'abric ho trobo incòmode i llavors aquell dia sopo malament i no em trobo a gust, i l'únic que desitjo és que s'acabi per marxar. Llavors, clar, moltes vegades és

quin tipus de cadires, els alumnes que han d'estar dues hores asseguts... No és el mateix el que tenim ara aquí que la del "braç" que per exemple hi ha a la meua facultat, no? Dues hores no aguanten, als tres quarts ja els veus que ja es van movent...

FPE.7.- Per això hem de canviar dinàmiques...

FPE.1.- Nosaltres ja teníem taules que ja no hi cabien els alumnes, ara són més alts... Ara com a mínim poden seure bé, hi havia les taules de quan estudiava jo...

FPE.3.- Amb aquestes taules grans, simplement girant la cadira al revés, a dir, clar si està mirant al professor estan mirant tots de cara però permeten que simplement et giris al revés com que ja faig suficient a la taula, si aquests es giren cap aquí és com estem ara, amb això hem millorat amb aquestes cadires petites que es clavaven...

FPE.5.- I un altre tema també respecte al mobiliari però que també té a veure amb el benestar i la sensació que tens és la il·luminació, una cosa és tenir llum natural i veure això i l'altra cosa és que com que hi ha els power points que van a tota pastilla resulta que això està baixat a baix i la sensació és un altre, és a dir, la il·luminació penso que té a veure...

Moltes vegades els alumnes venen a les nostres facultats i els hi fem posar una pel·lícula i perquè no la poden veure a casa i venir, que no estan acostumats, perquè el power se l'han d'haver mirat a casa, jo els hi envio perquè s'ho mirin i no l'explico a classe, l'explico sense el power, a partir del que ells en principi han entès i això els hi costa molt perquè la meitat venen que no han mirat la pel·lícula, que no han mirat el power, vull dir que moltes vegades tu vols fer pràctiques docents diferents però ells...

FPE.7.- Perquè tots han d'aprendre...

FPE.1.- Sí però a la que envies un missatge que dius "els que no han presentat això ja us queda com a no presentat, ay es que jo no sé què... Val, teniu l'oportunitat el proper dia..."

FPE.7.- Si ells no estan acostumats, a mi em passa, no és per res, però a mi em passa a les reunions que envien l'acta, i el primer punt és l'aprovació de l'acta de la reunió anterior, jo no me les llegeixo perquè tinc altres coses. Per tant, és dir que el mínim esforç dels alumnes també, però és una qüestió que això implica jo no passaré el power, farem una activitat, l'heu de fer... Si tu vas si vas pujar el nivell d'exigència tenim uns alumnes que, almenys aquí com a l'Autònoma ens arriben de primera

opció, hi ha “nivelazos”, hem de reconèixer que venen amb “nivelazos”. El que passa és que clar si el nostre nivell d'exigència no és gaire alt doncs ells també s'acomoden, però és que jo també ho faig, vull dir, és que penso que forma part de la naturalesa humana. Llavors clar quan tu vas exigint, clar si tu dius, la pel·lícula l'heu de posar i el primer dia fas l'activitat i si no han vist el vídeo llavors dius mira això no ho fem i ho fem la setmana vinent, en el bon sentit, amb un grau d'exigència i això funciona, perquè és que reaccionen ràpid. Jo el primer dia els hi demano que em facin un text mitja pàgina, perquè no tinc capacitat de corregir vuitanta, i corregeixo fins la coma perquè el que m'interessa és la part lingüística i la nota que els hi poses o un 0 o un 10, és a dir, o està bé o està malament. I, clar, quan comencen a veure en el moodle que tenen zeros, a la següent setmana estan tots que no estan acostumats a veure zeros. I és que no “és que escrius malament”, “no és que no m'hi vaig fixar...”, “bueno és el teu problema, haver-t'hi fixat, no pots posar un text que no estigui bé”, jo tampoc soc especialista en llengua, però un mínim, escolta ja no cal corregeixis cap més, perquè el proper text que tu els hi enviis és perfecte lingüísticament perquè són gent potent, aleshores dius: ja està no cal que em miri aquesta part perquè

FPE.3.- Aquestes classes de 100 que teníem, entre això que diu ell, classes de 100, obres les finestres, el power point a 25 metres, com aquell que diu no es veu bé tal i qual, i llavors vam aconseguir fer una sèrie de millores que és posar teles que es veuen i llavors pots tenir tot obert i vam esgraonar les teles a les classes que no va ser un immersiò tan gran, no sé si vam fer 5 o 6 aules d'aquestes, posar les teles a mitja distància i vam millorar moltíssim l'atenciò. Evidentment, que ells amb els ordinadors allà darrera connectaran amb la plana web de qui vulgui i tal, però és que clar jo em desplaçava 15 metres i ja no veia res del que hi havia allà, jo ja parlava sense mirar el power, ¿no?

A mi, perquè clar ja és una mania, però el power em condiciona...

FPE.1.- Jo també els hi dic que se'l llegeixin ells, jo potser apunto algo però dic ara treballarem això i el contingut curricular el trobareu al power...

FPE. 4.- A mi és que el fet que el tingui allà sembla que hagi d'explicar el que hi hagi allà, ¿no? Llavors no puc ampliar i bueno, això ja és un problema molt personal...

FPE.1.- No, però les condicions no són les millors, ja no parlem dels sorolls de la calefacció...

FPE.7.- Influència però no determina, influència perquè t'ho pot fer més fàcil però tu pots fer el que vulguis.

FPE.9.- Jo per a mi, un aspecte important és el fet que no sigui la teva aula, no per la decoració això no m'importa, el fet que tu no puguis deixar el que vas aprenent, el que vas fent, petjada, el fet que no puguis deixar a mitges les coses, inclús els materials. Per exemple, jo em passejo amb un "carrito" amb els llibres que porto a casa classe de consulta, llavors me'n vaig amb el "carrito" perquè no se no deixar-lo. Per a mi això és un handicap important, perquè de fet com tens la classe, mira que s'asseguin a terra en grups de quatre, jo crec que això és molt important...

Nosaltres visitem una escola bressol i passem la tarda en allà per exemple, perquè no tenim aquest espai. Però ja ens busquem també la manera per trobar un canviador, amb escala o sense escala, és a dir, per a mi tampoc seria una bona situació simular la realitat si tens una realitat propera.

FPE.3.- La llar simulada que diu ella, nosaltres tenim l'escola de pràctiques...

FPE.1.- Per fer un aprenentatge de màxims, es necessiten com a mínim uns mínims, i l'espai en segons quin tipus d'experiències o de pràctiques doncs el necessites.

FPE.9.- Sí sí, ja et dic que em passejo amb el carrito i per això m'agradaria tenir el meu espai, i l'espai pogués convertir-lo, com tu dius, una classe de llum, i l'endemà amb una varietat de canviadors... I deixar-ho posat, i poder enllaçar-ho també els que passen, ¿no? I el de ciències a fet allò i tot junt m'està donant una informació de com està evolucionant aquell grup. Quan no ho tinc, aquesta informació, per a mi és un handicap, perquè veure que tots estan fent Montessori potser jo el que vulgui dir hi puc enllaçar amb tu. Només que ho vegi, el que hi ha, jo ja puc enclatges, imagina't... Ni veure a la Maria-Antònia, ni m'he coordinat amb ella, però jo ja veig la petjada que hi ha allà. Jo puc enllaçar el meu discurs amb allò, però clar com que tot és neutre, no saps si acaben de fer música o si acaben de fer...

FPE.3.- Nosaltres sí que tenen els alumnes la mateixa aula, menys quan van a aquestes aules especialitzades de música... però sinó sempre en la mateixa aula. Hi ha alguna excepció, però sí.

FPE.7.- Aquí també, en general els grups, la tendència és tenir la mateixa aula però clar quan tenen gimnàs o música...

FPE.3.- Sí però ells podrien fer alguna cosa més perquè aquestes aules fossin més vivencials i això també influencia la motivació, perquè ells tenen la seva aula fixa i ells podrien, materials que fan, coses que fan...Jo dic que el grup va sempre a la mateixa aula, si el grup és de matí, a la tarda hi ha un altre grup. Però ells sempre estan a la

mateixa aula, els estudiants no canvien. FPE.1- De totes maneres, penjar coses a les parets jo crec que no et dira ningú res, perquè si al del matí no li fa nosa, que normalment no li fa... Però si no els hi molesta, no està pas prohibit ni ho diu per norma, que posin suros.

FPE.9.- Inclús lo que dèiem, tenir aquestes franges lliures, on van?

FPE.3.- Aquí quan van construir la facultat aquestes aules tan grans que ara són grans eren de tres, podrien ser grans de del tot perquè hi ha portes correderes però són de tres. l' hora de fer a la mateixa aula... Jo he estudiat així, és a dir, quan jo vaig estudiar que era nova la facultat i a aquella època totes les construïen així, obries i separaves grups i feies classe magistral i llavors tancaves i feies una altra cosa. Ara els sorolls i això, doncs, sí clar es nota una mica.

Quines característiques creieu que haurien de tenir els espais?

FPE.4.- Fexibilitat obertura, espais més diàfans.

FPE.3.- Espais més multifuncionals, però clar això va lligat amb el que abans parlaveu de com plantegeu la classe. Si la classe la plantegeu que en un moment determinat hi ha d'haver, entre cometes, una lliçó magistral que això es pugui fer fàcilment però que en un moment determinat, si els alumnes necessiten consultar recursos, doncs, que puguin consultar recursos, que es puguin moure, aquest és l'ideal...

FPE.9.- Però, quins recursos? Perquè acabem sempre amb els digitals...

FPE.3.- Sí, però jo parlo, que si en un moment donat l'estudiant, allò que deia ella ho hem de posar al terra per no sé que, en un moment l'estudiant s'ha d'ajuntar amb un grupet, que es pugui moure i agrupar. Clar, hi ha imatges de l'escola del segle XXI, dels salesians, que veus aquells espais jo ho firmaria. Però també s'ha de ser realista que a la universitat pública no ho tindrem això, però aquells espais és una aproximació. Però hauries de canviar la metodologia...

FPE.7.- Però jo no ho veig tan necessari...

FPE.4.- La metodologia i que els espais t'acompanyin, ¿no? No és el meu cas...

FPE.9.- I hi ha gent que és el revés.

FPE.3.- Hi ha espais de la Facultat que utilitzen, els de la menció d'anglès, ja veus que modifiquen el mobiliari, els treuen fora, etc. el grup és més reduït, i veus que utilitzen els passadissos, l'aula... Però fan una modificació que tu arribes allà i tu et penses que és diferent... treuen totes les cadires...

FPE.1.- Jo vull experimentar però encara no he tingut temps, que el primer dia de classe no es trobin la classe com s'esperen, o sigui amb les cadires i tal, i això ja fa temps que ho vull fer però encara no ho hem fet. Que quan entressin es trobessin les taules en grups i a veure què passa ja des del primer dia, quina és la percepció, això és una de les coses que tinc al cap per fer, arrel d'algun alumne que va estar d'Erasmus i clar no era una aula que clar no és de les que te 100 places, però ja no és la que t'esperes...

FPE.4.- A mi a vegades em passa...

FPE.1.- Llavors ja et dic crec que la percepció de l'alumne sobre l'assignatura pot canviar

FPE.7.- A mi els alumnes s'asseuen com es troben les taules, i si algun dia es troben que algú ha canviat l'espai, llavors em diuen "seiem així o com sempre?" com sempre a la mateixa classe...

FPE.1.- Era només de dir que quan ells estan acostumats a una manera determinada, el primer dia que arriben i es troben la distribució així sense saber quina assignatura faran ni res, quina seria la percepció de l'alumne. ¿A mi m'agradaria preguntar quina ha sigut la teva percepció? Per saber si aquesta distribució condiona a l'aprenentatge.

FPE.6.- Però és que tot, de l'altre manera també ha de condicionar...

Acabem aquí

8.6 Annex 6: Entrevistes professors FPCEE-Blanquerna

- **Entrevista: EPF1**

EPF1.1.- Com definiries els espais a partir de la teva experiència com a docent i teòric dels espais educatius?

Sens dubte els espais educatius sempre es dissenyen en funció d'una determinada mirada pedagògica, i en aquest sentit afavoreixen, o no, determinades possibilitats metodològiques de treball. El què es pretén sempre està vinculat al com es treballa i també al què i al com s'avalua.

EPF1.2.- Posa algun exemple de com influeix l'espai en la formació.

Són molts els exemples que es poden posar. A continuació en cito alguns.

EPF1.2.1.- Un espai de laboratori actualitzat i ben equipat (tant des d'un punt de vista científic com tecnològic), distribuït de manera que els alumnes tinguin accés lliure als materials i acompanyat de mobiliari flexible, permet un nivell de creativitat i autonomia molt més alt que un laboratori fix amb un material de sempre i poc renovat. La figura d'un responsable d'actualització i manteniment del mateix ajudaria i molt.

EPF1.2.2.- Unes aules també ben equipades i amb taules i cadires que es poden organitzar de manera flexible, i fins i tot amagar, permet moltes situacions educatives diverses.

EPF1.2.3.- La creació d'aules específiques des d'un determinat model pedagògic ajudaria millor als alumnes a entendre aquest model, alhora que afavoriria la formació permanent del professorat en relació a aquest model educatiu.

EPF1.2.4.- L'aprofitament de tots els racons de la facultat, per inversemblants que semblin, pot afavorir a augmentar tant l'encontre personal dels estudiants com el seu treball acadèmic, fets que possiblement ajudarien a que EPF1.2.5- els alumnes se sentissin més lliures i més pro positius, i probablement també més integrats dins les parts de tot el sistema.

EPF1.2.6.- Això requereix però, més enllà dels sistemes oficials establerts de participació, trobar maneres més creatives i suggerents d'escoltar la seva veu i de fer-los sentir més protagonistes en general de la dinàmica de la facultat.

EPF1.2.7.- Connectar millor el dins amb el fora de la facultat. La facultat hauria d'estar més oberta a oferir lligams amb l'entorn social tant des del punt de vista personal com acadèmic i/o institucional. Qualsevol facultat i/o institució es mostra sempre com a model social, sigui el que sigui. **EPF1.2.7.8.-** Estaria bé que des de la facultat es visquessin, i alhora s'oferissin, situacions personals de compromís, i també de lleure, més enllà de les classes reglades.

EPF1.3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. ¿Quina ha estat la teva experiència sobre aquest tema a la universitat?

EPF1.3.1.- La facultat ha posat a l'abast dels estudiants d'educació moltes experiències i molts marcs de referència de transformació educativa. Ella mateixa, però, ha de fer també un tomb de model educatiu si no vol contradir-se. L'escola del segle XXI requereix una formació professional adaptada al segle XXI. Cal ser valents en identificar poques línies de transformació competencial (enlloc de tantes competències per assignatura i curs) i establir-ne estratègies de graduació i de seguiment. Al meu entendre, les reunions de curs haurien de ser reunions de consens de competències bàsiques d'aquell curs, i de valoració i reorientació de les mateixes, enlloc de planificar la temporització de les activitats per assignatura.

EPF1.3.2.- En aquest discurs competencial seria molt interessant incorporar-hi la veu dels estudiants.

EPF1.3.3.- En el mateix sentit, caldria avançar en trobar un model d'avaluació que permetés fer un seguiment i orientació competència de cada estudiant.

EPF1.4.- Quan dissenyes el cronograma d'una matèria, penses també en el disseny dels espais?

És clar. L'espai condiona del tot les estratègies de treball a l'aula.

EPF1.5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais haurien de ser diferents? ¿com te'ls imagines?

- Mes potents des d'un punt de vista tecnològic (tots els espais: seminaris, laboratori de ciències, despatxos, ...). Potser més material a disposició dels estudiants (caldría analitzar-ho en situacions diverses).

- Amb mobiliari més flexible a tot arreu.

- Nous espais en llocs que ara ni se'ns acudeixen (passadissos, interblocs. Establir sinergies d'espais amb les institucions properes (Cosmocaixa, La salle, Parc de la Tamarita, etc).

- etc.

EPF1.6.- Quines característiques, variables, ... haurien de tindre aquests espais per poder donar resposta als diferents estudis dins una facultat?

A part d'aprofitar els espais que acabo de mencionar de manera general, caldría afegir-hi:

- **EPF1.6.1.-** Dotació de materials i zones per treballar amb espais d'aprenentatge al grau d'educació d'infantil i d'educació primària.
- **EPF1.6.1.2.-** Dotació d'espais de trobada lliure dels estudiants (com ja he comentat amb anterioritat)
- **EPF1.6.3.-** Dotació de materials tecnològics innovadors i pràctics vinculats a la vessant pràctica d'assignatures com ciències experimentals, ciències socials, matemàtiques, etc tant del grau d'infantil com del grau de primària i amb accés més directe per part dels estudiants.
- **EPF1.6.4.-** Alt grau de flexibilitat pel que fa al mobiliari dels diferents espais (ja comentat)

EPF1.7.- Pensant en la nostra facultat quines propostes faries?

Crec que coincideixen amb els que ja he anat comentant.

- **Entrevista: EPF2**

EPF2.1.- Com definiries els espais a partir de la teva experiència com a docent i teòric dels espais educatius?

EPF2.1.1.- Un espai educatiu és un lloc (topos) de trobada o encontre, en el marc del qual esdevé el procés educatiu. No em refereixo exclusivament a un espai material, podria ser també virtual o fins i tot metafísic o transcendent.
EPF2.1.2.- Educar és, en certa manera, trobar-se amb l'altre, ja que l'educació és "per se" un moment de trobada o encontre amb el coneixement, l'experiència i la dimensió transcendent de tot altre. Allà on es possibilita i es facilita aquesta interacció i intercanvi, és allà on podem trobar un "espai educatiu".

EPF2.2.- Posa algun exemple de com influeix l'espai en la formació.

EPF2.2.- Un espai educatiu ha de poder i ha de saber "acollir l'altre". Si l'espai dificulta la trobada o la interacció perquè imposa barreres, no permet la individuació del diàleg, o altera en qualsevol sentit els estats d'ànim, de fet distorsiona l'acte educatiu, ja que es desfocalitza l'encontre entre els agents educatius. Un espai estret, fred, sorollós, sens dubte destorba o fins i tot impedeix la trobada educativa entre educadors i educands.

EPF2.3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. ¿Quina ha estat la teva experiència sobre aquest tema a la universitat?

EPF2.3.1.- A la Universitat ja teníem, des dels seus inicis, uns espais educatius diferenciats (aules i seminaris) que ja preteníem una millor i més eficaç acollida dels interlocutors educatius, ja que almenys consideraven l'amplada dels espais en funció dels seus usuaris. I encara, pel que fa als seminaris, es disposava d'elements facilitadors del treball en grup, com les taules amples. L'ús de pantalles digitals, control de lluminositat, taules i cadires mòbils, projectors, etc. ha facilitat la capacitat d'acollida, benestar i funcionalitat d'aquests espais. Però encara més ens hem dotat d'espais virtuals d'aprenentatge (plataforma Moodle, Scala, Drive...) on materials, fenies, resums, aportacions diverses, etc. han enriquit tot aquest intercanvi de coneixements i d'experiències... però també hem preparat l'espai emocional... ens hem format per guanyar en asertivitat, capacitat d'escolta, i empatització amb els altres interlocutors educatius (companys i alumnes). I nosaltres mateixos, com a professors o docents, hem esdevinguts elements actius d'un espai més ample d'acollida educativa. A les escoles també... es produeix una transformació tant dels

espais físics, com dels virtuals, i encara emocionals, que miran de facilitar i enriquir el procés educatiu.

EPF2.4.- Quan dissenyes el cronograma d'una matèria, penses també en el disseny dels espais?

Sí, necessàriament. La metodologia que vols emprar condiona sempre els espais, i a la inversa, ja que uns la faciliten més que d'altres. Però sobretot, i pel que fa als espais físics (aularis) no sempre pots fer canvis substancials, encara que sí distributius (posar les cadires en cercle, o en agrupacions, etc.)

EPF2.5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais haurien de ser diferents? ¿com te'ls imagines?

EPF2.5.- Un bon espai educatiu és aquell que pot transformar-se amb facilitat, i que permet una transformació ben ampla, ja que facilita tant el recolliment personal com la interacció del grup o sub-grups. Mobiliari realment mòbil, apilable i funcional, amb sobrada llum natural i capacitat de foscor quan convingués. Amb molts, variats i bons sistemes de comunicació i treball digital, és sens dubte un espai ideal.... Si a això col·loques un docent acollidor, esperonador, pacient i compromès.... l'espai ja devindria definitiu.

EPF2.6.- Quines característiques, variables, ... haurien de tindre aquests espais per poder donar resposta als diferents estudis dins una facultat?

Crec que ho he respost a la pregunta anterior

EPF2.7.- Pensant en la nostra facultat quines propostes faries?

Dotar totes les aules, seminaris inclosos, d'un tipus de material i disposició semblant al de l'aula B0-06. Formar en assertivitat i comunicació empàtica a tots els professors/es que ho sol·licitin.

- **Entrevista: EPF3**

EPF3.1.- Com definiries els espais a partir de la teva experiència com a docent i teòric dels espais educatius?

EPF3.1.- Definiria els espais com un recurs més que possibiliten aprenentatges o els entorpeixen, els condicionen sempre.

EPF3.2.- Posa algun exemple de com influeix l'espai en la formació.

EPF3.2.1.- Un espai condiciona el clima i l'aprenentatges dels alumnes No sempre tens l'espai que necessites.

EPF3.2.2.- He estat treballant molts anys en una escola amb espais molt reduïts i els alumnes tenien molts conflictes entre ells, tampoc podíem fer massa treball en grups perquè no hi cabien. Les aules estaven afegides i no s'hi estava bé. Més tard vam canviar a una escola nova i les relacions entre tots es van tornar més relaxades i els alumnes a les aules lluminoses i més grans estaven millor i es mostraven més motivats. Les possibilitats didàctiques van millorar moltíssim.

En espais reduïts els conflictes són més habituals entre els alumnes, fins i tot els mestres. Els espais amplis també amplien l'espai mental i propicien ambients més distesos.

EPF3.2.3- Voldria remarcar també que els espais no sempre fan l'escola, són les persones que els habiten per dur a terme projectes molt interessants en espais desfavorables, no sempre tens l'espai que vols.

EPF3.3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. Quina ha estat la teva experiència sobre aquest tema a la universitat?

Si que sembla que hi ha un cert moviment de transformació a les escoles, em sembla que aquesta idea de canvi apareix cíclicament. Alguns dels plantejaments que semblen nous, si mires enrere pedagògicament, no ho són tant. Sembla que oblidem el que altres educadors/pedagocs havien proposat i fet en temps passats.

A la universitat, a Blanquerna, crec que es treballa freqüentment de manera activa (treballs interdisciplinaris, treball cooperatiu, tècniques cooperatives variades, projectes...).

Aquests moments de confinament ens han fet canviar moltes pràctiques de manera inesperada i això pot ser un moment més d'innovació real des de la pràctica.

EPF3.4.- Quan dissenyes el cronograma d'una matèria, penses també en el disseny dels espais?

A la universitat, a Blanquerna, no et pots queixar massa dels espais quan has estat en altres situacions.

No penso en el disseny perquè puc fer poques modificacions, sí que penso com puc situar els alumnes, com els puc moure. Segons l'aula farem unes activitats o unes altres, però el disseny de l'aula el puc modificar poc (no puc afegir materials, ni traslladar mobiliari, ni tan sols puc penjar rètols o murals)

EPF3.5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais haurien de ser diferents? ¿com te'ls imagines?

Els espais a la universitat em semblen molt correctes, em sap greu no poder utilitzar els seminaris com abans. Hauria d'haver algunes aules amb taules grans per poder fer treballs de grup amb distància de seguretat.

A les escoles tot i que la majoria segueixen la normativa vigent sobre espais, ara valdria la pena disposar d'aules molt més grans on es pogués mantenir més la distància. Que millorés la ventilació d'algunes aules...

EPF3.6.- Quines característiques, variables, ... haurien de tenir aquests espais per poder donar resposta als diferents estudis dins una facultat?

Estaria molt bé disposar de laboratoris per cada un dels graus per fer diferents activitats pràctiques (racons, espais d'experimentació pedagògica...), que es pogués disposar d'ambients preparats per practicar algunes tècniques amb qualitat.

EPF3.7.- Pensant en la nostra Facultat quines propostes faries?

Muntar un laboratori pedagògic, disposar d'aules grans per treballar en grups amb taules grans (com un aula de treball), disposar d'altres espais que disposen les escoles com un teatre per practicar l'expressió tan important per als nostres alumnes. Millorar les aules d'educació artística per fomentar més la creativitat...

- **Entrevista: EPF4**

EPF4.1.- Com definiries els espais a partir de la teva experiència com a docent i teòric dels espais educatius?

EPF4.1.1- Entenc l'espai com l'entorn físic en el qual es dona la relació educativa entre els diversos participants, generalment docents i discents.

EPF4.1.2.- Actualment hem de tenir en compte també els entorns no físics, sinó virtuals, però en les matèries que imparteixo, vinculades al moviment i l'expressió corporal, és imprescindible l'espai físic i és per això que quan parlo d'espai ho faig per referir-me a l'espai físic de l'aula.

EPF4.2.- Posa algun exemple de com influeix l'espai en la formació.

EPF4.2.1.- En l'àmbit de la meva disciplina és evident que l'espai ha de ser facilitador del moviment i, per tant, ha de ser ampli i lliure d'obstacles, però alhora ha de comptar amb alguns elements que afavoreixin l'aprenentatge de l'estudiant, per exemple: el mirall, que permet prendre consciència del moviment i gest del propi cos; una bona sonoritat i un equipament que permeti treballar amb música, per tal d'afavorir la desinhibició dels estudiants i per tal de treballar les característiques del moviment associades a les característiques del so; elements que garanteixin una certa privacitat per tal que els estudiants s'expressin lliurement, sense condicionants externs; una bona connexió a internet, per poder fer cerca de referents, visionar imatges, accedir a documents audiovisuals...

EPF4.2.2- A més, quan volem desenvolupar projectes interdisciplinaris necessitem espais connectats o polivalents, que donin resposta a les necessitats de cada una de les disciplines.

EPF4.3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. ¿Quina ha estat la teva experiència sobre aquest tema a la universitat?

Sovint, tens la impressió que les escoles van per davant de la universitat en aquest aspecte. Des del meu punt de vista, la implementació dels graus d'educació infantil i primària va anar acompanyada d'un intent de transformar les metodologies d'ensenyament-aprenentatge en la formació inicial del mestre, però aquest intent s'ha anat diluint, malgrat algunes experiències que s'han mantingut en la seva aposta per la innovació.

EPF4.4.- Quan dissenyes el cronograma d'una matèria, penses també en el disseny dels espais?

En educació física, i concretament en l'expressió corporal i la dansa, espai i temps són indissociables. En aquest sentit, s'ha fet un esforç en els darrers anys per tal d'acondicionar les aules destinades al moviment a la facultat, per tal de poder desenvolupar les activitats programades.

Pel que fa a la meva docència, fins i tot, en la planificació dels seminaris tinc en compte quina aula/seminari ens han assignat, perquè condiciona les activitats que pots portar a terme: el soroll, l'espai de què disposes, el mobiliari, els equipaments (ordinadors)...

EPF4.5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais haurien de ser diferents? ¿com te'ls imagines?

L'espai hauria d'estar al servei del nostre projecte educatiu:

EPF4.5.1- Si realment volem posar l'estudiant al centre de l'aprenentatge, partir dels seus interessos i necessitats, l'espai hauria de possibilitar-ho, s'hauria de poder transformar i personalitzar per donar resposta a aquests interessos i necessitats i perquè cada grup d'estudiants se'l faci seu.

EPF4.5.2- Si volem impulsar els projectes interdisciplinaris, els espais han de ser polivalents i han d'estar equipats perquè s'hi puguin desenvolupar aquests projectes tenint en compte les condicions que cada disciplina requereix.

Si volem diversificar la metodologia i flexibilitzar les agrupacions, els espais han de permetre el treball autònom, en petit o gran grup, les tutories, les presentacions..

EPF4.6.- Quines característiques, variables, ... haurien de tindre aquests espais per poder donar resposta als diferents estudis dins una facultat?

EPF4.6.- Haurien de ser polivalents, amb capacitat de transformació i de personalització, versàtils, ben equipats, acollidors.

EPF4.7.- Pensant en la nostra facultat quines propostes faries?

EPF4.7.1.- Pensant en els Graus d'Educació, jo proposaria grans espais polivalents, que es poguessin dividir, connectar o transformar per donar resposta a les necessitats de cada matèria i activitat. També caldria disposar de tallers i laboratoris per tal d'afavorir la recerca i l'autonomia de l'estudiant en el seu procés d'aprenentatge.

EPF4.7.2.- Segons la meva opinió i comparant la nostra facultat amb d'altres que he visitat a Holanda crec que es podrien reduir les aules destinades a les classes magistrals i crear espais per a l'estudi i el treball autònom (individual o de grup), les tutories i les presentacions d'estudiants.

EPF4.7.3.- Crec que una de les fortaleses de la nostra facultat és que el professorat treballem en equip i establim vincles personals que s'haurien de tenir en compte creant també espais de treball per al professorat així com espais de trobada, acollidors i personalitzats.

- **Entrevista: EPF5**

EPF5.1.- Com definiries els espais a partir de la teva experiència com a docent i teòric dels espais educatius?

EPF5.1.1.- Els espais els definiria com l'entorn on es porta a terme la relació educativa o psicopedagògica que emmarca el triangle interactiu (alumne, alumnes, professor o educador i contingut).

EPF5.1.2.- Aquests espais determinen en gran mesura aquesta relació entre els diferents elements que conformen les experiències educatives i alhora, si entenem a **EPF5.1.3.-** l'educador com a dissenyador d'entorns educatius i planificador d'experiències educatives, l'espai juga un paper fonamental; sobretot en **EPF5.1.4.-** les primeres etapes educatives on l'entorn/espai proporciona experiències de gran qualitat respecte l'aprenentatge als infants.

EPF5.1.5.- L'espai acompanya, medià i fa de pont entre els tres elements del triangle, conformant així l'entorn on es facilita l'aprenentatge.

EPF5.2.- Posa algun exemple de com influeix l'espai en la formació.

EPF5.2.1.- En el meu cas, per exemple, sempre que he pogut he demanat una de les aules de la facultat que té unes taules grans. **EPF5.2.2.-** L'espai acompanya el model

educatiu que té el mestre o professor i ajuda a que la interacció entre els alumnes sigui millor.

EPF5.2.3.- Des d'un model de treball/aprenentatge col·laboratiu els espais esdevenen un dels factors fonamentals perquè aquest aprenentatge sigui més profitós.

EPF5.2.4.- En canvi, en ocasions l'espai marca unes pautes que posen difícil aquesta interacció entre els mateixos estudiants i entre el professor i l'alumne.

EPF5.2.2.- Un altre exemple seria quan vaig a fer un assessorament i els professors (del cicle o etapa que siguin) estan asseguts en pupitres separats. El primer que fem és "desmuntar" l'aula i moure les taules per facilitar aquesta interacció cara a cara entre ells; per mi, això és bàsic.

EPF5.2.3.- Un entorn obert, flexible, canviant i movable és bàsic per poder ensenyar de manera constructivista.

EPF5.2.4.- Un darrer exemple seria l'ús dels passadissos o el menjador (a escoles i universitat) pel treball dels alumnes, EPF5.2.5. per mi és bàsic que els alumnes es puguin moure lliurement per l'espai i trobin el seu lloc per poder debatre i treballar plegats.

EPF5.2.5.- És més, fa un any vam anar a Finlàndia i ens va sorprendre molt l'ús dels espais tant a les escoles com a la universitat. Les aules estaven plenes de coixins enormes on els alumnes estaven fent matemàtiques, el menjador era una àrea de treball d'estudiants que estaven fent autoretrats, el pati o millor dit, el bosc que envoltava l'escola era on feien educació física i alguns també estaven fent experiments de física o una cosa així. L'entrada de l'escola era un espai obert (molt ordenat, perquè això és un altre tema) on cada alumne deixava les sabates, els abrics... a la universitat no hi havia aules grans com les nostres, tot eren saletes de treball i quan vam voler veure una aula gran, era una mena d'àgora transparent on la gent estava asseguda al terra, a taules, a cadires, a sofàs o a coixins i tenien un corner amb menjar i begudes on anaven i es servien. Hi havia una pantalla com de cine perquè tothom hi pogués veure bé i des de dalt, també es podia veure encara que no hi fossis en aquella classe.

EPF5.3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. Quina ha estat la teva experiència sobre aquest tema a la universitat?

EPF5.3.1.- Efectivament, a la universitat també s'està intentant portar a terme aquesta innovació. No s'ha aconseguit a tots els espais però s'està intentant.

EPF5.3.2.- Aules amb taules grans, cadires que es poden moure com es vulgui, pantalles dobles... encara que ens queda molt per fer perquè els espais van més enllà de les aules i el mobiliari, per mi, són una concepció de l'ensenyament i de l'aprenentatge.

EPF5.4.- Quan dissenyes el cronograma d'una matèria, penses també en el disseny dels espais?

Si, sobretot quan aconseguixo aquestes aules on puc donar més visibilitat al treball entre els alumnes. Hi ha aules que no faciliten aquesta interacció i la cosa es posa més difícil.

Per mi, un exemple clar és la diferència entre el seminari, el petit grup i el gran grup. Així doncs, en el seminari, tot i que no totes les aules s'han canviat, el mobiliari acompanya a un contacte molt més estret entre els alumnes i entre alumne i professor, i a petit grup aprofito molt més l'espai que tinc a l'aula. En canvi al gran grup, si el grup és molt nombrós, es fa molt més difícil l'ús de l'espai.

Ahora, també intento pensar en altres espais com els exteriors o el parc que tenim al costat, encara que reconec que no els hi trec tot el suc que es podria treure.

També demano, si estan disponibles les aules de música i psicomotricitat perquè són espais que ajuden a fer activitats diferents i on, pel motiu que sigui-que crec que ja el sabem- els alumnes es troben diferents, vull dir, es comporten diferent. Així doncs està clar que els espais ajuden o dificulten els processos d'ensenyament i aprenentatge.

EPF5.5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais haurien de ser diferents? com te'ls imagines?

EPF5.5.1.- Els espais físics haurien de permetre deixar al professor i als alumnes llibertat per construir el seu entorn d'aprenentatge. EPF5.5.- Segons l'activitat, haurien de permetre moure's, interaccionar, experimentar,...

EPF5.5.2.- Espais polivalents, amb cadires plegables i taules movibles, amb sofàs, coixins i diferents pantalles grans i pissarres grans i movibles. **EPF5.5.-** Espais acollidors on els alumnes s’hi vulguin quedar i estar-hi, no sé si m’explico.

EPF5.5.3.- Nosaltres no tenim tarimes però en algunes universitats si que en tenen i no m’agraden gens, perpetuen un rol docent de transmissor.

EPF5.5.4.- Personalment, espais com les àgores o diferents mides de taules m’agraden molt.

Espais que deixin passar la llum i que permetin a l’alumne moure’s amb llibertat.

EPF5.5.- Si parlem d’espais virtuals, és un altre tema que actualment ens està donant molt mals de cap.

EPF5.6.- Quines característiques, variables,... haurien de tindre aquests espais per poder donar resposta als diferents estudis dins una facultat?

EPF5.6.1.- Haurien de ser espais polivalents, per exemple, quan vam anar a la universitat de Vic (crec que era aquesta) els espais eren movibles, les cadires s’apilaven, les taules també, els espais de la facultat tenien “espais” a dins pel treball dels estudiants, podies estar sol o treballant en grup.

EPF5.6.2- Espais que permetin que els alumnes puguin treballar junts o escoltar o treballar sols.

EPF5.6.3.- I un altre tema són les tecnologies a l’aula, un gran tema! Perquè actualment estan fetes de manera que el professor no ho veu bé, dona l’esquena als alumnes... és molt incòmode.

EPF5.7.- Pensant en la nostra facultat quines propostes faries?

EPF5.7.1.- Aules com la del S.XXI o la de les taules serien una opció, encara que apostaria per una estructura flexible, fins i tot, poder fer classes més petites si cal amb parets movibles.

EPF5.7.2.- Insonorització dels espais, el quadre tècnic fàcil pel professor i pels alumnes.

EPF5.7.3.- Seria com l'atenció a la diversitat però en espais, estructures movibles, que s'adaptin al que necessites fer i no els professors i els alumnes se sentin còmodes i a gust per aprendre i treballar.

EPF5.7.4.- Aprofitar els espais del passadís, els seminaris amb taules més petites.

Aprofitar l'entorn i les grades.

- **Entrevista: EPF6**

EPF6.1.- Com definiries els espais a partir de la teva experiència com a docent i teòric dels espais educatius?

EPF6.1.1.- Els espais em donen la possibilitat de plantejar diferents metodologies didàctiques a l'aula i, a la vegada, diferents activitats que fomentin la comunicació, la col·laboració, la creativitat, el pensament crític... i desenvolupar bona part dels continguts, procediments i valors que es volen transmetre des de la matèria. A banda, i en honor a la veritat, em permet aprendre, assajar i explorar noves formes de treballar a l'aula, noves formes d'interactuar amb l'alumnat i de portar la classe.

EPF6.1.2.- Molt sovint, acabo pensant que els espais són uns escenaris (com el teatre) de comunicació i creativitat i uns espais laboratoris de diàleg- pensament crític i col·laboració on s'esdevé l'aprenentatge.

EPF6.2.- Posa algun exemple de com influeix l'espai en la formació.

EPF6.2.1.- Sobretot, quan el mobiliari es canvia. Que permet diferent agrupació, diferent flexibilitat per treballar i per plantejar diferents reptes que vulguem plantejar. **EPF6.2.2.-** I que permet improvisar l'acció docent. Aquest punt és clau. No tot és seguir el guió, la programació i la planificació. Malgrat sigui clau tenir la programació clara del que cal fer, també és clau poder sortir-ne.

Si l'espai et permet la "frescor" de poder incorporar "noves" idees, això encara et motiva a fer créixer i enriquir la teva docència i les estratègies per millorar l'aprenentatge de l'alumnat.

EPF6.3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. Quina ha estat la teva experiència sobre aquest tema a la universitat?

EPF6.3.1.- En aquest sentit, quan a la FPCEE es van crear les dues aules C102 i B006 vaig demanar expressament portar les meves matèries en aquestes aules preferentment i, especialment, a l'aula B006. Em va permetre explorar que volia dir "trencar" la mirada de "clatells" clàssica per tenir-los agrupats en cadires mòbils i no ser jo pas el centre de l'aula.

EPF6.3.2.- He pogut comprovar com l'espai modifica el trànsit, la comunicació, la creativitat, la col·laboració i el govern de l'aula.

EPF6.4.- Quan dissenyes el cronograma d'una matèria, penses també en el disseny dels espais?

Sí, totalment. És més, bona part de les sessions es supediten als espais disponibles. I molt sovint, algunes sessions trenquen també amb l'espai de la pròpia aula i aprofiten la Facultat com a aula. O l'espai virtual, per exemple. I, en alguns casos, el barri. Algunes activitats que desenvolupo permeten que la Facultat, la virtualitat i l'entorn més immediat (barri) sigui l'espai d'aprenentatge (en format de repte ludificat).

EPF6.5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais haurien de ser diferents? com te'ls imagines?

EPF6.5.1.- Crec que qual parlem dels espais només veiem l'aula, la classe tradicional. Quan existeixen altres espais: virtuals, comunitaris i escolars. **EPF6.5.2.-** Espais que permeten interactuar de forma diferent i explorar noves vies d'aprenentatge.

EPF6.5.3.- A banda, crec que és necessari replantejar el propi disseny de l'aula-classe, l'ergonomia i el mobiliari. Espais més multifuncionals i que dialoguin amb la dimensió del temps. És a dir, espais i temps són dues dimensions que cal entendre-les de forma conjunta. Si toquem els espais, cal també replantejar els temps d'aprenentatge.

EPF6.6.- Quines característiques, variables,... haurien de tindre aquests espais per poder donar resposta als diferents estudis dins una facultat?

Si ens centrem en els espais aula, cal que siguin oberts, amb llum natural, grans, que permetin diferents racons. Crec que caldria emmirallar-nos molt en com es dissenyen els espais de treball a l'etapa d'educació infantil. Lògicament, adaptant-los a cada etapa i a les seves necessitats. Però crec que és un bon punt de partida. En el cas de

la Facultat, i concretament en els estudis d'educació, ens calen espais de simulació (aules d'infantil i de primària).

EPF6.7.- Pensant en la nostra facultat quines propostes faries?

- Més aules semblants a la B006 i C102.
- Explorar altres espais d'aprenentatge que es poden tenir des de SteelCase
- Aprofitar els espais interblocs per crear diferents espais d'aprenentatge, treball grupal i socialització.
- Més espais de treball individual.
- Donar-li una volta a la Biblioteca convertint-la en un CRAI.
- Remodelació del mobiliari de les aules i els seminaris.
- Espais de reunions i trobades pel professorat.

- **Entrevista: EPF 7**

EPF 7.1.- Com definiries els espais a partir de la teva experiència com a docent i teòric dels espais educatius?

EPF 7.1. L'espai és un element fonamental en la pràctica educativa, és el que facilita la creació de les condicions necessàries per un bon aprenentatge.

EPF 7.2.- Posa algun exemple de com influeix l'espai en la formació.

En el cas del taller de plàstica és imprescindible una distribució de l'espai que faciliti l'accés als materials, a l'aigua, a la zona de documentació i conversa, a l'espai de treball i a l'espai per desar els treballs un cop finalitzats, de manera autònoma, àgil i flexible a les necessitats de la proposta desenvolupada.

EPF 7.3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. ¿Quina ha estat la teva experiència sobre aquest tema a la universitat?

No he tingut cap experiència innovadora en aquest sentit.

EPF 7.4.- Quan dissenyes el cronograma d'una matèria, penses també en el disseny dels espais?

Si, en la meva matèria què és l' educació artística és una condició fonamental.

EPF 7.5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais haurien de ser diferents? ¿com te'ls imagines?

EPF 7.5.- Penso que haurien de ser espais amplis i polivalents, amb llum i ventilació.

EPF 7.6.- Quines característiques, variables, ... haurien de tindre aquests espais per poder donar resposta als diferents estudis dins una facultat?

El mobiliari mínim i apilable en el cas de cadires, taules plegables a la paret, lleixes, coixins, màrfeques, aparells tecnològics...Que quan entris estigui buit i permeti l'adequació flexible a la proposta que es vagi a desenvolupar.

EPF 7.7.- Pensant en la nostra facultat quines propostes faries?

Espais grans, petits i mitjans com ara, però més polivalents. Dotats tots amb tecnologia i el material específic en el cas de les matèries que ho requereixen, però que tothom pugui treballar.

- **Entrevista: EPF8**

EPF8.1.- Com definiries els espais a partir de la teva experiència com a docent i teòric dels espais educatius?

Sota la meva perspectiva, **EPF8.1.1.-** els espais d'aprenentatge són el marc on l'estudiant ha de desenvolupar un conjunt d'habilitats i competències tals com aprendre a aprendre, prendre decisions i adaptar-se a noves situacions, compromís ètic, capacitat de treballar amb els altres, etc...que els permetin assolir una educació integral.

EPF8.1.2.- Els espais han de pensar-se, estructurar-se i organitzar-se perquè són un ambient generador d'aprenentatges.

EPF8.1.3.- En el meu cas, a educació física hi ha una metodologia que s'anomena ambients d'aprenentatge (Júlia Blàndez) o *espacios de acción y aventura* (Javier Mendiara) que diu que podem condicionar l'espai i el material per a què es produeixi la resposta motriu que desitgem. Ho exemplifico: si volem que hi hagi molts llançaments, posarem cistelles de diferents tipus, amb caps de cartró, dianes, tubs...per la sala i moltes pilotes...la resposta motriu més habitual en els infants serà el llançament. Per tant aquesta metodologia dotarà d'autonomia a l'alumnat i els proporcionarà diferents possibilitats que prèviament hauran estat pensades, estructurades i organitzades pel professorat.

EPF8.2.- Posa algun exemple de com influeix l'espai en la formació

En la meua matèria (EF), com en la resta, els espais físics són una part important en la planificació del curs escolar.

Els espais físics condicionen la selecció acurada dels continguts i quan es duren a terme, la temporalització d'aquests (no és el mateix fer bàsquet a l'interior o l'exterior o fer-ho a l'hivern o a la primavera per les condicions del temps), també condicionen la metodologia, l'organització de la classe i el control del grup (un espai petit i massificat, pot ser perillós per la pràctica d'activitat física). El procés d'avaluació també depèn de l'espai i un altre element a considerar és la motivació de l'alumnat i el professorat davant diferents espais, una millor provisió d'instal·lacions esportives afavoreix la motivació i l'aprenentatge.

Més exemples: Un espai de motricitat que tingui un sostre baix, ens dificulta fer certs jocs, o fer activitats amb raquetes de bàdminton per exemple, si l'espai no és molt ampli o està molt massificat no podem fer jocs de persecució perquè no permet que hi hagi curses o pot ser un espai perillós per la pràctica de diferents activitats.

En el cas que vulguem fer diferents esports, també necessitem uns espais determinats o un espai que puguem condicionar amb unes mesures adequades.

Una mala acústica dificultarà la comunicació, etc...

EPF8.3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. ¿Quina ha estat la teua experiència sobre aquest tema a la universitat?

A la Facultat, hi ha hagut alguns canvis en aules determinades però encara en podrien haver-hi molts més.

S'han augmentat el número d'aules perquè eren necessàries per les classes presencials (la universitat necessitava més espais físics, més aules) però actualment amb la pandèmia moltes classes es fan virtuals sincròniques i això ha fet que s'haguessin de dotar aules amb espais virtuals incorporats en aules físiques que són de gran importància per dur a terme diferents metodologies.

Dos exemples clars de la transformació i canvis en aules, han estat l'aula Santander i l'aula del S.XXI. Són aules més versàtils (on es poden generar diferents espais d'aprenentatge, amb personalitat pròpia, més estimulants i el mobiliari escollit els ha donat molt més dinamisme (taules i cadires amb rodes que es poden moure) i més comoditat, són aules tecnològiques, connectades que permeten fer conferències a tot el món, l'ús de la robòtica o la impressió amb 3D. Aquestes dues aules disposen d'una bona il·luminació i acústica, sobretot l'aula del Segle XXI. Aquí també m'agradaria afegir que l'espai físic és important però que el professorat s'ha de mantenir actiu per implementar novetats que poden ser d'utilitat per als seus alumnes en el futur. L'esforç no és només econòmic sinó que també és un esforç personal.

EPF8.4.- Quan dissenyes el cronograma d'una matèria, penses també en el disseny dels espais?

A vegades és una mica difícil perquè els espais ens venen donats en l'horari però un cop tenim l'espai assignat, el podem transformar (amb petits canvis, perquè després de la nostra sessió, n'hi ha una altra) o també podem utilitzar d'altres espais tant interiors com exteriors. Penso que aquí és molt important la creativitat per generar nous espais d'aprenentatge o buscar alternatives.

Per exemple aquest any faig sessions d'Educació física a la tarda i com que no hi ha tan volum de gent a la universitat, podem aprofitar el passadís i els exteriors per fer diferents activitats i no només això, sempre intento pensar en espais propers que ens permetin fer activitats que ens connectin a la natura, facin que l'alumne/a descobreixi l'espai proper i ens donen més possibilitats.

També és cert, que certes activitats requereixen espais exteriors, espais amplis o d'altra banda, també es necessiten espais acollidors per dur a terme entrevistes més personalitzades o treballs en petits grups

EPF8.5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais haurien de ser diferents? ¿com te'ls imagines?

EPF8.5.1.- En primer lloc, actualment els espais han de ser llocs segurs. I després han de ser llocs acollidors, **EPF8.5.2.-** versàtils, funcionals, motivadors...Actualment haurem de ser molt creatius a l'hora d'utilitzar els espais. Una pissarra és útil, però encara és més útil que totes les parets puguin ser pissarres.

EPF8.5.3.- Crec que s'hauria de considerar el tamany i la superfície de l'espai, la neteja, l'acústica, la temperatura, la ventilació, una bona il·luminació, un bon mobiliari, un bon accés i també facilitat d'accés al material en el propi espai...i a més podem afegir el drenatge de les pistes, la contaminació ambiental, la seguretat de l'espai i la bellesa d'aquest, entre d'altres.

Amb la pandèmia el més difícil és imaginar les interaccions perquè aquestes s'han modificat molt i després considerar tot el tema de desinfecció dels materials que condiciona el seu ús.

EPF8.6.- Quines característiques, variables, ... haurien de tindre aquests espais per poder donar resposta als diferents estudis dins una facultat?

EPF8.6.1.- Els espais físics han de promoure l'aprenentatge, actiu, de recerca, col·laboratiu, cooperatiu, etc. I penso que haurien de ser: en primer lloc, com ja he dit, haurien de ser espais segurs.

EPF8.6.2.- També haurien de ser espais funcionals amb el material i mobiliari necessari que permeti donar unes matèries determinades, com els laboratoris, aules de plàstica, d'EF...però prou versàtils per donar cabuda a d'altres possibilitats. Haurien de ser espais molt funcionals.

EPF8.6.3.- Un altre aspecte important, és la bellesa dels espais, tal i com diu Nathan Rogers, La bellesa no és un luxe, sinó un dret. **EPF8.6.4.-** Els espais han de ser acollidors i agradables, que l'alumnat i el professorat el sentit com a propi.

EPF8.6.5.- Els espais s'haurien d'adaptar i poder donar resposta a les exigències de la societat actual, estar connectats. **EPF8.6.6.-** També ser estimulants, dinàmics per poder treure'ls el màxim de partit en cada moment, en aquest sentit el mobiliari és fonamental.

EPF8.6.7.- Han de ser espais motivants, que permetin agafar un llibre i llegir, dur a terme una conversa...o diferents tipus d'activitats.

Hi hauria d'haver espais d'oci, d'aprendre i també espais que permetin menjar i descansar.

EPF8.7.- Pensant en la nostra facultat quines propostes faries?

Tinc en ment algunes idees que evidentment s'haurien de desenvolupar molt més:

EPF8.7.1.- Per una banda, una aula amb gespa artificial o parquet, sense cadires, que permeti descalçar-se, seure, tombar-se i que per tant proporcionarà un espai càlid, de lectura, de joc...Indirectament ens atansa a la natura...Crec que es podria treure molt rendiment a un aula amb aquestes característiques perquè es podria fent diferents assignatures de diferents graus, des d'activitats més jugades, a literatura, matemàtiques....

EPF8.7.2.- Un aula que incorpori unes grades, per crear una àgora per exposar, parlar en públic o teatralitzar. També fa que l'alumnat pugui seure arbitràriament i aquestes disposarien d'un espai que permetria emmagatzemar materials.

EPF8.7.3.- També caldria repensar els espais de passadissos, per tal que tinguin més vida, que es puguin documentar amb treballs i que siguin estètics.

EPF8.7.4.- Caldria pensar en espais per a que l'alumnat pugui realitzar activitats d'oci, descansar i fins i tot menjar.

Es podria repensar l'espai exterior per convertir-lo en un campus, tot unint la Tamarita amb la nostra Facultat...

Sinó recordo malament, fa uns anys, dos o tres, ens van fer una sèrie de qüestions referents als espais, on segurament podràs trobar aquestes i d'altres idees. Espero que et sigui d'utilitat.

- **Entrevista: EPF9**

EPF9.1.- Com definiries els espais a partir de la teva experiència com a docent i teòric dels espais educatius?

Els espais, per a mi, **EPF9.1.1.-** són l'embolcall de la pròpia experiència, del que ens passa, són els llocs que habitem i transitem i, per tant, on aprenem, ens divertim,

estimem, ens trobem, acomiadem...cada moment l'hem viscut en un espai. Per això la nostra vida està feta de moments i d'espais.

EPF9.1.2 Els espais són tan importants que els hem de ajustar a les necessitats i els hem de cuidar.

EPF9.1.3.- En educació observo força diferència a la importància que es dona al valor educatiu dels espais segon les etapes educatives. En educació infantil hi ha hagut molta evolució en el repensar i ajustar els espais a les necessitats dels infants, siguin necessitats de moviment, de descans i tranquil·litat, de joc, d'expressió, etc. Aquesta evolució o reflexió no es fa tan palesa o visible en les etapes de primària i menys encara a la secundària.

EPF9.1.4.1.- Un espai educatiu o un espai educa quan genera curiositat, repte, atracció, vincle. **EPF9.1.4.2.-** Un espai resulta educatiu quan, els qui l'habiten, hi troben la seva petja, se'l poden fer seu, el poden transformar. Els espais educatius els trobem fora i dins de l'escola.

EPF9.2.- Posa algun exemple de com influeix l'espai en la formació.

Un exemple el podem trobar en els espais exteriors. Sabem de la importància de viure en entorns naturals, no només per les possibilitats de descoberts que generen els infants i joves, sinó també pels beneficis que l'entorn natural aporta a la immunodeficiència de l'organisme. Això no és nou, ja a inicis del segle XX els moviments de l'escola nova van cercat entorns naturals per acostar l'infant a la natura i la natura als infants, o el que és el mateix, fer escola en entorns saludables (escola del Bosc, escola del mar, etc.). darrerament s'està recuperant i tornant a promoure els beneficis dels entorns saludables i, arrel d'això, moltes escoles s'han sumat a la transformació dels seus patis durs i erms per tal que s'assemblin a jardins.

Hem vist que quan els infants juguen en entorns naturals fan un joc més relaxat, més "entretingut" perquè poden observar i descobrir molts objectes, poden desenterrar i grimpar, es poden amagar i fer relacions de petit grup. Quan això no es dona, és a dir, quan l'esbarjo és en un espai obert i sense res o només amb una pilota, el tipus de joc és o de moviment...o no és i moltes criatures no troben el seu lloc al pati, no és un moment ric.

Un altre exemple serà el nivell d'estres que tenen alguns infants petits quan viuen en una habitació perquè comparteixen pis amb altres famílies. No disposar d'un espai tranquil, de moviment, de joc i entreteniment els disposa en inferioritat

d'oportunitats envers aquells que poden viure en un habitatge gran, i encara més dels qui disposen de jardí.

EPF9.3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. ¿Quina ha estat la teva experiència sobre aquest tema a la universitat?

Si ens referim a si a he observat canvis en els espais de la universitat haig de dir que molt poca. S'han adequat algunes aules a nivell de noves tecnologies. Altres, com ara els laboratoris, necessiten actualització, això com algunes aules en les que només hi ha cadires de braç i no hi ha cap altre tipus de possibilitat d'agrupació dels estudiants (al voltant d'una taula, a terra, elaborant propostes pedagògiques a partir de material inespecífic, o específic, etc.).

Si ens referim a si, des de la universitat hem observat aquest canvi en les escoles, val dir que si. Des de diferents projectes de transferència de coneixement hem vist, i algun cop acompanyat, transformacions interessants dels espais de les escoles. Transformacions derivades de necessitats metodològiques, unes metodologies que volen donar resposta a les necessitats actuals dels infants i la seva manera d'aprendre.

EPF9.4.- Quan dissenyes el cronograma d'una matèria, penses també en el disseny dels espais?

Voldria fer-ho si tingués la possibilitat de transformar els espais o disposés d'un espai modelable. Només penso en si faré activitats per grups, dinàmiques concretes...però sempre comptant amb les cadires i la mateixa aula.

EPF9.5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais haurien de ser diferents? com te'ls imagines?

EPF9.5.-1.- A la nostra Facultat és difícil poder idear espais que siguin igualment funcionals per a tots els Graus que s'hi imparteixen.

EPF9.5.2.- Imagino, però, algun espai exterior sense cotxes i amb taules per als estudiants (i treure les grades), uns interblocs (interiors) amb cadires/silló per al treball individual (això en algun planta en concret poc transitada), imagino algunes aules transformades en espais pel treball autònom en grup, imagino plantes en els interblocs exteriors, imagino expositors en altres interblocs interiors, imagino un

taulel d'atenció al públic obert (i una altra part tancada per a cert tipus de gestió)...imagino una planta només pels estudis d'Educació...

EPF9.6.- Quines característiques, variables, ... haurien de tindre aquests espais per poder donar resposta als diferents estudis dins una facultat?

EPF9.6.- Que permetin l'adaptació a diferents necessitats, per tant, armaris i taules plegables, cadires apilables i de fàcil maneig.

EPF9.7.- Pensant en la nostra facultat quines propostes faries?

Crec que he respost aquesta pregunta a la pregunta 5.

- **Entrevista: EPF10**

EPF10.1.- Com definiries els espais a partir de la teva experiència com a docent i teòric dels espais educatius?

Com ja deia Malaguzzi, l'espai educatiu, entès com l'entorn físic on desenvolupem les activitats d'ensenyament-aprenentatge, és un "mestre" més a l'escola. Un espai- aula pot ser generador o inhibidor d'aprenentatges. Un espai, adaptable, flexible i polivalent, pot propiciar i predisposar a aprenentatges autònoms, compartits, creatius, mentre que espais amb mobiliari fixe, amb contaminació ambiental, amb poc marge pel moviment i la comunicació, no ajuden gens. Per aprendre a observar i per poder treballar a partir de l'experimentació cal disposar dels objectes i el material adequat.

M'agradaria dir , però, que sovint es valora més tenir molts metres quadrats, o unes instal·lacions molt modernes, amb mobiliari sofisticat, que no pas que l'espai estigui pensat i lligat realment els diferents tipus d'activitats que es volen fer amb uns objectius clars.

Vull dir amb això que cada escola, ha de definir els seus espais atenent al seus projectes i que per tant, això pot (i ha de) anar variant i adaptant-se. Cal anar repensant els espais.

EPF10.2.- Posa algun exemple de com influeix l'espai en la formació.

Com a mestra de música, és evident com n'és de diferent una aula, amb espai lliure (de cadires) que permet el moviment, fer rotllana, que els alumnes es veuen i poden cantar i/o ballar en cercle, encarats en fileres, desplaçant-se per l'espai o una aula "tradicional" amb taules i cadires, que encara , per desgràcia, és el què trobem a massa centres educatius.

La contaminació acústica és un altre dels aspectes que més ens afecten a l'hora de crear espais d'aprenentatge per a la música.

EPF10.3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. ¿Quina ha estat la teva experiència sobre aquest tema a la universitat?

Des de la universitat, a partir dels Pràcticums hem pogut anar veient els canvis que han fet i estan fent moltes escoles. En aquest sentit destacaria més enllà dels A la mateixa universitat hem vist

EPF10.4.- Quan dissenyes el cronograma d'una matèria, penses també en el disseny dels espais?

Cal fer-ho. En el Projecte artístic, per exemple, demanem un tipus d'aula o un altre en funció del moment en que estem del procés creatiu. En alguns moments necessitem un espai més gran en d'altres separar i disposar de diversos espais més petits...A vegades aquesta necessitat hi és en un moment o altre de la mateixa sessió (inici-final...). Un altre cosa són les possibilitats reals de l'espai del que disposem.

En l'assignatura de música de Primer, també necessitem canviar d'aula, de disposició a dins l'aula i sobretot d'elements materials (instruments, materials) que són essencials en determinats moments. L'espai s'ha (s'hauria) d'adaptar a l'activitat que està fent i quan penses en l'estructura temporal de les sessions, penses en l'espai que facilita aquelles activitats que vols fer.

EPF10.5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais haurien de ser diferents? ¿com te'ls imagines?

Més que imaginar-ne de diferents, el què m'ha passat és que prens més consciència de l'impacte que té l'espai en l'aprenentatge. Com condiciona no tenir un espai compartit! És clar, busques que la imatge supleixi vivències que abans eren multi sensorials, especialment tàctils, cinestèsiques i acústicament molt més riques i

variades, però a través d'una pantalla, de moment, encara hi ha coses impossibles (per exemple produir sons simultàniament, en directe, des de dispositius allunyats...). Lògicament, una pantalla és una barrera al contacte humà, s'interposa i distorsiona la mirada, redueix el pla visual, limita el moviment... Molt sovint, a les aules, també fan de barrera les taules, cadires, tarimes, i les mateixes parets.

També és cert que te'n adones que sovint no aprofitem prou les possibilitats que ens ofereixen els espais dels que ja disposem. I una de les coses que més he pensat durant aquest temps és en la necessitat de que els aprenentatges surtin més sovint de les parets de l'escola (i la universitat). Aprofitem poc: museus, tallers, auditoris, espais naturals, jardins, biblioteques, cines, mercats... Això fa moltíssims anys que ho sabem, però encara no és una realitat generalitzada. Com n'estaven de ben pensades escoles com l'escola del mar o l'escola del bosc.

EPF10.6.- Quines característiques, variables, ... haurien de tindre aquests espais per poder donar resposta als diferents estudis dins una facultat?

Haurien de ser, sobretot: polivalents, flexibles, multisensorials, estèticament rics i cuidats. Hi hauria d'haver espais comuns que puguin acollir i mostrar propostes artístiques; que facilitin la comunicació entre professorat i alumnat d'una manera més fluida i distesa; que facilitin la trobada

EPF10.7.- Pensant en la nostra facultat quines propostes faries?

Penso que la facultat ha fet una inversió interessant, per exemple en l'aula Apple, però és evident que falta espai, la facultat està quedant petita i estem notant una manca d'aules grans, especialment aules com la de dinàmica (C006) amb un terra que permet anar descalç, lliure de mobiliari fixe.

Pensant en Educació, també falten espais amb materials i elements que després els alumnes es troben a les escoles (especialment d'Infantil, però també de

Primària), però que no han vist a la universitat, i tampoc han après com utilitzar-los i manipular-los.

També caldria aconseguir que l'estètica general (passadissos, aules..) traspués l'activitat que s'hi fa. Trobo que les parets dels passadissos, i les aules, són freds, asèptics.

Aniria bé que hi hagués més zones pensades per seure, que convidin a la conversa i a la trobada entre estudiants i entre professorat i alumnat, en un ambient diferent al de l'aula. Alguns despatxos procuren fer aquesta funció, però no deixen de ser espais semi-privats i tancats. Potser en els interblocs?

Quan per Nadal o el dia del Maria Canals, s'ocupa l'espai de l'entrada per fer música i tothom hi pot participar, es crea un clima especial que hauríem de buscar la manera d'aconseguir més sovint.

- **Entrevista: EPF11**

EPF11.1.- Com definiries els espais a partir de la teva experiència com a docent i teòric dels espais educatius?

S'està passant d'un model de cadires mirant a la pissarra a un model de cadires per fer treballs en grups

EPF11.2.- Posa algun exemple de com influeix l'espai en la formació.

Condiciona totalment. Si es vol cooperació entre iguals, cal espais i mobiliari q ho permetin. Tota distribució respon a un model d'E/A, conscient o no.

EPF11.3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. ¿Quina ha estat la teva experiència sobre aquest tema a la universitat?

Lleu. Discussió entre companys i alumnes, però poca transformació real quant a espais (gens) i mobiliari (lleu)

EPF11.4.- Quan dissenyes el cronograma d'una matèria, penses també en el disseny dels espais?

Només amb la distribució de cadires i possibilitat de gaudir d'altres espais complementaris a l'aula, com són alguns seminaris

EPF11.5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais haurien de ser diferents? ¿com te'ls imagines?

EPF11.5.- Sí que haurien de ser diferents. Haurien de ser més multifuncionals

EPF11.6.- Quines característiques, variables, ... haurien de tindre aquests espais per poder donar resposta als diferents estudis dins una facultat?

EPF11.6. Que es puguin adaptar a diferents situacions, permetre més flexibilitat

EPF11.7.- Pensant en la nostra facultat quines propostes faries?

EPF11.7.1- Enlloc d'envans, portes corredisses. Més aules com la C1-02, amb taules i cadires amb rodes.

EPF11.7.3.- Espais més experiencials

- **Entrevista: EPF12**

EPF12.1.- Com defineix la pedagogia el concepte espai? A partir de la definició tu que penses.

EPF12.1.1.- La pedagogia i el seu recorregut històric, és obvi la concepció d'espais ha rebut dos recorreguts, una la concepció literal de l'espai físic que seria esperable **EPF-6.1.2.-** d'espai físic on esdevenen el processos d'ensenyament-aprenentatge per tant apel·lant a l'element més estructural, arquitectònic, per tant tangible, la qual cosa permet imaginar al llarg de la història de la pedagogia espais diferents en funció de la base pedagògica del projecte educatiu que s'estava desenvolupant.

EPF12.1.3.- Per tant no és novedós que en la història de la pedagogia hi han hagut diferents imaginaris d'espais físics on esdevenir marc educatiu, on esdevenir escola, on esdevenir projecte per tant en aquesta accepció més idèal i directe la preocupació per **EPF12.1.4.-** l'espai com el marc físic on esdevé la trobada educativa entre educador, educant i entorn, crec que ja mereix una màxima atenció de la mirada del que busca la correlació entre projecte educatiu i marc idoni físic i presuntural on desenvolupar aquesta tasca.

EPF12.1.4.- Però hi ha una segona accepció que també en la història de la pedagogia que crec que és rellevant que és la **EPF-12.1.5.-** concepció d'espai arrelada més a aquest concepte de magmanet que té a veure amb la relació educativa que és l'espai com entorn d'ensenyament-aprenentatge. Que inclou en una dimensió, no una mirada només físic, estructural, sinó una mirada de context, l'espai com a context.

EPF12.1.6.- Clar aquí aquesta definició d'espai com a context és molt més complexe, perquè seria des del meu punt de vista la resultant de la interacció de l'espai físic, l'espai emocional-racional on esdevé l'acte d'ensenyament-aprenentatge.

EPF12.1.7.- Aquest espai emocional-racional el crea el professional, el crea l'entorn, el crea les interaccions, el model de relació educativa. Per tant això també és un marc d'espai, potser una concepció d'espai vinculada a la relació també una concepció vinculada al context d'ensenyament-aprenentatge d'una manera extensa, és a dir, cal d'ubicar l'acte d'ensenyament- aprenentatge en un lloc concret o podem imaginar un context d'aprenentatge extens on s'hi barregen les relacions entre educació formal, educació no formal , l'educació informal o si m'apures en una certa actualització d'aquestes definicions d'espais formal, no formal i informal podríem parlar d'un continuum, l'espai educatiu del segle XXI entenc que no té fronteres o cada vegada té menys fronteres, en aquesta divisió clàssica de lo formal, no formal i informal. Cada vegada parlem més d'un continuum des que un neix fins que mor i on es van barrejant espais més formalitzats en espais no tant formalitzats o en espais definitivament informatitzats o que esdevenen en espais informals.

Per tant aquesta concepció d'espai d'ensenyament-aprenentatge que ja s'allunya de la concepció de la primera concepció que hem comentat, avui en dia també és rellevant perquè és el que permet una reconceptualització de l'educació que afronta les coordenades espai-temps de del continu de la persona des de què neix fins que mor i en qualsevol lloc, per tant podríem parlar de la ubiqüitat de l'acte educatiu, és a dir, justament molt lluny de localitzar-lo en un lloc i en un moment. Sinó en tot lloc i en tot moment. Per tant tot això és una revisió del concepte d'espai des d'aquesta altra segona concepció.

EPF12.2.- Creus que l'espai i la seva organització és una variable que influeix en l'aprenentatge?

EPF12.2.1.- Sí, és obvi per tot el que ja hem dit i tornant a la primera concepció entenem que estem parlant de la concepció del locus físic i temporal on s'acota l'acció educativa i d'aprenentatge.

EPF12.2.2.- Entenc que per una raó, diguem, consistent de lògica de relació entre les coses que passen i el lloc on passen. Aquesta relació que pot semblar invisible, però que en canvi és molt intensa, entre les coses que passen i el lloc on passen aquestes coses, és obvi que això tingui un impacte molt rellevant en el que en diem el procés d'ensenyament-aprenentatge, és a dir, allà on passen coses, allà on s'aprenen coses, marca clarament una vinculació allà on estan passant aquelles coses i **EPF12.2.3.-**

diguem que m una relació queda marcada entre les coses que estan passant i el lloc on esdevenen, dit d'un altre manera , el lloc on esdevenen aquestes coses que passen interacciona, influència, impacte en aquestes coses que passen.

EPF12.2.4.- La influència entre els llocs i les coses que passen està estudiada des de moltes altres disciplines. Des de la disciplina de l'arquitectura, des dels corrents energètics que s'esdevenen segons determinades pseudociències que van agafant cos, sobre la importància de la lectura adequada del lloc on passen les coses, per pensar en unes millors distribucions espaials del objectes i de la tipologia de llum i de la capacitat de l'espai de condicionar determinades relacions.

EPF12.2.5.- Estic convençut que el lloc on passen aquestes coses en concret l'aprenentatge està determinant, no sabia valorar el pes, però està determinant clarament una influència en com succeeixen les coses, en tant en com esdevé l'aprenentatge. Per mi és molt obvi aquesta relació, i és més considero que voluntativament s'organitzen els espais, històricament la pedagogia està plena de exemples on l'organització de l'espai era precisament premeditada per produir que l'aprenentatge es generés d'una determinada manera, per generar aprenentatges específics i concrets en una determinada línia i aprenentatge no no més de contingut sinó d'actituds i valors. Que s'esperava de l'educand en una distribució uniforme, lineada, unidireccional, diguem que obedient vers una posició de poder en un marc de tarima, de poder espacial jeràrquic d'altitud respecte una pissarra, respecte a la posició que ocupa el professor en una mirada clàssica. Per tant és obvi que en distribució de l'espai s'estava volent forçar un determinat tipus d'educació implícita no tant curricular, per tant més de currículum ocult en quan les relacions humanes, les relacions de poder, a la relació entre l'educand i l'objecte d'aprenentatge , etc.

Per tant és evident que l'organització de l'espai i l'espai mateix marca un seguit d'aprenentatges que sovint son implícits i que no estan explicitats en el projecte educatiu.

Per tant, clarissimament la distribució de l'espai i l'organització de l'espai influeix decisivament en l'aprenentatge curricular i no curricular, que per mi és tan i més rellevant el no curricular.

EPF12.3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. Per què des de la universitat això no passa o passa poc i de forma individual?

EPF12.3.1.- Crec que justament estaria passant en el sistema universitari, perquè hi hagut poc atreviment sobre una reconceptualització dels espais en el marc universitari. Diguem per dues raons:

EPF12.3.2.- Una, perquè el model cultural al voltant de generació de coneixement dins la universitat no ha canviat tant com els discursos, per tant perquè caldria canviar els espais, és a dir, al final podem estar parlant d'una revolució pedagògica en l'ensenyament però no al sistema universitari li ha arribat poc.

EPF12.3.3.- La interpel·lació del mestre- professor universitari sobre la seva posició en l'acte d'ensenyament - aprenentatge, la seva posició pedagògica continua sent, encara, avui en dia, evocadora de coneixements , referència de coneixement respecte a un estudiant que encara majoritàriament, no ens enganyem, pren apunts i sinó els pren els demana fotocopiats o perdó digitalitzats en l'espai virtual i la preocupació de l'estudiant és si aquell power point o aquell recurs estarà en el campus virtual on l'estudiant recuperarà aquest material. Però continuem segurament tenint molta docència magistral en el sentit no pejorativa magistral sinó el sentit del rol que desenvolupa una posició magistral respecte a una posició d'aprenen. Perquè calia canviar el espais sinó hem canviat el model cultural i el model relacional d'ensenyament-aprenentatge en la majoria d'universitats

EPF12.3.4.- La segona, qüestió que em fa pensar que també explicaria perquè no ha canviat, és perquè no li hem donat més importància, en realitat penso que a nivell universitari s'entén que no hem de ser tan cuidadosos amb els espais d'aprenentatge. Que els alumnes ja són adults, ja espavilen. En realitat els hi hem de donar una cadira i... això parlo de models presencials. Seria molt interessant debatre Què significa això dels espais en entorn de universitats no presencials? en els espais presencials ja són adults i del que es tracta és que l'estudiant sigui consumidor de coneixements i per tant és el segon impacte és que la universitat no estava preocupada per la definició del espais perquè s'esperava dels alumnes que s'adaptessin en els espais clàssics i que es dediquessin a estudiar i aprendre.

EPF12.3.5.- Per tant per les dues raons per la reducció de la importància dels espais zero, és a dir, més aviat preocupats que les aules tinguessin una dotació tecnològica mínima adequada, però, ha preocupat poc si els espais que es definien eran estimuladors d'accions col·laboratives o d'accions constructives conjuntes o de recerca de coneixement, ha preocupat poc això, i potser ha preocupat més tenir un projector al sostre que col·loques les imatges del power point a la pantalla això els que utilitzen tecnologies. Penso que per aquestes dues raons perquè no ha canviat el model en termes general que ara per més que apareguin discursos de tota mena i en

segon lloc perquè se li ha restat importància en termes general les aules ja estaven en el seu lloc i són des de fa dècades i dècades i per tant potser han canviat les cadires potser podem enxufar les cadires a terra per retoalimentar el PC o potser ha aparegut projectors de sostre però aquesta no preocupació del sistema universitari de la revisió pedagògica del model d'ensenyament/aprenentatge a la universitat ha estat definitiva perquè no canviessin.

EPF12.4.- Com ja m'ha contestat en la 4a i 5a pregunta que deia

EPF12.4.- Penses que els espais influeixen en la qualitat de la docència universitària? En què? **EPF12.5.-** T'has preguntat algun cop, Perquè des dels vicedegans acadèmics de les facultats ens demanen el cronogrames, i mai ens preguntem quins espais necessitem per realitzar la nostra pràctica docent? perquè com no han canviat el model perquè ens han de preguntar sobre l'espai que es necessita. Però com tu saps des de les universitat ens avaluen sobre la qualitat docent de com fer les classes... la manca de espais de qualitat també ens influeix en la nostra qualitat docent. tu que opines?

EPF12.4.1.- Et contesto una mica transgressor, si la cultura de la qualitat docent no canvia, modificar els espais no reportarà una millor qualificació de la qualitat docent. per què estem avaluant la qualitat docent sobre uns indicadors en els quals no es contempla determinats rols docents i com no es contemplen no són avaluats i per tant no cal modificar els espai. Realment la qualitat docent necessiti d'una remodelació dels espais, és necessari plantejar-se què s'entén per qualitat docent? Per tant és un peix que es mossega la cua. Si jo no canvio els indicadors de qualitat docent continuarem sent avaluats en un marc cultural de la comprensió de la relació entre docent i educant o d'aprenents tots dos que no necessita tocar massa els espais.

EPF12.4.2- Per tant perquè la qualitat docent universitària millori cal preguntar-se si s'ha de canviar el model de docent universitari. Perquè sinó ja tenim els sistemes d'avaluació de la docència estan funcionant a totes les universitats, els professors continuem rebent quinquennis en la universitat pública i a la privada també passem per l'avaluació del Docentia que estableix uns indicadors. Jo el que vaig comprovant que els indicadors són els mateixos de fa molts anys.

EPF12.4.3- Per tant caldria preguntar-se: Si la concepció del rol docent patís una esbanzagada, patís una transformació suficient perquè ens replantegéssim altres maneres d'entendre l'acció pedagògica a la universitat, si aconseguíssim que això fos així, tindria un impacte a revisar els espais, la resposta és òbviament sí, però si contra

el model que avaluem no s'incorporen aquests elements continuarem sent professors excel·lents sense haver tocat els espais.

EPF12.6.- Quins canvis en generals haurien de fer les universitats a nivell d'espais?

EPF12.7.- Tenint clar en la formació de mestres, el perfil del/la mestre/a hauria de tenir en el S.XXI, quines tipologies d'espais hauríem de tenir? 9.- Com en general dins la facultat es desenvolupen diferents estudis, quines característiques haurien de tindre aquests espais per donar respostes als diferents estudis?

EPF12.7.1.- Si vols que et parli d'un imaginari cap a on hauria de tendir els sistema universitari en general tota l'educació però a nivell universitari de ser una universitat que fos un metig point del coneixement, És a dir, **EPF12.7.2.-** un lloc de trobada transversalitzador molt lliure i molt interdisciplinari amb reptes diguem de ce construcció de coneixement prèviament planificats pel projecte educatiu de la universitat que s'acostés a un autèntica simulació real de la vida mateixa on la inquietud i la passió dels estudiant per aprendre fos la clau de volta de perquè aquests necessiten el contacte i la relació amb els professors. **EPF12.7.3.-** Per tant imagino una estructura d'espais absolutament diferenciada dels espais que determinen la uniformització de carreres acadèmiques, la uniformització d'aprenentatges, la uniformització de relacions, etc. **EPF-12.7.4.-** Imagino un espai de diversitat en els processos d'ensenyament-aprenentatge, de diversitat en les relacions, de relacions intergeneracionals, no entenc perquè parlem de l'estudiant de primer, de tercer, tot això la universitat del futur s'ho carregarrà, on l'assoliments de les competències que tant ens preocupen hauria de formar part d'un quadern de bitàcola individual on el recorregut que l'estudiant va fent, va progressant en determinades competències en funció dels seus assoliments i per tant això necessita d'una universitat rodona, en el sentit clàssic on l'accés a la relació és un desig, l'accés a la relació amb el professor, amb els experts, experts amb el coneixement sens dubte, però ja no tant com element diferencial, l'expertesa en el coneixement sinó l'expertesa en la vida al voltant d'aquella disciplina perquè això és el que els estudiants no trobaran mai a internet. **EPF12.7.5.-** El que el professor universitari ha de poder oferir als estudiants en aquest segles XXII que estem dibuixant serà una relació que atindrà l'interès específic i personalitzat d'un determinat estudiant o grup o col·lectiu que sap que té una expertesa acumulada de vida, només vida acadèmica em refereixo, amb aquells professors universitaris que no trobarem en cap racó de l'internet de les coses, perquè com diu el nom, ens eduquem a l'internet de les coses, però no tinc tan clar que aquest internet de les coses respongui a l'internet de les experiències dels individus, aquestes són insubstituïbles i crec que és el que donarà sentit a la universitat del futur. Per tant aquesta universitat és rodona, no és un universitat reticular, tancada amb dipòsits anomenats aules on les relacions són

unidireccionals i de poder. Estem pensant en un altre dissenys dels espais que permetin tots aquests creuaments que ara no ho permeten les nostres aules.

- **Entrevista: EP13**

EP13.1.- Com defineix la pedagogia el concepte espai? A partir de la definició tu que penses.

EP13.1.1.- Crec que és molt difícil dir com defineix la pedagogia l'espai, això seria motiu d'una recerca exhaustiva d'autors i corrents pedagògiques.

EP13.1.2.- És l'escenari on s'interacciona amb diferents elements i tenen lloc els processos d'aprenentatge i desenvolupament dels individus.

EP13.2.- Creus que l'espai i la seva organització és una variable que influeix en l'aprenentatge?

EP13.2.1.- L'espai va estretament relacionat amb la millora de l'aprenentatge. Hi ha, o hauria d'haver, una estreta relació entre el plantejament pedagògic, la metodologia i l'organització de l'espai.

EP13.2.2.- L'espai és generador d'aprenentatge. Hi ha un estudi de la Universitat de Salford (2012) on es relaciona les característiques dels espais amb el rendiment dels alumnes

EP13.3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. Per què des de la universitat això no passa o passa poc i de forma individual?

EP13.3.1.- Jo no diria que això no passa, crec que és una afirmació massa extrema i hauríem de conèixer totes les universitats per poder fer-la. Igual que en les escoles hi ha diferents realitats i diferents moments en les Universitats. És cert que és una estructura en la que costa fer canvis, però el món universitari és molt ampli i tot depèn de la Universitat i dels estudis.

EP13.3.2.- El que si és evident és que la Universitat no es pot quedar enrere i hauria de ser promotora de canvis i innovacions.

EP13.4.- Penses que els espais influeixen en la qualitat de la docència universitària? En què?

EP13.4.- Si, pels mateixos motius que he indicat en la pregunta 2. Convençuda que influeix en l'aprenentatge és evident que la docència i el tipus de docència que volem fer evident ha d'anar relacionada amb un tipus determinat d'espai i amb el tipus d'elements que hi ha i com s'interrelacionen.

EP13.5.- T'has preguntat algun cop, perquè des dels vicedegans acadèmics de les facultats ens demanen el cronograma, i mai ens preguntes quins espais necessitem per realitzar la nostra pràctica docent?

EP13.5.1.- Em torno a remetre al mateix tipus de resposta que en la pregunta 3. Crec que no es pot generalitzar, no sabem el que passa a cada universitat ni quines són les demandes i possibilitats.

EP13.5.2.- És evident que en el món universitari potser sempre s'ha donat més importància al contingut que a les habilitats i competències i crec que per això ara es comença a veure com a més necessària aquesta comunió entre espais i models d'aprenentatge

EP13.6.- Quins canvis en generals haurien de fer les universitats a nivell d'espai?

EP13.6.1.- Parlar d'Universitat en general dificulta cercar un tipus de resposta.

EP13.6.2.- Els espais s'haurien d'adequar al tipus de competències i habilitats que es volen treballar i a l'aprenentatge que es vol generar.

EP13.6.3.- Crec que algunes de les característiques que haurien de tenir seria que fossin polivalents, accessibles, saludables i comunitaris

EP13.7.- Tenint clar en la formació de mestres, el perfil del/la mestre/a hauria de tenir en el S.XXI, quines tipologies d'espais hauríem de tenir?

EP13.7.1.- Si creem espais que tinguin les característiques que comentava en la pregunta anterior crec que ja no hauríem tant de parlar de tipologies.

EP13.7.2.- El que sí és cert que també haurien d'existir diferents espais que convidessin i facilitessin el treball individual, al treball cooperatiu, altres al descans i la desconexió, a la interacció informa...

- **Entrevista: EP-14**

EP14.1.- Com defineix la pedagogia el concepte espai? A partir de la definició tu que penses.

EP14.1.1.- Em sap greu, però tot i ser pedagoga, no sabria respondre a quina és la definició del concepte espai que es fa des de la pedagogia. Suposo que segons el paradigma on et posicionen ni haurà una o una altra definició.

EP14.1.2.- Com he assenyalat anteriorment i sense poder donar una definició, penso que l'espai és molt important en el disseny de tota situació d'ensenyament-aprenentatge i on no sempre s'ha atorgat a l'espai la importància educativa que té.

EP14.1.3.- L'espai cal que l'integrem en el nostre projecte educatiu. Condiciona i entenc que és bàsic i primordial. Podem dissenyar intervencions educatives que no puguin dur-se a terme per dificultats en l'organització de l'espai i quan parlo d'espai em refereixo tant a l'espai físic com a l'organització i distribució de l'espai temps.

El comentat en els paràgrafs anteriors és per al meu punt de vista tan important en una etapa educativa d'infantil, com d'educació primària i universitat. Sempre hi haurà variacions, en funció no únicament de l'edat, sinó també de les disciplines No tots els espais han de ser iguals. Quanta més diversitat, millor.

EP14.2.- Creus que l'espai i la seva organització és una variable que influeix en l'aprenentatge?

EP14.2.1.- En realitat, part de la resposta ja la he donada a la primera pregunta. Sempre he pensat que l'organització de l'espai condiciona els aprenentatges.

EP14.2.2.- És evident que la manera d'organitzar els espais està determinada per la nostra manera d'entendre l'aprenentatge i per les metodologies que fem servir i permet fer unes coses o unes altres. La llàstima és que no sempre és possible fer-ho, ja que els espais que disposem no donen resposta a les necessitats metodològiques que volem aplicar. Hi ha espais rics i facilitadors, i d'altres que són tot dificultats i

limitacions. Estic convençuda que quan milloren els espais millora també la qualitat educativa, sempre i quan hagi un plantejament coherent al darrera.

EP14.3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. Per què des de la universitat això no passa o passa poc i de forma individual?

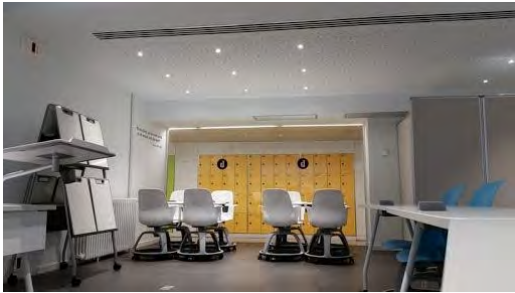
EP14.3.1.- El tema està en que ens costa molt modificar praxis que tenim incorporades des de fa molts anys. La universitat fa temps amb el Pla Bolonya, que va tenir l'oportunitat pel seu plantejament, de trencar amb l'estructura més tradicional d'on veníem. Aules amb estructura de tarima i cadires mirant al professor i pocs espais per afavorir el treball cooperatiu, en grup, autònom.... **EP14.3.2.-** Algunes Universitats van fer modificacions metodològiques més o menys consensuades, però la reconversió dels espais no tothom la va poder assumir i com ja he comentat reiteradament l'espai condiciona molt com dissenyar l'ensenyament-aprenentatge dels estudiants. Amb aquesta afirmació no estic en cap cas en contra de la classe magistral. És un recurs més i penso que molt necessari també per a un bon aprenentatge. Tema pressupost, crisis... segur que han tingut també la seva importància en no fer canvis estructurals a les universitats, però un tema d'actituds, ganes de trencar amb plantejaments magistrals... del professor catedràtic/titular pot també haver tingut la seva incidència en algunes facultats/universitats. No totes i mai podem vincular immobilisme amb edat avançada.

EP14.4.- Penses que els espais influeixen en la qualitat de la docència universitària? En què?

EP14.4.- Pregunta resposta en gran part en preguntes anteriors i on no m'agradaria ser repetitiva. La meva resposta seria que en general sí. Si pensem en les típiques aules on tenim el professor al davant i tots els alumnes en files, és un espai que convida a fer classes magistrals i on, si el grup és nombrós, la participació de l'estudiantat és generalment baixa.

La qualitat de la docència pot ser magnífica, però l'espai no convida a plantejar una dinàmica més participativa i activa. Espais més dúctils, on l'espai es pugui morganitzar per classe magistral o bé treball en grup o individual..., afavoreixen metodologies que s'ajusten més a com ens agrada aprendre –infants i adults- i que actualment tenim força evidències i estudis que ho corroboren.

EP14.5.- T'has preguntat algun cop, per què des dels vicedegans acadèmics de les facultats ens demanen el cronogrames, i mai ens preguntes quins espais necessitem per realitzar la nostra pràctica docent?

EP14.5.- Bona pregunta i la veritat és que no me l'havia plantejada anteriorment. La meua resposta i com a persona que he tingut alguna vegada càrrecs acadèmics responc que moltes vegades quan assumeixes una responsabilitat acadèmica el que se't demana és que organitzis, lideris, actualitzis, milloris... l'encàrrec que t'han fet amb la mínima inversió. I si es pot fer inversió, generalment es centra més en recursos personals, materials... i no tant pel que fa a reorganització d'espais. Penso que en general i potser no pensant tant en la realitat de la meua universitat, una cosa és el departament de gestió de l'edifici en general i l'altra la gestió acadèmica. Dos mons dins un mateix centre. Caldria més presència de les figures del PAS en els equips de gestió de les facultats/universitats (els gestors econòmics).

Ara i gràcies a tots els moviments que tenim a les escoles i algunes universitats estrangeres cada vegada és un tema que ocupa i preocupa més a la comunitat universitària. Ja tenim alguns exemples de reconversions d'espais a les nostres universitats i que ben segur que tu coneixes molt millor que jo mateixa.

EP14.6.- Quins canvis en generals haurien de fer les universitats a nivell d'espai?

EP14.6.1.- Reconversió de les clàssiques aules, descrites anteriorment en espais dúctils. Oferir espais on poder treballar en grup, disposar de connexions internet amb molta facilitat tan al bar com aules.... **EP14.6.2.-** Dissenyar espais també suggerents i acollidors d'esbarjo, laboratoris per fer pràctiques prèvies a l'empresa, escola,

En realitat, la remodelació d'espais, passa en alguns casos més per un tema de mobiliari que no tant de tirar parets a terra i edificar de bell nou.

EP14.7.- Tenint clar en la formació de mestres, el perfil del/la mestre/a hauria de tenir en el S.XXI, quines tipologies d'espais hauríem de tenir?

EP14.7.- És evident que si formem a mestres per a escoles del segle XXI, i els enviem a centres a fer pràctiques que ja han iniciat aquest procés de transformació dels espais per donar resposta a com cal aprendre i ensenyar, nosaltres a la nostra facultat hauríem de ser-ne un clar exemple, tan pel que fa als espais, organització, metodologia....

Com haurien de ser, doncs espais molt diversos i que ja he respost a la pregunta 6:

Laboratoris, aules dúctils, espais de treball individual i de grup, àgora per organitzar activitats diverses, espai d'esbarjo, aules artístiques –música, plàstica, expressió corporal–....

EP14.8.- Com en general dins la facultats es desenvolupen diferents estudis, quines característiques haurien de tindre aquests espais per donar respostes als diferents estudis?

EP14.8.- A banda d'alguns espais que poden ser d'un ús més freqüent d'un estudi o d'un altre per la seva idiosincràsia –em refereixo a laboratori de logopèdia, educació física, aula de música...-, els espais haurien de ser els mateixos per a tots els estudis si realment volem donar resposta a les competències transversals i pròpies dels diferents estudis. El que cal anar canviant són els dissenys d'aprenentatge i per això calen espais adequats. Si es fan per a educació, salut o esport és el de menys, ja que segurament compartirem molts plantejaments comuns a escala metodològica. El contingut és el de menys en aquest procés de transformació. Tot i com ja he comentat anteriorment, segons què s'estudia calen uns espais concrets que potser un altre estudi no utilitzarà habitualment. El més important és que tots els espais puguin ser dúctil i ser fàcilment transformables per a d'altres propostes. Penso en el laboratori de ciències de la nostra facultat. Actualment s'utilitza per impartir altres matèries per donar-li rendibilitat i la veritat és que no és massa adequat (opinió personal).

Un altre exemple són les dinàmiques de petit grup en les actuals aules tradicionals de la FPCEE. És evident que no afavoreixen propostes de treball en grup, resolució de

casos compartida... Disposem d'un plantejament organitzatiu bo, però on l'espai no afavoreix fer les dinàmiques de forma adequada.

8.7 Annex 7: Entrevistes alumnes FPCEE-Blanquerna

- **Entrevista: EAF.1**

EAF.1-1.- Creus que els espais o topogrames educatius són importants per la pràctica docent? Per què?

EAF.1-1.1.- Els espais educatius són les zones en les que s'aprèn, però si aquest no està pensat d'aquesta manera, no hi haurà aprenentatge significatiu

EAF.1-1.2.- És important que sigui un espai de benestar, per tal de que els alumnes se sentin segurs per poder expressar-se amb total llibertat i confiança.

EAF.1-2.- Segons la teva experiència com alumna com han de ser per que et sentis a gust?

EAF.1-2.1.- Principalment no han de ser com les aules en les que moltes vegades ens trobem, de taules i cadires posades en línies una al costat de l'altra. Sinó que **EAF.1-2.2.-** és fonamental que hi hagi interacció entre mestra-alumnes i **EAF.1-2.3.-** que tots ens puguem veure les cares quan ens expressem o quan estem escoltant als altres. Es crea un ambient de molta més confiança per poder expressar la nostra opinió personal.

EAF.1-3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. Penses que la nostra universitat també necessita aquesta innovació? Per què?

EAF.1-3.1.- Sincerament, penso que en molts aspectes sí. Tal i com he dit les EAF.1-3.2-aules estan distribuïdes i organitzades d'una forma poc dinàmica. Però sí que és cert que en el nostre cas d'Educació Infantil, molts/es professors/es intenten que l'organització de les aules siguin més dinàmiques en les seves assignatures. Crec que s'hauria de repensar des de tots els graus i no només "educació".

EAF.1-4.- Quines mancances trobes en els espais de la nostra facultat? Què trobes a faltar?

Com ja he esmentat, penso que la distribució tant “seriosa” que tenen les aules no ajuda al dinamisme que necessitem per accedir a un millor aprenentatge dels continguts.

EAF.1-5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais de la facultat haurien de ser diferents? ¿com te'ls imagines?

EAF.1-5.1.- Sincerament, penso que sí que haurien de ser diferents.

EAF.1-5.2.- La veritat és que seria molt interessant trobar alguna/es aula/es on hi haguessin espais pensats per educació. Tal i com he pogut veure en alguna altra universitat, com la de Vic, tenen aules amb materials pels infants al seu abast, i crec que això també ajuda a fer-se a l'idea de com es porten a terme les activitats a les aules d'educació infantil a les escoles.

Foto 135: Aula grau d'educació (font: treure pàgina web de la UVic-UCC)

EAF.1-6.- Quines característiques, variables, ... haurien de tindre aquests espais?

Com ja he dit en les altres preguntes, EAF.1-6.-hi ha d'haver riquesa de materials i sobretot tenir-los a l'abast en tot moment. No dependre de que els professors hagin de portar els materials d'un lloc a l'altre.

EAF.1-7.- Si poguessis fer propostes de millora dels espais de la nostra facultat què proposaries?

Alguna aula com la que he posat d'exemple en la pregunta 5, pensada amb materials i recursos que veurem a les escoles.

- **Entrevista: EAF.2**

EAF.2-1.- Creus que els espais o topogrames educatius són importants per la pràctica docent? Per què?

EAF.2-1.1.- En la meua opinió, els espais educatius són molt importants per la pràctica docent, és a dir, la manera en què organitzem el material i les nostres propostes són clau pel desenvolupament dels infants dins l'aula.

EAF.2-1.2.- També, penso que hem de promoure un espai on l'ambient sigui agradable, atractiu, estimulant i alegre, ja que els infants s'han de sentir còmodes i a gust en l'espai en el qual es troben.

EAF.2-1.3.- A més, com a mestres hem de tenir en compte els diferents espais que conformen les escoles, promoure el moviment lliure en aquests i no fer canvis molt sovint i repentins.

EAF.2-1.4.- En conclusió, penso que mantenir un espai ben cuidat és imprescindible tant per la comoditat dels infants com de l'educadora.

EAF.2-2.- Segons la teua experiència com alumna com han de ser per que et sentis a gust?

EAF.2-2.1.- Segons la meua experiència, un espai on em senti a gust és un lloc on no està molt sobreestimat ni sobrecarregat d'informació, és a dir, no m'agraden els espais plens de produccions a la paret, sinó **EAF.2-2.2.-** espais on hi hagin poques coses, ja que aquests em transmeten més calma i tranquil·litat.

EAF.2-3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. Penses que la nostra universitat també necessita aquesta innovació? Per què?

Personalment, penso que tant a l'escola com a la Universitat s'està educant i s'està aprenent. Per tant, van agafades de la mà (encara que es trobin en etapes i edats diferents). És per això, que considero que no ens poden estar ensenyant algunes pautes o consells que haurem de dur a terme nosaltres quan siguem mestres/as i que després, els professors de la Universitat no tinguin en compte cap d'aquests que se'ns comenten. En conclusió, crec que a Blanquerna també necessita aquesta innovació, ja que el que fem és seguir amb l'escolaritat d'una manera més intensa, ja que ens estem formant d'allò que volem ser i seguim els mateixos guions que porta a terme l'escola (treballs, exàmens...). És necessari que no ens cansem d'aprendre, que sempre ens vulguem enriquir més d'allò que ens interessa, i amb aquest sistema educatiu crec que se'ns passen les ganes de fer tot això.

EAF.2-4.- Quines mancances trobes en els espais de la nostra facultat? Què trobes a faltar?

EAF.2-4.1- Quan vaig visitar la facultat per primer cop, la vaig trobar bastant moderna i acollidora i una de les coses que em va impactar és que hi hagués el Abacus dins d'aquesta. Ara que ja no hi és (i no entenc la seva desaparició), penso que era interessant, ja que si es necessiten llibres o material pots accedir-hi de manera més directa i còmoda.

EAF.2-4.2.- Apart d'això, crec que em falta una mica més d'alegria, potser a les hores d'entrada i sortida de la majoria dels alumnes posaria alguna cançó que anés variant cada més. D'aquesta manera, entràriem amb més ganes i il·lusió des del primer moment del dia.

EAF.2-5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais de la facultat haurien de ser diferents? Com te'ls imagines?

Penso que els espais de la facultat s'haurien d'utilitzar el mínim possible, és a dir, si no hi podem accedir (per fer classes) no pagar les instal·lacions que no estem utilitzant. Per tant, utilitzar al mínim: llum, gas i altres gastos que es veuen girats e la matrícula. Considero que estem pagant el mateix sense fer utilitat de les instal·lacions que hauríem de gaudir i estem realitzant totes o gairebé totes les sessions telemàticament des de març de l'any passat (7 mesos). En conclusió, no utilitzar la llum dels passadissos si no hi ha d'accedir ningú, entre d'altres.

EAF.2-6.- Quines característiques, variables... haurien de tindre aquests espais?

EAF.2-6.1.- Espais una mica més acollidors (les aules sobretot). Cadires més còmodes (garantir un ambient més agradable)

EAF.2-6.3.- Espais més polivalents

EAF.2-7.- Si poguessis fer propostes de millora dels espais de la nostra facultat què proposaries?

Proposaria:

- Posar alguna cançó a l'entrada de la facultat en les hores d'entrada i sortida dels estudiants (8h i 14h)

- Tenir disponible l'Abacus dins de la Facultat

- Canviaria l'espai de la cafeteria (més modern, sense taules, més comoditat sinó sembla com un aula més)

Signatura i data:

- **Entrevista: EAF.3**

EAF.3-1.- Creus que els espais o topogrames educatius són importants per la pràctica docent? per què ?

EAF.3-1.- Considero que són fonamentals, ja que són els que estimulen a l'alumnat i generen interessos molt variats.

EAF.3-2.- Segons la teva experiència com alumna com han de ser per que et sentis a gust?

EAF.3-2.1.- Amplis, còmodes i de fàcil accés. A més, per fer-me sentir a gust han de ser espais càlids i tranquils. **EAF.3-2.2.-** Tanmateix, han de generar interès amb la decoració (cartells i murals com hi ha als passadissos de la facultat).

EAF.3-3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. Penses que la nostra Universitat també necessita aquesta innovació? Per què?

EAF.3-3.1- No, la nostra Universitat, en concret la nostra Facultat s'adequa a l'2020 en tots els aspectes. **EAF.3-3.2.-** És una facultat acollidora, integradora i que vetlla per la cooperació entre l'alumnat. **EAF.3-3.3.-** És flexible i evoluciona alhora que avança la societat, tant en espais i materials com en mètodes i estils.

EAF.3-4.- Quines mancances trobes en els espais de la nostra facultat? Què trobes a faltar?

EAF.3-4.1- Tret de les mesures del COVID-19, no esmentaria cap millora. **EAF.3-4.2.-** Sempre hi ha aspectes a millorar però penso que compleix gairebé el 100% de les expectatives de qualsevol estudiant.

EAF.3-5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais de la facultat haurien de ser diferents? Com te'ls imagines?

EAF.3-5.- No, penso que són adients i coherents amb el moment que estem vivint. Potser demanaria que els mestres portessin micròfon, ja que de vegades no es propaga correctament la veu i costa entendre el contingut depenent de la ubicació en que estiguis a l'aula.

EAF.3-6.- Quines característiques, variables,... haurien de tindre aquests espais?

EAF.3-6.1.- Han de ser amplis alhora que et permetin escoltar des de qualsevol lloc de l'aula, han d'oferir seguretat per a tot l'alumnat i professorat, no han de perdre l'essència del centre i **EAF.3-6.2.-** han de ser flexibles per poder variar l'organització de l'aula en qualsevol moment.

EAF.3-7.- Si poguessis fer propostes de millora dels espais de la nostra facultat què proposaries?

No proposaria res més, segueixo a la facultat pels espais, els materials, els recursos i la metodologia que ofereix i, sobretot, pels principis ètics i la professionalitat del professorat que la compón.

- **Entrevista: EAF.4**

EAF.4-1.- Creus que els espais o topogrames educatius són importants per la pràctica docent? per què ?

EAF.4-1.- Si, perquè són els que permeten adquirir un coneixement semblant al de la vida real i la realitat a l'aula.

EAF.4-2.- Segons la teva experiència com alumna com han de ser per que et sentis a gust?

EAF.4-2.1.-Han de tenir espais de treball cooperatiu i individual. **EAF.4-2.2-** També que sigui un espai càlid i que conviden a la recerca, a la feina i a que el docent també estigui còmode fent la classe.

EAF.4-3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. Penses que la nostra Universitat també necessita aquesta innovació? Per què?

EAF.4-3.- Si, perquè segons com es formen els ensenyants la seva pràctica docent serà d'una manera o altre, és a dir, adaptada a les competències del s.XXI o estancades en el passat.

EAF.4-4.- Quines mancances trobes en els espais de la nostra facultat? Què trobes a faltar?

EAF.4-4.1.- Trobo a faltar aules com la de la planta O, **EAF.4-4.2.-** que convidi al treball en equip (tant essencial en la docència) però també a la modalitat lliure segons la feina que hom vulgui fer.

Per tant, **EAF.4-4.3.-** cadires i taules (o materials) haurien de ser diverses per atendre a la diversitat i a les necessitats de tots els estudiants.

EAF.4-5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais de la facultat haurien de ser diferents? com te'ls imagines?

EAF.4-5.- M'imagino espais més petits amb per facilitar el treball en grup reduït, ben ventilat i diferents instruments per fer servir.

EAF.4-6.- Quines característiques, variables,... haurien de tindre aquests espais?

Les fonts de recerca, el mobiliari, ara òbviament les mesures de seguretat per la covid...

EAF.4-7.- Si poguessis fer propostes de millora dels espais de la nostra facultat què proposaries?

EAF.4-7.- Espais de coworking, espais de relaxació i de recerca

- **Entrevista: EAF.5**

EAF.5-1.- Creus que els espais o topogrames educatius són importants per la pràctica docent? per què ?

EAF.5-1.- Si, considero que l'espai és un dels elements vitals a tenir en compte per la seva influència en l'actitud i predisposició de l'alumne.

EAF.5-2.- Segons la teva experiència com alumna com han de ser per que et sentis a gust?

EAF.5-2.- Sobretot m'agraden els espais il·luminats i amplis que disposin d'elements i materials naturals com pot ser la fusta. Sobretot evitar la sobrecàrrega d'estímuls i utilitzar colors neutres que fan de l'ambient més acollidor.

EAF.5-3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. Penses que la nostra Universitat també necessita aquesta innovació? Per què?

EAF.5-3.- No, considero que en aquest aspecte la nostra Universitat va molt avançada i disposa de molts espais i tecnologies adequades al temps que vivim. Personalment, aquest aspecte va ser un dels condicionants en la meua tria d'universitat.

EAF.5-4.- Quines mancances trobes en els espais de la nostra facultat? Què trobes a faltar?

EAF.5-4.- M'agradaria poder canviar les cadires unipersonals amb taula per altres que siguessin més còmodes pels alumnes. Considero que aquest aspecte pot fer millorar molt la seva actitud a l'aula ja que estem asseguts la majoria de temps que passem a la universitat.

EAF.5-5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais de la facultat haurien de ser diferents? com te'ls imagines?

EAF.5-5.- Actualment m'agraden els espais de la facultat. No trobo cap mancança.

EAF.5-6.- Quines característiques, variables... haurien de tindre aquests espais?

EAF.5-6.- Buscar la comoditat i la protecció dels alumnes en espais agradables i que conviden la seva participació, dotant-los així de confiança.

EAF.5-7.- Si poguessis fer propostes de millora dels espais de la nostra facultat què proposaries?

EAF.5-7.- Milloraria la zona de les grades exteriors i de la biblioteca. Són dos llocs en que els estudiants hi passem molta estona i crec que els hi podríem treure més partit.

- **Entrevista: EAF.6**

EAF.6-1.- Creus que els espais o topogrames educatius són importants per la pràctica docent? Per què ?

EAF.6-1.1.- Sí, els espais educatius són un dels aspectes que influeixen en la pràctica educativa. Doncs un ambient bo i acollidor facilita la pràctica docent.

EAF.6-1.2.- A més, cal que els espais canvin per tal de no saturar i agobiar a l'infant.

EAF.6-2.- Segons la teva experiència com alumna com han de ser per que et sentis a gust?

EAF.6-2.- Doncs ha de ser un espai ampli, acollidor i càlid. D'aquesta manera fa que em senti còmode i pugui desenvolupar-me millor en la tasca a fer.

EAF.6-3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. Penses que la nostra Universitat també necessita aquesta innovació? Per què?

EAF.6-3.- Sí, tota innovació és benvinguda, ja que no podem quedar-nos estancats. Concretament la Universitat no deixa de ser un espai on es va a aprendre com a les escoles, per tant també hauria d'innovar.

EAF.6-4.- Quines mancances trobes en els espais de la nostra facultat? Què trobes a faltar?

EAF.6-4.- Trobo a faltar un campus com té la Universitat Autònoma per exemple. Crec que és molt important que hi hagi un espai al aire lliure en la Universitat, en aquest els estudiants podrien relaxar-se en els moments lliures o bé treballar a l'exterior, cosa que penso que afavoreix molt.

EAF.6-5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais de la facultat haurien de ser diferents? ¿com te'ls imagines?

EAF.6-5.1.- Amb la distància personal entre alumnes i professor s'ha perdut molt la comunicació, en molts casos és difícil entendre'ns amb la mascareta. Per tant, si que penso que els espais de la facultat s'haurien de plantejar diferent. (en la següent pregunta específic com haurien de ser)

EAF.6-6.- Quines característiques, variables... haurien de tindre aquests espais?

EAF.6-6.- Haurien de tenir molta ventilació, bona sonorització, que permetin una bona disposició d'on es situa cada alumne...

EAF.6-7.- Si poguessis fer propostes de millora dels espais de la nostra facultat què proposaries?

Proposaria que les classes de seminari fossin al exterior, ja que som menys alumnes i la majoria de vegades només s'utilitza el diàleg com a mitjà.

- **Entrevista: EAF.7**

EAF.7-1.- Creus que els espais o topogrames educatius són importants per la pràctica docent? Per què?

EAF.7-1. Els espais educatius són importants per la pràctica docent perquè és una oportunitat de compartir nous aprenentatges amb altres companys o infants.

EAF.7-2.- Segons la teva experiència com alumna com han de ser per que et sentis a gust?

EAF.7-2.-Els espais per a mi haurien de ser tranquils i agradables perquè d'aquesta manera em pugui sentir a gust.

EAF.7-3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. Penses que la nostra universitat també necessita aquesta innovació? Per què?

Si hi ha escoles que estan innovant. Personalment penso que la nostra facultat hauria de fer alguna innovació ja que sovint a educació infantil ens expliquen que no hauríem d'avaluar amb un examen o que hi hagi una avaluació en concret, però a la facultat són els primers que ens avaluen amb exàmens, i per fer un examen i treure una nota no has de saber més o menys els continguts de l'assignatura.

EAF.7-4.- Quines mancances trobes en els espais de la nostra facultat? Què trobes a faltar?

EAF.7-4.- Les mancances que trobaria a faltar a la nostra facultat serien espais on es puguin fer activitats més dinàmiques i que no sempre sigui tot teoria.

EAF.7-5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais de la facultat haurien de ser diferents? com te'ls imagines?

EAF.7-5.1.- Penso que aquesta situació des de la universitat s'està intentant gestionar de la millor manera possible, i que **EAF.7-5.2.-** els espais que hi ha són el que hi ha i ens hem hagut d'adaptar al que estem actualment vivim.

EAF.7-5.2.- Però amb les classes en línia s'hauria de tenir una mica més de compassió perquè en el meu cas per exemple a vegades em passa que no em funciona bé l'ordinador o l'estri que faig servir per connectar-me a les classes.

EAF.7-5.3.- Però no se exactament quins espais podria millorar de la facultat.

EAF.7-6.- Quines característiques, variables... haurien de tindre aquests espais?

Com comentava anteriorment, no sabia quines característiques o variables haurien de tenir els espais de la facultat. **EAF.7-6.-** Però en el cas de fer aules més àmplies per fer activitats més dinàmiques doncs per a mi serien espais amplis, sense la necessitat de tenir taules i poder fer més moviment.

EAF.7-7.- Si poguessis fer propostes de millora dels espais de la nostra facultat què proposaries?

Actualment no sabia quins espais milloraria de la facultat. Pot ser, com deia en les preguntes anteriors, fer un altre espai per fer activitats més dinàmiques, un espai ampli per treballar-hi de manera diferent i que no només hi hagi una aula en tota la universitat.

- **Entrevista: EAF.8**

EAF.8-1.- Creus que els espais o topogrames educatius són importants per la pràctica docent? Per què?

EAF.8-1.1- Penso que són molt importants per poder organitzar totes les pràctiques educatives que volem dur a terme, ja que **EAF.8-1.2-** una bona organització de l'espai ens permet conèixer quins materials podem utilitzar, quin tipus de proposta es pot realitzar, etc.

EAF.8-2.- Segons la teva experiència com alumna com han de ser per que et sentis a gust?

Segons el meu punt de vista, **EAF.8-2.-** l'espai educatiu ha de ser ampli i poc carregat de materials. És a dir, a l'aula per exemple, han d'haver-hi les taules o cadires suficients pels alumnes que hi ha, perquè sinó em dona la sensació de desordre.

Els colors d'aquest espai han de ser neutres i evitar colors molt cridaners.

EAF.8-3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. Penses que la nostra Universitat també necessita aquesta innovació? Per què?

EAF.8-3.1.- Penso que la nostra Universitat està força renovada, però crec que hi ha aules que encara són molt convencionals i a la vegada un tant incòmodes.

EAF.8-3.2.- Un canvi de mobiliari és suficient per renovar i transformar, ja que si el canvies, pots tenir més espai i d'aquesta manera utilitzar un altra metodologia per ensenyar a l'aula.

EAF.8-4.- Quines mancances trobes en els espais de la nostra facultat? Què trobes a faltar?

EAF.8-4.1.- De manera general no trobo res a faltar. **EAF.8-4.2.-** Poder un espai més ampli on poder establir relacions socials amb els companys de la Universitat.

EAF.8-5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais de la facultat haurien de ser diferents? ¿com te'ls imagines?

EAF.8-5.1.- Penso que les instal·lacions de la Facultat són suficients per poder realitzar les classes presencials, però és cert que **EAF.8-5.1.-** els passadissos i les zones comuns són estretes i normalment, s'aglomera molta gent allà. Si hagués de fer algun canvi seria aquest.

EAF.8-6.- Quines característiques, variables... haurien de tindre aquests espais?

EAF.8-6.- Haurien de ser espais amplis, clars. Que permetin als alumnes una circulació tranquil·la

EAF.8-7.- Si poguessis fer propostes de millora dels espais de la nostra facultat què proposaries?

EAF.8-7.- Proposaria que la mida de les aules es mantinguessin però que el material fos més còmode pels alumnes per així poder treballar de manera còmoda. Considero que les cadires i "tauletes" que hi ha, no ajuden a una bona organització ja que no tens espai.

I com he esmentat anteriorment, les zones comuns penso que si els passadissos fossin més amples, no donaria la sensació de tanta gent que a vegades es dona.

- **Entrevista: EAF.9**

EAF.9-1.- Creus que els espais o topogrames educatius són importants per la pràctica docent? Per què ?

EAF.9-1.- Si, Crec que un espai obert, amb llum natural i llum càlida ajuda a aprendre de manera més fàcil.

EAF.9-2.- Segons la teva experiència com alumna com han de ser per que et sentis a gust?

EAF.9-2.- Crec que els espais són molt importants per a l'aprenentatge perquè condicionen a la manera en que aprens. Cal que hi hagi llum natural, materials acurats a les necessitats del moment.

EAF.9-3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. Penses que la nostra universitat també necessita aquesta innovació? Per què?

EAF.9-3.- Penso que seria necessària que s'adaptessin els espais amb els materials i les tecnologies adients per conèixer la realitat que ens trobarem en un futur treballant a les escoles. Perquè hi ha escoles que no tenen gaires recursos i no poden tenir totes pissarres digitals, ni tablets, ni bee-bots, etc.

EAF.9-4.- Quines mancances trobes en els espais de la nostra facultat? Què trobes a faltar?

Que els espais siguin més realistes a com seria un aula d'infantil i que ens ensenyin a com solucionar les mancances de materials que poden existir a les escoles.

EAF.9-5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais de la facultat haurien de ser diferents? ¿com te'ls imagines?

Donar resposta a les possibles necessitats que puguin sorgir a nivell d'internet, o de tauleta, si no en tenim que la universitat pugui deixar aquests recursos.

EAF.9-6.- Quines característiques, variables, ... haurien de tindre aquests espais?

Caldria tenir els espais necessaris amb els materials adients per a desenvolupar les pràctiques abans d'assistir als centres educatius sense experiència prèvia.

EAF.9-7.- Si poguessis fer propostes de millora dels espais de la nostra facultat què proposaries?

Recreació de les aules d'infantil per a conèixer el funcionament real abans de l'estada de pràctiques, exemple racons o ambients. (a part de l'explicació teòrica conèixer i viure l'experiència pròpiament).

- **Entrevista: EAF.10**

EAF.10-1.- Creus que els espais o topogrames educatius són importants per la pràctica docent? Per què ?

EAF.10-1.1.- Crec que els espais son importants per la pràctica docent, **EAF.10-1.2.-** ja que a l'hora de portar a terme una bona pràctica educativa els alumnes i docents s'han de trobar còmodes.

EAF.10-2.- Segons la teva experiència com alumna com han de ser per que et sentis a gust?

EAF.10-2.1.- Segons el meu parer l'espai ha de ser càlid, lluminós, acollidor, agradable, etc. **EAF.10-2.2.-** També trobo que l'estètica és un aspecte que s'ha de cuidar.

EAF.10-3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. Penses que la nostra universitat també necessita aquesta innovació? Per què?

Aquesta universitat intenta allunyar-se d'un ensenyament més transmissiu però és veritat que a vegades encara se'ns prepara per fer exàmens. Trobo que a l'hora d'aprendre significativament ha de ser més important el procés d'aprenentatge que el resultat/examen.

EAF.10-4.- Quines mancances trobes en els espais de la nostra facultat? Què trobes a faltar?

EAF.10-4.- Penso que la facultat disposa de una gran varietat d'espais, tot i així trobo a fora l'espai és bastant reduït i no hi ha cap zona de gespa.

EAF.10-5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais de la facultat haurien de ser diferents? com te'ls imagines?

EAF.10-5.1.- Trobo que els espais de la facultat m'han semblat ben organitzats i adaptats a l'espai que es disposa.

EAF.10-5.2.- Tot i així, com ja he comentat anteriorment l'espai de fora és una mica limitat i, a més a més, l'espai de la biblioteca també em sembla bastant reduït per la quantitat d'estudiants que hi ha.

EAF.10-6.- Quines característiques, variables... haurien de tindre aquests espais? Personalment penso que la facultat compta amb una gran riquesa de materials i diferents recursos educatius, tot i així en algunes àrees hi falta espai, és a dir, que hi ha una manca de metres quadrats.

EAF.10-7.- Si poguessis fer propostes de millora dels espais de la nostra facultat què proposaries?

Intentaria augmentar algunes de les àrees de la facultat i mirar l'opció de posar un espai amb gespa plantada a fora.

- **Entrevista: EAF.11**

EAF.11-1.- Creus que els espais o topogrames educatius són importants per la pràctica docent? Per què ?

EAF.11-1.- Sí, ja que poden facilitar o dificultar les diferents propostes d'aprenentatge. A més a més, considero que els espais educatius poden aportar molta informació sobre la manera d'ensenyar dels docents.

EAF.11-2.- Segons la teva experiència com alumna com han de ser per que et sentis a gust?

EAF.11-2.- Han d'estar ben ordenats, tant els materials d'aquest i també els recursos utilitzats. Els mobles han de ser útils i còmodes.

EAF.11-3.- Actualment hi ha una revolució a les escoles, aquestes estan innovant i transformant l'educació del S. XXI. Penses que la nostra Universitat també necessita aquesta innovació? Per què?

EAF.11-3.- És primordial que els futurs mestres d'aquestes escoles innovadores hagin estudiat en espais i amb metodologies adequades i coherents al moment de transformació que estem vivint. No pot ser que les universitats es quedin enrere.

EAF.11-4.- Quines mancances trobes en els espais de la nostra facultat? Què trobes a faltar?

EAF.11-4.- Les cadires i les taules són difícil de moure en la majoria d'espais i dificulta la possibilitat de fer diferents agrupaments per treballar de manera cooperativa. Són espais molt poc alegres i generalment incòmodes.

EAF.11-5.- En aquests moments d'incertesa que estem visquem i que han posat en evidència moltes mancances dels recursos educatius: materials, funcionals i personals. Creus que els espais de la facultat haurien de ser diferents? com te'ls imagines?

EAF.11-5.1.- Els espais haurien de ser més acollidors perquè són molt bàsics. Me'ls imagino amb diferents colors i amb mobiliari còmode. Diferents materials per poder fer grups més grans o més petits. **EAF.11-5.2.-** També considero necessari que hi hagi més espais per seure en els passadissos i que la part exterior sigui més funcional.

EAF.11-6.- Quines característiques, variables... haurien de tindre aquests espais?

EAF.11-6.- Haurien de ser espais flexibles amb diversos tipus de mobles i colorits.

EAF.11-7.- Si poguessis fer propostes de millora dels espais de la nostra facultat què proposaries?

Proposaria millorar els passadissos i les aules enfocades al Pràcticum i grups reduïts.

8.8 Annex 8: Focus grups professors i alumnes FPCEE-Blanquerna

- **TRANSCRIPCIÓ FOCUS GRUPS PROFESSORS DELS GRAUS D'EDUCACIÓ DE LA FPCEE-BLANQUERNA**

Ja heu llegit de què anava la meua tesi, la idea és que parreu sobre els espais que hi ha i com us relacioneu amb aquests espais i els alumnes i després com us agradaria com fossin. Una mica la narrativa de com establir les relacions i si podeu fer-ne, i coses que us interessin, per arribar després a com us agradaria... He volgut que hi hagués de totes les àrees però no ha pogut ser, per tant, fem el que podem els que som de pedagogia, noves tecnologies... el qui no ha pogut venir és música, llengües estrangeres... Hem de pensar amb quins espais us agradaria treballar avui en dia al segle XXI, actualment estem treballant amb uns espais que es van fer al segle XX.

FPF1.1.1: Aquí a la facultat tenim diverses tipologies d'espais que ens permeten poder treballar de diferents maneres, tenint espais més grans o tenint la possibilitat de poder treballar amb grups d'estudiants més elevats, espais més petits, com a seminaris, i també espais segons la disciplina que s'estigui treballant, com ara, els laboratoris, música, plàstica i informàtica. **FPF1.1.2:** Sí que és veritat que en la nostra àrea ens trobem molt còmodes en aquests espais que ens permeten treballar amb els materials que disposem, que en aquest cas són els ordinadors, els projectors, i fins i tot, serveis d'informàtica amb robòtica i tauletes digitals per tal de poder justament desenvolupar competències que tenen a veure amb l'assignatura.

FPF2.1.1 Jo crec que has fet una molt bona descripció dels espais que tenim a la facultat. Jo seré una mica més extremista i diré que tenim varius problemes a la facultat a nivell d'espais, no només de captura sinó de concepció del procés de com s'hauria d'ensenyar en una facultat de magisteri. Posaré un exemple molt simple; jo vaig estar els primers anys a infermeria, una escola d'infermeria, abans de ser facultat no es pot concebre si abans no té una sala d'hospitals o una escola de fisioteràpia no es pot concebre si no té una sala de rehabilitació. Per tant ningú pot concebre que en una facultat de ciències de la salut si no té... Com és possible que altres facultats hagin avançat que sigui tan normal, i en **FPF2.1.2** aquest cas una facultat de magisteri no puguem tenir, no una escola, però algo, aules que puguin simular l'escola, diferents espais que puguin tenir: aula d'infantil, aula de primària, diferents espais on poder assajar, diga-li metodologies, espais polivalents. Aquest espai on estem fent el focus-grup és un espai que està obsolet, brut, que no està a l'alçada de les circumstàncies diguéssim actuals, el mobiliari, l'arquitectura, tot plegat deixa bastant de desitjar amb totes qüestions més propi de fa vint anys que no pas pensar com

hauria de ser probablement un espai d'ensenyament-aprendre, més oberts, més còmode, confortable.

FPF3.1: Un comentari que m'has fet pensar molt és aquesta demanda que fa temps que hi ha, jo ara amb tot aquest tema de la comissió d'espais el que m'he adonat és que el fet d'estar diferents estudis aquí en aquesta facultat fa que això que nosaltres veiem que és tan evident el que falta, els altres estudis no se n'adonen desde CAFE o des de Psicologia, la necessitat d'aquesta aula no la veuen i el que potser es veu des de més amunt són espais que serveixin per tots els estudis per la qual cosa això una mica ens treu força, penso.

FPF4.1.1: Jo crec que, estic d'acord amb el que diu el FPF2, i és que en aquesta mateixa facultat hi ha tres estudis que tenen laboratori... Jo crec que la decisió de l'espai va lligada a la versió prèvia del que volem fer, perquè l'aula Santander o l'aula no sé què doncs si les seguim utilitzant de la mateixa manera com utilitzem aquestes d'aquí doncs no té massa sentit, per tant, és cert que ha d'anar d'acord.

FPF4.1.1: Tal com deies tu, en aquestes aules, com deia el FPF2 estava bé en el seu moment, però ara és obsolet perquè no dóna joc a la flexibilitat, etc. I si volem implantar noves tecnologies, l'espai també hauria d'anar-se adequant.

FPF5.1: Nosaltres des de la nostra àrea (plàstica) ens trobem també amb un problema d'espai molt important, aquest any hem pogut resoldre una mica amb el desdoblament de les assignatures però hem tingut problemes durant anys sobre un espai de demanda, ja que no teníem espai per tenir a totes els alumnes dins l'aula. Aquest any hem estat millor, però realment hi ha uns dies que ja te'n vas a una aula convencional i ja fas un altre tipus d'activitat que et permet que també sigui experiencial i no necessitis una taula i no necessitis un material. Però realment, nosaltres el tema de l'espai molt malament i, ja us dic, com que aquest any ha anat millor sembla que no sigui important però hem estat durant molt de temps molt malament. Això la FPF10 també ho ha viscut perquè també ha participat des de projectes interdisciplinaris i això és una realitat que s'ha de buscar espais a les necessitats i a les circumstàncies que tenim.

FPF6.1.1: Jo estic d'acord amb tot el que heu dit, jo també ara mateix els espais que tenim no em són útils, és així de simple. Perquè intentem i estem intentant utilitzar metodologies diferents a l'àrea de l'educació física, estem basant molt les matèries amb l'aprenentatge-sevei i això ens fa que hem de treballar d'una forma molt determinada que implica que el professor està davant que els alumnes... Que necessitem molta mobilitat i això ens dificulta molt la feina d'organització que tenim

nosaltres. Els espais que tenim avui en dia, a nosaltres, no ens serveixen. I un altre problema, ja més basat al tema de l'hospitalet, això comparat amb l'hospitalet és hollywood, tant amb la primera ens trobem que a una escola de magisteri és que els nostres horaris es dissenyen depenen dels espais que tenim, és a dir, ens trobem que com hem de compartir aquests espais amb altres estudis, doncs, això fa que tots els meus companys o jo mateixa tinguem hores de docència de 5 hores seguides amb la mateixa classe. Això quan tu tens una classe que a més implica un treball físic, que jo amb seixanta anys no sé si ho aguantaré... ¡A vegades hem fet proves que al final de la classe hem perdut algun quilo! ¿Va en sèrio, són cinc hores... et fa plantejar si l'espai condiciona tant? Jo crec que és molt dur, ¿no? Doncs depèn de l'aula que et toca, que és sorpresa, no tens cap tipus de coneixement de res, és a dir, tu pots tenir totes les classes plantejades amb intentar fer coses, però avui no toca, això fa que realment et condiciona molt. Evidentment, **FPF6.1.2:** els espais no han de condicionar als professors, però sí que et poden facilitar la vida, que estiguis més content, siguis més feliç... I **FPF6.1.3:** un altre punt és l'estètica dels espais i més en una facultat d'educació els espais han de ser bonics i han de ser agradables i, **FPF6.1.4:** jo perquè sóc d'educació física, però jo veig aquestes cadires on estem asseguts en aquest seminari, aquestes cadires és que jo crec que haurien d'estar prohibides perquè la gent està asseguda dues hores, o fins i tot tres...

FPF5.2: Amb aquest aspecte estètic, el que no m'agrada gens és l'arremblador (el suro).

FPF7.1.1: Bueno i el mobiliari ens està condicionant molt. Hi ha moltes àrees Didàctiques de les llengües, de les matemàtiques, pedagogia... que no tenen cap aula específica, doncs, necessitem formar i ens veiem (tinc unes fotos recollides) amb carretons i mil maneres de transportar materials, de posar i treure, i que et trobes que en algun moment ara faria una altra dinàmica, com donar biberons... però no hi ha opció, no saps on posar les cadires, ho has de fer a terra. A banda, de l'espai, i **FPF7.1.2:** estic d'acord amb l'estètica en què tot és fred, no es viu a fora els passadissos res, estan descuidadíssims perquè està despintat. Quan un ve de fora primer ho veu bé, però després vas a altres facultats i compares i dius... **FPF7.1.3:** Jo trobo a faltar, també, espais perquè els alumnes entre ells puguin fer feina perquè no tenen espais on trobar-se i seminaris oberts sense portes, amb petites taules on es poguessin trobar i tot és tancadet i tot és pleníssim, no hi ha espais on trobar-se. Tenim una biblioteca per anar a callar i prou i, en canvi, l'espai on trobar-se per fer treballs està sempre ocupat perquè clar és tan petit. Que tenim un espai petit ja ho sabem i l'espai exterior ni te cuento, perquè és una facultat de cotxes... Com a mínim aquest tros, ja ho he dit mil vegades, entre el bar i els mòduls poder adequar amb calma perquè els alumnes puguin trobar-se i poder estar fora... però és que és tot cotxes.

FPF2.2.1: I fins i tot, ara que treus això dels cotxes, ja sé que ens anem una mica, però voldria posar un petit detall perquè fa pensar molt. A la pròpia facultat, com deies tu, que és de cotxes fins i tot l'aparcament està pensat per... perquè hi ha espais que són per cotxes petits. Per tant, no hi ha ni la mínima accessibilitat per poder posar racionalitat en els espais de l'aparcament. I això què et diu, que, si ni en els cotxes es pensen en com ajudar que la gent aparqui, fins i tot de manera pensada, perquè hi cabrien més, fins i tot. **FPF2.2.2:** Què passa quan vas a la facultat en espais de procés de semi-aprenentatge, hi ha una qüestió fins i tot de sensibilitat, de cura, és una qüestió més aviat global que també cal mirar-ho. En algun moment penso que es podria fer, però sembla ser que no és important... Doncs ho és, aquest confortabilitat.

Voldria remarcar la idea de quan un se sent a gust, està predisposat a l'aprenentatge, quan en un espai un no se sent a gust... Vosaltres noteu als alumnes que no saben on posar l'abric a l'hivern, tot ho tenen que tenir a sobre...

FPF7.2: Tot són el mateix tipus de cadires, clar, jo he estat mirant cadires però tampoc m'hi he esforçat més perquè sé que no em faran ni cas. Però d'aquelles cadires que algunes escoles fan servir per anar a pintar a l'exterior, que arrepenges el cul i que pots posar arrenpenjar la teva tauleta i tenir-les apilades per si ens convé, quan som trenta i no som seixanta fer això de posar i treure. Sí tenim l'aula santander, però aquelles cadires no són econòmiques però les taules no es poden plegar i quan vols fer una distribució diferent tens totes les taules apilades...Lo pitjor d'això és que nosaltres els hi estem venent una cosa que no ... I l'Annex és un altre món.

FPF5.3: L'any que ve si vols venir al taller de plàstica, quan venen amb els abrics, les bosses... és un espectacle, perquè no saben on posar-ho.

FPF8.1.1: Pensar en aquests elements és important, és la pràctica, com si entressis en una casa... **FPF8.1.2:** Jo estic d'acord amb aquest element de l'estètica però també té un perill, hi ha un paper d'autoritat i d'austeritat que a vegades espais que són de molt disseny, però jo crec que hem de començar amb la vida que fem i què això demana. Per exemple, a mi aquest espai no em sembla tan desastre. És un espai que té una finestra preciosa, té llum, que això em sembla importantíssim. Ara el que li falla són les cadires, coses pràctiques com aquestes... Si anem a fer seminari i el que es tracta són les converses, el cara a cara, doncs, per exemple, tenir una taula rodona enlloc d'una taula quadrada i que tinguem cadires còmodes per aguantar dues hores, per a mi aquest espai a part d'això, tampoc necessita gaire més.

FPF2.3: S'hauria d'arreglar allò, pintar la paret, la pissarra s'hauria de posar d'amunt avall...

FPF8.2.1: Sí, les qüestions de manteniment sí... això està clar. Jo no estic dient que no s'hagi de pintar i repassar, però em refereixo que no és l'espai, perquè no és un espai petit, però en canvi el mobiliari sí que el trobo un handicap brutal, perquè l'esquena pateix. Per a mi, aquí cal una bona base, per estar a gust més que altres coses, com ara pintar que són coses més de manteniment, ¿no? Tenir llum, tenir finestres grans és una passada pel que fa a l'espai. Llavors a les aules ordinàries, **FPF8.2.2:** jo crec que el que va molt bé és un aula que ens permeti molt bé canviar de dinàmica, és a dir, allò que fem sovint quan tenim sessions de dues hores. Jo crec que la idea és tenir més aules com la que tenim ara, però penso que les cadires són molt grosses, doncs que siguin realment còmodes, que permetin moure's... **FPF8.2.3:** Un aula que es pugui anar transformant en la línia d'aquestes aules que tenim. Hi ha coses amb les que podríem prescindir, és a dir, vinga va, què és el que realment vindria bé d'aquestes aules? I després, el tema dels espais de l'educació física, crec que seria molt maco que estiguessin a la facultat, que es poguessin visualitzar els espais, és a dir, gent que està fent art, gent que està corrent, ballant, cantant... Perquè els de música queden molt tancats, la música no la veus. Jo que aquestes aules que tenim ara siguin transparents, no ho sé... Però en canvi altres, el taller, etc. Que hi hagi un taller de ciències naturals que sigui més visible, que hi hagi un laboratori, un taller d'art, que la part corporal sigui més visible... Jo crec que seria més maco que això es veiés més. Pel que deies de la biblioteca, jo trobo a faltar un espai a la facultat on poder treballar amb els estudiants amb materials, com ara llibres... Així com tenim aquelles dues aules al costat de la biblioteca, que has d'entrar per la biblioteca, que allà sí que pots parlar, alumnes sols o amb un docent, estar amb llibres i materials, anar entrant i sortint... Osigui que estiguin a prop de tot el que siguin els recursos, jo trobo xulo un espai a prop de la biblioteca, però alhora permeti el treball cooperatiu. I, també, els espais exteriors, des del meu punt de vista, per una facultat d'educació crec que és important, on els alumnes puguin sortir a treballar a fora... Poder treballar a l'intempèrie, que es pugui sortir... I pel que fa a l'aula de materials, a mi també em passa, el dia que expliquem Montessori, doncs hem d'anar amb les caixes, si tinguéssim un lloc en el qual tinguéssim la possibilitat de tenir els materials, i aquests llocs també podrien ser els llocs que són més visibles, els que donen més tarannà d'educació...

FPF1.2: Jo només volia comentar que els espais que tenim a la facultat són espais que conviden només al treball acadèmic, perquè són espais que tal i com estan disposats alguns amb la pantalla, les cadires i el gran grup... Això responia a una necessitat concreta del seu moment, però sí que és veritat que després del que hem vist avui, veiem que cada cop més volem treballar en base a reptes, situacions reals, que s'assembli cada vegada més a una escola... Osigui que realment aquests espais el que volen és "imitar" o que puguin ser més contextualitzats amb el que volem treballar. Com deieu ara; jugar amb les caixes amb el material Montessori, que realment hi

haguessin aquest tipus d'espais, inclús un pati! Espais que convidessin a fer certes dinàmiques reals, que succeeixen, inclús simulacions per tal de treballar-les.

FPF9.1: A vegades hem de pensar també que amb l'espai que tenim què podem fer, no? Segurament que podem demanar el que no es pot incorporar, però sí que és veritat que s'ha de reconèixer que les aules són incòmodes, amb les cadires etc. Però, també és veritat que quan tu vas a altres facultats i veus aquelles grades i aquella rigidesa, tot això que tenim guanyat. Tot i això, jo penso que és una facultat amb poca personalitat, poc acollidora, jo penso que és importat aprofitar molt més els exteriors. Però ser conscients del que tenim, perquè segons què no podrem tenir ja que tenim l'espai que tenim.

FPF10.1: Jo voldria dir dues coses. Una és que això que parlem del projecte artístic des del primer any, una cosa que somiem i sabem que potser no és possible, és un únic espai, perquè el projecte és multidisciplinari i llavors hem de fer la plàstica a l'aula de plàstica (que és aquí a dalt de tot), el moviment a baix de tot (que fem a la planta 0), la música a l'aula del costat (que tenim els instruments)... sembla que anem en aquesta línia de treballar cada vegada més d'aquesta manera més interdisciplinària ens agradaria des del primer any un aula on puguis treballar, tinguis espai per bellugar-te...

FPF8.2: No ho veig clar jo això... Crec que també és interessant per fer integració que tu, per exemple, a l'aula de música on hi ha una dinàmica etc, necessaries una nau on poder-ho fer tot!

FPF10.2: Sí sí necessitem una cosa immensa! Però només que poguessim unir música, amb plàstica i un seminari al mig, amb una paret d'aquelles que corren... I si a més en algun moment donat poguessin treballar amb aigua... Perquè treballem amb pintura, amb maquillatge...Un taller que es pogués embrutar, perquè ara és molt bonic el parquet però estem sempre alerta que no es mulli, que no s'embruti... Vull dir que és un espai que no acaba de... i si anem amb aquesta línia de treballs interdisciplinaris, no té gaire sentit.

FPF6.2: Potser és com petit aquell espai, la il·luminació no és la correcte, necessiteu un bon espai...

FPF10.3: I després també el que passa és que, com comentava abans la FPF9, com els diversos estudis fan servir l'aula a vegades ens enfadem perquè algú del grup la demana per fer un treball però necessiten cadires... Nosaltres estem fent el moviment al passadís i clar és que en aquella aula no hi hauria d'haver cadires, i no

hem aconseguit que les treguin, allà estan perquè segons qui per fer un treball de relaxació... és veritat que potser no hi ha alternatives però bueno...

FPF6.3.1: És que clar lo ideal seria tenir un espai fantàstic, que sigui connectat... Però la realitat no és així aleshores tenim el que tenim. **FPF6.3.2:** Llavors fer un espai més diàfan, més obert, fins i tot, més polivalent...

FPF2.4: Més polivalent, la paraula és polivalent

FPF6.4: Bueno hi ha molt gent que s'està treballant, ¿no? I també pel que fa als materials. I que tothom en certa forma, doncs en algun moment donat... que també sigui ampli, que tingui els materials que es requereixen, aquest tipu de coses. Volia fer una reflexió, jo recordo que originalment quan van posar l'extensió, l'Annex, me'n recordo que el primer contracte es va fer la idea era una pista de bàsquet... Doncs es podria repensar, però aquest espai hi és. Arribarà un punt que potser podrem recuperar aquests mòduls i treure'ls. Pot ser és el moment de ser creatius i buscar...

FPF6.2: Allà si treus i poses un taller, seria el lloc ideal per posar el taller... S'ha de fer una bona inversió però això es pot fer.

FPF8.3: Perquè allà, sí que crec que hi ha moments que l'espai no es adequat... Perquè sents el veí quan posa un vídeo, el sol, si comparteixes amb algú d'anglès en què fan jocs i representacions... els mòduls és el llindar...

FPF2.5: Jo potser no sé si hi estaria gaire d'acord, sí que és veritat del que comentaveu la llum és cert, però els seminaris que només que es poguessin posar una mica més arregladets...

FPF6.4: És que la llum

- **TRANSCRIPCIÓ FOCUS GRUP EXALUMNES DEL GRAU D'EDUCACIÓ**

Com us va trobar en els espais de la facultat?

FEA 1.1: Començo jo, crec que el que afecte a l'aprenentatge en les classes de gran grup és la comoditat. Perquè són dues hores fent classe en una cadira que no t'hi cap el teu material perquè la taula és molt reduïda per les teves llibretes, etc. i el mal d'esquena que tens al finalitzar la sessió.

FEA 2.1: I perquè les taules de les cadires no són rectes i et cau tot.

FEA 3.1: I com no hi caps et cau tot quan et mous, aleshores has de recollir i t'has de moure i et perds classe. A part la disposició i l'organització de l'aula és molt freda, també ajuda els colors que tampoc son acollidors. I tot fa que sigui més incòmode. va acumulat i al final tot és molt pesat.

FEA 4.1: les cadires són difícils de moure's perquè totes miren cap a la pissarra, i molts cops ens hem de moure per fer rotllanes per fer una metodologia més activa que ens hem de veure tots i és un rotllo perquè les has d'estar movent i després tornar-les a col·locar, sabent que estàs molestant a les altres classes, com a nosaltres quan els de dalt mouen les cadires.

FEA 2.2: els de dalt o del costat.

FEA 5.1: jo que sóc esquerrana hi ha més esquerrans que cadires per esquerrans. Llavors jo me'n recordo els primers cursos quan havies de fer l'examen i arribaves i no trobaves cap cadira acabaves amb un torticollis

FEA 6.1: però ens vam acostumar

FEA 5.2: Al final els esquerrans ens vam acostumar a escriure en cadires de dretans. Però clar...

FEA 7.1: I la gent que porta portàtils per prendre apunts la taula és petita i no va bé.

FEA 3.2: I les que utilitzem els dos recursos paper i portàtil, has de deixar el portàtil a terra per escriure en paper i a l'inrevés perquè no hi cap res.

FEA 8.1: i les que tenim unes cames llargues no ens hi cap les cames i ens toquen els genolls a la taula de la cadira. les meves cames són més altes que les cadires.

FEA 2.3: A mi em van bé les cames perquè posa la taula recta.

FEA 8.2: Però el pes l'aguanta les meves cames.

FEA 9.1: Quantes vegades en els últims anys del grau, quan arribava el professor ens feia posar les cadires en rotllana perquè ens podríem veure tots, si aquesta manera de posar les cadires cada vegada és la que més es fa servir i cap on s'orienta perquè

no es posa així en comptes d'aquelles files llarguissimes incòmodes i que no faciliten que t'aisequis, ni en un moment donat et diuen parlev de tal cosa tres o quatre persones. No facilita res.

FEA 4.2: no et veus i no hi ha contacte de cap tipus.

FEA 9.2: I si ho intentes no pots perquè hi ha la fila del davant i la del darrera.

FEA 10.1: I aquesta carrera que sempre s'ha de treballar en grup tampoc tenim suficient espais a l'aula per situarnos i treballar de forma còmoda

FEA 7.2: Jo crec que no és sols d'aquesta carrera.

FEA10.2: Òbviament.

FEA 7.3: Això ja exigeix treballar de forma dinàmica, però haurien de ser espais que saltés a tota (és interrompuda no pot continuar)

FEA 10.3: És que la disposició de l'espai ja t'obliga d'alguna manera a una metodologia determinada i condiona que estiguis en un altre xip o idea.

FEA 2.4: Ara encara que estem treballant en grup, en realitat estem treballant de forma individual perquè tens la teva taula, el teu ordinador, ... no comparteixen espais, materials i ordinadors, per fer un bon treball en grup.

FEA 5.3: I això et limita i fa que no puguis participar tant a les classes.

FEA 6.2: Perquè és un ambient fred. No és un ambient càlid, on estiguis tranquil, la llum...

FEA 4.3: La ventilació

FEA 3.3: El que van bé són les noves aules que hi han taules, on tot hi cap, l'ordinador, els materials ... Fins i tot pots posar a sota la cadira l'abric i en comptes de terra. I si ens hem de moure no hi ha problema perquè la cadira té rodes i no molestes. L'ambient que es crea en aquesta aula convida a participar, no sé.

FEA 1.2: Dona la sensació de més oberta i llum

FEA 4.4: Perquè hi ha més llum tindre les parets de vidre.

FEA 3.4: A les aules també hi ha força llum però les persianes fa que si les deixes tancades està massa fort i si les obres hi ha reflex i no es veu res. Hi ha alguna aula que té unes cortines que facilita.

FEA 1.3: És que si no es tanca la persiana no es veu la pissarra.

FEA 4.5: És com els seminaris la tele està davant de la finestra i per veure-la s'han de tancar les persianes. Perquè sinó fa de mirall. I si visualitzas un vídeo...

FEA 11.1: Al laboratori de ciències passa igual amb l'ordinador.

FEA 6.3: Al laboratori els tamborets són super incòmodes.

FEA 3.5: A plàstica també passa igual amb el tamborets.

FEA 2.5: L'aula de plàstica és més funcional, encara que els tamborets són incòmodes però l'espai és gran i treballes més dempeus .

FEA 4.6: Però és que al laboratori no es fa res experimental sols es prenen apunts i clar entre les taules i tamborets estas incomodíssima. Per això és millor un aula normal.

FEA 3.6: Jo crec que les dues aules estan massa atapeïdes, plàstica hi ha més circulació però les taules són tan grans.

FEA 7: potser seria millor fer dues aules perquè si hi ha tanta gent la circulació és complicada. El Material, més les persones, més les taules... perquè estas en constant moviment.

FEA 6.3: A vegades t'has de posar d'esquena a la mestra i tota l'estona t'has de girar per veure que diuen i apuntar

FEA 3.7: Jo trobo que en el laboratori encara que està atapeït, el que hi ha són coses que s'han de fer servir en un laboratori que passa és que quan hem tingut que anar al llarg de la carrera al laboratori sempre ha estat per prendre apunts, mai per fer experiment, i en algun moment que hem fet mai hem utilitzat ni el fogonet, ... vull dir que no hem explorat les possibilitats que té el laboratori, això sí que hem fet seure

molt i prendre molts apunts. les taules no són rectes i a sota passen tubs i per sota toques i no estàs còmode. No hi ha res penjar res i els abrics s'han de deixar a la taula del final.

FEA 8.3: Es podria pensar amb un penjadors per poder penjar els abrics, ... perquè com ho hem de deixar a les taules limita un espai de treball.

FEA 3.7: A mi m'agradaria entrar en el tema del soroll. Sobretot en èpoques d'examen sobretot amb l'escola al costat, en teoria crec que els vidres haurien de ser insonoritzats. Que no passi el soroll del carrer, del passadís quan passa la gent que se sent tot.

FEA 10.4: I les classes de l'annex!!! horribles.

FEA 9.3: Bàsicament no es pot posar ni un vídeo perquè se sent tot.

FEA 3.8: Si es treballa en grup.... tot se sent perquè son parets prefabricades. és un edifici provisional i hem marxat i encara continua.

FEA 8.4: Hi ha moltes activitats que no es poden fer perquè se sent tot i dius perquè no hi arreglen que no es tingui que anar al bar a fer els debats perquè no ens sentin.

FEA 3.9: I la temperatura dels mòduls ja és horrible perquè es dispara l'aire condicionat i fa fred i t'has de posar l'abric. Com els seminaris que molts cops et mors de calor o de fred.

FEA 9.4: Això condiona moltíssim i no estàs pel que has d'estar.

FEA 7.4: Personalment penso que d'anar a l'annex, penso quina merda no hi ha lavabo...

FEA 3.10: Més fonts a tots els pisos perquè som molts.

FEA 9.5: Els interblocs podrien ser espais comuns, petites zones de descans. un lloc per seure.

FEA 3.11: És que no hi han espai pels alumnes per relaxar-se

FEA 5.4: I millorar els espais exterior podrien millorar.

FEA 4.8: hi ha banc a l'exterior per no es poden utilitzar perquè si parles molestes a les aules del modul.

FEA 3.12: Es que no hi ha lloc per seure quan esperes per una tutoria, per revisió d'exàmens.... tot junts i tot ple estirats per terra esperant.

FEA 4.9: Es que si els passadissos es possessin bancs quedaria molt estret.

FEA 3.13: Per això la idea dels interblocs estaria bé.

FEA 6: Quan arribas d'hora les classes no estan obertes i seus a terra amb el fred de l'hivern. Penso que les classes haurien d'estar obertes.

FEA 4.10: Haurien d'haver espais per les tutories. Perquè hi ha despatxos molt petits que fas la tutoria dempeus i el professor assegut perquè no hi ha espais. Aquest tipus d'entrevista es fan ràpides perquè no et sents gents agust.

FEA 7.5: La veritat és que la facultat es gran i disposes de moltes coses, però els espais estan mal aprofitats. En altres facultats de blanquerna son diferents però millor distribuïdes,

FEA 10: A part totes les aules són iguals també tots els seminaris son iguals , exceptuant les específiques i les noves que van fer. No se... tots els profes son diferents...

FEA 7.6: Crec que potser sols es canviar la disposició i l'organització de l'espai que convidi, motivi...

FEA 5.5: I un mobiliari més flexible, per poder adaptar-se, ... per exemple els seminaris les taules ocupen quasi tot l'espai i la mobilitat de les persones queda reduïda. I les cadires fan mal al cul de l'estona que esta sentada.

FEA 11.2: jo crec que al seminari hi han taules i en canvi a les classes on sempre fem coses en grups, treballs... no hi ha. Potser taules petites per poder treballar grupalment.

FEA 1.4: Crec que les classes estan pensades per fer classes magistrals i teòriques però la part més pràctica que és la del petit grup mai he vist la funcionalitat perquè

m'he trobat amb la mateixa metodologia que les del gran grup. Som menys gent però la disposició de l'espai no està preparat per fer pràctiques.

FEA 8.5: Molts cops ens ha passat que un profe entra a l'aula i diu que ens tindriem de posar una manera determinada, i quan veu el merde que es forma, canvia i diu no no feu l'activitat amb el company i no és el mateix. Canvia la pràctica perquè l'espai no l'ajuda.

FEA 2.6: També hi ha molts profes que diuen dos o tres grups a l'aula i als altres busqueu altres espais i torneu a una hora determinada per compartir tasques. I els endolls, massa amunt i a última fila, i no hi ha prous.

FEA 9.6: Jo entenc que quan es va fer la facultat potser no es necessitaven tants, però ara és una altre època. Necessitem espais que puguem estar amb ordinadors.

FEA 3.13: L'aula nova del pis de baix tenen endolls a terra, i a les taules, i alla s'està molt bé.

Crec que es tindrien de fer més. L'aula de Mac suposo que per fer classes va bé, però en l'actualitat que hi hagi un espais tant poc aprofitat, encara que els ordinadors son fantàstics, no es pot aprofitar. Quasi mai es pot anar a treballar.

FEA 9.7: Si hi ha aules que no es poden aprofitar per treballar, amb els pocs que hi ha, aleshores són espais desaprofitats.

FEA 3.14: Potser els diners que es van gastar per l'aula de Mac es podrien haver invertit per mobiliari més adient... a mi l'aula mac no m'ha canviat res.

FEA 10.5: Potser al seminari taules que es poguessin desplegar i moure per canviar en algun moment l'organització.

FEA 4.11: Hi ha taules més flexibles.

FEA 3.15: Això afavoreix a millorar, sempre parlem de la metodologia de blanquerna, però que l'espai no convida.

FEA 8.6: Tenim l'aula de dinàmica que sols es pot fer servir quan es fa expressió corporal. I si la demanes està super sol·licitada.

FEA 9.8: Però si hi ha molta demanda que es pot fer

FEA 10: Es queixen perquè volen un aula lliure, un aula on convidi al tema de l'expressió corporal i moure's.

FEA 8.7: Aquest tipus d'espai s'està tant demanat és que la gent hi troba avantatges i no tantes taules i cadires.

FEA 3.16: Voldria també treure el tema banys. Perquè la porta va cap a dins i no és gent pràctic, i la pica que l'aigua cap a terra, i sempre està brut per les pintures,de netejar els estris plàstic, al water encara que hi ha penjador, entre la carpeta... ho acabes deixant a terra. I no hi ha llum i et terra no en parlem.

FEA 4.12: El lavabo és petit i estret, ho deixes les coses a terra o a la estanteria de fora, resant que no tu prenguin i el mirall no es veu res.

FEA 3.17: És un espai claustrofòbic per la llum, l'espai, i l'olor.

FEA 8.8: El millor és el del mig perquè és gran no podrien ser tots com això.

FEA 7.7: en aquest edifici hi ha massa barreres arquitectòniques.

FEA 4.13: També l'ascensor és restringit.

FEA 8.9: I l'espai exterior de la facultat que sols hi hagin cotxes no està bé. Hauria d'haver parking.

FEA 9.9: El que passa en els espais en general és que no convidant a quedar-de a fer comunitat universitat

FEA 2.7: Tenim la mentalitat de entrar a les 8h i quan acabis marxés ràpid. I en canvi tinc amigues d'altres universitats que és queden a prendre algú, o a dinar, aquí no convida.

FEA 7.8: Estem en un lloc que si es fes bé seria super.

FEA 5.6: Al bar a les hores puntes està tan ple de gent que ja no et plantejges anar.

FEA 2.8: I les màquines no funcionen. També a la facultat cada cop hi ha més graus i els espais són els mateixos. I no hi ha suficient espais.

FEA 7.9: Tots els cursos fan el mateix horari i l'espai d'esmorzar

FEA 2.9: Com no hi ha espai no pots treballar i marxar a casa.

FEA 4.14: els nostres espais exteriors son horrorosos sols hi ha les grades fan fàstic, i a sobre els cotxes, no estem en espais exteriors estem al parking, els camions descarregant.

FEA 2.10: Sobre la brutícia ja som adults i ens tindriem de responsabilitzar.

FEA3.18: Aquell espai que tenim davant dels mòduls que és com una glorieta podria tenir escales.

Bé deixo aquí moltes gràcies a totes.

- **GRUP ALUMNES DE 2N D'INFANTIL**

Com us trobeu dins dels espais actuals de la Facultat?

FA1.1: Jo les cadires les trobo molt incòmodes...

FA2.1: Jo també!

FA1.2: On hi hagi cadira i taula.

FA3.1: Jo per exemple, soc esquerrana i tinc molts problemes, o sigui, ho odio.

FA1.3: L'ordinador portàtil no hi cap, si tens un full amb els bolígrafs.

FA4.1: Sí, a més haurien de ser més funcionals.

FA1.4: I quan fas l'examen...

FA5.1: Estar dues hores en aquelles cadires, encorbat... super incòmodes.

FA6.1: Si tinguessis una taula i cadira, la poses al teu gust

FA7.1: Jo crec que està bé que siguin individuals perquè et permet moure's i fer coses en grup, però crec que o haurien d'haver rodes perquè sinó tota la universitat sap quan ens movem o tenir taules d'aquestes també amb rodes.

FA1.5: Com l'aula Santander, l'aula Santander està bé!

FA7.2: Sí, però l'aula Santander hi ha massa mobles allà a dins, no et pots moure i no hi ha suficient espai per moure't, vull dir... A mi em sembla molt bé aquella aula, però si omple aquella aula de taules i cadires continua no havent espai per moure's...

FA1.6: I per què et vols moure?

FA4.2: Per si has de fer treballs en grup i coses així...

FA1.7: Però ja estàs a la taula.

FA5.2: Però hi ha algunes que són individuals.

FA6.2: A l'aula Santander hi ha la taula amb cadires altes i la taula...

FA3.2: A mi m'agrada aquestes perquè et permet moure la taula com vulguis

FA6.3: L'aula Santander és super còmode perquè pots estar recte i escrivint, perquè amb les de la classe normal quan escrius se't corba l'esquena.

FA7.3: I a més, a l'hora de sortir mous la taula en lloc de totes les articulacions del teu cos.

FA8.1: No tens espais, et sents allà com reprimat.

FA1.8: És que prefereixo una taula d'aquestes del seminari, en lloc d'aquelles...

FA4.3: Jo també prefereixo algú així

FA6.4: És que les cadires per mitja hora vale, però dues hores és que.

FA1.9: Dues hores no, imagina sis.

FA2.2: I la cafeteria som molta gent i hi ha poques taules i quan conviden algú

FA5.3: En el primer semestre tres dies es coincideix tots els cursos de totes les carreres i es difícil de ...

FA2.3: En canvi el dijous hi ha poca gent perquè hi ha cursos que no hi són i de sobte el dimarts tots hi som.

FA4.4: Hi manca una zona on es pugui descansar no sols cafeteria

- **Aquest espai per descansar necessàriament ha d'estar a la cafeteria?**

Tots diuen que no.

FA7.4: A l'aire lliure estaria bé

FA1.10: Un espai amb sofes on poguessis estirar-te , podria ser una aula gran.

FA8.2: Jo canviaria el que és l'entrada, fer-la més acollidora. Més que res quan entres hauries de sentir-de com a casa, amb sofàs, més ample. Perquè quan entres de seguida et trobes amb les classes.

FA6.5: Quan acabes les classes hi ha el descans tothom va a la cafeteria perquè no hi ha un altre lloc per estar assentat, quan plou i no vols fer res sols pots estar a la cafeteria.

FA7.5: Crec que li manca terreny a la facultat. Encara que sé que és impossible, li podem treure algú espai al Canigó.

FA2.4: És que jo trobo a faltar un pàrquing.

FA7.6: Si, de veritat comparant amb l'Autonomia que té allà més espai que la vida. És veritat que un espai més verd, més natural, un espai lliure on poder prendre l'aire i que no estiguis rodetjada de cotxes tota l'estona.

FA3.3: Després també aquests blocs, recordo a l'estiu amb la calor que m'agafaven mal de cap. No m'agraden gens.

FA7.7: Com els lavabos que molts cops has de passar tot el passadís per arribar al que et toca.

FA3.4: L'estructura fa molta calor a l'estiu. I les aules de seminari les finestres no tanquen ho fa fred i calor.

FA7.8: La calefacció molts cops està tan forta que fa calor

FA1.11: I els dilluns fa fred.

FA3.5: Si recordo estar al seminari amb la jaqueta posada a l'hivern, i molts cops hi ha l'aire encès. i les finestres no tanquen bé. Això també passa a la cafeteria i en general, haurien de millorar totes les finestres.

FA6.6: I les persianes si entra el sol i s'han de baixar et quedes a fosques amb la llum artificial.

FA3.6: Això (assenyala unes cortines que deixen passar la llum) és perfecte. Ha classe de psicologia a les 8h del matí estem amb les persianes tancades perquè ens entra la llum del sol i no podem veure la pissarra.

FA2.5: Els radiadors del seminari no estan ben col·locats, perquè els tenim al darrera i fa molta calor i ningú es vol posar perquè sues.

FA8.3: A les cadires no pots posar res, a part incòmodes et cauen les coses a terra, la jaqueta, bossa,..

FA7.9: I els bolis a la falda.

FA1.12: No pots tenir ni dos fulls.

FA5.4: I pels esquerrans hem de cercar cadires i la feinada que tens per trobar-ne.

FA3.7: Jo entenc que hi hagi més cadires de dretans però no tant poques d'esquerrans.

FA5.5: Jo quan arribo ja no busco i em sento a la de dretans perquè....

FA7.10: En un altre facultat vaig veure que hi havia als seients de les cadires un coixinet. No dic res però....I també estaria bé demanar pel professorat una pantalla petita fora dels armaris perquè no tinguin que estar en una posició incòmoda per veure la pantalla. NO crec que costi res posar una petita pantalla amb un teclat, no se alguna cosa que no tinguin que estar tota l'estona amb el coll torçat perquè no veuen la pantalla.

FA9.1: Potser posar tot més enrere perquè ho puguin veure enfront la pantalla.

FA1.13: També més endolls. a les classes estan al darrere de tot a 1,20m. Es Poden posar al terra, amb tapa per quan es necessitin.

FA7.11: Sí sí perquè cada cop hi ha més portàtils i tauletes .

FA1.14: Si estàs a primera fila no pots endollar l'ordinador.

FA7.12: Sols hem de rajar de les coses dolentes o també podem dir de bones.

Pof: Si clar de tot.

FA3.8. Però si hi ha poques coses bones.

FA7.13: Si home si. per exemple les aules que han millorat.

FA1.14: Sols hi ha 2

FA7.14: Sí però son 2, no sé. és que m'estic sentit una mica malament.

FA6.7: Si hem d'estar aquí estudiant hem d'estar còmodes.

FA7.15: Jo crec que si vas a altres universitats flipas, no tenen ni aire condicionat a les aules,...

FA1.15: Bueno flipes amb unes coses i nosaltres flipen amb unes altres.

FA7.16: Per això que a vegades som uns privilegiats, això no treu que es puguin millorar coses.

FA4.5: L'aula Mac d'informàtica està molt bé.

FA8.4: Falten ordinadors.

FA1.16: Sí però queda petita pels alumnes que som. Aquelles cadires són còmodes.

FA7.17: S'ha de fer classes desdoblant els grups.

FA4.6: Perquè tots no hi cabem.

FA7.18: Per fer l'examen van tenir que anar a una altra aula els grups petits. Crec que la que està millor pensada és la del S:XXI. Les cadires de rodes són còmodes i fins i tot les altes.

FA1.17: La Santander o la del S. XXI?

FA7.19: la del costat de la de MAC, em sembla que és la del S. XXI

Tots si

FA8.5: Per què sols s'ha adaptat aquella aula? És molt car?

FA7.20: Si. És que té una càmera en el sostre en centre que grava panoràmicament la classe.

FA1.18: Ojala totes fossin així.

FA8.6: Aquest semestre no ens ha tocat cap d'aquestes.

FA7.21: per fer treballs en grup m'agrada l'aula de la biblioteca i crec que manquen més aules com aquella que va molt bé. També tenim els seminaris però molts cops estan ocupats. Nosaltres sempre baixàvem aquella perquè et dóna la sensació de que et convida a treballar. Perquè et facilita moltes coses, la biblioteca al costat, endolls a terra, i es transmet el clima de la biblioteca. Però és una aula molt petita.

FA3.8: Jo trobo que està massa enganxada a la biblioteca i com és un aula transparent i si estàs molt a prop se sent que es parla.

FA7.22: La biblioteca també s'ha de repensar. Dins la universitat és un tema molt important però necessita millores.

FA3.10: El tema endolls i llum està molt bé.

FA2.6: L'aula de la biblioteca com és petita i sols hi ha dos taules, hi cap poca gent, s'ha de demanar perquè sinó ja està ocupada, haurien d'haver més.

FA8.7: I els seminaris si es poguessin reservar. Perquè molts cops hi ha un alumne treballant i tu vas amb un grup i és com...

FA3.11: A part que has d'anar per tota la facultat per veure s'hi ha un seminari lliure, de l'altre manera ja t'ho dirien hi aniries directament.

FA7.23: I les escales podrien ser més entretingudes amb el far que ens fem de pujar i baixar. A part de l'anunci de pisos.

FA9.2: I els lavabos les portes obren cap endins i molts cops et fan mal.

FA1.19: A mi m'agraden molt els lavabos.

FA2.7: Hi falten miralls.

FA7.24: Jo crec que falta una font a cada passadís. Perquè no estan en tots els pisos.

I els passadissos?

FA7.25: Jo els veig una mica foscos.

FA1.20: Pobres

FA2.8: També estrets, perquè si coincidim molta gent, n'hi han que s'han d'esperar. També es molesta a les classes perquè quan passen fan soroll, crits,...

FA4.7: També són molt poc acollidors.

FA1.21: Només hi ha coses al passadís de plàstica.

FA7.26: a mi el que m'agrada és el passadís de baix perquè hi ha llum, hi han les guixetes que donen color i t'entretens mirant les classes, perquè els altres son una mica " BUF"...

FA3.12: I que posaries en els altres passadís de dalt?

FA2.9: No sé.

FA1.22: Jo faria com la planta baixa tots iguals.

FA7.27: Jo a les aules com el laboratori, la de plàstica, aules que no necessites super concentració i no has d'escriure gaire, jo faria les parets de vidre perquè hi hauria més llum i és més no sé...

FA4.8: Ara que dius el laboratori, aquells tamborets...

FA1.23: Els tamborets

FA7.28: El pitjor són les taules

FA1.24: Se't claven et deixes la ròtula, el menisc... I a plàstica també.

FA7.29: No és mateix perquè t'aixeques a buscar material...

FA1.25: És que a plàstica el que passa és que és com Diògenes. Hi han treballs de no sé quin any.

FA3.13: On es fan les reunions a l'auditori està bé

FA2.10: Si

FA1.26: Estàs bé si estàs als sofàs de darrera.

FA8: Jo creia que els exàmens els faríem a l'auditori.

FA3.14: Hi ha gent que els fa.

FA4.9: Crec que l'auditori hauria de ser més gran.

FA7.30: Les cadires tenen com un coixí i les cadires tenen taula que la pots posar o no.

FA4.10: Però és més petita

FA1.27: S'ha de fer un mix.

FA7.31: No parlem de les que estem sentats a qui a seminari que de cada 3 una està trencada. que al cap de dues hores no saps ja com seure.

FA1.28: Perquè les obriu malament.

FA7.32: Si fossin d'un altre forma no s'haurien d'obrir.

FA6: També aquests any hi ha pocs portàtils.

FA1.29: Perquè han tret els blancs, perquè els robaven.

FA7.33: Com els roben?

FA1.30: Perquè la gent agafava un altre Carnet.

FA7.32: Ara sí perquè va amb codi de barres. Jo no sé què passa al despatxos, estan oberts?

Tots: NO

FA7.33: Vaig anar a veure el profe de Reli i és un tub.

FA1.31: I el de la Marcela també és un tub i no sabia com ficar-me.

FA3.15: Els comunitaris de l'A4 estan molt bé perquè tenen a dins dos despatxos i et fan les tutories dins. En els de dos o l'altre comunitari quan fas atenció si hi ha altres persones tothom et sent.

FA7.34: Canviant de tema els colors de les taules del seminari i les parets que manca calidesa, son més fàbrica, El gris és horrible i blanc és d'hospital.

FA2.11: A Tamarita mola les classes. la sala de defensa de tesis.

FA7.35: Jo parlen amb companys d'altres facultats, crec que som privilegiats, ells a vegades fan vaga perquè les impressores no funcionen. A vegades em venia a buscar i va flipar del que nosaltres teníem.

Ho deixem aquí.

8.9 Annex 9: Buidatge entrevistes i focus grups arquitectes i professors externs

- **Unitat d'anàlisi 1:**

Taula 10: Unitat d'anàlisi 1: Concepte d'espais

CONCEPTE D'ESPAIS	<p>EP-4.1.2- L'espai és el context on es desenvolupa l'aprenentatge però l'espai és també contingut, l'espai com deia l'antropòleg E. Hall és una espècie d'aquari on és reflecteixen les idees i els valors de les persones que l'ocupen, per tant l'espai parla de nosaltres, dels continguts i valors educatius que volem transmetre</p> <p>EP-5.1.2.- Pedagogia i espai estan estretament interrelacionats. Considero que l'espai ha de formar part d'una concepció integral de l'educació. Una adequada organització de l'espai és fonamental per assolir propòsits educatius.</p> <p>FPE3.- Nosaltres d'aules especialitzades en tenim, vull dir, i també s'ha lluitat. Però clar el concepte no és tant quan els estudiants van en aquestes aules sinó el concepte és aquest seminari i aquestes classes magistrals de 80 o seminaris de 40 o 50 que tenim nosaltres, els de 80 estan en macroaules i els altres estan en aules més petites i per tant també veus ple perquè si en un seminari estas a una aula de 50, ple, i la classe la tens en una de 100, ple. Ara si sempre hi ha professor que té</p>
-------------------	--

	<p>imaginació o professor que busca, per exemple, la Conxa la veus pel jardí que sempre fa coses... Tenim una sèrie d'espais a la nostra facultat, com heu comentat abans, de les portes correderes, que després es van haver de tancar totes, tant a l'escola de pràctiques com a la facultat nova eren tot de portes correderes, espais tancats i oberts, que podies sortir al carrer. Però hi ha uns espais d'aquests molt amples que hi ha professors que els comencen a aprofitar per fer certes dinàmiques, d'això que deieu dels grups separats i veus aquests espais interiors que clar estan tocant a despatxos, segons quin tipus d'activitat...</p> <p>EP-7-1.2.- L'espai educatiu és un entorn que acompanya, dona benestar i facilita la creativitat.</p> <p>EP-8-1.- Home, podríem aprofitar la definició de Malaguzzi, l'espai com a tercer educador, no sabia pas dir-ho millor. He d'afegir que és evident que l'espai condiona, però que em sembla més rellevant el convenciment de l'educadora per a dur a terme allò que creu, malgrat les condicions puguin no ser massa idònies. És a dir, si estàs convençuda que l'important és fer fitxes, podràs fer-les tant si tens taula i cadira per a tothom com si no; de la mateixa manera que si creus que el que és important és el contacte amb la realitat i la interacció entre infants, trobaràs maneres de dur-ho a terme en qualsevol espai, encara que sigui amb moltes més dificultats.</p> <p>EP-9-1.- Com a docent i acadèmica definiria els espais educatius com a "llocs" en el sentit més ampli (físics o virtuals, exteriors o interiors, formals o informals, etc.) on es donen processos d'ensenyament i aprenentatge.</p> <p>EP-10-1.- Els espais són una part intrínseca dels plantejaments educatius i de la docència presencial (tot i que el no-espai de la docència virtual també podríem considerar que en forma part). Com a docent, conceptualitzo que inclou no només si és</p>
--	--

	<p>interior o exterior, o la grandària o la forma que pugui tenir, sinó també altres característiques com els materials de què està constituït/construït, els elements que hi ha per entremig, l'acústica, etc.</p> <p>EP-2-1.3- En definitiva, els espais són una variable fonamental del procés d'ensenyament i aprenentatge i han d'estar al servei dels objectius i de la metodologia que utilitzem en cada moment</p> <p>EP-6-1.- Els espais són aquells llocs on els infants poden desenvolupar les seves capacitats d'acord amb els seus interessos i motivacions.</p> <p>EP-3.1.- Yo entiendo que no hay una pedagogía del espacio sino la organización del espacio con criterios pedagógicos. No se enseña el espacio sino que se organiza</p> <p>EP-5.1.2.- Pedagogia i espai estan estretament interrelacionats. Considero que l'espai ha de formar part d'una concepció integral de l'educació. Una adequada organització de l'espai és fonamental per assolir propòsits educatius.</p> <p>FPE-5.- Jo insistiria amb aquesta idea que has dit, és a dir, no pensar els espais docents com aquí tens l'aula, sinó els espais docents són l'aula, els passadissos, poden ser fora, és a dir, una visió més àmplia dels espais docents, ¿no? Jo crec que això forma part de la visió que hauríem de tenir i, per tant, com de la mateixa manera valorem a les escoles aquelles que l'aula té sortida a fora i permet fer determinades activitats que no poden fer dins de l'aula, doncs, jo crec que aquí també hauríem de...</p>
--	---

- Unitat d'anàlisi 2:

Taula 11: Unitat d'anàlisi 2: Relacionalitat/Comunicatius/Espais de trobada

<p>RELACIONALITAT/ COMUNICATIUS/ ESPais DE TROBADA</p>	<p>EA1.5.1 No sé, crec que seria important tenir un espai de contacte, tipus àgora, per exposar i debatre idees. Crec que amb tanta tecnologia aquests tipus d'espais estan infravalorats, s'ha d'intentar vèncer l'individualisme que crea la màquina</p> <p>EA9.2.- Si. La correcta assimilació de l'individu amb l'espai pot variar la seva capacitat de concentració, la capacitat de comunicació, la de interacció de l'individu amb els estris, amb els que ha d'aprendre, amb els altres individus personalment, amb el docent i amb el grup.</p> <p>EP-1-5.4.- Potenciaria espais d'intercanvi i debat per petits grups.</p> <p>EP-1-6.2.- Buscar espais còmodes de trobada pels alumnes, més enllà de la cafeteria, i també pel professorat, espais que al final serveixen per compartir, per debatre...amb la idea d'una sala de professor/es que trobem als centres educatius, però més encara a estar amb els companys, ja que molts professors/es acaben anant de l'aula al despatx i del despatx a l'aula.</p> <p>EP-2-2.- La distribució de les taules en una aula i l'espai que hi ha entre elles determinarà com es poden organitzar els estudiants per fer treball cooperatiu. Si les taules són molt grans els estudiants estaran allunyats uns dels altres i tindran dificultats en la comunicació. D'altra banda si no hi ha espai entre les taules serà molt complicat que el professor pugui fer el seguiment del treball dels grups.</p> <p>EP-6-6.1.- Més espais de trobada i d'estudi compartit crec que seria també interessant.</p> <p>EP-6-7.1.- Les aules haurien de poder tenir espais on compartir</p>
--	---

	<p>el coneixement.</p> <p>EP-3.4.1.- Espacios abiertos ayudan a entablar conversaciones y animan un tipo de activación distinta a la que se da en los modelos de clase magistral. Por otra parte, las clases universitarias cada vez más habrán de ser espacios de síntesis y de debate sobre los conocimientos.</p> <p>EP-4.4.3.- Parteixi dels alumnes, de la discussió, la reflexió i el debat és necessari plantejar canvis en l'espai.</p> <p>EA9.1.1.- Sí. Tant per l'individu, com a l'individu dins del grup com, per extensió, al grup.</p> <p>EA9.1.2.- La situació de les persones dins d'un espai afecta la relació de cada individu amb els elements que componen l'espai</p> <p>EA9.1.3.- En relació amb les accions que du a terme (llum, volum, dimensions, qualitat de l'aire, temperatura, textura de superfícies i capacitat per acomodar-se, entre d'altres), també influeix amb la manera d'interaccionar entre els diferents individus que s'incorporen a l'espai, en funció de la ubicació de cadascú entre ells, el que cadascú considera com a òptim, i la seva relació entre els individus puntuals i la relació amb tercers que no formen part del grup.</p> <p>EP-6-2.2.- L'espai configura un lloc diferent per a cadascun de nosaltres ja que només es tracta de l'aspecte físic sinó de la concepció que hi relacionem.</p> <p>EP-7-2.1.- Una grada semicircular amb coixins en una sala, facilita que els estudiants interaccionin entre si i amb el docent d'una forma relaxada i lluny de les formes lineals de distribució de les aules tradicionals.</p> <p>EP-2-1.1.- Els espais són un aspecte fonamental per l'aprenentatge, determinen els tipus d'interaccions que s'hi</p>
--	--

	<p>produiran entre els estudiants, entre els estudiants i el professor, el paper que tindrà l'alumne, el rol del professor, l'accés als materials, etcètera...</p> <p>EP-3.6.2.- Relacionales, facilitando la máxima conexión entre las personas implicadas en las distintas actividades.</p> <p>EP-10-1.2.- L'espai condiciona i afecta les activitats que es poden fer, així com també les sensacions dels participants, o la comunicació i les relacions que s'estableixen.</p> <p>FPE.2.- Una àgora, ¿no? Un lloc on la gent pogué confluïr, quedar-s'hi i tenir coses interessants penjades, i tenir converses...</p> <p>FPE.1.- Aquesta àgora és aquest espai que tu dius.</p> <p>FPE.5.- La plaça de les oliveres, per exemple, era una idea en aquest sentit, tot i que ara amb els nous edificis això ha canviat. I l'altra cosa que deies els mòduls, els mòduls antics hi ha una escala que baixa i a banda i banda hi ha uns espais amb taules, a part de les aules en si mateixes. Per tant, aquesta idea era molt bona amb la idea de pensar que no era tot dintre de l'aula.</p>
--	--

- **Unitat d'anàlisi 3:**

Taula 12: Unitat d'anàlisi 3: Versatilitat/Flexibilitat/Funcionalitat

<p>VERSATILITAT /FLEXIBILITAT/ FUNCIONALITAT</p>	<p>EA6.4.- Davant de situacions incertes una bona resposta pot ser la flexibilitat i la indefinició, deixant llibertat per fer modificacions segons avancem. Espais oberts, interconnectats, amb elements mòbils i amb major grau de permeabilitat amb l'exterior.</p> <p>EA9.4.2.- Me'ls imagino més especialitzats per cada situació i ahora amb més capacitat de transformar-se en funció de les</p>
--	---

	<p>necessitats del moment i de l'ús. Espais especialitzats però prou versàtils en tenir la capacitat de transformació per permetre marges de polivalència.</p> <p>EA9.6.1.- El disseny de l'espai és un tot. S'hauria de fer així. La necessitat de polivalència, la pervivència en el temps i l'adequació hauria de tancar-se amb una memòria explicativa per als usuaris de manera que l'espai pogués adequar-se respectant unes variables determinades com a bàsiques de l'espai final.</p> <p>EA4.4.- Crec que els espais d'aquest tipus han d'ésser sempre flexibles per facilitar-ne la introducció de possibles canvis</p> <p>EA4.5.- En essència aquest espais han d'ésser flexibles i dinàmics</p> <p>EA.7.4.3- Crec interessant que aquests espais permetin diferents tipus d'agrupacions d'alumnes en funció de la formació impartida, i disposin de mobiliari multifuncional que permeti agrupacions diferents en funció del curs, edat i la matèria impartida. També en funció del model d'escola que tingui la direcció educativa.</p> <p>EP-7-5.1.- M'imagino els espais multifuncionals i que excedeixin de l'espai aula. He tingut la oportunitat de visitar algun centre de secundària al País Basc que contempla aquest disseny.</p> <p>EP-7-6.- La distribució de les classes de la Facultat en classes magistrals (tot el grup), seminaris (mig grup) i laboratoris (petit grup) hauria d'anar acompanyada d'aules multifuncionals, on els estudiants en els semin</p> <p>EP-8-7.1.- Versatilitat: amb mobiliari que es pugui moure amb facilitat per a permetre des d'agrupaments diversos fins a aconseguir un espai diàfan. Les taules amb rodes i cadires</p>
--	---

	<p>còmodes però no massa pesades. I que no facin massa soroll en moure-les.</p> <p>EP-9-6.2.- En general penso que han de ser polivalents, flexibles, adaptables, atractius, etc.</p> <p>EP-9-7.- Penso que una aula ha de tenir múltiples possibilitats per a poder-se adaptar a les diferents metodologies, estratègies, formes d'organització, etc. que pot proposar el docent. Afegiria també tots els adjectius esmentats anteriorment i afegiria també la facilitat d'utilització i mobilitat de tots els recursos disponibles.</p> <p>EP-10-6.1.- Un dels aspectes és pensar en la polivalència de certs espais: que puguin ser aptes per diferents funcionalitats, per fer-hi diferents tipus de classe i activitats molt diverses dins d'una mateixa sessió. Però també ser conscients que hi haurà també espais específics per determinades activitats en què potser no s'hi pot fer qualsevol tipus de sessió (per ex. laboratori de ciències, biblioteca, classes de música, tallers, gimnasos...).</p> <p>EP.1-2-1.- Si tens mobiliari flexible és més fàcil utilitzar metodologies més actives i participatives, dinàmiques, etc.</p> <p>EP-1-5.- Me'ls imagino més flexibles en tots els sentits: mobiliari de fàcil mobilitat (rodes, plegable...), amb material que doni la resposta adient amb les noves tecnologies i bones connexions.</p> <p>EP-1-3.- Sí que hi ha la idea de començar a dissenyar algunes aules amb mobiliari mòbil per poder treballar en petits grups i flexibilitat les activitats d'algunes assignatures, però encara no s'ha començat.</p> <p>EP-2-6.- Diria que en línies generals cal tenir en compte els següents aspectes:</p>
--	--

	<ul style="list-style-type: none">• Espais que responguin a les necessitats de cada estudi• Espais polivalents que puguin utilitzar tots els estudis.• Espais oberts que puguin fàcilment ser dividits <p>EP-3.6.1- Funcionales, proporcionado espacios muy diversos para adaptarse a las necesidades de las actividades formativas que se plantean (clase magistral, seminario, grupo de trabajo, espacio de estudio..)</p> <p>EP-4.6.- Plantejar aules amb mobiliari flexible que es pugui adaptar a les diferents dinàmiques de treball que es puguin organitzar. Obrir els espais, aprofitar espais comuns com àrees de treball i preveure laboratoris específics com espais de música, de moviment, plàstica, mediateques, científics...</p> <p>EP-4.7.- Es requereixen espais multifuncionals i espais específics amb materials i recursos concrets com seria el cas dels laboratoris i tallers.</p> <p>EP.1-2-4.- Un espai motivador, flexible, i que s'adapti a la idea de docència activa la pot facilitar i al final influir fins i tot en el rendiment acadèmic</p> <p>EP-6-5.- Crec que els espais haurien de ser flexibles. Haurien de tenir els recursos necessaris per a una classe, és a dir taules i cadires però al mateix temps, aquestes haurien de poder ser modulars i adaptables a les diferents situacions educatives que es poden donar. Des de classes magistrals a grups petits de treball.</p> <p>FPE.4- No només són els espais, sinó també el mobiliari. En el cas de la universitat afecta al mobiliari que perds 10 minuts a col·locar de manera còmode el que tens organitzat aquell dia. Tot i això, nosaltres a la Universitat de Vic tenim molta sort perquè sí que contem amb uns espais privilegiats</p>
--	---

	<p>FPE.6- De totes maneres, penso, que també va lligar a la manera de treballar ¿no? Doncs com dieu a vegades podem tenir un espai més rígid, però pot ser que la manera de treballar sigui més dinàmica, ¿no? Cosa que no és habitual, jo penso que actualment encara les universitats tenim molt la idea del professor que explica, un estudiants que escolten. Jo penso que, potser, primer de tot és que la universitat ha de començar a fer un canvi en la manera de treballar, perquè sí que tenim taules i cadires que podem bellugar una mica més cap aquí una mica més cap allà, però tenim ordinadors per tot arreu i moltes mancances. Però penso que la universitat ara estàvem comparant amb escoles, ja que va lligat amb la manera de treballar... Les universitats també, a mesura que veiem la necessitat potser també farem una mica més de pressió pels canvis. A mi em sembla que en general ens ho hem de replantejar una mica en el tema d'espais, però també en el tema de temps, seguim tenint assignatures que estan dins d'un horari rígid, aules que tenim destinades per una sessió puntual, hi ha molt poca flexibilitat en els espais i temps i això també condiona.</p> <p>FPE.4- Flexibilitat obertura, Espais més diàfans.</p> <p>FPE.3- Espais més multifuncionals, però clar això va lligat amb el que abans parlàveu de com plantegeu la classe. Si la classe la plantegeu que en un moment determinat hi ha d'haver, entre cometes, una lliçó magistral que això es pugui fer fàcilment però que en un moment determinat, si els alumnes necessiten consultar recursos, doncs, que puguin consultar recursos, que es puguin moure, aquest és l'ideal...</p>
--	---

- Unitat d'anàlisi 4:

Taula 13: Unitat d'anàlisi 4: Estètica.

ESTÈTICA	<p>EA9.6.2. L'estètica pot obrir altres tipus de debats: què es un espai "estètic"? Fugint de debats sobre criteris personalistes, probablement tothom estarà d'acord en que un espai té característiques estètiques quan els elements que hi figuren en ell estan al seu lloc perquè s'han "pensat" i hi ha un perquè de cada cosa... i tot plegat per generar un equilibri o un desequilibri volgut. Si es parteix aquest criteri, és evident que "l'estètica" forma part de la manera i la forma en què contenen i contingut s'ubiquen i relacionen. Forma, funció, criteri, ordre, equilibri, desequilibri volgut...</p> <p>EA5.6.1- Sí, sempre l'estètica és IMPRESCINDIBLE.</p> <p>EA3.6.- L'Aspecte estètic és molt important. Pot fer feliços o desgraciats els usuaris sense que ells en siguin conscients del motiu.</p> <p>EA4.6.- Sí, és clar. No fer-ho estètic es traduirà tard o d'hora en un fracàs absolut</p> <p>EP-7-1.1. Una bona disposició dels espais generada a partir d'una estètica adequada, genera confiança i benestar en l'estudiant i per tant afavoreix el desenvolupament dels seus aprenentatges.</p> <p>EP-7-7.2- És molt important també, la il·luminació i l'estètica de l'aula. Moltes aules universitàries estant despallades i semblen sense vida.</p> <p>EP7-4.2- De totes formes en la realització dels seminaris, he permès als estudiants desplaçar-se al CRAI del Campus per tal que poguessin treballar amb espais molt més funcionals i estètics.</p>
----------	--

	<p>EP-8-5/6.2.-Tenir en compte la convivència entre estudis a l'hora d'exposar treballs o d'ocupar l'espai comú. Tenir cura tant de l'estètica com de la potència conceptual del que s'exposa.</p> <p><i>EP_ 3.6.3-facilitadores de un buen clima de trabajo; y c) ambientales o respetuosas con las condiciones higiénico-biológicas más adecuadas (climatización, sonorización, iluminación,) y agradables estéticamente</i></p> <p>FPE.9- Jo per a mi, un aspecte important és el fet que no sigui la teva aula, no per la decoració això no m'importa, el fet que tu no puguis deixar el que vas aprenent, el que vas fent, petjada, el fet que no puguis deixar a mitges les coses, inclús els materials. Per exemple, jo em passejo amb un "carrito" amb els llibres que porto a casa classe de consulta, llavors me'n vaig amb el carrito perquè no se no deixar-lo. Per a mi això és un handicap important, perquè de fet com tens la classe, mira que s'asseguin a terra en grups de quatre, jo crec que això és molt important...</p> <p>Nosaltres visitem una escola bressol i passem la tarda en allà per exemple, perquè no tenim aquest espai. Però ja ens busquem també la manera per trobar un canviador, amb escala o sense escala, és a dir, per a mi tampoc seria una bona situació simular la realitat si tens una realitat propera.</p>
--	--

• Unitat d'anàlisi 5:

Taula 14: Unitat d'anàlisi 5: Narrativitat/Experiencials/Habitats/Vivenciats

<p>NARRATIVITAT EXPERIENCIALS/ HABITATS/ VIVENCIATS</p>	<p>EP-6-3.3.- En el meu cas, intento fer que el coneixement sigui el més pròxim a l'alumnat possible, partint dels seus coneixements previs i construint coneixement plegats des de les seves experiències i motivacions presents.</p>
---	---

	<p>EP-9-2.2- A la FETCH tenim espais físics reals i específics com l'aula Teresa Buscart (educació infantil) que permet viure la presència i l'experiència a l'aula en primera persona, dotant de qualitat la formació.</p> <p>EP-4.3.3.- També a la universitat es poden convertir passadissos, halls, entrades en espais preparats per tasques diverses, on els alumnes es puguin trobar per realitzar treballs conjuntament, mediateques, espais de descans i oci...i fer dels espais universitaris, espais més vius i interactius on l'aprenentatge es pot donar a molts d'espais diversos.</p> <p>EP-4.4.2.- Si volem fer que l'aprenentatge sigui vivencial.</p> <p>EP-5.3.2- Els estudiants tenen unes vivències de l'espai que després poden aportar a les escoles.</p> <p>EP-5.4.1.- Sí, per suposat. Per aplicar metodologies pedagògiques els espais són essencials. També hi ha diferents estudis que parlen de la influència que té l'espai en les persones que l'habiten. La qualitat de l'espai, quan es transforma en un ambient d'aprenentatge, ajuda a que els docents i els alumnes experimentin sensacions de plaer per vincular-se millor. La integració de tots els elements que intervenen en el procés educatiu, ajuda a tenir una millor predisposició per donar i rebre aprenentatges. Els ambients evocadors ajuden a estimular la creativitat.</p> <p>EA2.1.- Sí, evidentment els espais tenen influència sobre els usuaris. No és el mateix viure, treballar o estudiar en un espai ben situat, ben orientat, ben ventilat, vaja, ben escollit i projectat, que en un espai que no ho estigui.</p> <p>EA5.1.- Si, totes les persones senten l'espai, l'entorn, i les sinergies que aquest compon.</p> <p>EP-3.4.1.- <i>los estudiantes aporten a partir de su experiencia o</i></p>
--	--

	<p><i>de lecturas previas</i></p> <p>EA3.1.- Sens dubte. Totes les persones son sensibles als espais que ocupen. Moltes de manera inconscient.</p> <p>EP-10-1.3- Perquè l'acció educativa es produeix a través de l'espai. I cada espai determina, en part, el que hi succeeix.</p> <p>EP-6-2.- En cada un d'ells poden trobar-hi experiències diverses que facin de l'aprenentatge una experiència enriquidora i única per a cada un dels individus que hi passa.</p> <p>EP-10-1.2- L'espai condiciona i afecta les activitats que es poden fer, així com també les sensacions dels participants, o la comunicació i les relacions que s'estableixen.</p> <p>EP-7-2.2- Aquesta manera d'ocupar l'espai permet a l'alumnat visionar a tots els seus companys i que es creï un marc de confiança i seguretat que els ha de permetre estar proactius.</p> <p>EA9.6.1.- El disseny de l'espai és un tot. S'hauria de fer així. La necessitat de polivalència, la pervivència en el temps i l'adequació hauria de tancar-se amb una memòria explicativa per als usuaris de manera que l'espai pogués adequar-se respectant unes variables determinades com a bàsiques de l'espai final.</p> <p>FPE.3.- Després hi ha un aspecte dels espais que ara hi pensava que els espais també m'ho han dit els alumnes a la cara, tu estas parlant que els espais a l'aula, els futurs mestres han de ser vius, han de ser renovables i compares un espai infantil i un espai de cicle superior, a l'espai infantil acostuma a ser super ric i, en canvi, els espais en el cicle superior les parets són blanques, no? Que és curiós i parles d'aquests espais. Però ells també et diuen que els espais de la facultat. D'aules maques no n'hi ha.</p>
--	---

- Unitat d'anàlisi 6:

Taula 15: Unitat d'anàlisi 6: Apropiament/personalització.

<p>APROPIAMENT/ PERSONALITZACIÓ</p>	<p>EP-6-3.4.- Els espais són una manera de personalitzar i de retenir allò que fan. En el cas de la universitat, trobo que les aules són uniformadores i no deixen que els estudiants puguin fer-se seu aquell espai i puguin compartir amb la resta de companys allò que han fet o que estan fent.</p> <p>EP-6-7.2.- En ocasions, no s'autoritza a que els estudiants personalitzin els murs de les aules, fins i tot tampoc el professorat. O quan es dona el cas, qualsevol pot esquinçar ho i llençar-ho. S'hauria de poder disposar d'aquests espais per compartir i construir conjuntament.</p> <p>EA.7.6.1.- La estètica identifica la personalitat de l'espai.</p> <p>EA9.2.-Si. La correcta assimilació de l'individu amb l'espai pot variar la seva capacitat de concentració, la capacitat de comunicació, la d'interacció de l'individu amb els estris amb els que ha d'aprendre, amb els altres individus personalment, amb el docent i amb el grup.</p> <p>EA9.1.2.- La situació de les persones dins d'un espai afecta la relació de cada individu amb els elements que componen l'espai</p> <p>EP-3.2.2.- La organización del espacio puede condicionar, limitando o potenciando, las posibilidades de desarrollar un Proyecto pedagógico o una propuesta de enseñanza Aprendizaje. Así, por ejemplo, será difícil promover e impulsar el trabajo en equipo con mobiliario estático o con pupitres, como también será difícil crear distintas posibilidades de trabajo en el aula si el mobiliario no es desplazable y amontonable.</p>
---	---

- Unitat d'anàlisi 7:

Taula 16: Unitat d'anàlisi 7: Ètica/Benestar. Acolliment/Espais amables

<p>ÈTICA/BENESTAR/ ACOLLIMENT/ ESPAIS AMABLES</p>	<p>EP-10-6.1.- Així mateix, cal pensar en una llum, uns materials i una disposició que faci acollidor l'espai, element clau per a crear predisposició per a l'aprenentatge i relacions educatives profitoses.</p> <p>EA.7.6.2. Un espai amb una envoltant adequada al seu ús, adequada a la cultura i els elements que configuren el lloc, que sigui còmoda, climàticament ben resolta, amb il·luminació ben resolta i mobiliari de material adequat permeten que professors i alumnes es puguin concentrar en la seva funció sense interferències. Les posicions de les prestatgeries, el format de les taules i cadires, l'alçada de les finestres, una il·luminació càlida o freda..., són elements a tenir molt en compte a l'hora de configurar els espais formatius.</p> <p>EP-2-1.2.- El espais influeixen en el benestar emocional i psíquic.</p> <p>EP-4.2.1.- Absolutament l'espai com deia Malaguzzi és el tercer educador.</p> <p>P-5.2.- L'espai té una importància considerable en el procés formatiu. Si volem fomentar l'autonomia dels alumnes ho podem fer amb una adequada organització dels espais comunitaris. Els àmbits s'han d'estructurar adequadament per ser suggeridors de possibilitats d'aprenentatge. La influència de l'espai també és determinant per acompanyar les especificitats de cada individu en el procés d'aprenentatge i respectar les necessitats individuals.</p> <p>EP-1-5.3.- Incorpori alguns espais o racons per relaxar-se o desestressar-se.</p> <p>EP-9-4.1.- En el cas de l'assignatura de Seminari de Pràctiques</p>
---	---

	<p>d'Escola Rural, l'aula que demano és una que disposa de molta llum i una taula ovalada on ens permet seure tots als voltant (unes 12 persones) i veure'ns per poder compartir.</p> <p>FPE.2.- El que passa és que, a la universitat, el que vaig a dir ara segur que és molt lleig i molt poc correcte, el que penso és que la innovació no està en un espai... La innovació està aquí dins, dins del cap de cadascú, ¿no? Llavors el sol fet de no percebre tu com a docent aquest espai com un lloc de protecció, si jo obro la porta i els nens surten no passa res, per els passadissos hi ha moltes coses que els hi poden ser molt estimulants de cara a l'aprenentatge o ja els hi poso jo, o és igual, a veure què troben, o la llibertat que els hi donen als infants per anar al lavabo sense haver de demanar permís, no? Però clar, sovint i a la universitat, jo ho penso, perquè aquest tic el tenim molt, tenim una certa inseguretat els docents, en general, estic parlant molt en general, molta inseguretat que vol dir? A veure aquestes parets que no m'escoltin des de fora, jo ja em sento segur pel que vaig a dir i dic, perquè jo soc l'expert, sóc el universitari i no tothom ho és, per tant, puc dir moltes coses. I una cosa que m'ha fet pensar molt és quan nosaltres ens van construir l'aula aquesta amb la paret de vidre, jo amb els companys que he parlat i jo la primera, ens feia angúnia i dèiem; és clar és que d'aquí tothom passa i tothom mira, tothom sap que estàs fent. En el moment que estàs a dins, i jo ho he provat, i després també m'ho han dit els companys, perds, és a dir, hi estàs tan bé, en aquest espai diferent que perds el vidre aquell, i és igual, és que ni ho veus qui mira i qui no mira. Jo penso que la cosa passa més per un saber-nos imaginar més d'una altra manera, no? I no buscar tant aquesta seguretat del que fan i el que no fan, i a l'escola si criden o no criden, si ves què pensaran si els nens estan drets i fent no sé què o es pensaran que perden el temps, això encara ho tenim molt incorporat, és a dir, som molt hereus d'un tipus de docència, molt arcaica, en aquest sentit, no? I ho tenim</p>
--	---

	<p>molt incorporat que fins que no trenquem amb això, l'espai si que ens pot anar obligant a fer alguna cosa, l'espai i el temps, però necessitem primer trencar nosaltres amb tot això però després trencar amb l'espai i amb el temps, aquest concepte que tenim tant rígid d'espai i temps...</p> <p>FPE.5.- I un altre tema també respecte al mobiliari però que també té a veure amb el benestar i la sensació que tens és la il·luminació, una cosa és tenir llum natural i veure això i l'altra cosa és que com que hi ha els power points que van a tota pastilla resulta que això està baixat a baix i la sensació és un altre, és a dir, la il·luminació penso que té a veure...</p>
--	---

8.10 Annex 10: Buidatge entrevistes i focus grups arquitectes i professors

Taula 17: Unitat d'anàlisi 1: Concepte d'espai.

Unitat d'anàlisi 1	Respostes
CONCEPTE D'ESPAI	<p>EAF.1-1.1. Els espais educatius són les zones en les que s'aprèn, però si aquest no està pensat d'aquesta manera, no hi haurà aprenentatge significatiu.</p> <p>EAF.2-1.1. En la meva opinió, els espais educatius són molt importants per la pràctica docent, és a dir, la manera en què organitzem el material i les nostres propostes són clau pel desenvolupament dels infants dins l'aula.</p> <p>EAF.3-1.- Considero que són fonamentals, ja que són els que estimulen a l'alumnat i generen interessos molt variats.</p> <p>EAF.4-1.- Són els que permeten adquirir un coneixement semblant al de la vida real i la realitat a l'aula.</p> <p>EAF.5-1.- L'espai és un dels elements vitals a tenir en compte</p>

	<p>per la seva influència en l'actitud i predisposició de l'alumne.</p> <p>EAF.6-1.- Sí, els espais educatius són un dels aspectes que influeixen en la pràctica educativa. Doncs un ambient bo i acollidor facilita la pràctica docent.</p> <p>EAF.7-1.- Els espais educatius són importants per la practica docent perquè es una oportunitat de compartit nous aprenentatges amb altres companys o infants.</p> <p>EAF.8-1.- Penso que són molt importants per poder organitzar totes les pràctiques educatives.</p> <p>EAF.9-2.- Crec que els espais són molt importants per a l'aprenentatge perquè condicionen a la manera en que aprens. Cal que hi hagi llum natural, materials acurats a les necessitats del moment</p> <p>EAF.10-1.- Crec que els espais són importants per la pràctica docent, ja que a l'hora de portar a terme una bona pràctica educativa.</p> <p>EAF.10-1.2.- els alumnes i docents s'han de trobar còmodes.</p> <p>EAF.11-1.- Poden facilitar o dificultar les diferents propostes d'aprenentatge. A més a més, considero que els espais educatius poden aportar molta informació sobre la manera d'ensenyar dels docents.</p> <p>EP_13.1.2.- És l'escenari on s'interacciona amb diferents elements i tenen lloc els processos d'aprenentatge i desenvolupament dels individus.</p> <p>EAF.8-1.1.- Penso que són molt importants per poder organitzar totes les pràctiques educatives que volem dur a terme.</p> <p>EAF.10-1.1.- Crec que els espais son importants per la pràctica</p>
--	---

	<p>docent.</p> <p>EPF-6.1.2.- d'espai físic on esdevenen el processos d'ensenyament-aprenentatge per tant apel·lant a l'element més estructural, arquitectònic, per tant tangible, la qual cosa permet imaginar al llarg de la història de la pedagogia espais diferents en funció de la base pedagògica del projecte educatiu que s'estava desenvolupant.</p> <p>EPF5.1.1.- Els espais els definiria com l'entorn on es porta a terme la relació educativa o psicopedagògica que emmarca el triangle interactiu (alumne, alumnes, professor o educador i contingut).</p> <p>EPF8.1.1.- Els espais d'aprenentatge són el marc on l'estudiant ha de desenvolupar un conjunt d'habilitats i competències tals com aprendre a aprendre, prendre decisions i adaptar-se a noves situacions, compromís ètic, capacitat de treballar amb els altres, etc. que els permetin assolir una educació integral.</p> <p>EPF6.1.2.- Molt sovint, acabo pensant que els espais són uns escenaris (com el teatre) de comunicació i creativitat i uns espais laboratori de diàleg- pensament crític i col·laboració on s'esdevé l'aprenentatge.</p> <p>EPF3.1.- Definiria els espais com un recurs més que possibiliten aprenentatges o els entorpeixen, els condicionen sempre.</p> <p>EPF4.1.1.- Entenc l'espai com l'entorn físic en el qual es dona la relació educativa entre els diversos participants, generalment docents i discents.</p> <p>EPF 7.1.- L'espai és un element fonamental en la pràctica educativa, és el que facilita la creació de les condicions necessàries per un bon aprenentatge.</p> <p>FEA3.15.- Això afavoreix a millorar, sempre parlem de la</p>
--	---

	metodologia de Blanquerna, però que l'espai no convida.
--	---

Taula 18: Unitat d'anàlisi 2: Ètica/Esdeveniment

Unitat d'anàlisi 2	Respostes
ÈTICA/ ESDEVENIMENT/ BENESTAR/ ACOLLIMENT/ ESPAIS AMABLES	<p>EAF.1-1.2- És important que sigui un espai de benestar, per tal de que els alumnes se sentin segurs per poder expressar-se amb total llibertat i confiança .</p> <p>EAF.2-1.2- També, penso que hem de promoure un espai on l'ambient sigui agradable, atractiu, estimulant i alegre, ja que els infants s'han de sentir còmodes i a gust en l'espai en el qual es troben.</p> <p>EAF.2-1.4- En conclusió, penso que mantenir un espai ben cuidat és imprescindible tant per la comoditat dels infants com de l'educadora.</p> <p>EAF2-2.1- Espais on hi hagin poques coses, ja que aquests em transmeten més calma i tranquil·litat. EAF.2-6.1- Espais una mica més acollidors (les aules sobretot) I Cadires més còmodes (garantir un ambient més agradable)</p> <p>EAF.3-1- Considero que són fonamentals, ja que són els que estimulen a l'alumnat i generen interessos molt variats. EAF.3-2.1-Amplis, còmodes i de fàcil accés. A més, per fer-me sentir a gust han de ser espais càlids i tranquils.).</p> <p>EAF.3-3.2- És una facultat acollidora, integradora i que vetlla per la cooperació entre l'alumnat EAF.4-2.2- També que sigui un espai càlid i que conviden a la recerca, a la feina i a que el docent també estigui còmode fent la classe.</p> <p>EAF.6-2- Doncs ha de ser un espai ampli, acollidor i càlid. D'aquesta manera fa que em senti còmode i pugui desenvolupar-me millor en la tasca a fer. EAF.8-2- l'espai educatiu ha de ser ampli i poc carregat de materials. És a dir, a</p>

	<p>l'aula per exemple, han d'haver-hi les taules o cadires suficients pels alumnes que hi ha, perquè sinó em dona la sensació de desordre.</p> <p>EAF.10-2.1.- Segons el meu parer l'espai ha de ser càlid, lluminós, acollidor, agradable, etc.</p> <p>EAF.11-5.1.- Els espais haurien de ser més acollidors perquè són molt bàsics. Me'ls imagino amb diferents colors i amb mobiliari còmode. Diferents materials per poder fer grups més grans o més petits.</p> <p>EAF.5-2.- Sobretot m'agraden els espais il·luminats i amplis que disposin d'elements i materials naturals com pot ser la fusta. Sobretot evitar la sobrecàrrega d'estímul i utilitzar colors neutres que fan de l'ambient més acollidor.</p> <p>EAF.7-2.- Els espais per a mi haurien de ser tranquils i agradables perquè d'aquesta manera em pugui sentir a gust.</p> <p>EPF5.5.- Espais acollidors on els alumnes s'hi vulguin quedar i estar-hi, no sé si m'explico. EPF5.7.3.- Seria com l'atenció a la diversitat però en espais, estructures movibles, que s'adaptin al que necessites fer i no els professors i els alumnes se sentin còmodes i a gust per aprendre i treballar. EPF8.5.1.- En primer lloc, actualment els espais han de ser llocs segurs. I després han de ser llocs acollidors,</p> <p>EAF.1-2.3.- Que tots ens puguem veure les cares quan ens expressem o quan estem escoltant als altres. Es crea un ambient de molta més confiança per poder expressar la nostra opinió personal</p> <p>EPF-12.1.7.- Aquest espai emocional-racional el crea el professional, el crea l'entorn, el crea les interaccions, el model de relació educativa. Per tant això també és un marc d'espai, potser una concepció d'espai vinculada a la relació</p> <p>EAF.11-2.- Han d'estar ben ordenats, tant els materials</p>
--	---

	<p>d'aquest i també els recursos utilitzats. Els mobles han de ser útils i còmodes.</p> <p>EAf.6.3.- D'aquesta manera fa que em senti còmode i pugui desenvolupar-me millor en la tasca a fer.</p> <p>EPF1.2.6.- Això requereix però, més enllà dels sistemes oficials establerts de participació, trobar maneres més creatives i suggerents d'escollar la seva veu i de fer-los sentir més protagonistes en general de la dinàmica de la facultat.</p> <p>EPF4.6.- Haurien de ser polivalents, amb capacitat de transformació i de personalització, versàtils, ben equipats, acollidors.</p> <p>EPF1.2.7.8.- Estaria bé que des de la facultat es visquessin, i alhora s'oferissin, situacions personals de compromís, i també de lleure, més enllà de les classes reglades.</p> <p>EPF12.6.- Espais confortables, amb bona llum, bona acústica, que convidin a estar-s'hi, no pas a marxar-ne. Espais suggerents, plens de natura.</p> <p>EPF-14.6.2.- Dissenyar espais també suggerents i acollidors d'esbarjo, laboratoris per fer pràctiques prèvies a l'empresa, escola...</p> <p>EPF6.2.2.- I que permet improvisar l'acció docent. Aquest punt és clau. No tot és seguir el guió, la programació i la planificació. Malgrat sigui clau tenir la programació clara del que cal fer, també és clau poder sortir-ne.</p> <p>EPF2.1.2.- Educar és, en certa manera, trobar-se amb l'altre, ja que l'educació és "per se" un moment de trobada o encontre amb el coneixement, l'experiència i la dimensió transcendent de tot altre. Allà on es possibilita i es facilita aquesta interacció i intercanvi, és allà on podem trobar un "espai educatiu".</p>
--	--

	<p>EPF2.2.- Un espai educatiu ha de poder i ha de saber "acollir l'altre". Si l'espai dificulta la trobada o la interacció perquè imposa barreres, no permet la individuació del diàleg, o altera en qualsevol sentit els estats d'ànim, de fet distorsiona l'acte educatiu, ja que es desfocalitza l'encontre entre els agents educatius. Un espai estret, fred, sorollós... sens dubte destorba o fins i tot impedeix la trobada educativa entre educadors i educands.</p> <p>FPF1.1.2.- Sí que és veritat que en la nostra àrea ens trobem molt còmodes en aquests espais que ens permeten treballar amb els materials que disposem, que en aquest cas són els ordinadors, els projectors, i fins i tot, serveis d'informàtica amb robòtica i tauletes digitals per tal de poder justament desenvolupar competències que tenen a veure amb l'assignatura.</p> <p>FPF6.1.2: els espais no han de condicionar als professors, però sí que et poden facilitar la vida, que estiguis més content, siguis més feliç...</p> <p>FPF2.2.2: Què passa quan vas a la facultat en espais de procés de semi-aprenentatge? Hi ha una qüestió fins i tot de sensibilitat, de cura, és una qüestió més aviat global que també cal mirar-ho. En algun moment penso que es podria fer, però sembla ser que no és important... Doncs ho és, aquest confortabilitat.</p> <p>FEA1.1.- crec que el que afecte a l'aprenentatge en les classes de gran grup és la comoditat.</p> <p>FEA3.1.- A part la disposició i l'organització de l'aula és molt freda, també ajuda els colors que tampoc són acollidors. I tot fa que sigui més incòmode. Va acumulat i al final tot és molt pesat</p> <p>FEA6.2.- Perquè és un ambient fred. No és un ambient càlid, on estiguis tranquil, la llum...</p>
--	---

	<p>FEA7.6.- Crec que potser sols és canviar la disposició i l'organització de l'espai que convidi, motivi...</p> <p>FEA3.13.- La aula nova del pis de baix tenen endolls a terra, i a les taules, i allà s'està molt bé.</p> <p>FEA9.9.- El que passa en els espais en general és que no convidant a quedar-de a fer comunitat universitat</p> <p>FEA2.7.- Tenim la mentalitat de entrar a les 8h i quan acabis marxés ràpid. I en canvi tinc amigues d'altres universitats que és queden a prendre algo, o a dinar, aquí no convida.</p> <p>FEA4.14.- Els nostres espais exteriors són horrorosos sols hi ha les grades fan fàstic, i a sobre els cotxes, no estem en espais exteriors estem al pàrquing, els camions descarregant.</p> <p>FA4.1.- Sí, a més haurien de ser més funcionals.</p> <p>FA5.1.- Estar dues hores en aquelles cadires, encorbat... super incòmodes.</p> <p>FA1.5.- Com l'aula Santander, l'aula Santander està bé!</p> <p>FA6.3.- L'aula Santander és super còmode perquè pots estar recte i escrivint, perquè amb les de la classe normal quan escrius se't corba l'esquena.</p> <p>FA8.2.- jo canviaria el que és l'entrada, fer-la més acollidora. Més que res quan entres hauries de sentir-de com a casa, amb sofàs, més ample. Perquè quan entres de seguida et trobes amb les classes.</p> <p>FA7.6.- Sí, de veritat comparant amb l'Autonomia que té allà més espai que la vida. És veritat que un espai més verd, més natural, un espai lliure on poder prendre l'aire i que no estiguis rodetjada de cotxes tota l'estona.</p>
--	--

	<p>FA6.7.- Si hem d'estar aquí estudiant hem d'estar còmodes.</p> <p>FA7.21.- per fer treballs en grup m'agrada l'aula de la biblioteca i crec que manquen més aules com aquella que va molt bé</p>
--	---

Taula 19: Unitat d'anàlisi 3: Versatilitat/Flexibilitat/Funcionalitat

Unitat d'anàlisi-3-	Respostes
<p>VERSATILITAT/ FLEXIBILITAT/ FUNCIONALITAT</p>	<p>EAf.1.- La distribució tan "seriosa" que tenen les aules no ajuda al dinamisme que necessitem per accedir a un millor aprenentatge dels continguts.</p> <p>EAf.2-6.3.- Espais més polivalents</p> <p>EAf.3-3.3- És flexible i evoluciona alhora que avança la societat, tant en espais i materials com en mètodes i estils.</p> <p>EAf.3-6.2.- Han de ser flexibles per poder variar l'organització de l'aula en qualsevol moment.</p> <p>EAf.4-2.1- Han de tenir espais de treball cooperatiu i individual.</p> <p>EAf.4-4.2.- Que convidi al treball en equip (tan essencial en la docència) però també a la modalitat lliure segons la feina que hom vulgui fer.</p> <p>EAf.11-6.- Haurien de ser espais flexibles amb diversos tipus de mobles i colorits.</p> <p>EPF11.5.- Sí que haurien de ser diferents. Haurien de ser més multifuncionals.</p> <p>EPF11.6.- Que es puguin adaptar a diferents situacions, permetre més flexibilitat.</p>

	<p>EPF9.6.- Que permetin l'adaptació a diferents necessitats, per tant, armaris i taules plegables, cadires apilables i de fàcil maneig.</p> <p>EPF5.2.3.- Un entorn obert, flexible, canviant i movable és bàsic per poder ensenyar de manera constructivista.</p> <p>EPF5.5.2.- Espais polivalents, amb cadires plegables i taules movibles, amb sofàs, coixins i diferents pantalles grans i pissarres grans i movibles</p> <p>EPF5.61.- Haurien de ser espais polivalents, per exemple, quan vam anar a la Universitat de Vic (crec que era aquesta) els espais eren movibles, les cadires s'apilaven, les taules també, els espais de la facultat tenien "espais" a dins pel treball dels estudiants, podies estar sol o treballant en grup.</p> <p>EPF8.5.2.- Versàtils, funcionals, motivadors... Actualment haurem de ser molt creatius a l'hora d'utilitzar els espais. Una pissarra és útil, però encara és més útil que totes les parets puguin ser pissarres.</p> <p>EPF12.5.1.- Però així, sense concretar molt, ha d'haver-hi moltes més aules polivalents, cada vegada hi ha més matèries que fan servir dinàmiques de moviment</p> <p>EPF14.6.1.- Reconversió de les clàssiques aules, descrites anteriorment en espais dúctils. Oferir espais on poder treballar en grup, disposar de connexions internet amb molta facilitat tan al bar com aules....</p> <p>EPF 7.5.- Penso que haurien de ser espais amplis i polivalents, amb llum i ventilació.</p> <p>EPF.13.6.3- Crec que algunes de les característiques que haurien de tenir seria que fossin polivalents, accessibles, saludables i comunitaris</p>
--	---

	<p>EPF1.2.2.- Unes aules també ben equipades i amb taules i cadires que es poden organitzar de manera flexible, i fins i tot amagar, permet moltes situacions educatives diverses.</p> <p>EPF1.3.2.- En aquest discurs competencial seria molt interessant incorporar-hi la veu dels estudiants</p> <p>EPF1.6.4.- Alt grau de flexibilitat pel que fa al mobiliari dels diferents espais</p> <p>EPF6.5.3.- A banda, crec que és necessari replantejar el propi disseny de l'aula-classe, l'ergonomia i el mobiliari. Espais més multifuncionals i que dialoguin amb la dimensió del temps. És a dir, espais i temps són dues dimensions que cal entendre-les de forma conjunta. Si toquem els espais, cal també replantejar els temps d'aprenentatge.</p> <p>EPF4.2.2.- A més, quan volem desenvolupar projectes interdisciplinaris necessitem espais connectats o polivalents, que donin resposta a les necessitats de cada una de les disciplines.</p> <p>EPF4.5.2.- Si volem impulsar els projectes interdisciplinaris, els espais han de ser polivalents i han d'estar equipats perquè s'hi puguin desenvolupar aquests projectes tenint en compte les condicions que cada disciplina requereix. Si volem diversificar la metodologia i flexibilitzar les agrupacions, els espais han de permetre el treball autònom, en petit o gran grup, les tutories, les presentacions...</p> <p>EPF4.6.- Haurien de ser polivalents, amb capacitat de transformació i de personalització, versàtils, ben equipats, acollidors.</p> <p>EPF2.5.- Un bon espai educatiu és aquell que pot transformar-se amb facilitat, i que permet una transformació ben ampla, ja que facilita tant el recolliment personal com la interacció del grup o sub-grups. Mobiliari realment mòbil, apilable i funcional, amb sobrada llum natural i capacitat de foscó quan</p>
--	--

	<p>convingués. Amb molts, variats i bons sistemes de comunicació i treball digital, és sens dubte un espai ideal.... Si a això col·loques un docent acollidor, esperonador, pacient i compromès.... l'espai ja devindria definitiu.</p> <p>FPF2.1.2.- Aquest cas una facultat de magisteri no puguem tenir, no una escola, però algo, aules que puguin simular l'escola, diferents espais que puguin tenir: aula d'infantil, aula de primària, diferents espais on poder assajar, diga-li metodologies, espais polivalents.</p> <p>FPF4.1.1.- Tal com deies tu, en aquestes aules, com deia el FPF2 estava bé en el seu moment, però ara és obsolet perquè no dóna joc a la flexibilitat, etc. I si volem implantar noves tecnologies, l'espai també hauria d'anar-se adequant.</p> <p>FPF8.2.3.- Una aula que es pugui anar transformant en la línia d'aquestes aules que tenim.</p> <p>FPF6.3.2.- Llavors fer un espai més diàfan, més obert, fins i tot, més polivalent...</p> <p>FPF2.4.- Més polivalent, la paraula és polivalent</p> <p>FEA5.5: I un mobiliari més flexible, per poder adaptar-se,.. per exemple els seminaris les taules ocupen quasi tot l'espai i la mobilitat de les persones queda reduïda. I les cadires fan mal al cul de l'estona que estàs sentada.</p>
--	--

Taula 20: Unitat d'anàlisi 4: Narrativitat/ Experiencials/ Espais habitats

Unitat d'anàlisi 4	Respostes
NARRATIVITAT/ EXPERIENCIALS/ ESPAIS HABITATS	<p>EAF.5-6.- Buscar la comoditat i la protecció dels alumnes en espais agradables i que conviden la seva participació, dotant-los així de confiança.</p> <p>EPF-12.2.3- Diguem que una relació queda marcada entre les</p>

	<p>coses que estan passant i el lloc on esdevenen, dit d'un altre manera , el lloc on esdevenen aquestes coses que passen interacciona, influència, impacte en aquestes coses que passen.</p> <p>EPF11.7.3.- Espais més experiencials</p> <p>EPF9.1.1.- Són l'embolcall de la pròpia experiència, del que ens passa, són els llocs que habitem i transitem i, per tant, on aprenem, ens divertim, estimem, ens trobem, acomiadem...cada moment l'hem viscut en un espai. Per això la nostra vida esta feta de moments i d'espais.</p> <p>EPF5.1.3.- L'educador com a dissenyador d'entorns educatius i planificador d'experiències educatives, l'espai juga un paper fonamental</p> <p>EPF8.7.3.- També caldria repensar els espais de passadissos, per tal que tinguin més vida, que es puguin documentar amb treballs i que siguin estètics.</p> <p>EPF12.1.- L'Espai és aquell entorn on vivim, aprenem, sentim, interaccionem. L'espai on som ens condiciona i ens suggereix diferents reaccions tan afectives com conductuals.</p> <p>EPF6.5.2.- Espais que permeten interactuar de forma diferent i explorar noves vies d'aprenentatge.</p> <p>EPF3.2.3.- Voldria remarcar també que els espais no sempre fan l'escola, són les persones que els habiten per dur a terme projectes molt interessants en espais desfavorables, no sempre tens l'espai que vols.</p> <p>EPF2.1.2.- Educar és, en certa manera, trobar-se amb l'altre, ja que l'educació és "per se" un moment de trobada o encontre amb el coneixement, l'experiència i la dimensió transcendent de tot altre. Allà on es possibilita i es facilita aquesta interacció</p>
--	--

	<p>i intercanvi, és allà on podem trobar un "espai educatiu".</p> <p>FPF1.2.- Jo només volia comentar que els espais que tenim a la facultat són espais que conviden només al treball acadèmic, perquè són espais que tal i com estan disposats alguns amb la pantalla, les cadires i el gran grup... Això responia a una necessitat concreta del seu moment, però sí que és veritat que després del que hem vist avui, veiem que cada cop més volem treballar en base a reptes, situacions reals, que s'assembli cada vegada més a una escola... O sigui que realment aquests espais el que volen és "imitar" o que puguin ser més contextualitzats amb el que volem treballar. Com dèieu ara; anar amb les caixes amb el material Montessori, que realment hi haguessin aquest tipus d'espais, inclús un pati! Espais que convidessin a fer certes dinàmiques reals, que succeeixen, inclús simulacions per tal de treballar-les.</p>
--	--

Taula 21: Unitat d'anàlisi 5: Relacionalitat/Espais de trobada/Comunicatius

Unitat d'anàlisi 5	Respostes
RELACIONALITAT/ ESP AIS DE TROBADA/ COMUNICATIUS	<p>EAF.1-2.2.- És fonamental que hi hagi interacció entre mestra-alumnes.</p> <p>EAF.8-4.2.- Poder un espai més ampli on poder establir relacions socials amb els companys de la Universitat.</p> <p>EPF-12.1.4.- L'espai com el marc físic on esdevé la trobada educativa entre educador, educant i entorn, crec que ja mereix una màxima atenció de la mirada del que busca la correlació entre projecte educatiu i marc idoni físic on desenvolupar aquesta tasca.</p> <p>EPF-12.1.5.- Concepció d'espai arrelada més a aquest concepte de magmanet que té a veure amb la relació educativa que és l'espai com entorn d'ensenyament-aprenentatge. Que inclou en una dimensió, no una mirada només físic, estructural, sinó</p>

	<p>una mirada de context, l'espai com a context.</p> <p>PF-12.7.2.- Un lloc de trobada transversalitzador molt lliure i molt interdisciplinari amb reptes diguem de ce construcció de coneixement prèviament planificats pel projecte educatiu de la universitat que s'acostés a un autèntica simulació real de la vida mateixa on la inquietud i la passió dels estudiant per aprendre fos la clau de volta de perquè aquests necessiten el contacte i la relació amb els professors.</p> <p>EPF-12.7.4.- Imagino un espai de diversitat en els processos d'ensenyament-aprenentatge, de diversitat en les relacions, de relacions intergeneracionals, no entenc perquè parlem de l'estudiant de primer, de tercer, tot això la universitat del futur s'ho carregarrà, on l'assoliments de les competències que tant ens preocupen hauria de formar part d'un quadern de bitàcola individual o el recorregut que l'estudiant va fent, va progressant en determinades competències en funció dels seus assoliments i per tant això necessita d'una universitat rodona, en el sentit clàssic on l'accés a la relació és un desig, l'accés a la relació amb el professor, amb els experts, experts amb el coneixement sens dubte, però ja no tant com element diferencial, l'expertesa en el coneixement sinó l'expertesa en la vida al voltant d'aquella disciplina perquè això és el que els estudiants no trobaran mai a internet</p> <p>EPF9.1.4.1.- Un espai educatiu o un espai educa quan genera curiositat, repte, atracció, vincle.</p> <p>EPF5.1.2.- Aquests espais determinen en gran mesura aquesta relació entre els diferents elements que conformen les experiències educatives.</p> <p>EPF5.2.2.- L'espai acompanya el model educatiu que té el mestre o professor i ajuda a que la interacció entre els alumnes sigui millor.</p> <p>EPF8.7.2.- Un aula que incorpori unes grades, per crear una àgora per exposar, parlar en públic o teatralitzar. També fa que</p>
--	--

	<p>l'alumnat pugui seure arbitràriament i aquestes disposarien d'un espai que permetria emmagatzemar materials.</p> <p>EPF12.5.2.- Espais amb tres o quatre cadires o butaquetes que convidin a seure per llegir, a coincidir amb altres professors o estudiants. Cal aprofitar els espais de pas.</p> <p>EP-13.1.2.- És l'escenari on s'interacciona amb diferents elements i tenen lloc els processos d'aprenentatge i desenvolupament dels individus</p> <p>EPF1.2.4.- L'aprofitament de tots els racons de la Facultat, per inversemblants que semblin, pot afavorir a augmentar tant l'encontre personal dels estudiants com el seu treball acadèmic. Fets.</p> <p>EPF1.6.1.2.- Dotació d'espais de trobada lliure dels estudiants.</p> <p>EPF6.1.2.- Molt sovint, acabo pensant que els espais són uns escenaris (com el teatre) de comunicació i creativitat i uns espais laboratori de diàleg- pensament crític i col·laboració on s'esdevé l'aprenentatge.</p> <p>EPF6.3.2.- He pogut comprovar com l'espai modifica el trànsit, la comunicació, la creativitat, la col·laboració i el govern de l'aula.</p> <p>EPF4.7.3.- Crec que una de les fortalezes de la nostra facultat és que el professorat treballem en equip i establim vincles personals que s'haurien de tenir en compte creant també espais de treball per al professorat així com espais de trobada, acollidors i personalitzats.</p> <p>EPF2.1.2.- Educar és, en certa manera, trobar-se amb l'altre, ja que l'educació és "per se" un moment de trobada o encontre amb el coneixement, l'experiència i la dimensió transcendent de tot altre. Allà on es possibilita i es facilita aquesta interacció i intercanvi, és allà on podem trobar un "espai educatiu.</p>
--	--

	<p>FPF7.1.3.- Jo trobo a faltar, també, espais perquè els alumnes entre ells puguin fer feina perquè no tenen espais on trobar-se i seminaris oberts sense portes, amb petites taules on es poguessin trobar i tot és tancadet i tot és pleníssim, no hi ha espais on trobar-se. Tenim una biblioteca per anar a callar i prou i, en canvi, l'espai on trobar-se per fer treballs està sempre ocupat perquè clar és tan petit. Que tenim un espai petit ja ho sabem i l'espai exterior <i>ni te cuento</i>, perquè és una facultat de cotxes... Com a mínim aquest tros, ja ho he dit mil vegades, entre el bar i els mòduls poder adequar amb calma perquè els alumnes puguin trobar-se i poder estar fora... però és que és tot cotxes.</p>
--	--

Taula 22: Unitat d'anàlisi 6: Estètica

Unitat d'anàlisi 6	Respostes
ESTÈTICA	<p>EAF.3-2.2.- Tanmateix, han de generar interès amb la decoració (cartells i murals com hi ha als passadissos de la facultat).</p> <p>EAF.10-2.2.- També trobo que l'estètica és un aspecte que s'ha de cuidar.</p> <p>EPF8.6.3.- Un altre aspecte important, és la bellesa dels espais, tal i com diu Nathan Rogers, La bellesa no és un luxe, sinó un dret.</p> <p>EPF8.6.6.- També ser estimulants, dinàmics per poder treure'ls el màxim de partit en cada moment, en aquest sentit el mobiliari és fonamental.</p> <p>FPF6.1.3.- Un altre punt és l'estètica dels espais i més en una facultat d'educació els espais han de ser bonics i han de ser agradables.</p> <p>FPF5.2.- Amb aquest aspecte estètic, el que no m'agrada gens és l'arremblador (el suro).</p>

	<p>FPF7.1.2.- Estic d'acord amb l'estètica en què tot és fred, no es viu a fora els passadissos res, estan descuidadíssims perquè està despintat.</p> <p>FPF8.1.2: Jo estic d'acord amb aquest element de l'estètica però també té un perill, hi ha un paper d'autoritat i d'austeritat que a vegades espais que són de molt disseny, però jo crec que hem de començar amb la vida que fem i què això demana.</p> <p>FA7.26.- A mi el que m'agrada és el passadís de baix perquè hi ha llum, hi han les guixetes que donen color i t'entretens mirant les classes, perquè els altres son una mica " BUF"...</p> <p>FA1.25.- És que a plàstica el que passa és que és com Diògenes. Hi han treballs de no sé quin any.</p>
--	---

Taula 23: Unitat d'anàlisi 7: Apropiament

Unitat d'anàlisi 7	Respostes
APROPIAMENT	<p>EPF9.1.4.2.- Un espai resulta educatiu quan, els qui l'habiten, hi troben la seva petja, se'l poden fer seu, el poden transformar. Els espais educatius els trobem fora i dins de l'escola.</p> <p>EPF5.2.5.- Per mi és bàsic que els alumnes es puguin moure lliurement per l'espai i trobin el seu lloc per poder debatre i treballar plegats.</p> <p>EPF8.6.4.- Els espais han de ser acollidors i agradables, que l'alumnat i el professorat el sentit com a propi.</p> <p>EPF1.2.5.- Els alumnes se sentissin més lliures i més propositius, i probablement també més integrats dins les parts de tot el sistema.</p> <p>EPF4.5.1.- Si realment volem posar l'estudiant al centre de l'aprenentatge, partir dels seus interessos i necessitats, l'espai</p>

8.10 Annex 10: Buidatge entrevistes i focus grups arquitectes i professors

	hauria de possibilitar-ho, s'hauria de poder transformar i personalitzar per donar resposta a aquests interessos i necessitats i perquè cada grup d'estudiants se'l faci seu.
--	---